

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Мукачівська міська рада
Малопольський державний університет
імені Вітольда Пілецького в м. Освенцім (Республіка Польща)

**V МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ**

Збірник тез доповідей

24 березня 2021 р.

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Mukachevo State University
Mukachevo City Council
Cavalry Captain Witold Pilecki State University of Malopolska in Oświęcim
(Republic of Poland)**

**V INTERNATIONAL
SCIENTIFIC
CONFERENCE**

**«FINANCIAL REGULATION OF
CHANGES IN THE ECONOMY OF
UKRAINE»**

24 March 2021

Mukachevo

УДК 336.13.025.12(477)(043.2)

Ф59

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет Науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 3 від 15 квітня 2021 року)*

Програмний комітет:

Щербан Тетяна Дмитрівна – ректор Мукачівського державного університету, доктор психологічних наук, професор.

Джоанна Стуглік – директор Інституту управління та виробничого машинобудування, Малопольський державний університет імені Вітольда Білецького, м. Освенцім.

Гоблик Володимир Васильович – перший проректор Мукачівського державного університету, доктор економічних наук, професор.

Кобаль Василь Іванович – проректор з науково-педагогічної роботи, Мукачівський державний університет, кандидат педагогічних наук, доцент.

Герц Мирослав Мирославович – начальник бюджетного відділу фінансового управління виконавчого комітету Мукачівської міської ради.

Черничко Тетяна Володимирівна – завідувач кафедри економіки та фінансів, Мукачівський державний університет, доктор економічних наук, професор.

Організаційний комітет:

Стегней М. І. – д.е.н., проф., Нестерова С. В. – к.е.н., доц., Ігнатишин М. В. – к.е.н., доц., Гладинець Н. Ю. – к.е.н., доц., Лінтур І. В. – к.е.н., доц., Петричко М. М. – к.е.н., доц., Братюк В. П. – к.е.н., доц., Росола У. В. – Ph.D. ст. викл., Михальчинець Г. Т. – ст. викл.

Ф59 Фінансове регулювання зрушень у економіці України: збірник тез доповідей учасників V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, Мукачево, 24 березня 2021 р. – Мукачево: Вид-во МДУ, 2021. – 289 с.

Основною метою проведення конференції є обговорення та пошук рішень актуальних проблем здійснення фінансового регулювання зрушень в економіці України, обмін дослідницьким досвідом та публікація результатів наукових досліджень. Подані матеріали містять методологічні та методичні підходи, що можуть заслуговувати на увагу широкого кола фахівців.

Організаційний комітет вважає за доцільне повідомити, що не всі положення і висновки окремих авторів є беззаперечними. Разом з тим вважаємо можливим їхню публікацію з метою обговорення.

Редакція збірника не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, за якісний зміст і оформлення авторських рукописів (стилістичні, орфографічні помилки тощо) та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання розглянуті на конференції.

© Мукачівський державний університет, 2021

UDC 336.13.025.12(477)(043.2)

F59

*Recommended for distribution through Internet by
Scientific and Technical Council
of Mukachevo State University
(Minutes № 3 of 15.04.2021)*

Program Committee:

Shcherban Tetyana – Rector of Mukachevo State University, Doctor of Psychology, Professor.

Joanna Stuglik – Dyrektor Instytutu Zarządzania i Inżynierii Produkcji, Cavalry Captain Witold Pilecki State University of Malopolska in Oświęcim.

Hoblyk Volodymyr – the first Vice-rector of Mukachevo State University, Doctor of Economic Sciences, Assistant Professor.

Kobal Vasyl – Vice-rector on scientific and pedagogical work, Mukachevo State University, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate professor.

Gerz Miroslav – the initial budget department of the financial department of the executive committee of the Mukachevo City Council.

Chernychko Tetiana – Head of the Department of Finance, Mukachevo State University, Doctor of Economics, professor.

Organizational committee:

Stehney M. I. – doctor of ec. sc., prof; Nesterova S. V. – cand. of ec.sc., assoc. prof; Ihnatyshyn M. V. – cand. of ec.sc., assoc. prof; Hladynets N. Y. – cand. of ec.sc., assoc. prof; Lintur I. V. – cand. of ec.sc., assoc. prof; Petrychko M. M. – cand. of ec.sc., assoc. prof; Bratyuk V. P. – cand. of ec.sc., assoc. prof; Rosola U. V. – Ph.D., senior lecturer; Myhalchynets G. T. – senior lecturer.

F59 Financial regulation of changes in the economy of Ukraine: the collection of abstracts of V International Scientific Internet Conference, Mukachevo, 24 March 2021. – Mukachevo, Mukachevo State University, 2021. – 289 p.

The main purpose of the conference is to discuss and search for solutions of urgent problems via implementation of financial regulatory changes in Ukraine's economy, the exchange of research experience and publication of the results. Submitted materials contain methodological and methodical approaches that may attract the attention of a wide variety of experts.

Organizing committee considers it appropriate to mention that not all the statements and conclusions of some authors are unconditional. However, they consider it possible to post them for discussion.

The editorial board is not responsible for the accuracy of statistical and information data, content quality and manuscripts' design (stylistic, spelling errors, etc.), and preserves the right not to share the views of some authors on certain issues discussed at the conference.

ЗМІСТ

Секція 1. Особливості розвитку фінансово-кредитної системи в сучасних умовах	
БАЧО Р. Й. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ В УКРАЇНІ	10
БЕЗРОДНА О. С. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ БАНКІВ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	11
БРАТЮК В. П., ВАКУЛА М. М. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ	14
БРАТЮК В. П., ТУЛЬ О. С. АКТУАЛЬНІСТЬ СТРАХУВАННЯ ПІД ЧАС COVID-19	16
БРАТЮК В. П., ТУРОК Я. М. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ	19
ГЛАДИНЕЦЬ Н. Ю., КОПЧА В. В. РЕФІНАНСУВАННЯ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ	22
ГЛАДИНЕЦЬ Н. Ю., ШЕРШУН В. В. ВПЛИВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ	26
ДУБИНА М. В., І. В. САДЧИКОВА І. В. ЗАРУБІЖНІ КОНЦЕПЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ІНФРАСТРУКТУРА»	28
ІГНАТИШИН М.В., СТИНИЧ О. М. БІЗНЕС-КОНСУЛЬТУВАННЯ З НАРАХУВАННЯ ЄСВ ТА ЄДИНОГО ПОДАТКУ ПРИ СПРОЩЕНІЙ СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ	31
ЗОЗУЛЯК М. М., РЕСЛЕР М. В. СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	34
МОЛДАВАН Л. В. ОБМЕЖЕНІСТЬ ФІНАНСОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ КУПІВЛІ СІЛЬГОСПУГІДЬ СЕЛЯНСЬКИМИ ГОСПОДАРСТВАМИ ТА СПОСОБИ УСУНЕННЯ ПРОБЛЕМИ	38
ПАНФІЛОВА Т. О. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	42
ПЕТРИЧКО М. М., БУБРЯК К. М. ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ	46
ПЕТРИЧКО М. М. НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В КОНТЕКСТІ СТИМУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	48
ПРИСЯЖНЮК Т. В., ЗАКРЕВСЬКА Т. Р. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ КРОК ДО ПРОЗОРОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	50
РОСОЛА У. В., КІШ Д. І. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	53
РОСОЛА У. В., РОСОЛА О. А. РОЗВИТОК БАНКІНГУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	55
РОСОЛА У. В., ШЕРШУН В. В. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ	57
СТЕГНЕЙ М. І., КУЦИНА В. В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ	59
СТЕГНЕЙ М. І., КОЗИК Я. Я. РОЗВИТОК ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У НАПРЯМКУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	61
СТЕГНЕЙ М. І., ТОМИШИНЕЦЬ М. В. РОЛЬ СТАТИСТИКИ В ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА	63
ЧЕРНИЧКО Т. В. ЧИННИКИ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН	65
ЧИЙПЕШ Н. М. «P2P-КРЕДИТУВАННЯ» - ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ	68

Секція 2. Концептуальні засади формування менеджменту і маркетингу в умовах кризової економіки

АНТОНЮК Н., КЛУДАЧ-АЛЕССАНДРИ М. АНТИКРИЗИСНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ЭКОНОМИКОЙ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ	71
БАЛАБАНИЦЬ А. В. СИСТЕМА СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОМ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ	74
БЕРЕЗОВА Ю. В., ВОЛОВІДНИК К. Т. SHARING ECONOMY ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ	77
БЛАГА Н. В. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	80
БРАТЮК В. П., ЯСЮК А. С. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІНТЕРНЕТ-СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	84
ВАСИЛАКИЙ О. В., СТОРОЖУК О. В. «ЄДИНЕ ВІКНО» – ШЛЯХ ДО СПРОЦЕННЯ ТОРГІВЕЛЬНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	86
ГОБЕЛА В. В. МІЖНАРОДНЕ ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	89
ГОБЛИК-МАРКОВИЧ Н. М., ВОЛЯНСЬКИЙ Б. ОСНОВИ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПІДХОДУ В ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ	92
ДАНКЕСВА О. М. ВИКОРИСТАННЯ АРОМАМАРКЕТИНГУ В ТОРГІВЛІ	95
ІГНАТИШИН М. В., МАТВІЇВ А-М. В. БІЗНЕС-КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПИТАНЬ СТВОРЕННЯ ТА РЕСТРАЦІЇ БІЗНЕСУ	97
ЛИЗАНЕЦЬ А. Г. СТАРТАПИ ЯК ФОРМА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ ТА СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ	100
ЛІБА Н. С., МАРЦЕНЮК М. О. ЕМПІРИЧНІ ВИМІРИ НЕРВОВО-ПСИХІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	103
МАКСИМЕНКО Д. В. МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	105
МАСЛИГАН Е. А., ТОДЬЄРШКО Е. В. ХАРАКТЕРИСТИКА АЛГОРИТМУ МАРШРУТИЗАЦІЇ РОЗВИТКУ КЛАСТЕРУ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ В УКРАЇНІ	107
МНИХ О. Б., КИРИЛЕНКО А. А. МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТРЕНДІВ КАПІТАЛІЗАЦІЇ НА РІВНІ МАКРО-І МІКРОЕКОНОМІКИ І ДЖЕРЕЛ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ	111
МОЛНАР-БАБЛЯ Д. І., КОГУТ Д. О. ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ОБСЛУГОВУВАННЯ У ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ ГОСПОДАРСТВАХ	113
НЕСТЕРОВА С. В. РОЗРАХУНОК ПАРАМЕТРІВ КРИВОЇ НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	117
ПИЛИПЧУК В. П., КИРИЛОВ І. Ю., БУХТА С. В. МАРКЕТИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	120
ПУГАЧЕВСЬКА К. Й., ДЖУНКОВСЬКА К. С. ФАКТОРИ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОГО РОЗВИТКУ ВІДКРИТИХ ЕКОНОМІК	121
ПУГАЧЕВСЬКА К. Й., ТУЛЬ О. С. КОНКУРЕНЦІЯ НА РИНКУ ПОСЛУГ	124
РОСОЛА У. В., КОПЧА В. В. ТОП-3 ГІГАНТИ МІЖНАРОДНОГО ФОНДОВОГО РИНКУ ТА ВПЛИВ НА НИХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	125
РОСОХА Д. П., МАКСИМЕНКО Д. В. ОРГАНІЗАЦІЯ АНАЛІЗУ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	129
СИВОЛАП Л. А. УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ ПРАЦІ ПІД ЧАС КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ	131
ЧЕРНИЧКО С. Ф., РИБЧАК В. І. МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА	135
ЧЕРЧИК Л. М., ЛАЖНИК А. М. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТУРИСТИЧНИХ БІЗНЕС-СТРУКТУР	137
ЧИЗМАР І. І., ГОБЛИК В. В. ЕНДЕМІЧНІ СФЕРИ ЦИФРОВОЇ ІГРОВОЇ ІНДУСТРІЇ	140

ЧУКАЄВА І. К. ВПЛИВ ТАРИФІВ НА РОЗВИТОК МІЖТРАНСПОРТНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ПРИ ТРАНСПОРТУВАННІ НАФТИ ТА НАФТОПРОДУКТІВ	142
ЧУКРАН Й. Й. СТРАТЕГІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	146
ШАШОВЕЦЬ Й. П. СИСТЕМНІ ТА ЛОКАЛЬНІ ПРОЯВИ КРИЗОВИХ ЯВИЩ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	149
Секція 3. Актуальні питання обліку окремих об'єктів та проблеми впровадження міжнародних стандартів обліку і фінансової звітності	
ВИСОЧАНСЬКА М. Я. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В КОНТЕКСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	153
ГОЛОВАЧКО В. М. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	156
ГОЛОВАЧКО В. М., ВИБЕР Е. Ф. ІНФОРМАЦІЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	159
ГОЛОВАЧКО В. М., ПАВЛЮХ Б. Б. УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	162
ЛИСЕЦЬКА Н. М. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО РОЗКРИТТЯ ТА КОНТРОЛЮ НЕЗАДЕКЛАРОВАНИХ АКТИВІВ	165
МАКСИМЕНКО Д. В., БАБІЧ В. В. ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ	167
ОБЩЬКИЙ А. А. КОНЦЕПТУАЛЬНА РОЛЬ АУДИТУ В КАПІТАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ	169
РЕСЛЕР М. В., ЗАЯЦЬ О. Є. АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА	171
СТОРОЖУК О. В., БЕЗПАЛЬКО Т. В. ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ СВІТУ	175
СТОРОЖУК О. В., ВАСИЛАКИЙ В. ДЕРЖАВНА МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	177
СТОРОЖУК О. В., ДЕНИСЮК А. М. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	179
ЯРЕМКО О. П. ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА	182
Секція 4. Фінансове регулювання економічних процесів	
БОШИНДА І. М. ОЦІНКА РЕГІОНІВ В ПРОЦЕСІ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ	185
БРАТЮК В. П., ЮРИК М. І. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ	188
ГЛАДИНЕЦЬ Н. Ю., КШ Д. І. ДЕПОЗИТИ ДОМАШНІХ ГОСПОДАРСТВ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	191
ГОБРЕЙ М. В. РОЛЬ ПРЯМИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ	193
ДЕНИСЮК А. М., СТОРОЖУК О. В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	196
ЖИВКО З. Б., ЛЕСИК І. І., РОДЧЕНКО С. С. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ БАНКУ	198
КИРИЗЮК С. В. ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОКРЕМИХ ТЕРИТОРІЙ: ВИКЛИКИ ПРОСТОРОВІЙ СПРАВЕДЛИВОСТІ	201
СІДЕЛЬНИКОВА Л. П. БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОНИ КРАЇНИ	204
МИХАЛЬЧИНЕЦЬ Г. Т., ГОЗДА Н. М. ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	207
ЛІНТУР І. В., ГЛАДИНЕЦЬ М. Ю. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ	209

ЛІНТУР І. В., ДЕМЧИК С. М. РОЛЬ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ МОНЕТАРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ	212
КОВАЛЬЧУК Д., МАКСИМЕНКО Д. В. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	215
МИХАЛЬЧИНЕЦЬ Г. Т., ВЕРОН С. А. СУЧАСНІ ІТ ПРОДУКТИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ТА ЇХ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНІСТЬ	217
МИХАЛЬЧИНЕЦЬ Г. Т. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА АВТОПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	219
ПЕТРИЧКО М. М. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	221
ПРОСКУРА В. Ф., ДЕМ'ЯН Я. Ю. ІНВЕСТИЦІЇ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ	223
ЗАЯЦЬ О. Є., МАКСИМЕНКО Д. В. АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА	226
МАСЛОВ В. О. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА	229
СТЕГНЕЙ М. І., КОВАЧ В. В. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ	231
ОВЕРЧУК Д. І., СТОРОЖУК О. В. ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	233
ПІДЛИПНА Р. П. ТИПОЛОГІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ	236
СЕМКОВА Л. В. АНАЛІЗ ПОДАТКОВОГО БОРГУ УКРАЇНИ	238
СКРИПНИК Г. О. ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	241
ТКАЛЕНКО С. І. СКЛАДОВІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	243
ЯКИМОВСЬКА А. В. ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ	245
ЧЕНДЕЙ А. І., МАКСИМЕНКО Д. В. ВИДИ БЮДЖЕТІВ ПІДПРИЄМСТВА	248
Секція 5. Фінансові аспекти покращення інвестиційного клімату	
ВОЙЦЕХІВСЬКА С. І. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗАПОБІГАННЯ	251
ГЛАДИНЕЦЬ Н. Ю., ГЛАДИНЕЦЬ М-М. Ю. ПРОБЛЕМИ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ	255
КОЗИК І. М., ЧЕРНИЧКО Т. В. ТЕОРІЯ ПОСТІНДУСТРІАЛІЗМУ ТА РОЗВИТОК ЦИВІЛІЗАЦІЇ	257
НЕСТЕРОВА С. В., КОПЧА В. В. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОГО МЕТОДУ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ	260
НЕСТЕРОВА С. В., ШЕРШУН В. В. ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ	262
РЯШКО Н. В., ГЛАДИНЕЦЬ Н. Ю. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ	265
СМЕТАНА В. С. ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ	267
СТИНИЧ О. М. СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА НЕОБХІДНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	270
СТОРОЖУК О. В., БЕЗПАЛЬКО Т. В. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ МИТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	272
СТОРОЖУК О. В., ЛИСАЧЕНКО О. І. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ	275
СТОРОЖУК О. В., ФЕДУН І. В. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ	278
ТІТЕНКО З. М. СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ	280
ШИТКОВА Т. В. ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ НАСЛІДКІВ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ COVID-	283

Секція 1

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

УДК 336.02

Р. Й. БАЧО,
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ В УКРАЇНІ

Реформування системи місцевого оподаткування, необхідно розпочати зі зміни ставлення до місцевих податків і зборів, не розглядати їх як другорядні податки в складі системи оподаткування, суттєво підняти їх значення та роль у формуванні фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Це можна здійснити тільки при перегляді складу місцевих податків і зборів, до яких повинні належати деякі загальнодержавні податки (наприклад податок на прибуток підприємств).

Реформування місцевих податків і зборів у напрямку посилення їх фіскального значення повинно передбачати не тільки віднесення до їх складу деяких загальнодержавних податків, а й розширення переліку тих місцевих податків, які є платою за певні місцеві послуги і відбивають політику місцевої влади. Тобто, другим напрямом реформування системи місцевого оподаткування має передбачати запровадження податків із цільовим використанням одержаних коштів: збори на прибирання та освітлення вулиць, за збирання сміття, впорядкування парків, зон відпочинку, кладовищ, що зробить прозорою видаткову частину місцевого бюджету, і таким чином підвищить рівень податкової культури [1].

Особливе значення в інституті місцевого самоврядування займає питання прав місцевих органів в галузі місцевого оподаткування. На сьогоднішній день, згідно Податкового кодексу України передбачається перелік місцевих податків і зборів та їхні максимальні ставки, а місцеві органи влади встановлюють конкретні ставки цих податків в межах визначених максимальних розмірів. Ці повноваження органів місцевого самоврядування, вважаються багатьма фахівцями неповними, і неодноразово висувались пропозиції щодо надання їм прав запроваджувати на своїй території власні податки і збори. Цим реально забезпечуватиметься принцип правової, організаційної, матеріально-фінансової самостійності місцевого самоврядування. На користь цієї пропозиції говорить теза, що кожна адміністративна-територіальна одиниця має свої особливі об'єкти оподаткування, які можуть суттєво поповнити місцевий бюджет.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Удосконалення системи місцевого оподаткування можна досягти за рахунок впровадження ефективного податкового менеджменту на місцевому рівні. Під податковим менеджментом слід розуміти систему органів управління та сукупність норм і правил, які регламентують дії у сфері оподаткування, а також визначають міру відповідальності за порушення податкового законодавства. Через податковий менеджмент реалізується низка функцій, напрямів діяльності з управління податковою системою. До них, як правило, відносять планування та прогнозування, аналіз, організацію, координацію, стимулювання, контроль. Проте більшість із цих функцій виконуються центральними ланками державної системи в Україні. На місцевому рівні переважно виявляють себе функції аналізу, прогнозування, планування, що є досить суттєвим недоліком. Внаслідок того, що місцеві органи влади виконують не всі функції податкового менеджменту, а саме стимулювання, організацію, координацію місцеві бюджети втрачають суттєві надходження від місцевих податків і зборів.

Таким чином, передавши окремі функції податкового менеджменту на місцевий рівень, місцеві органи влади знаючи особливості свого регіону зможуть ефективніше наповнювати свої місцеві бюджети за рахунок місцевих податків і зборів.

Література:

1. Сошка Н. В. Суперечності та перспективи розвитку системи місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс] / Н. В. Сошка // Ефективна економіка. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=783>.

УДК 336.71

О. С. БЕЗРОДНА,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ БАНКІВ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

У вітчизняному банківському секторі питання забезпечення конкурентоспроможності банків не втрачає своєї актуальності, що зумовлено динамічним розвитком конкуренції між банківськими установами у боротьбі за клієнтів. Це вимагає від менеджменту банків розробки обґрунтованих конкурентних стратегій, зокрема, через формування аналітичного забезпечення конкурентного менеджменту, їх успішної реалізації, коригування.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Вибір конкурентної стратегії банки здійснюють в залежності від власної конкурентної позиції, рівня конкуренції в сегментах, де вони працюють, внутрішніх можливостей та багатьох інших факторів [1].

Аспекти оцінки конкурентоспроможності банків, виявлення ключових переваг та посилення конкурентних позицій, вибору та реалізації конкурентних стратегій протягом багатьох років розглядаються багатьма вітчизняних та зарубіжними дослідниками, залишаються дискусійними. З урахуванням доцільності розширення бачення щодо розвитку комплексних підходів в межах цих напрямів досліджень та їх об'єднання, сформовано рекомендації щодо визначення конкурентних позицій та обґрунтування типів конкурентних стратегій банків за результатами інтегральної оцінки конкурентоспроможності. Представлені пропозиції охоплюють питання інтегральної оцінки конкурентоспроможності банку та надання якісної інтерпретації результатам кількісної оцінки. Побудову інтегрального показника оцінки конкурентоспроможності банку, у порівнянні із іншими учасниками ринку банківських послуг, запропоновано здійснювати за критерієм міні-макс та з урахуванням вагових коефіцієнтів для часткових показників, що використовуються для зведення сукупного індикатора. Зокрема, таких як: показники питомої ваги депозитів/кредитів банку в загальному обсязі депозитів/кредитів, показник співвідношення операційних доходів і витрат банку, чиста процентна маржа, показники питомої ваги витрат на маркетинг і рекламу/витрат на персонал в загальних адміністративних витратах банку.

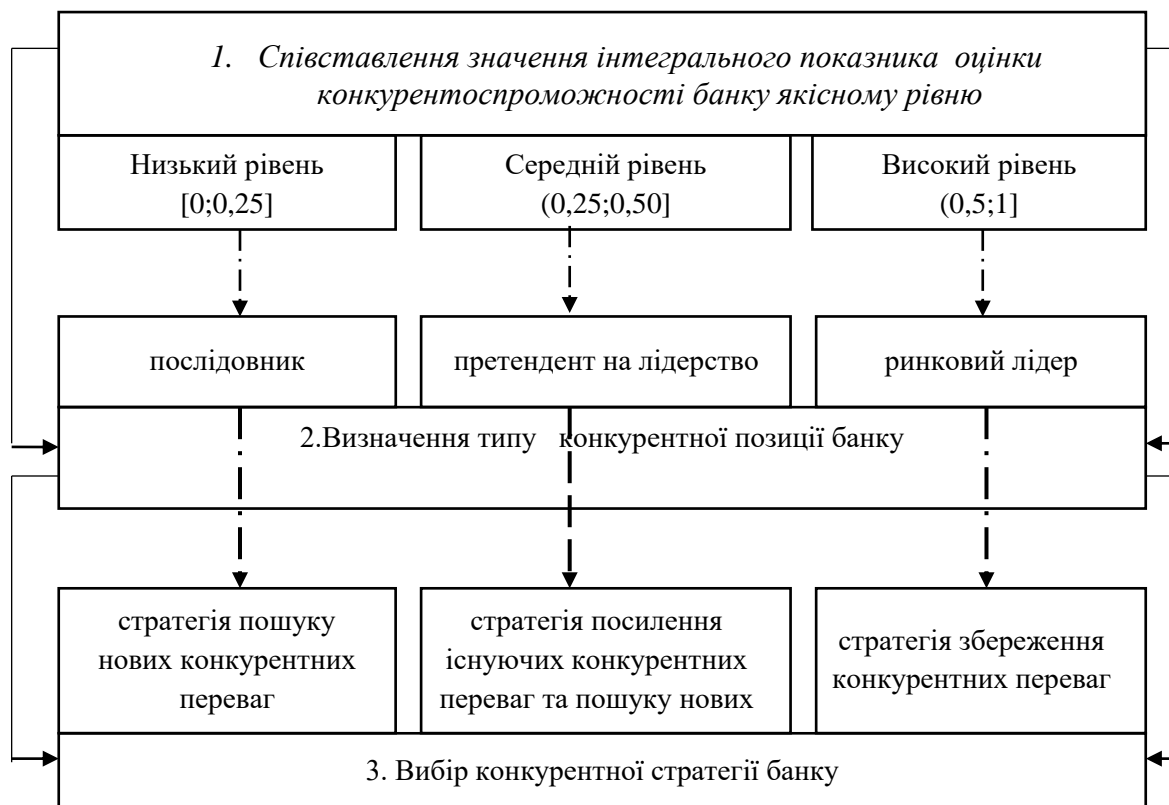
Конструювання інтегрального показника оцінки конкурентоспроможності банку передбачено з використанням лінійної математичної моделі за методом зважених сум; визначення вагових коефіцієнтів для його складових – за правилом Фішберна (дає можливість представити рівень значущості показників за їх рангами). За результатами ранжування використаних для оцінки конкурентоспроможності банку показників побудована модель інтегрального показника має вид:

$$I = 0,28 \cdot x_1 + 0,24 \cdot x_2 + 0,1 \cdot x_3 + 0,19 \cdot x_4 + 0,14 \cdot x_5 + 0,05 \cdot x_6, (1)$$

де x_1 – нормалізоване значення показника питомої ваги депозитів банку в загальному обсязі депозитів у банківській системі; x_2 – нормалізоване значення показника питомої ваги кредитів банку в загальних обсязі кредитів, наданих банками; x_3 – нормалізоване значення показника співвідношення операційних доходів і витрат банку; x_4 – нормалізоване значення показника чистої процентної маржі банку; x_5 – нормалізоване значення показника питомої ваги витрат на маркетинг і рекламу в загальних адміністративних витратах банку; x_6 – нормалізоване значення показника питомої ваги витрат на персонал в загальних адміністративних витратах банку.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Співставлення значення інтегрального показника оцінки конкурентоспроможності банку із високим, середнім або низьким якісним рівнями здійснено наступним чином. Мінімальне значення шкали відповідає 0, максимальне значення – 1 (тобто мінімальне і максимальне значення, які може приймати інтегральний показник відповідно). Всі зміни відбуваються на рівні 25% та 50%. Виходячи з цього, для співставлення розрахованого значення інтегрального показника оцінки конкурентоспроможності банку якісному рівню пропонується така інтерпретація: банк, для якого значення інтегрального показника оцінки конкурентоспроможності становить 0,5 та більше, можна вважати одним із ринкових лідерів (конкурентна позиція «лідер»); для банку із значенням інтегрального показника оцінки конкурентоспроможності знаходиться в діапазоні 0,25-0,5 конкурентну позицію можна визначити як «претендент на лідерство»; для банку із низьким рівнем конкурентоспроможності (значення інтегрального показника є меншим, ніж 0,25) конкурентна позиція – «послідовник». З урахуванням зроблених висновків визначено доцільність вибору конкурентної стратегії банку у відповідності із визначеним якісним рівнем інтегрального показника оцінки його конкурентоспроможності та конкурентної позиції (рис. 1).

Рис. 1. Сформована логіка зв'язку між рівнем конкурентоспроможності банку, типом його конкурентної позиції та конкурентною стратегією

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Слід звернути увагу, що «наповнення» конкретної конкурентної стратегії залежить від пріоритетності тієї чи іншої конкурентної переваги або їх комбінацій, за рахунок яких керівництво банку планує ефективно позиціонувати його на ринку. Наприклад, концентрація уваги на лідерстві продукту, операційному вдосконаленні або ефективній взаємодії із споживачем обумовлює необхідність удосконалення відповідних внутрішніх бізнес-процесів банку. У свою чергу для впровадження тієї чи іншої стратегії розробляються та деталізуються відповідні заходи та програми робіт у визначених напрямках [1].

Таким чином, із урахуванням розглянутого зв'язку між рівнем конкурентоспроможності банку, його конкурентною позицією та стратегією зроблено такі висновки: за умови низького рівня конкурентоспроможності банк позиціонує себе як послідовник та реалізує стратегію пошуку нових конкурентних переваг; середнього рівня конкурентоспроможності – як претендент на лідерство із стратегією посилення існуючих конкурентних переваг та пошуку нових; високого рівня конкурентоспроможності – як ринковий лідер зі стратегією збереження конкурентних переваг.

Література:

1. Чмутова І. М. Збалансована система показників як інструмент визначення та реалізації конкурентної стратегії банку / І. М. Чмутова, О. С. Безродна // Теоретичні та прикладні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств: кол. моногр. у 4-х т./ за ред. О. А. Паршиной. – Дніпропетровськ : Герда, 2013. – Т. 3 – С. 7-22.

УДК 368.12

**В. П. БРАТЮК,
М. М. ВАКУЛА**
Мукачівський державний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Страховання життя має велике соціально-політичне значення, оскільки поєднує в собі можливість для громадян одержати страховий захист від ризиків, що існують, та накопичити кошти, спрямовуючи їх на заощадження, а не на споживання [4]. Перевагою при наданні послуг зі страхування життя для суспільства в цілому є сприяння зменшенню соціальної напруги та навантаження на бюджетну систему країни [5]. Однак в Україні незначний попит потенційних споживачів на даний страховий продукт. Тому виникає необхідність виявлення проблем, що існують на вітчизняному ринку страхування життя.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Згідно з Законом України «Про страхування» під страхуванням життя розуміють вид особистого страхування який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку [1].

Страхування життя відрізняється від ризикових видів страхування певними особливостями: страхування життя дає змогу отримати застрахованим особам чи їхнім сім'ям матеріальну допомогу у вигляді грошової компенсації й не передбачає відшкодування заподіяних матеріальних збитків; договори страхування життя мають накопичувальний характер; страховик, який концентрує страхові внески протягом тривалого часу, щоб зацікавити страхувальника в укладанні угоди, включає до розрахунку страхового тарифу і гарантовану страхувальнику доходність, причиною появи якої є прибуток від інвестиційної діяльності страховика [5].

Головними проблемами розвитку ринку страхування життя в Україні є: високий рівень недовіри до страхових компаній громадян через невдалий досвід та непоінформованість останніх про можливість заощадження коштів та захищеність їх від несприятливих випадків (втрати здоров'я та доходу) в майбутньому; нестійкість національної валюти, інфляції, низький рівень доходів при значних обсягах споживчих витрат населення та політична нестабільність [2].

Важливим чинником для розвитку страхування життя є рівень життя і заробітної плати населення. Формування добровільного ринку страхування життя в розвинутих країнах почався із заробітної платні на рівні \$500 на місяць. Якщо середньомісячна зарплата громадян становить менше зазначеної суми, то масового страхування життя не відбуватиметься. В Україні цей показник тільки недавно як досяг \$200 [4].

Отже, становлення ринку страхування життя в нашій країні та подальший його успішний розвиток залежить від: розширення переліку страхових послуг, підвищення їхньої конкурентоспроможності, удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності відповідних компаній та подальшої інтеграції України у міжнародні структури, співвідношення між обов'язковим і добровільним страхуванням, залучення ринку страхування життя до вирішення найважливіших питань соціального страхування [3].

Таким чином, враховуючи те, що страхування життя в Україні може стати інструментом соціального захисту та потужним засобом нагромадження коштів для інвестування в народне господарство, створення умов для його активного розвитку є важливою складовою політики держави.

Література:

1. Закон України «Про страхування» // Відомості Верховної Ради. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>
2. Копитіна І. В. Страхування життя в Україні: аналітичний огляд і перспективи розвитку / І. В. Копитіна, В. М. Яценко // Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки. – 2014. – №5.2 (101). – С. 41-46.
3. Радецька О. О. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та перспективи розвитку / О. О. Радецька // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2009. – №6. – С. 222-224.
4. Пономарьова О. Б. Страхування життя як форма здійснення заощаджень / О.Б. Пономарьова, Ю. О. Красільнікова // Регіональна економіка та управління. – 2015. – №2(05). – С.128-131.
5. Стецюк Т. І. Сутність страхування життя: значення, функції, ризику / Т. І. Стецюк // Наука й економіка. Загальні проблеми економіки. – 2015. – №1(37). – С. 154-160.

УДК 368.1

**В. П. БРАТЮК,
О. С. ТУЛЬ,**
Мукачівський державний університет

АКТУАЛЬНІСТЬ СТРАХУВАННЯ ПІД ЧАС COVID-19

Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів. [2]

Порівняно з минулими роками, Covid-19 викликав серйозні збої в роботі страхових компаній, так як вони займаються справами пов'язаними з ризиками, а пандемія на початку вважалася малоімовірною подією. Проте з пришвидшенням розповсюдження інфекційної хвороби, можна побачити зміни у мисленні людей щодо цінності свого життя.

Одні зі складових впливу пандемії на страхування життя є смертність і довгожителство.

Безпосереднім і очевидним страховим наслідком пандемії для компаній зі страхування життя стало трагічне число людських жертв, що впливають на страхування

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

життя. Пандемія призвела до значної кількості передчасних смертей, що збільшило зобов'язання щодо ризику смертності для багатьох продуктів страхування життя. Але слід зазначити, що ступінь наслідків дуже сильно залежить від вікового профілю страхувальників, а також від того, де вони живуть.

Слід також зазначити, що страховики, котрі застраховують життя, часто забезпечують захист від ризику довголіття за допомогою продуктів довічної ренти. Таким чином, може спостерігатися зниження очікуваного ризику довголіття вже передчасних смертей, пов'язаних з пандемією.

Ці ризики смертності та довголіття певною мірою компенсують один одного, діючи як природна перешкода. Таким чином, чиста зміна зобов'язань щодо смертності, пов'язаної з пандемією, буде істотно відрізнятися між страховиками життя в залежності від балансу асортименту продуктів/осіб/майна, які вони страхують.

Іншим показником є фінансові наслідки. Фінансові ринки зазнали значних змін та нестабільності, оскільки ринки почали активно реагувати на пандемію в лютому та березні 2020 року.

Оскільки компанії зі страхування життя володіють значними активами для покриття своїх зобов'язань, зміни на фінансових ринках можуть мати різні наслідки. Наприклад, хоча фондові ринки в значній мірі оговталися від значного падіння, що спостерігалось раніше в цьому році, майбутнє зниження вартості акцій залишаються істотними загрозами для коефіцієнтів платоспроможності.

Крім того, нижчі процентні ставки мають наслідки для компаній зі страхування життя, оскільки вони особливо чутливі до довгострокових процентних ставок. Чистий ефект на балансові звіти буде залежати від тривалості активу в порівнянні з тривалістю зобов'язання. Страховики життя зазвичай мають зобов'язання, які мають більш тривалий термін дії, ніж активи, доступні на ринках. Отже, чистий ефект довгострокового зниження процентних ставок на баланси, швидше за все, буде негативним [3].

Вплив Covid-19 на медичне та загальне страхування. Медичні страховики страхують ризик захворюваності, і тому існували побоювання, що медичні страховики будуть відчувати значні додаткові виплати в результаті збільшення числа госпіталізацій і лікування, пов'язаних з Covid-19.

Наявні на сьогоднішній день дані свідчать про те, що вплив Covid-19 на медичні страхові компанії був меншим, ніж очікувалося. Це пояснюється тим, що більшість діагностованих людей змогли успішно самоізолюватися вдома, а не бути госпіталізованими. Пандемія також по-різному вплинула на загальне страхування. Наприклад, поїздки були серйозно порушені, що вплинуло на політику поїздок. Постраждали також автомобільні

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

претензії, оскільки різні заходи блокування призвели до безпрецедентного скорочення числа учасників дорожнього руху, що призвело до різкого скорочення числа автомобільних претензій в результаті нещасних випадків.

Первісна реакція страховиків була слабкою, оскільки страхова галузь не має достатнього досвіду в управлінні пандемічної ситуацією, але відновлення було швидким, оскільки більшість страхових компаній в даний час адаптувалися до роботи з віддалених місць і поліпшили свої ІТ-технології, а також протоколи безпеки. Страхові менеджери також відреагували, випустивши заяви і зробивши конкретні дії, щоб заспокоїти панічні реакції серед страхувальників. Вони особливо спростили процес подання позовів, щоб страхувальники могли легко отримати доступ до позовів, і встановили нові правила регулювання цього сектора. Уряд створив фонд COVID-19 для боротьби з цією пандемією. Існує також фонд для фронткових медичних працівників, які отримують компенсацію за ризик своїм життям.

Хоча фінансові втрати, як очікувалося, міг продовжуватися до кінця року, прогноз показував відскік в операціях, які відновлять нормальний облік вимог, премій і прибутку на початок 2021 року. Очікувалося, що це зростання буде стійким протягом п'яти років, але страховики повинні адаптуватися до нового способу ведення бізнесу і мати можливість кількісно оцінювати свої збитки і управляти ними.

Світовий банк може втрутитися, щоб допомогти страховикам з навчанням стратегіям реагування на кризи, навчанням і сприянням рішучим діям і запропонувати фінансову допомогу страховикам, які не можуть відновитися.

Поки пандемія триває, страховики повинні навчитися надавати своїм клієнтам актуальну і правдиву інформацію; вони повинні бути активними, а не реактивними в своїх відповідних діях і завжди бути готовими до найгірших сценаріїв. Вони повинні продовжувати спілкуватися з клієнтами в позитивному робочому середовищі, щоб підтримувати їх довіру.

Підсумовуючи усе вище перераховане, можна зробити такі висновки. Пандемія COVID-19 викликала раптовий і несподіваний шок для страхової галузі. Страхові компанії постраждали по-різному в залежності від різних факторів, таких як ліквідність, ризикованість їх портфеля, залежність від перестраховування, рівень вільних активів і захист, яку мають перестраховики.

Пандемія вплинула на роботу страхових компаній, але все це відносно певних критеріїв. Зі сторони загального страхування, заяв на страхування зменшилося. Це стосується того, що люди переважно працювали з власного житла або ж перебували на самоізоляції,

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

тобто менше часу проводили поза межами будинки з іншими людьми. Відповідно до цього їм і не потрібно було використовувати транспорт.

Література:

1. Боднар О. А. Функціонування страхового ринку України в умовах пандемії COVID-19. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8268>.
2. Юридичний портал Протокол – Закони. Стаття 1. Поняття страхування. – Режим доступу: https://protocol.ua/ua/pro_strahuvannya_statnya_1/
3. УКРІНФОРМ: Мультимедійна платформа іномовлення України. Розділ: Економіка. Covid-19 мав негативний вплив на роботу небанківських фінустанов. НБУ. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3109168-covid19-mav-negativnij-vpliv-na-rabotu-nebankivskih-finustanov-nbu.html>.

УДК 336.2

**В. П. БРАТЮК,
Я. М. ТУРОК,**
Мукачівський державний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Серед відомих українських науковців домінує думка, що вибір форми медичного страхування в кожній країні залежить від економічних і культурно-історичних умов, від особливостей демографічних і соціальних показників, рівня захворюваності та інших факторів, які характеризують загальний стан здоров'я і рівень медичного обслуговування [3].

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що одним з важливих складових системи державного соціального забезпечення є медичне страхування.

Медичне страхування є формою соціального захисту населення в галузі охорони здоров'я. Воно націлене на забезпечення громадянам можливості отримання медичної допомоги за рахунок накопичених коштів, фінансування профілактичних заходів, забезпечення максимальної доступності медичних послуг для широкого кола населення і, по можливості, повну компенсацію витрат страхувальників.

У більшості країн з розвиненим платним охороною здоров'я медичне страхування набуло широкого використання.

Світовий досвід показує, що медичне страхування має позитивну роль в підвищенні якості наданих медичних послуг, залучення в галузь охорони здоров'я додаткових ресурсів, захист інтересів і прав громадян країни [2].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Усі країни дають право майже всім своїм громадянам на медичне страхування. Але цього не достатньо, для них важливим є те щоб отримати цю допомогу, а не через страх і ризик зазнати фінансових негараздів внаслідок звернення за допомогою в страхову компанію.

Для американської системи охорони здоров'я характерний принцип вільного вибору щодо лікаря, медичної установи, порядку страхування.

Саме в США медичне страхування безпосередньо пов'язане з трудовою діяльністю людини. На охорону здоров'я виділяють 11,5% валового прибутку. Це більше, ніж будь-яка інша країна у світі, проте водночас близько 15% американців не мають жодного фінансового захисту від значних втрат на медичну допомогу через відсутність у них страхових медичних полісів [1].

Приватна модель страхування може носити і обов'язковий характер, як це має місце у Франції. Вона реалізується через збір внесків за допомогою державної страхової організації, яка відшкодовує пацієнтам їх витрати на медичну допомогу. Французька модель медичного страхування характеризується ефективною інтеграцією з усією системою соціального страхування, де крім обов'язкового державного страхування існує мережа додаткового страхування і місцеві фонди соціальної допомоги.

Обов'язкове страхування пов'язано з тим, що лікарі і медичні установи відокремлені від покупця медичних послуг і працюють з ним по договорами. Така система може існувати як в державній системі, так і в системі обов'язкового медичного страхування.

У Великобританії всі працівники підлягають обов'язковому страхуванню здоров'я. Із суми страхових внесків, яка залежить від величини доходу працівника, частково фінансуються грошові допомоги по тимчасовій непрацездатності в зв'язку з хворобою. Оплата самих медичних послуг проводиться за рахунок пацієнта.

До даної моделі можна віднести систему охорони здоров'я Канади, де кошти на охорону здоров'я формуються за рахунок внесків на обов'язкове медичне страхування з коштів держбюджету, при цьому державний страховик працює за договорами з лікарями приватної практики. Введення обов'язкового медичного страхування ставлять можливості для конкуренції страховиків і виробників, що працюють за контрактами між собою, при цьому внески збираються тим страховиком, якого вибрав страхувальник.

Для Німеччини характерною особливістю є те, що страховик, маючи договори з медичними установами, забезпечує застрахованій особі безкоштовну медичну допомогу або з частковою її оплатою. Німецька система гарантує рівний доступ до медичних послуг всьому населенню за рахунок її повної оплати в формі страхового відшкодування.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Представники приватної медичної установи надають медичні послуги, а рівень витрат регулюється більш плавно, ніж в більшості розвинених країн [4].

Японська система поєднує в собі приватну охорону здоров'я і жорстке державне регулювання тарифів на медичні послуги. Це своєрідна державна система з цільовими податками і економічними відносинами в поєднанні з системою страхових товариств, що мають значні пільги.

У Швейцарії незалежно від їх громадянства, повинні бути застраховані в системі обов'язкового медичного страхування. Страхові внески не залежать від доходу конкретної особи, чітко визначений набір медичних послуг і лікарняна каса покриває витрати на всі основні види лікування.

Система обов'язкового медичного страхування, як модель регульованої конкуренції, є новітньою як за термінами, так і за ступенем реалізації. У зв'язку з цим, система ОМС повністю поки що ніде не реалізована. В даний час обов'язкове медичне страхування в різних варіантах впроваджується в Голландії, Ізраїлі, Чехії та Росії.

У той же час, досвід Російської Федерації показує, що формальна заміна прямого державного фінансування системою ОМС без істотної зміни механізмів фінансування медичних закладів, розвитку конкуренції серед медичних закладів і страховиків не здатна дати імпульсу розвитку системи охорони здоров'я. Перехід до ефективної моделі ОМС – складний і тривалий процес, який передбачає наявність ряду передумов і умов. Незалежно від застосовуваних механізмів фінансування медичних послуг, надання яких гарантовано державою, суспільство завжди зацікавлено в розвитку приватних медичних організацій і добровільного медичного страхування. Це дозволяє максимально розширювати асортимент послуг, що надаються, покращувати їх якість, в тому числі і в державному секторі, за рахунок активізації конкуренції і приватної ініціативи, а також залучення додаткових коштів в систему охорони здоров'я.

Сфера медичних послуг є найважливішою для населення будь-якої країни. На утримання цієї сфери витрачається багато державних і приватних коштів, але якість медичних послуг, їх доступність і своєчасність залишає бажати кращого. Однак, навіть в розвинених, успішних країнах відбувається постійне коректування механізмів організації, управління, фінансування і моніторингу розвитку цієї сфери (США, Франція, Німеччина та ін.), Тому що не всі держбюджети можуть витримувати суттєві витрати з надання медичних послуг. Частина їх поступово переноситься на фізичних осіб за рахунок поширення добровільного страхування.

Література:

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

1. Бойко О., Хижинська Г. Апробація зарубіжного досвіду активізації медичного страхування в Україні. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 27. С. 93-97.
2. Борисюк О. В. Розвиток медичного страхування в Україні із використанням зарубіжного досвіду. Регіональна економіка та управління №1 (27) лютий 2020 с. 45-49.
3. Плиса В. Й. Страхування : підручник, 2-ге видання, виправлене й доповнене. В. Й. Плиса. К.: Каравела, 2019. 512 с.
4. ГороховС. В., СтаринчукС. Д. Порівняльний аналіз систем медичного страхування зарубіжних країн. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2016. Вип. 9. С. 24-28.

УДК 336.717.061

**Н. Ю. ГЛАДИНЕЦЬ,
В. В. КОПЧА**
Мукачівський державний університет

РЕФІНАНСУВАННЯ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ

Здійснюючи регулювання грошово-кредитного ринку, Національний банк України виступає водночас кредитором останньої інстанції для комерційних банків. В тому випадку, коли комерційні банки використали всі свої можливості для збільшення чи поповнення ресурсів через фінансування активів на фондовому ринку чи на ринку міжбанківських кредитів, вони звертаються саме до центрального банку.

Оскільки зростання економіки країни в першу чергу залежить від стабільності банківської системи, рефінансування виступає основним інструментом грошово-кредитної політики НБУ щодо підтримки ліквідності комерційних банків, їх стабільності та довіри з боку населення.

Рефінансування – забезпечення центральним банком комерційних банків додатковими резервами на кредитній основі [1]. Доцільно зазначити, що рефінансування надається лише комерційним банкам за умови їх активної участі на грошовому ринку, позитивної репутації кредитоспроможного позичальника, маючи у своїй власності державні цінні папери та проявляючи ініціацію звернень до НБУ.

НБУ в своїй практиці використовує різноманітні механізми рефінансування, серед яких особливо поширеним є надання коротко- та середньострокових кредитів. Серед короткострокових кредитів рефінансування найчастіше практикується надання позик через

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

постійно діючу лінію рефінансування через кредити овернайт, а також надання кредитів рефінансування строком до 90 днів.

При потребі підтримки ліквідності комерційного банку на більш тривалий строк НБУ, на основі рішення та шляхом проведення тендерів, може здійснювати рефінансування строком до одного року (360 днів). Крім того, з 19 березня 2020 року набули чинності постанови Правління НБУ про запровадження механізму довгострокового рефінансування банків строком до п'яти років [2].

НБУ проводить рефінансування банків за процентною ставкою, яка є вищою за облікову ставку НБУ та яка протягом дії кредитного договору не може бути коригована.

Одним з найпопулярніших кредитів рефінансування є кредит овернайт. Він надається на найкоротший термін – до кінця наступного робочого дня. Тобто, кредитні кошти перераховуються банку-позичальнику до 16-ої години в день отримання заяви НБУ від банку про необхідність позички, а повертаються ним до 13-ої години наступного робочого дня з нарахованими відсотками за користування [1].

Кредити овернайт надаються з метою згладжування тимчасових коливань ліквідності комерційних банків та оперативного регулювання грошово-кредитного ринку. Основною умовою отримання даного кредиту є наявність у банка-позичальника державних цінних паперів під забезпечення, які не обтяжені в обігу. До того ж, сума наданого кредиту не може бути більшою, ніж 85% від балансової вартості державних цінних паперів, які надані під забезпечення.

Згідно Постанови НБУ, за кредитами овернайт можуть встановлюватися дві процентні ставки: окремо для кредитів під забезпечення та для кредитів без забезпечення, процентна ставка яких є найвищою процентною ставкою НБУ.

Крім кредитів овернайт, виділяють коротко- та середньострокові кредити рефінансування, які надаються під забезпечення державних цінних паперів або врахованих банком векселів у розмірі, що не перевищує 85% від балансової вартості державних цінних паперів та 70% від номінальної вартості врахованих векселів.

Максимальний термін надання кредитів через короткострокове рефінансування шляхом операцій на відкритому ринку становить 14 днів, а через середньострокове – до 90 днів. Строк користування кредитом згідно з умовами кредитного договору починається з дня надходження коштів на кореспондентський рахунок комерційного банку.

Рефінансування банків відповідними видами кредитів проводиться на основі кількісного або процентного тендера. За кількісного тендера рефінансування проводиться строком до 14 днів за процентною ставкою, що дорівнює обліковій ставці НБУ, а за процентного тендера – до 90 днів, за процентною ставкою, що є вищою від облікової [2].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Слід звернути увагу й на те, що тендери проводяться щосереді з такою періодичністю: три середі підряд – рефінансування строком до 14 днів і четверта середа – рефінансування строком до 90 днів.

Аналізуючи дані наведені в табл. 1, можна простежувати динамічне зростання рефінансування НБУ комерційних банків протягом 2016-2020 рр. Якщо у 2016 році загальна сума наданих коштів рефінансування становила 51 265,3 млн. грн., то у 2018 р. вона зросла до майже рекордного рівня – 181 172, 8 млн. грн. (у 2014 р. – 222 385 млн. грн.), що на +253,4% більше у порівнянні з 2016 р. та на + 307,3% з 2017 р. В тому числі, сума наданого кредиту овернайт зросла на 530,5% та склала 144 604,3 млн. грн., коротко- та середньострокових кредитів – на 99,5%, дорівнюючи 36 568,5 млн. грн..

Основними причинами такого збільшення стали нестабільність валютного ринку у 2018 р. через «гривневий дефіцит» та зростання інфляції. Водночас, зросла й облікова ставка НБУ до рекордного значення – 18%, що вплинуло і на збільшення ставки кредитів рефінансування: овернайт до 19,71%, коротко- та середньострокових кредитів до 19,65% (Табл.1).

Таблиця 1

Результати проведення операцій Національного банку України з регулювання ліквідності банків у 2016-2021 рр.

Рік	Облікова ставка	Рефінансування комерційних банків					
		Загальний обсяг наданих коштів	через постійно діючу лінію рефінансування (кредити овернайт)		шляхом проведення тендеру з підтримання ліквідності банків		
			Обсяг наданих коштів	Середньо-зважена процентна ставка	Обсяг наданих коштів	Середньо-зважена процентна ставка	Найжаданий строк на який оголошено тендер
%	млн. грн.	млн. грн.	%	млн. грн.	%	днів	
2016	14,0	51 265,3	18 393,7	18,55	32 871,7	17,73	14
2017	14,5	41 258,9	22 933,2	16,03	18 325,7	15,72	14
2018	18,0	181 172,8	144 604,3	19,12	36 568,5	19,65	14
2019	13,5	102 037,5	39 274,8	19,71	62 731,1	17,5	14
2020	6,0	168 045,5	44 213,0	10,82	123832,5	6,85	84
кін. I кв. 2021	6,5	28806,9	5209,5	7	23597,4	6	84

Побудовано автором на основі джерела [3]

Якщо у 2019 р. ліквідність банків нормалізувалася, сума отриманих кредитів рефінансування зменшилася на -43,7 %, то у 2020 р. перед банками постала нова проблема – «коронавірусна криза», яка сколихнула не лише українську, а й світову економіку.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

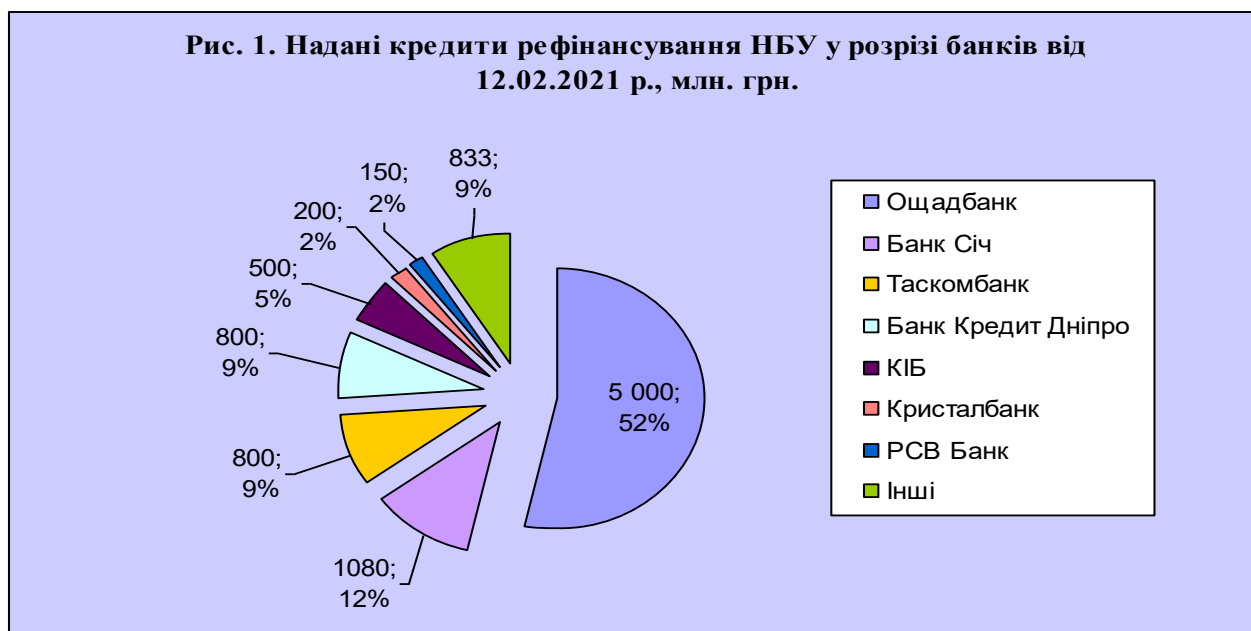
Проте, вітчизняна банківська система залишалася відносно стабільною. До кінця 2020 р. сума залучених кредитів рефінансування комерційними банками зросла на +66,7% (у порівнянні з 2019 р.) і склала 168 045,5 млн. грн..

Змінилася і структура кредитів. Якщо до 2018 р. у структурі загальної суми кредитів найбільша частка припадала на кредити овернайт (у 2018 р. 79,8%), то з 2019 р. – навпаки. У 2020 р. на кредити овернайт припадало 26,3%, а на «тендерні» – 73,7%.

Слід зазначити, що у березні 2020 року НБУ змінив підхід до формування процентної ставки та встановив, що процентна ставка – це облікова ставка НБУ плюс постійна величина в процентних пунктах [2]. Завдяки цим змінам банки отримали можливість залучати на тендерах короткострокові кредити до 90 днів і довгострокові кредити рефінансування до 5 років виключно за обліковою ставкою без жодних додаткових процентів.

Станом на 17 березня 2021 р. загальна сума отриманих комерційними банками кредитів рефінансування становить 28 806,9 млн. грн., з них – 5 209,5 млн. грн. – овернайт та 23 597, 4 – середньострокові кредити (табл. 1.).

Що стосується банків, які мають попит на дані види кредитів, то лідером на сьогодні виступає найбільший державний банк «Ощадбанк». У лютому НБУ, провівши процентний тендер, виділив на підтримку ліквідності даного банку 5 млрд. грн. строком на 1 820 днів, що становило на той час 52% від завальної суми наданих позик (рис. 1) [4].

Побудовано автором на основі джерела [4]

Таким чином, можна стверджувати, що чим більший та фінансово стабільнішим є банк – тим більше у нього шансів отримати рефінансування та необхідну йому суму кредиту.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Отже, вітчизняна система рефінансування та управління ліквідністю банківського сектору постійно розвивається. Основне завдання НБУ, як головного банку країни, полягає у підтримці й удосконаленні банківської діяльності через систему рефінансування. Адже створення ефективної системи рефінансування сприятиме стабільності не лише банківської системи, а й економіки країни в цілому.

Література:

1. Кокосова Т. Д. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Навч. посіб./ За ред. Косової Т. Д., Папаїки О. О. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.
2. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.
3. Статистика Національного банку України. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>.
4. НБУ надав рефінансування 18 банкам на 9,36 мільярда / стаття українського інтернет-видання «УКРІНФОРМ». – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3190920-na-viplati-pensij-lutogo-pfu-uze-spramuvav-majze-24-milardi.html>.

УДК 336.7

**Н.Ю. ГЛАДИНЕЦЬ,
В.В. ШЕРШУН**
Мукачівський державний університет

ВПЛИВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Успішність досягнення певних темпів економічного зростання і рівноваги платіжного балансу значною мірою залежить від ефективності функціонування кредитно-фінансової системи країни, ключова ланка якої – центральний банк. Саме на центральний банк покладено функцію управління грошово-кредитною сферою, яку від реалізує завдяки проведенню монетарної політики. Водночас грошово-кредитна політика є важливим засобом реалізації економічної політики держави в цілому.

Питання грошово-кредитної політики держави досліджувались багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими, такими як: Дж. М. Кейнс, Е. Долан, М. Фрідман, серед сучасників: А. Гриценко, А. Ватульов, О. Дзюблук, Н. І. Климаш, Г. І. Лановська та інші.

Грошово-кредитна (монетарна) політика – це політика держави, що впливає на кількість грошей в обігу з метою забезпечення стабільності цін, повної зайнятості населення

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

і зростання реального обсягу виробництва. Здійснює монетарну політику в Україні Національний банк України [1].

Основними завданнями грошово-кредитної політики України є: підтримка стабільності валютного ринку; ремонетизація економіки; розширення сфери безготівкових платежів; зміцнення і розвиток банківської системи, підвищення надійності її функціонування з метою створення умов для стабілізації економіки; забезпечення рівноваги між цілями макроекономіки (контроль за інфляцією) і мікроекономіки (конкурентоспроможність експорту); розвиток ринку корпоративних цінних паперів; розширення практики використання векселів та удосконалення законодавства у сфері вексельного обігу; створення системи захисту інвесторів; інтеграція в міжнародний ринок капіталу, в першу чергу випуск облігацій зовнішніх позик для залучення іноземного капіталу.

НБУ зазвичай проводить політику дорогих грошей, поставивши цим ряд українських банків у краю прірви кризи ліквідності. Але, незважаючи на відсутність грошей у банків і підприємств-виробників, в результаті невмілої політики НБУ, ціни на споживчому ринку України продовжують свій ріст [2].

Відомо, що рівень розвитку кожної країни можна визначити через показник рівня валового внутрішнього продукту, який залежить від загального рівня розвитку держави, а також показник стану та динаміки економічного руху країни, який залежить від фінансового підтримання, стимулювання сфери суспільного виробництва [3].

Правління Національного банку України, проводячи жорстку монетарну політику в 2019 році, не забезпечило в межах своїх повноважень підтримання стійких темпів економічного зростання та відновлення кредитування економіки. Грошово-кредитна політика, що здійснювалася, була запізнюючою реакцією на суттєві внутрішні та зовнішні шоки, вплив процентної політики на зростання реального ВВП залишився обмеженим, а висока облікова ставка сприяла значному перетоку фінансових ресурсів у державні боргові зобов'язання та підсиленню дисбалансів в економіці. З огляду на зазначене можна вважати, що грошово-кредитна політика, що реалізовувалась Правлінням Національного банку України, не мала стимулюючого впливу на соціально-економічний розвиток [4].

В умовах розвиненої економіки, якій притаманні низькі темпи зростання споживчих цін, відносна стійкість платіжного балансу, банківської системи та економіки в цілому до дії різного роду несприятливих шоків, в тому числі зовнішніх, і де основну роль у передачі сигналів грошово-кредитної політики в економіку грає процентна ставка, важливість інституту мінімальних резервних вимог для цілей регулювання грошово-кредитних процесів поступово знижується.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Таким чином, обґрунтування перспектив оптимізації основних інструментів проведення грошово-кредитної політики має бути спрямоване на визначення принципів її реалізації у середньостроковій і довгостроковій перспективі, головним серед яких має бути посилення відтворювального потенціалу фінансового сектору економіки загалом і банківської системи зокрема, що має відображати активізацію її ролі не лише у подоланні наслідків світової фінансової кризи, а й стимулюванні модернізації й інноваційного розвитку економіки України.

Література:

1. Центральний банк і грошово-кредитна політика: [Підруч.] / А. В. Сілакова, Г. І. Лановська, Н. І. Климаш, [та ін.] за заг. ред. Т. А. Говорушко.– Львів «Магнолія 2006», 2015. – 224 с.
2. Закон України: Про Національний банк України від 20.05.1999 № 679-ХГУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
3. Ватульов А. Фінансові інструменти регулювання соціально-економічного розвитку / А. Ватульов // Вісник КНТЕУ: науково-практичний журнал. – № 5. – С. 76-88.
4. Рада Національного банку України. Рішення "Про аналіз впливу грошово-кредитної політики на стан соціально-економічного розвитку України" [Електронний ресурс] / Рада Національного банку України. – 2019. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr050500-19#Text>.

УДК 338.49

**М. В. ДУБИНА,
І. В. САДЧИКОВА**

Національний університет «Чернігівська політехніка»

ЗАРУБІЖНІ КОНЦЕПЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ

ПОНЯТТЯ «ІНФРАСТРУКТУРА»

Інфраструктура є одним із рушіїв економічного розвитку, що сприяє глобалізації. На сьогодні не можливо уявити собі державу в якій би не було інфраструктури, оскільки вона задіяна у всіх сферах економічної діяльності, утворює цілі сектори економіки, а також грає беззаперечну роль в підвищенні рівня і якості життя кожної людини.

Інфраструктура грає ключову роль у забезпеченні стійкого розвитку всіх економічних складових в державі. Рівень розвитку інфраструктури впливає на інвестиційну привабливість, як окремих галузей, так і економіки в цілому; підвищення ділової активності в рамках національного і міжнародного ринків, що в повній мірі відбивається на іміджі країни в цілому. Отже, для сталого соціально-економічного розвитку країни та підвищення її

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

конкурентоспроможності ключовою складовою виступає всебічний розвиток інфраструктури.

Дослідженню сутності категорії «інфраструктура» присвячені численні наукові роботи як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Серед родоначальників цього напрямку досліджень можна виділити наступних вчених А. Янгсона, П. Розенштейн-Родана, А. Сміта. Надалі науковий пошук щодо дослідження інфраструктурного забезпечення економіки був присутній в роботах А. Маршала, Р. Йохімсена, А. Хіршмана, Д. Карка, В. А. Жаміна, О. І. Дація, М. Х. Корецького, С. В. Мочерного, В. П. Федько, Н. Г. Федько та багатьох інших.

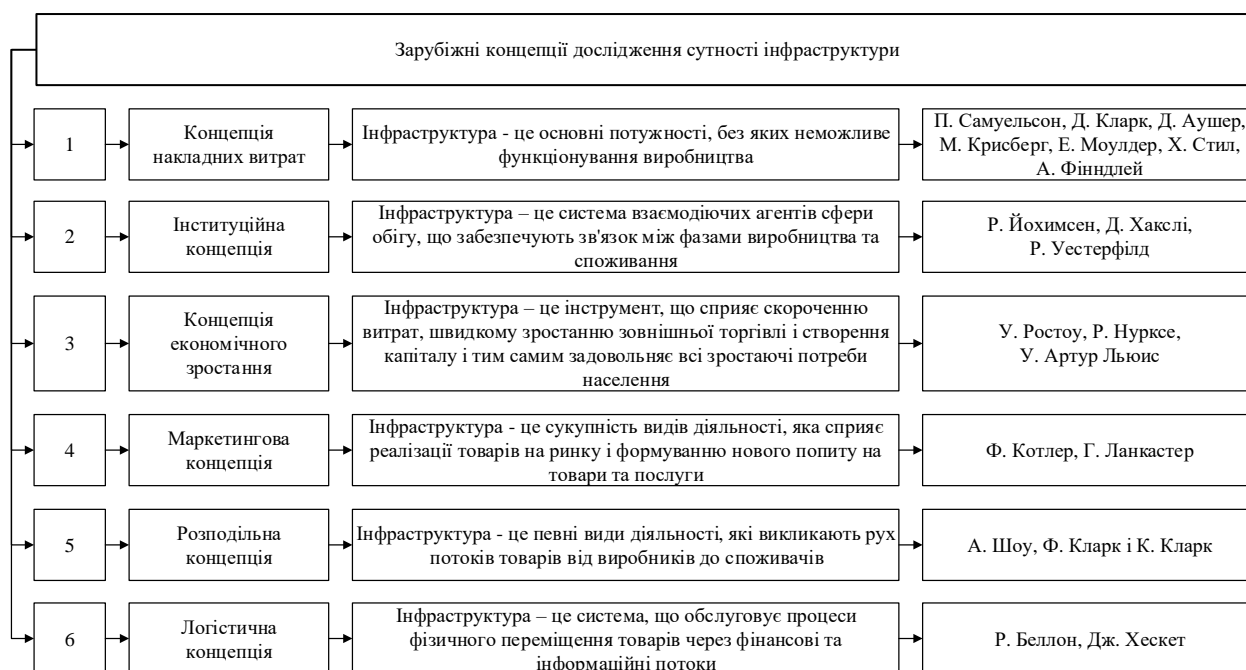
Метою роботи є з'ясування сутності поняття «інфраструктура» через призму зарубіжних концепцій.

Зарубіжні дослідники, серед яких можна виділити П. Розенштейн-Родана, Г. Грубера, Дж. Делмона, Р. Нуркса, А. Хіршмана, А. Пізенті, Х. Зіргера, А. Янгсона, П. Самуельсона та ін. ввели в економічну наукову літературу категорію «інфраструктура» на початку ХХ ст. Першість введення в економічну науку терміну «інфраструктура» належить П. Розенштейн-Родану, який застосував його у своїй праці «Місце та роль інфраструктури в розвиненому та у суспільстві, що розвивається» [5]. В цьому часовому періоді під інфраструктурою розуміли сукупність базових галузей економіки (транспорт, зв'язок, енергетика), розвиток яких давав економічний ефект, що сприяло залученню інвестиції. Вчений-економіст Р. Йохімсен запропонував таке визначення цієї категорії – «інфраструктура – це сукупність матеріальних, інституційних та індивідуальних умов, які є в розпорядженні господарських одиниць і відповідають вирівнюванню доходів, пов'язаних з рівною продуктивністю факторів, які дають при оптимальному розміщенні ресурсів забезпечити повну інтеграцію та, можливо, найвищий рівень господарської діяльності» [9].

В кінці 60-х на початку 70-х років ХХ ст. починає з'являтися все більше досліджень з теорії інфраструктури, серед яких варто відмітити роботи таких вчених як: Є.Симоніса, Ж. Штолера, В. Михальського, Д. Рея та ін. В роботах Д. Кларка, А. Маршала, А.Хіршмана та інших вчених-економістів спостерігається розширення сутності поняття інфраструктура, яка на їх думку, включає не тільки галузі транспорту, зв'язку, матеріально-технічне забезпечення, а й невиробничу галузь та інституціональну інфраструктури (нотаріат, органи юстиції, охорони порядку тощо) [1]. Тобто інфраструктура почала включати не тільки виробничу сферу, а й невиробничу – сферу послуг, без якої неможливе функціонування, насамперед, виробничих систем.

Основні концепції дослідження категорії інфраструктура з врахуванням ролі, яку відіграє інфраструктура в економіці наведено на рис. 1.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Рис. 1. Зарубіжні концепції дослідження сутності та ролі інфраструктури [2-4, 6-8, 10, 11]

Наявність в економічній науковій літературі даних концепцій говорить про багатоаспектність та багатогранність категорії «інфраструктура». Представники різних концепцій при вивченні інфраструктури проводили з врахуванням ролі, яку вона відіграє в економіці. Проведене дослідження нам дозволило зробити висновок, що інфраструктура як економічна категорія є базовою, комплексною, складною та об'єктивно необхідною при дослідженні різних економічних процесів та явищ в рамках національного господарства.

Література:

1. Васильєв О. В. Методологія і практика інфраструктурного забезпечення функціонування і розвитку регіонів України. Монографія / О. В. Васильєв – Харків: ХНАМГ, 2007. – 341 с.

2. Іванова Н. В. Генезис економічної категорії «інфраструктура» та її роль у суспільному поділі праці / Н. В. Іванова. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=392>.

3. Іванова Н. В. Ринкова інфраструктура та її місце в регіональному економічному просторі // Н. В. Іванова. – URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/28-2017/4.pdf>.

4. Кушнір Т. Маркетинговая инфраструктура: определение и классификация / Т. Кушнір // Современные проблемы экономики: 3-я международная научная конференция студентов, аспирантов и молодых ученых: труды конференции. – Ереван, 2015. – С. 224–229. – URL: http://ysu.am/files/224-229_tezisneri%20joxovacu_2015_03_03.pdf.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

5. Самуельсон П. Экономика: в 2т. – М.: НПО "АЛГОН" ВНИИСИ, 1992. - Т.1. – 333 с.
6. Трубецкая О. В. Инфраструктура как объект экономической теории: Материалы конференций / О. В. Трубецкая // Успехи современного естествознания. – 2011. – №12. – С. 100-101.
7. Шашман А. М. Інфраструктура сільськогосподарського підприємства та її роль у підвищенні ефективності його діяльності / А. М. Шашман // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. Зб. наукових праць ПДТУ у 3-х т. – Маріуполь, 2011. – Т. 1. –С. 138-143.
8. Ясковец Ю. В. Теоретичні аспекти дослідження інфраструктури національних господарств в умовах глобалізації / Ю. В. Ясковец // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2013. – Вип. 114 (2). – С. 173-180.
9. Jochimsen, R. Ed. Theorie der Infrastruktur: Grundlagen der marktwirtschaftlichen Entwicklung. Tübingen, J.C.B. Mohr. – 1966.
10. Lewis W.A. The Theory of Economics Growth. – London, 1955.
11. Nurkse, R. Problems of Capital Formation in Undeveloped Countries. – Oxford, 1955.

УДК 336.22

**М. В. ІГНАТИШИН,
О. М. СТИНИЧ**
Мукачівський державний університет

БІЗНЕС-КОНСУЛЬТУВАННЯ З НАРАХУВАННЯ ЄСВ ТА ЄДИНОГО ПОДАТКУ ПРИ СПРОЩЕНІЙ СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ

Систему державного соціального страхування в Україні було створено для економічного захисту кожної людини у зв'язку зі старістю, безробіттям, нещасним випадком на виробництві або тимчасовою втратою працездатності. Саме ефективна діяльність системи державного соціального страхування є основою захищеності громадян України, гарантованою Конституцією України.

З метою підвищення ефективності діяльності системи соціального державного страхування, спрощення відносин платників з фондами державного страхування, збільшення фінансових надходжень та вирішення проблем фінансування витрат було прийнято Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI, яким передбачалося введення ЄСВ з 1 січня 2011 року [1].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

В даному законі зазначено правові та організаційні засади забезпечення збору та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, умови та порядок його нарахування і сплати та повноваження органу, що здійснює його збір та ведення обліку.

Єдиний соціальний внесок став, безперечно, великим кроком у проведенні реформи системи соціального страхування в Україні. І якщо оцінювати систему нарахування єдиного соціального внеску в цілому, то слід зазначити про її поліпшення. Внесені зміни з адміністрування ЄСВ у 2019 р. вдосконалили систему контролю і гарантій застрахованих осіб. Трансформація ЄСВ спостерігається щороку.

Так ріст заробітної плати з 01.01.2021 до 6000 грн. та далі – з 01.12.2021 до 6500 грн. має наслідком зростання розміру єдиного податку та єдиного соціального внеску для підприємців на спрощеній системі оподаткування.

Це відповідає Закону «Про Державний бюджет України на 2021 рік». Отже, щодо єдиного податку – протягом усього 2021 року (не змінюючись) максимально розмір складатиме:

- для першої групи максимально 227,00 грн. на місяць; – для другої групи максимально 1200,00 грн. на місяць.

Для єдиного соціального внеску – протягом 2021 року розмір внеску зростатиме разом із ростом мінімальної заробітної плати. Для ФОПів 1-3 групи спрощеної системи оподаткування в загальному випадку складає 22% від мінімальної заробітної плати, що відповідає у 2021 році:

- січень – листопад 1320,00 грн.;
- грудень 1430,00 грн.

У 2021 році сплата податків та ЄСВ планується застосуванням єдиного рахунку. Це передбачено Постановою від 29 квітня 2020 року № 321. Про перехід на застосування єдиного рахунку для сплати ЄСВ та податків підприємцю потрібно подати заяву через електронний кабінет платника податків.

Враховуючи, що станом на 1 січня 2021 року мінімальна заробітна складатиме 6000 грн., а прожитковий мінімум для працездатних осіб – 2270 грн., то розмір єдиного податку складає протягом усього 2021 року (не змінюючись) максимально[3]:

- для першої групи максимально 227,00 грн. на місяць;
- для другої групи максимально 1200,00 грн. на місяць.

Це відповідає:

- до 10 % від розміру прожиткового мінімуму для першої групи;
- до 20 % від розміру мінімальної зарплати для другої групи.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

При цьому, місцеві ради можуть встановити ставки єдиного податку в меншому розмірі. У разі, якщо таке рішення місцевою радою не приймається, то продовжує діяти ставка, встановлена у 2020 році.

Незалежно від наявності рішення місцевої ради, у разі здійснення платником єдиного податку діяльності в кількох населених пунктах, єдиний податок справляється за максимальною ставкою.

Необхідно констатувати, що через об'єднання територіальних громад та нового територіального устрою платникам єдиного податку слід з'ясувати як розмір єдиного податку, так і бюджетний рахунок для його сплати. Адже рахунки змінюються щорічно з початком нового бюджетного року. Несвоєчасна або неповна сплата єдиного податку, сплата на неналежний рахунок може спричинити виникнення обов'язку у такого платника єдиного податку перейти на загальну систему, що відповідає праву анулювати реєстрацію платника єдиного податку податковим органом.

Щодо строків сплати, то підприємці першої та другої груп спрощеної системи оподаткування сплачують єдиний податок щомісяця авансом не пізніше 20 числа поточного місяця.

Розмір ЄСВ у 2021 році для ФОП на спрощеній системі оподаткування [2].

Зміна мінімальної заробітної плати у 2021 році двічі призведе і до зміни у грошовому еквіваленті єдиного соціального внеску.

Так, мінімальний ЄСВ для ФОПів 1-3 групи спрощеної системи оподаткування в загальному випадку складає 22% від мінімальної заробітної плати, що відповідає у 2021 році:

- січень – листопад 1320,00 грн.;
- грудень 1430,00 грн.

Таблиця 1

Граничні строки для сплати єдиного соціального внеску ФОПам – платникам єдиного податку

№п/п	Період нарахування ЄСВ	Граничні строки для сплати єдиного соціального внеску
1	за перший квартал	19.04.2021 року
2	за другий квартал	19.07.2021 року
3	за третій квартал	19.10.2021 року
4	за четвертий квартал	19.01.2022 року

У 2021 році законодавцем запроваджено додаткові звільнення від ЄСВ окремих категорій громадян. Зокрема, йдеться про:

1) звільнення від сплати єдиного внеску «за себе» фізичних осіб — підприємців та осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, якщо вони отримують пенсію за віком,

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

або за вислугу років, або є особами з інвалідністю, або досягли віку, встановленого статтею 26 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», та отримують відповідно до закону пенсію або соціальну допомогу;

2) звільнення від сплати ЄСВ для осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, за умови взяття їх на облік як фізичних осіб — підприємців і провадження ними одного виду діяльності одночасно як фізичною особою — підприємцем, так і особою, яка провадить незалежну професійну діяльність;

3) звільнення від сплати ЄСВ для осіб, які провадять незалежну професійну діяльність та фізичних осіб — підприємців, які мають основне місце роботи, за місяці звітного періоду, за які роботодавцем було сплачено страховий внесок за таких осіб у розмірі не менше мінімального страхового внеску.

Література:

1. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2464-17/page>.

2. Хто і скільки сплачуватиме ЄСВ у 2021 році. / Інформаційний портал «Дебет-Кредит: бухгалтерські новини». URL: <https://news.dtkr.ua/labor/socialprotection/46372>.

3. Ліга закон [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ligazakon.ua/>

УДК 338.2

**М. М. ЗОЗУЛЯК,
М. В. РЕСЛЕР**
Мукачівський державний університет

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Головним суб'єктом інноваційного розвитку національної економіки та суб'єктів господарювання є держава, яка створює умови для підвищення науково – технологічного потенціалу країни, визначає пріоритети у сфері науково-технологічної діяльності і підтримує їх розвиток через систему фінансово-кредитних та податкових інструментів, формує організаційні механізми інформаційного і ресурсного забезпечення інноваційної діяльності. Ці заходи здійснюються через державну інноваційну політику.

Дослідженням питань інноваційної політики держави в контексті зарубіжного та вітчизняного досвіду займалися такі науковці, як: О. І. Амоша, С. В. Глібко, О. В. Розгон, А. В. Стріжкова, Н. Г. Шепель, І. В. Одолюк, О. М. Вермінська, Ю. В. Георгієвський, Ж. К.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сіднева, І. В. Федулова, В. І. Захарченко, В. М. Геєць, С. М. Ксьондз, Л. А. Жаліло, М. І. Крупка, С. С. Ковальчук, В. І. Дмитрів, І. М. Лицур, Ю. І. Горбачова, О. С. Кравчун, Б. В. Деревянко, В. М. Московкін, В. Н. Коваленко, А. С. Музиченко, О. Ф. Уткін, А. М. Паче, Дж. Строгілопулос, Г. Румпф та інші. У своїх працях вони приділяли увагу вивченню інноваційно-інвестиційної політики держави як чинника забезпечення стабільності економіки. Проте питання щодо модернізації промисловості та розвитку інноваційної моделі економічного зростання і надалі залишаються актуальними для дослідження.

Як стверджує Кравчун О. С., державна інноваційна політика на сучасному етапі - це сукупність науково-технічних, виробничих, управлінських, фінансово-побутових і інших заходів, пов'язаних із просуванням нової чи поліпшеної продукції на ринок збуту [1, с.2]. На думку автора, інноваційна політика, в широкому розумінні, поєднує науку, техніку, економіку, підприємництво та управління; вона торкається всього соціально-економічного середовища, включаючи виробництво, банки, науково-технічні кадри, рівень науково-технічної грамотності населення країни тощо [1, с.2].

Практика управління інноваційними процесами в різних країнах дозволяє виділити такі основні типи державної інноваційної політики:

1. Політика технологічного поштовху: розроблення різноманітних державних програм, великі капіталовкладення у масштабні інноваційні проєкти, використання інших прямих форм державної участі в регулюванні інноваційних процесів. Така політика спрямована на довгострокові інноваційні проєкти, які потребують значних фінансових вкладень та можуть бути реалізовані тільки потужними підприємствами.

2. Політика ринкової орієнтації: провідна роль ринкового механізму в розподілі ресурсів і визначенні напрямів розвитку науки та техніки, обмеження ролі держави у стимулюванні фундаментальних досліджень. Політика спрямована на короткострокові та недорогі інноваційні проєкти, які реалізуються окремими фірмами.

3. Політика соціальної орієнтації – політика, спрямована на соціальне регулювання результатів науково – технічного прогресу, прийняття рішень відбувається із залученням широкого кола громадськості.

4. Політика, спрямована на реформування економічної структури господарського механізму: суттєвий вплив передових технологій на вирішення соціально- економічних проблем, на зміну галузевої структури, взаємодію суб'єктів господарювання, рівень життя. Це потребує нових форм організації та механізмів управління розвитком науки і техніки, їх взаємодії [2, с. 64].

Також, на думку автора, на формування державної інноваційної політики впливає низка факторів, зокрема: рівень вилучення первинних доходів; ринкова інфраструктура;

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

законодавство; інтеграція науки і виробництва; конкурентоспроможність технологій; рівень економічного розвитку та інші [2, с.66].

Н. Г. Шепель у своїх дослідженнях стверджує, що «національні орієнтири інноваційної політики виявляються в конкретних моделях, використовуваних різними країнами...» [3,с.710]. Зокрема, більшість проведених досліджень у цій сфері виділяють американську і японську моделі інноваційної політики. Американська модель відрізняється найбільш повною автономією підприємництва. Орієнтування економічного розвитку здійснюється шляхом виділення особливої області, в останній час це військова технологія, куди держава вкладає кошти і тим самим забезпечує її технологічний пріоритет. Японська модель також припускає створення технологічного пріоритету, але при цьому акцент робиться на конкретні технології. На державному рівні визначаються технологічні переваги, що повинні бути досягнуті, і стимулюється їхній розвиток для того, щоб потім переводити на нові технології все народне господарство [4, с.165].

Існує також інша типологія, заснована на реалізації інноваційної політики з урахуванням закордонного досвіду, зокрема:

1. Залучення сучасних технологій із-за кордону. Державна політика орієнтована на широке впровадження сучасних технологічних процесів, поступовий перехід до застосування передових технологій, формування економіки з домінуванням п'ятого та шостого технологічного укладу. Така політика використовувалась у Китаї, Ізраїлі, Індії, Південній Кореї, Індонезії.

2. Об'єднання зусиль держави й бізнесу в напрямі фінансового забезпечення розвитку власної бази наукових досліджень, що передбачає використання принципів державно-приватного партнерства в таких сферах, як: фінансова (шляхом створення венчурних та інших фондів спільного інвестування), наукова (формування технологічних і наукових парків), соціальна (разом із формуванням виробничої інфраструктури та забезпеченням розвитку базових технологій, за що традиційно відповідає держава). Така політика мала місце у Великій Британії та Канаді.

3. Розбудова переважно інституційного середовища всередині. Створені інститути інноваційного розвитку зосереджуються на залученні і розміщенні в національній економіці фінансового, людського, техніко-технологічного капіталу з-за кордону і спрямуванні його в найбільш технологічно модернізовані види діяльності й виробництва. Підхід мав місце у Великій Британії та Італії.

4. Формування системи фіскальних і фінансово-економічних преференцій з метою створення найбільш привабливої платформи для ведення інноваційного бізнесу в регіоні. Підхід мав місце у Великій Британії та Канаді [5, с.33].

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Варто згадати і про більш відому і загальну бінарну типологію моделей державної інноваційної політики, а саме:

- ринкова модель з елементами державного сприяння (США, Велика Британія та інші країни Західної Європи);
- централізована модель управління інноваційним процесом, що відбувається у ринковому середовищі, культивується і підтримується державою (Японія, Франція, Китай, Росія) [6, с. 84].

Відрізняються ці моделі ступенем і механізмами державного регулювання інноваційної діяльності, де повна автономія, самостійність підприємництва в інноваційної діяльності й мінімальне втручання держави (в рамках англо-американської моделі) змінює значний вплив шляхом прямих дотацій і субсидій підприємствам і організаціям, які здійснюють інноваційну діяльність (в рамках франко-японської моделі).

Таким чином, світовий досвід передбачає широкий спектр економічних інструментів, за допомогою яких можливо управляти інноваційними процесами на макрорівні. При цьому важливо обрати та використати у конкретних економічних умовах найефективніші з них і спрямувати на них суспільні ресурси, що перебувають у розпорядженні держави. Тому сучасна інноваційна політика передбачає застосування системного підходу стосовно предметної галузі знань, комбінації методів, засобів і механізмів управління інноваціями із широким застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Література:

1. Кравчун О. С. Методологічні проблеми реалізації інноваційної складової в інвестиціях. URL:<http://academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12KOSISI.pdf>.
2. Захарченко В. І., Корсікова Н. М., Меркулов М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.
3. Шепель Н. Г., Філін А. О. Удосконалення управління інноваційною діяльністю підприємств в ринкових умовах. Глобальні та національні проблеми економіки. – Випуск №8. – 2015. – С. 709-715. – URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/260.pdf>.
4. Чучіна І. М. Інноваційно-інвестиційна політика України в умовах ринкової економіки [Текст] / І. М. Чучіна, М. Ю. Приз // Вісник КДУ імені Михайла Остроградського. – 2010. – Вип. 2 (61). – С. 165-168. – URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Natural/Vkdpu/2010_2_1/165.pdf.
5. Одотюк І. В. Сучасна інноваційна політика України: передумови, основні підходи та напрями реформування / І. В. Одотюк, О. М. Фащевська, С. М. Щегель // Вісн.

НАН України. – 2012. – № 7. – С. 32-46. – URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/37333>.

6. Вермінська О. М. Управління інноваційними процесами на державному та регіональному рівнях. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12409/1/014_Upravl%D1%96nnja%20%D1%96nnova_83_88_704.pdf.

УДК: 33.330 JEL:Q130

Л. В. МОЛДАВАН

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ОБМЕЖЕНІСТЬ ФІНАНСОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ КУПІВЛІ СІЛЬГОСПУГІДЬ СЕЛЯНСЬКИМИ ГОСПОДАРСТВАМИ ТА СПОСОБИ УСУНЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення» № 552-IX від 31.03.2020 пріоритетне право щодо придбання земельної ділянки актом закріплено на певний період за фермерськими господарствами [1]. Однак унормувати переважне право за селянами на купівлю земельної ділянки для розширення або започаткування нового господарства – лише половина справи. Перешкодою для реалізації цього права на практиці виступають обмежені можливості фермерських господарств отримувати доходи, яких вистачало б і на одночасну купівлю земельної ділянки, і на фінансування господарської діяльності, що обумовлюється особливостями сільського господарства (високим рівнем залежності доходів від непередбачуваних природно-кліматичних умов, сезонністю виробництва, повільним оборотом капіталу й інш.). У такій ситуації перебувають фермери усіх країн, незалежно від рівня економічного розвитку. А тому не лише у бідних країнах, а і в багатих США "зазвичай для фінансування купівлі землі використовуються значні обсяги запозиченого капіталу"[2]. Як правило, за довгостроковими позиками фермери не звертаються до комерційних банків, оскільки їм не під силу високі процентні ставки та недоступні умови, останні ж мало зацікавлені у кредитуванні виробників сільськогосподарської продукції, особливо малих і середніх, через високий рівень ризиковості виробництва і низьку ліквідність застави. Вихід із ситуації світова практика знайшла у створенні спеціалізованих аграрних фінансово-кредитних формувань, серед яких домінує місце займають *сільськогосподарські кооперативні кредитні товариства*, створені самими фермерами, та *небанківські державні установи по кредитуванню* сільськогосподарського населення. Щодо перших, то у

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Нідерландах, наприклад, на сільські кредитні кооперативи припадає 90% загальної фермерської заборгованості, Японії, Китаї, Польщі – 80, Франції, Німеччині – 70-75%.

Перевагами *кооперативних кредитних установ* (банків, спілок, кас взаємокредитування) над комерційними є: нижчі процентні ставки, що забезпечує неприбутковий статус кооперативного товариства; можливість мінімальних вкладень; можливість одержання як малих, так і великих сум кредитів як під заставу, так і на умовах гарантій членів кооперативу (позичкове коло); простіша процедура оформлення кредиту і безпроблемне його одержання в будь-який час; можливість одержати кредит під оцадні внески; вищий рівень безпечності кредитного обслуговування у власній фінансовій установі; менша жорсткість у випадку невчасного повернення позичок й ряд інших.

Кооперативні кредитні установи проходять подвійну реєстрацію: як кредитна організація – в центральному відомстві по нагляду за кредитною сферою, як кооператив – у реєстрі кооперативних некомерційних підприємств.

Організація і стимулювання розвитку сільської кредитної кооперації було й залишається однією з базових складових аграрної політики європейських й інших країн, яка реалізуються, як правило, у трьох напрямках: перший – прийняття *системи законодавчо-нормативних актів* і формування державних органів із функціями координації та стимулювання процесу розвитку кредитних товариств і їхніх об'єднань, другий – розробка й запровадження *системи фінансової підтримки* кредитних кооперативних формувань, третій – *організаційна підтримка*: масова роз'яснювально-інформативна робота безпосередньо серед сільськогосподарських товаровиробників і сільського населення, підготовка кадрових працівників кооперативних кредитних установ.

Аналіз Закону України «Про банки та банківську діяльність» №2121-III від 07.12.2000 [3] засвідчує, що правова регламентація створення і функціонування кооперативних банків в Україні значно обмежена і не визначає їх сутність як кооперативних неприбуткових кредитних структур. Посилання на чинне законодавство про кооперацію не знімає дану проблему, оскільки в Законах України «Про кооперацію» №1087-IV від 10.07.2003 та «Про сільськогосподарську кооперацію» № 819-IX від 21.07.2020 про кооперативні кредитні формування не йдеться. Отже, сільськогосподарські кооперативні банки не можуть бути зареєстровані як обслуговуючі кооперативи з неприбутковим статусом. Не витримує критики унормування мінімального капіталу для кооперативного банку. Якщо в Польщі він становить 1 млн. євро, то в Україні – 500 млн. грн., або в межах 16 млн. євро, що практично унеможлиблює створення таких структур сільськогосподарськими товаровиробниками. Потребують приведення у відповідність з кооперативно-кредитним законодавством

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

західноєвропейських країн і цілий ряд інших положень діючого вітчизняного законодавства щодо даного питання.

Кооперативне законодавство не унормовує у статусі неприбуткового обслуговуючого кооперативу і кредитні спілки. За Законом України "Про кредитні спілки" № 2908-III від 20.12.2001 [4] дані формування є неприбутковими організаціями. Однак, Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" №2664-III від 12.07.2001 [5] легалізує кредитні спілки фінансовими установами нарівні з банками й іншими інституціями, які надають послуги задля одержання прибутку. Також кредитні спілки не вписуються у статті Податкового Кодексу України, які стосуються вимог до неприбуткових організацій. У результаті кредитні спілки не підлягають включенню їх до Реєстру неприбуткових організацій [6].

Суперечності у трактуванні неприбуткової природи кредитних спілок змінюють природну сутність кредитних установ, що є однією з основних причин неефективності їх розвитку в Україні і потребує кардинальних змін і доповнень до чинного законодавства.

Організація системи кооперативних кредитних установ, як зазначалося, здійснюється за ініціативи і фінансової підтримки держави. У США, наприклад, Farm Credit System сформувалася за рішенням Конгресу США відповідно до Федерального акта про кредитування сільського господарства (1916 р.). Стартові урядові субсидії становили 125 млн. дол., що на той час було значною підтримкою. Аналогічно формувалася у повоєнний період кооперативна система в Японії. У Франції Національна каса Credit Agricole створена на базі державної структури [7]. Активну державну підтримку у наш час одержала кредитна кооперація Польщі. Нині тут функціонує сільська кооперативна кредитна система, яка включає 596 кооперативних банків з 3,3 тис. місцевих осередків [8].

Систему пільгового довгострокового кооперативного кредитного обслуговування купівлі фермерами сільськогосподарських угідь доповнюють *небанківські кредитні структури*, створення і функціонування яких патронується державою.

Агентство обслуговування фермерів Міністерства сільського господарства США (Farm Service Agency, FSA) здійснює фінансову підтримку фермерів і власників ранчо за системою програм, серед яких значне місце відводиться кредитуванню виробників сільськогосподарської продукції, які не в змозі одержати приватний комерційний кредит для розширення господарства або створення ферми. Це відноситься, зокрема, до молодих й інших фермерів і власників ранчо, які починають свою діяльність. Окремо виділена програма підтримки кредитування фермерів-жінок, а також фермерів-представників народів-меншин.

Щорічно FSA виділяє зазначеним категоріям сільськогосподарських виробників прями і гарантовані позички на купівлю земельної ділянки або ферми в цілому, а також для

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

покриття витрат господарств на період їх становлення. Фермер або власник ранчо може бути як фізичною, так і юридичною особою, повинен приймати безпосередню участь у виконанні сільськогосподарських робіт на своїй фермі, мати стаж роботи не менше 3 років, відповідати вимогам щодо навчання і досвіду роботи й інш.

Позики на володіння фермою чи земельною ділянкою становлять 100% їх вартості. Максимальна сума кредиту становить 600000 дол. Кредити обслуговує FSA через своїх місцевих кредитних менеджерів та менеджерів по фермах. Фінансування здійснюється в рамках бюджету Міністерства сільського господарства США. FSA виступає гарантом повернення кредиту у разі, якщо половину суми кредиту фермер бере в іншого позичальника. Максимальний термін погашення кредиту для купівлі ферми, як і спільного з іншою фінансовою установою кредиту, становить 40 років [9].

Фермерський Кредит Канади (Farm Credit Canada, FCC) – єдина фінансова установа, спрямована лише на кредитне обслуговування агропродовольчого сектору, має 6 регіональних офісів та 100 офісів у сільській місцевості. FCC підзвітне Уряду Канади через Міністерство сільського господарства і продовольства. Функціонує у рамках законів про сільськогосподарські кредити Канади та про фінансове управління. Метою FCC є надання фінансових послуг і продуктів для фермерських господарств на більш сприятливих умовах порівняно з комерційними фінансовими установами. Для підтримки бажаючих придбати угіддя і займатися сільським господарством у FCC передбачено позики для молодих фермерів, запущена також програма кредиту для жінок-фермерів і сільських підприємців. Кредит на купівлю сільськогосподарських угідь видається за пільговими ставками на 29 років. Зважаючи на циклічний характер сільського господарства та непередбачуваність кліматичних і ринкових умов, які можуть негативно відбиватися на доходах фермерів, FCC передбачає реструктуризацію умов повернення кредитів. FCC здійснює заходи для захисту вартості угідь, заставлених у якості забезпечення кредиту, щорічно надає Міністерству сільського господарства і продовольства звіт про сільськогосподарські угіддя, в якому відображені тенденції вартості землі в різних провінціях Канади [10].

В Україні функцію державної установи, яка кредитувала б на пільгових засадах купівлю земель селянами, міг би виконувати реструктуризований, з урахуванням зазначеного вище досвіду FSA і FCC, Український державний фонд підтримки фермерських господарств і землевласників – державна бюджетна установа, що належить до сфери управління Мінагрополітики України. Кредитування купівлі земель даним Фондом має охоплювати, крім фермерів, і особисті селянські господарства з землекористуванням 2 і більше га.

Зазначене не вичерпує обсягу заходів, який необхідно здійснити для приведення вітчизняного інституційно-правового середовища та державної фінансової й організаційної

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

підтримки фінансових можливостей селянських господарств щодо придбання земельних ділянок у відповідність із практикою країн ЄС, до чого нас зобов'язує євроінтеграційна орієнтація країни. Без здійснення цієї роботи Україні загрожує обезземелення селян та концентрація угідь у руках багатих корпорацій.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» № 552-IX, від 31.03.2020. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text>.
2. Касл Э., Беккер М., Нелсон А.. Эффективное фермерское хозяйство /пер. с англ. А. А. Белозерцева. Москва: Агропромиздат, 1991. С. 306.
3. Закон України «Про банки та банківську діяльність» №2121-III від 07.12.2000. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
4. Закон України «Про кредитні спілки» № 2908-III від 20.12.2001. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text>.
5. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» №2664-III от 12.07.2001. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.
6. Кредитні спілки не підлягають включенню до нового Реєстру неприбуткових організацій. URL <http://if.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/281214.html>.
7. Сельскохозяйственная кооперация: теория, мировой опыт, проблемы возрождения Кол. Авт., отв. ред И.Н.Буздалов – МН. – И.: «Армита-маркетинг менеджмент», 1998.
8. Польща – твій діловий партнер. – Інститут Кон'юнктур і Цін Зовнішньої торгівлі. – Варшава, 2005.
9. Farm Service Agency, FSA, U.S. Department of Agriculture, USDA. URL <https://www.fsa.usda.gov/>
10. Farm Credit Canada, FCC. URL <https://www.fcc-fac.ca/en.html>.

УДК 336.02

Т. О. ПАНФІЛОВА

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Досвід перебігу фінансових криз ХХІ століття свідчить про необхідність забезпечення макропруденційної та фіскальної стійкості національної фінансової системи. Функції забезпечення стійкості національних фінансових систем законодавчо розподілені між

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

національними регуляторами – національним банком, міністерством фінансів та спеціальними органами. Функції центрального банку і регулятора фінансових ринків традиційно розділені, тобто центральний банк відповідає за проведення грошово-кредитної політики і регулювання банківського сектора, а національний регулятор фінансових ринків відповідає за фінансові ринки та їх учасників. В деяких країнах, зокрема у Великобританії, ці функції об'єднані між собою.

Забезпечення стійкості національних фінансових систем в умовах пандемії COVID-19 у більшості країн світу, у т.ч. в Україні, здійснювалося переважно в площині повноважень Центробанків (національних банків) методами та інструментами монетарної, валютної та макропруденційної політики. В секторі державних фінансів, внаслідок збільшення видатків бюджету, пов'язаних із підтримкою сфери охорони здоров'я, доходів населення, реального сектору економіки тощо, – на законодавчому рівні були зняті обмеження щодо дефіцитів державних бюджетів, граничної величини співвідношення державного боргу і ВВП.

Проведений нами аналіз дій національних регуляторів щодо забезпечення стійкості національних грошово-кредитних систем, фінансових ринків та банківських систем дозволяє говорити про ефективність запроваджених методів та інструментів макропруденційної політики [1]. Відсутність досвіду реагування державних інституцій на функціонування національних економік в умовах пандемії спричинила розмаїття запроваджених антикризових методів та інструментів регулювання. Запроваджені програми боротьби з пандемією та її фінансово-економічними й соціально-психологічними наслідками з часом розширюються і вимірюються величинами від 2 до понад 10-15 відсотків ВВП. Так, в Греції пакет державної підтримки склав близько 14 % ВВП, в Австрії – близько 9,5 % ВВП, в Бразилії – до 12 % ВВП, в Китаї – орієнтовно 4,7% ВВП, в Болгарії – близько 2,4% ВВП, в Румунії – близько 2% ВВП 2019 року [1].

В деяких країнах пакети антикризових заходів та державної підтримки бізнесу і населення приймалися декілька разів. Наприклад в Італії уряд прийняв надзвичайний пакет «Cura Italia» 17 березня 2020 року на суму 25 млрд. євро (1,6 % ВВП). 15 травня уряд прийняв ще пакет бюджетних заходів на 55 млрд. євро (3,5 % ВВП). 8 серпня уряд прийняв третій пакет підтримки після схвалення парламентом подальшого збільшення дефіциту бюджету на 25 млрд. євро (1,6 % ВВП). 27 жовтня 2020 року уряд прийняв черговий пакет антикризової підтримки у розмірі 5,4 млрд. євро (0,3 % ВВП) [1].

Пандемія COVID-19 актуалізувала серйозні проблеми в сфері державних фінансів. Внаслідок скорочення обсягу виробництва та падіння доходів, а також екстрених заходів підтримки реального сектору та населення, розміри дефіциту державного бюджету і боргу в більшості країн світу перевищили рівні, зафіксовані в період світової фінансової кризи 2008-

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

2009 рр. Глобальні заходи бюджетної підтримки у 2020 р. склали майже 14 трлн. доларів США. Масштаб і форма такої підтримки варіювалися в залежності від впливу шоків, доступу до запозичень з низькою вартістю та докризових бюджетних умов. У результаті світовий обсяг державного боргу наблизився до 100% ВВП. Найбільше зростання розміру дефіциту і боргу було зареєстровано в країнах з розвинутою економікою. Деякі країни з ринком, що формується, і країни, що розвиваються, будуть змушені здійснити реструктуризацію свого боргу [2].

В цьому зв'язку для України важливим є досвід Аргентини. Аргентина увійшла в світову історію як один з найбільш яскравих прикладів неефективної економічної політики, яка призвела до того, що країна втратила своє 4-е місце за рівнем розвитку в світі і дійшла до 10-го місця в Латинській Америці за рівнем ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності. При цьому високий рівень людського капіталу та природні ресурси могли б зробити її однією з провідних держав світу за рівнем розвитку. В травні 2020 року Аргентина опинилася в стані дефолту в дев'ятий раз в своїй історії, не зумівши провести в термін процентні виплати на загальну суму близько 500 млн. дол. США за трьома випусками держоблігацій. У вересні 2020 року Аргентина домовилася про реструктуризацію боргу на 65 млрд. дол. США – на обмін погодилися власники 93,55% облігацій, що взяли участь в програмі реструктуризації. Реструктуризація боргу дасть Аргентині можливість відновити переговори з МВФ, який виділив країні кредити на 44 млрд. дол.. США в період валютної кризи в 2018 році. Аргентина розраховує, що зможе домовитися з МВФ про відстрочку виплат по кредитах, термін яких припадає на 2021-2023 роки, що дозволить країні уникнути необхідності жорсткої бюджетної економії [3]. Заходи стримування пандемії та підтримки в країні були зосереджені на: (i) збільшенні витрат на охорону здоров'я, в тому числі на вдосконалення діагностики вірусів, закупівель обладнання лікарень та будівництво клінік та лікарень; (ii) підтримці вразливих груп населення, у т.ч. за рахунок збільшення трансфертів бідним сім'ям, допомоги по соціальному забезпеченню (особливо для осіб із низьким рівнем доходу), допомоги по страхуванню на випадок безробіття та виплат працівникам з мінімальною заробітною платою; (iii) підтримці сильно постраждалих секторів, включаючи звільнення від внесків на соціальне страхування, гранти для покриття витрат на оплату праці; (iv) кредитні гарантії для банківського кредитування мікро-, малих та середніх підприємств для виробництва продуктів харчування та основних запасів [3]. З початку березня 2020 р. обмінний курс знизився більш ніж на 40% по відношенню до долара США.

Про важливість розподілу функцій фінансового регулювання свідчить досвід Польщі. Для захисту економіки країни та пом'якшення наслідків пандемії COVID-19 польський уряд

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

у співпраці з Польським органом фінансового нагляду (UKNF) та Національним банком Польщі (Narodowy Bank Polski, NBP), розробив пакет заходів, відомих як «Антикризовий щит». Метою цих рішень є стабілізація економіки та стимулювання інвестицій. Щит базується на п'яти напрямках реалізації антикризових заходів [4]: I. Безпека працівників; II. Забезпечення фінансування бізнесу; III. Підтримка системи охорони здоров'я; IV. Посилення фінансової системи; V. Підтримка державних інвестицій. Перші три напрямки в основному регулювались у законодавчому полі. Четвертий напрямок охоплює автономну регуляторну діяльність, що здійснюється Польським органом фінансового нагляду та Міністерством фінансів, а також управління ліквідністю, що здійснюється Національним банком Польщі. П'ятий напрямок стосується майбутнього і постає у обґрунтуванні інвестиційної стратегії.

Зважаючи на вищенаведені факти і тенденції, невизначеність тривалості пандемії та практику запровадження локдаунів, Уряд України потребує удосконалення системи протипандемічних заходів та розширення державної підтримки з урахуванням досвіду інших країн світу.

Література:

1. Policy Tracker. IMF. URL: <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19/>.

2. Георгиева К. Предотвращение «Великого расхождения»: развилка на пути мировой экономики. 24 февраля 2021 г. URL: <https://www.imf.org/ru/News/Articles/2021/02/24/blog-the-great-divergence-a-fork-in-the-road-for-the-global-economy>.

3. Аргентина договорилась о реструктуризации долга на \$65 миллиардов. 02.09.20.
URL:
https://biz.censor.net/news/3217276/argentina_dogovorilas_o_restrukturizatsii_dolga_na_65_milliar_dov.

4. Krajowy Program Reform. Europe 2020. [National Reform Programme | Europe 2020]. Republic of Poland, Update of 2020/2021. Approved by the Council of Ministers on 28 April 2020. URL: <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologie/krajowy-program-reform>.

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ

Пріоритетним напрямом модернізації Державної податкової служби в Україні є вдосконалення системи адміністрування податків. Мета такого вдосконалення полягає в створенні більш ефективних механізмів адміністрування податків, недопущенні проявів корупції у податкових відносинах, сприянні підвищенню добровільності сплати податків, формуванні партнерських взаємовідносин між фіскальними органами та платниками податків, створенні справедливих умов оподаткування для всіх платників податків та забезпеченні мобілізації фінансових ресурсів до бюджетів різних рівнів в достатньому обсязі.

Вдосконалення системи адміністрування податків повинно бути спрямоване на підвищення рівня податкової етики та податкової культури громадян, а для цього слід змінити ставлення останніх до свого конституційного обов'язку сплати платежів податкового характеру.

На сьогоднішній день пересічний громадянин України – платник податків не бажає добровільно виконувати свої податкові зобов'язання.

Причиною цього є відсутність чітко вираженої залежності між сплаченими податками та зворотним потоком державних послуг, що їх отримують платники.

Таким чином, вдосконалення системи адміністрування податків повинно розпочинатись з налагодження партнерських взаємовідносин поміж платниками та податковими органами, яке базується на якісно новому розумінні місця людини в державі й у податковому адмініструванні, повазі до її прав та інтересів. В результаті цього буде трансформовано ставлення громадян до свого конституційного обов'язку сплати платежів податкового характеру з примусового до добровільного.

Вдосконалення системи адміністрування податків повинно і надалі проводитись в напрямі вдосконалення процедур обліку платників податків і податкових платежів.

Дуже часто на практиці трапляються випадки реєстрації фірм, що мають ознаки фіктивності. На діяльності таких фірм будуються більшість схем ухиляння від оподаткування та відмивання «брудних» грошей.

Для зменшення імовірності реєстрації фіктивних фірм на основі чужих документів доцільно створити налагоджену систему оперативного обміну інформацією про втрачені документи між органами внутрішніх справ і фіскальними органами та визначити обмежене коло осіб, які матимуть доступ до таких баз даних.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Слід спростити форми податкової звітності. У міжнародній практиці, наприклад, застосовуються максимально спрощені форми декларацій, в яких зазначаються лише ті показники, що мають значення для визначення суми податку, яку треба сплатити. В Україні ж форми податкової звітності включають максимальну кількість даних, які слугують основою для подальшого контролю з боку фіскальних органів.

Позитивним моментом є можливість подання звітності засобами електронного зв'язку, однак на практиці процедури подання електронної звітності поки що є недосконалими, і в платників дуже часто з цього приводу виникають проблеми. Саме тому процеси автоматизації та комп'ютеризації, які застосовуються при адмініструванні податків, потребують подальшого вдосконалення та посилення за рахунок запровадження новітніх технологій.

Крім того, вдосконалення потребують процедури податкового контролю. Якщо в європейських країнах податковий контроль проводиться з метою здійснення попереджувальних заходів, то в Україні – з метою виявлення фактів несвоечасності чи не в повному обсязі виконання податкових зобов'язань. Ми пропонуємо посилити контрольні дії за діяльністю тих платників, проти яких були встановлені факти порушення податкового законодавства, і звести до мінімуму випадки втручання фіскальних органів у підприємницьку діяльність законослухняних платників податків.

Отже, на нашу думку, вдосконалення системи адміністрування податків повинно відбуватись в наступних напрямках:

- налагодження партнерських взаємовідносин між фіскальними органами та платниками податків;
- зниження загального рівня податкового навантаження;
- посилення відповідальності як платників податків, так і податкових органів за недотримання податкового законодавства;
- боротьба з корупцією в країні;
- перегляд розмірів та умов надання податкових соціальних пільг в результаті підвищення розміру прожиткового мінімуму за рахунок збільшення вартості споживчого кошика для задоволення основних потреб людини;
- посилення контролю за виробництвом та обігом спирту етилового, інших спиртових дистилатів та алкогольних напоїв;
- удосконалення облікової роботи фіскальних органів;
- посилення автоматизації процесу адміністрування податків;
- покращення якості обслуговування платників податків тощо.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>.
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів щодо податкової реформи» від 28.12.2014 № 71-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/71-19_.
3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 №909-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/909-19_.

УДК 336.02

М. М. ПЕТРИЧКО
Мукачівський державний університет

**НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В КОНТЕКСТІ
СТИМУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

В сучасних умовах впровадження децентралізації державного управління, в тому числі фінансової децентралізації, відповідальність за розвиток територіальної громади покладається на органи місцевого самоврядування. Сьогодні при створенні самодостатніх й незалежних територій виникає багато складних проблем, від вирішення яких залежить фінансово-економічний розвиток країни в цілому та територіальних громад зокрема. Наразі, важливою є проблем належного виконання громадою своїх функцій, яка переплітається з питаннями наповнення бюджету, формуванням фінансових ресурсів, достатніх для належного фінансування нагальних соціальних потреб громад на основі принципу субсидіарності, реалізації програми їх економічного, технологічного розвитку . Тому, одним з основних завдань місцевих органів управління є пошук шляхів збільшення бюджетних надходжень та забезпечення ефективного їх використання.

На рівень забезпеченості громад фінансовими ресурсами впливає географічне розміщення громади, рівень розвитку її інфраструктури, наявність кваліфікованих трудових ресурсів, місцевий бізнес-клімат, діяльність місцевих органів управління . Основними перешкодами на шляху формування місцевих бюджетів для досягнення успішного фінансово-економічного розвитку на сучасному етапі є:

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

- невідповідність сучасних тенденцій формування доходів місцевих бюджетів громад цілям підвищення їх фінансової спроможності;
- відсутність стимулів ефективного використання власного фінансового потенціалу територій;
- суттєва диференціація територіальних громад за рівнем бюджетної забезпеченості; неефективна структура місцевих бюджетів регіону, а також їх вертикальна та горизонтальна розбалансованість;
- мізерні обсяги видатків місцевих бюджетів територіальних громад на фінансування розвитку територій та інші.

Органам управління для удосконалення ефективності формування місцевих бюджетів у контексті фінансово-економічного розвитку громад необхідно:

- створювати належні умови для підвищення конкурентоспроможності територій, покращення інвестиційного та підприємницького клімату,
- розраховувати на свої власні джерела наповнення бюджету та забезпечувати ефективне здійснення видатків з бюджету громад;
- підвищувати рівень дієвості механізму горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів, зокрема за податком на доходи фізичних осіб, що передбачає перегляд основних параметрів, які враховуються при здійсненні розрахунків . Запровадити практику стягнення ПДФО за місцем проживання, а не за місцем роботи;
- розширювати склад місцевих податків та їх частку в обсягах доходів місцевих бюджетів, адже вони є вагомим інструментом наповнення бюджетів;
- важливим є запровадження співробітництва громад, яке передбачає об'єднання їх ресурсів та зусиль на договірній основі, що дає можливість підвищити рівень надання послуг населенню;
- важливим джерелом також є міжнародна технічна допомога;
- забезпечувати достатній рівень прозорості бюджетного процесу на рівні громад та інше.

Отже, для стимулювання фінансово-економічного розвитку територіальних громад важливим завданням є пошук шляхів збільшення надходжень до місцевих бюджетів та забезпечення ефективного їх використання місцевими органами управління. Головним напрямком стимулювання фінансово-економічного розвитку територіальних громад є розвиток підприємництва, як основного джерела наповнення місцевих бюджетів.

Література:

1. Розпорядження КМУ від 1.04.2014 № 333 «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні».

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

2. Сторонянська І. З. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад у контексті адміністративно-територіальної реформи / І. З. Сторонянська, А. О. Пелехатий // Регіональна економіка. – 2014. – №3. – С. 228-238.

3. Сухарська Л. В. Елементи системи фінансового забезпечення розвитку територіальної громади / Л. В. Сухарська // Регіональне управління та місцеве самоврядування Вісник НАДУ при Президентові України. – 2016. – С. 119-125.

УДК: 332.05

**Т. В. ПРИСЯЖНЮК,
Т. Р. ЗАКРЕВСЬКА**
Могилів-подільський монтажньо-економічний коледж

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ КРОК ДО ПРОЗОРОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Швидкі наслідки від переходу на «цифру» стануть можливими лише тоді, коли «цифрова» трансформація стане основою життєдіяльності українського суспільства, бізнесу та державних установ, стане звичним та повсякденним явищем на шляху до процвітання, стане основою добробуту України.

Цифровізація (з англ. digitalization) — це впровадження цифрових технологій в усі сфери життя: від взаємодії між людьми до промислових виробництв, від предметів побуту до дитячих іграшок, одягу тощо. Це перехід біологічних та фізичних систем у кібербіологічні та кіберфізичні (об'єднання фізичних та обчислювальних компонентів). Перехід діяльності з реального світу у світ віртуальний (онлайн).

Цифровізація стане головним інструментом для досягнення стратегічної цілі України – збільшення ВВП у 8 разів, до 1 трлн дол. у 2030р, та забезпечення добробуту, комфорту та якості життя українців на рівні, вищому за середній показник у Європі [2].

Впершу чергу слід розглянути цифровізацію на рівні державних послуг, а держава в даному напрямку зробила великий крок. Запровадження електронної системи «Дія», для осіб – електронного додатку, який допомагає відцифрувати більшість особопідтвержуючих документів а також отримати певний спектр цифрових послуг держави. Даний додаток для фізичних та юридичних осіб вніс спрощення отримання документів та уникнення черг в державних установах. Від народження через отримання свідоцтва про народження,

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

приписки, черги на паспорт та інших важливих довідок, які в автоматичному режимі можна сформувати через доступ до баз.

Другим, не менш важливим кроком до автоматизації державних послуг стало впровадження системи електронних торгів «Prozorro». Електронна система публічних закупівель Prozorro це онлайн-платформа, де державні та комунальні замовники оголошують тендери на закупівлю товарів, робіт і послуг, а представники бізнесу змагаються на торгах за можливість поставити це державі. Все, що відбувається на торгах, може побачити будь-хто на вебпорталі prozorro.gov.ua.

З даною системою мають справу з одного боку державні установи, які виходять на ринок з пропозицією придбати або реалізувати ті чи інші товари, роботи, послуги, а з іншого боку потенційні продавці цих послуг. І відповідно через прописаний механізм відбуваються торги на платформі, через які будь-яка особа може відслідкувати вартість та кількість послуг, що надаються державним установам. В загальному система Prozorro призначена для унеможливлення формування невігідних контрактів та договорів, які призведуть до розкрадання бюджетних коштів. Саме до цієї прозорості у всіх сферах життя прагне Україна.

Prozorro – це електронна платформа, яка об'єднує понад 35 тисяч державних та комунальних органів влади та підприємств (*замовники товарів, робіт та послуг*) та близько 250 тисяч комерційних компаній (*постачальники*).

Замовники оприлюднюють оголошення про тендери в системі Prozorro, а постачальники надають свої комерційні пропозиції. Це відбувається через модуль електронного аукціону, доступ до якого замовники і постачальники отримують через електронні майданчики, авторизовані системою Prozorro. Інформація про тендери потрапляє до центральної бази даних Prozorro та оприлюднюється одночасно на порталі prozorro.gov.ua та всіх майданчиках. Такий принцип побудови електронної системи називається *дворівневим або гібридним*. Система Prozorro побудована на відкритому коді: будь-хто може використовувати та поширювати дані системи, у тому числі в комерційних цілях.

Основними принципами системи є:

1. Усі бачать все. На порталі Prozorro видно весь процес закупівель: від оголошення до переможців. Система Prozorro наче увімкнула світло в темній кімнаті закупівель, і стало можливим розгледіти, що там відбувається.
2. Конкуренція понад усе. Публічні закупівлі вперше стали конкурентним ринком саме завдяки системі Prozorro. Що більше учасників на торгах, то більша конкуренція і відтак — економія коштів платників податків.
3. Золотий трикутник партнерства. Prozorro об'єднує і враховує інтереси держави, бізнесу та громадянського суспільства.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Основна стратегія системи - підтримка здорової екосистеми публічних закупівель, а також рух до утримання прозорості, підвищення конкуренції, побудови професійності у закупівлях, розвиток та експорт філософії електронних закупівель за кордон.

Спрощенням систем закупівель став «Prozorro Market» (е-каталог) – інтернет магазин для державних замовників, систематизована база актуальних пропозицій товарів Постачальників. Використовувати таку систему закупівлі можуть будь-які Замовники для здійснення закупівлі товарів до 200 тис. грн[1].

Слідуючим державним кроком до цифровізації стало створення моніторингового порталу DoZorro. Це платформа, де кожен учасник системи (постачальник, замовник, контролюючий орган, громадянин) може дати зворотній зв'язок державному замовнику чи постачальнику, обговорити та оцінити умови конкретної закупівлі, проаналізувати закупівлі окремого державного органу чи установи, підготувати та подати офіційне звернення до контролюючих органів та багато іншого. Для громадських активістів та ЗМІ портал надає можливість обговорити конкретний тендер із потенційними та наявними постачальниками, дізнатись їхню експертну думку про правильність формулювань у тендерній документації, отримати професійну експертизу тощо. Та головне - це зручний інструмент для управління моніторингом – адже вести облік проконтрольованих процедур та знайдених порушень дякуючи порталу стало надзвичайно просто.

Державні замовники можуть не лише дати оцінку конкретному постачальнику, але й проаналізувати зворотній зв'язок від бізнесу та внести відповідні зміни до закупівельного процесу і створити власну систему ризик-менеджменту. Портал створено Transparency International Україна за підтримки Open Contracting Partnership, Omidyar Network, МФ «Відродження», проекту "Прозорість і підзвітність у державному управлінні та послугах" (USAID, UKaid, Eurasia Foundation) а також EBRD's Ukraine Stabilisation and Sustainable Growth Multi-Donor Account (MDA), донорами якого є Данія, Європейський союз, Фінляндія, Франція, Німеччина, Італія, Японія, Нідерланди, Польща, Швеція, Швейцарія, Великобританія та Сполучені Штати Америки [3].

Отже, за останні роки цифровізація державних послуг та сфер громадського суспільства посунулася відповідно до запланованої програми. Цифрові технології відкривають унікальні можливості для розвитку нашої економіки та підвищення якості життя громадян. В Україні є всі умови для здійснення цифрового стрибка та переходу державного управління на більш високий технологічний рівень розвитку. Масштаби й темпи цифрових трансформацій мають стати основними характеристиками ефективності державного управління.

Література:

1. Громадський контроль держзакупівель URL: <https://dozorro.org/>
2. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>
3. Що таке Prozorro URL: <https://prozorro.gov.ua/about>.

УДК 336.74

**У. В. РОСОЛА,
Д. І. КІШ**
Мукачівський державний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Валютний ринок виступає невід’ємною складовою функціонування фінансового ринку країни, а ефективність його функціонування – це одна з умов привабливості економіки держави для введення бізнесу та залучення інвестицій.

На валютному ринку України здійснюються операції з купівлі та продажу безготівкової та готівкової іноземної валюти, а також банківських металів. Учасниками валютного ринку України є банки та небанківські установи, клієнти банків, а також Національний банк. Регулятор здійснює операції на валютному ринку з метою згладжування надмірних коливань та накопичення міжнародних резервів. Національний банк розраховує офіційний курс гривні до іноземних валют та курс банківських металів.

На даному етапі валютний ринок України функціонує в досить несприятливому зовнішньому середовищі та загостреному соціально-політичному напруженню в суспільстві. Це все погано відображається на національній економіці та на інвестиційній діяльності.

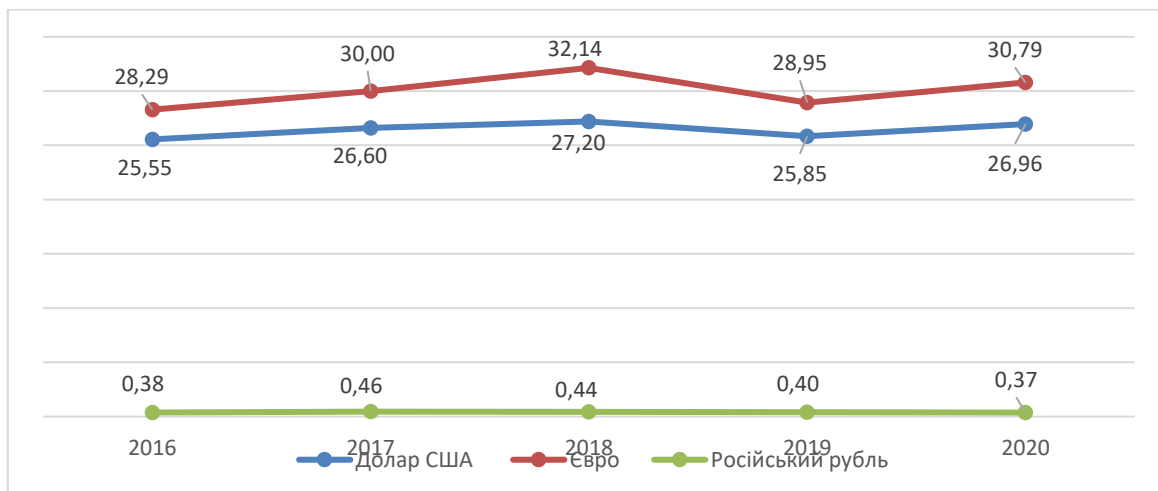
Валютний курс – це вартість грошової одиниці однієї країни, виражена у грошових одиницях інших країн або міжнародних платіжних засобах, що визначається попитом і пропозицією на валютному ринку та є коефіцієнтом перерахунку однієї валюти в іншу [1].

За останні роки курс гривні в порівнянні до іноземної валюти суттєво знизився. Це ми можемо побачити на рисунку 1.

Аналізуючи дані на рисунку спостерігаємо підвищення і зниження курсу гривні до євро, долара США та російського рубля. Так в 2018 році офіційний курс гривні до євро становив 32,14, а до долара США – 27,20 за аналізовані роки це є найбільше зниження гривні. В 2020 році курс гривні до російського рубля становив – 0,37. В загальному аналізуючи даний рисунок ми спостерігаємо, що курс гривні до російського рубля є досить

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

стабільним і різниця курсів коливається в межах 0,02-0,07. Най нестабільнішим є курс гривні до євро і різниця курсів коливається в межах 1,71-3,19.

Рис. 1. Офіційний курс гривні до іноземних валют (середній за період)

*Розроблено за даними [2]

Коливання обмінного курсу впливають на інфляційні процеси в країні, зовнішню торгівлю, інвестиційні, а також на притік прямих іноземних інвестицій та обслуговуванню державного боргу. Окрім того девальвація гривні сприяє зниженню її купівельної спроможності, що призводить до зменшення реальних доходів населення.

Для стабілізації курсу гривні потрібно:

- підвищити обсяги експорту сільськогосподарської продукції та збільшити надходження коштів в іноземній валюті від її експорту;
- сприяти збереженню сприятливої для українських експортерів кон'юнктури на світових ринках агропродукції, чорних металів та залізної руди;
- досягти сезонного зростання попиту на залізну руду та металургійну продукцію;
- досягти сезонного зменшення імпорту природного газу [3].

Отже, ситуація яка існує сьогодні на валютному ринку все ще є нестабільною і заважає розвиватися і ефективно функціонувати українській економіці. І для покращення даної ситуації потрібно проводити моніторинг на валютному ринку та запобігати ризику щодо девальвації гривні.

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.
2. Крук З. В. / Сучасний стан та проблеми валютного ринку України/ З. Крук // Фінансовий ринок – №11 – 2020. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=3204>.

3. Рада НБУ. Рішення від 2018 року №4-рд. «Про стан валютного ринку в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr004500-18>.

УДК 336.717:004(08)

**У. В. РОСОЛА,
О. А. РОСОЛА**
Мукачівський державний університет

РОЗВИТОК БАНКІНГУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Безперечно, тенденції у поведінці як клієнтів, так і банкірів є фактором, що сприяє збільшенню витрат на технології. По-перше, різко посилилася оцифровка процесів, які раніше були визнані - як банками, так і клієнтами - як такі, що вимагають особистого контакту. В основному це стосується процесів, пов'язаних з відкриттям рахунку або підписанням договору позики. Сьогодні в більшості банків ці заходи можуть здійснюватися повністю в цифровому вигляді. Найкращий приклад - відкриття рахунку за допомогою селфі, яке швидко з'явилося в пропозиціях багатьох банків. Що ще цікавіше, в даному випадку ми маємо справу з процесом, створеним для мобільних додатків (завдяки зручному використанню відеозапису), а не тільки і лише перенесенням паперового процесу на цифровий канал. Це тенденція, що продовжиться прискореним розвитком електронної комерції та мобільних платежів.

Фактором, який потенційно працює у зворотному напрямку, є зменшення доходів банків, що змушує їх економити. Тільки технології не можна економити дуже сильно, не впливаючи на розвиток. Тому можна розглядати період пандемії скоріше як можливість зміцнити технологічні групи в банках завдяки тому, що конкуренція на ринку праці тимчасово зменшилася. Зрештою, успішними стануть ті, хто може дозволити собі інвестувати у технології.

Банківський сектор, поряд із службами охорони здоров'я та збройними силами, є однією з найважливіших сфер, що визначають безпеку держави. На прикладі дій, вжитих для стримування негативних економічних наслідків пандемії COVID-19, можна помітити, що оцифровка та підключення є важливими для ефективності цього сектору. У подальших антикризових заходах, що здійснюються банками, буде необхідно посилити інвестиції у розробку ІТ-рішень.

Інвестиції в сучасні технології, які в даний час використовуються в банківській діяльності, такі як хмарні обчислення, відкритий банкінг, голосові помічники, штучний

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

інтелект, укладення безпаперових контрактів або технологія блокчейн, передбачають використання доступу до універсального та надійного широкосмугового зв'язку. Індустрія ІТ неодноразово вказувала на необхідність спрощення інвестиційних процесів, пов'язаних з подальшим розширенням сучасних волоконно-оптичних мереж, а також будівництвом нових базових станцій мобільного зв'язку, розширенням потужності на існуючих станціях та швидким впровадженням бездротового зв'язку 5G технології.

Промисловість ІТ вже багато років виступає за відмову від паперової форми спілкування не лише у відносинах з клієнтами, наприклад, під час укладення контрактів, але й у контактах з державною адміністрацією. Цільовою моделлю для реалізації всіх видів послуг у державній та приватній сфері, включаючи всю сферу фінансових продуктів, повинна бути безпечна і довірена цифрова форма на основі безпаперових рішень – електронного підпису та цифрової ідентифікації.

Пандемія COVID-19 підтвердила, що напрямки технологічних змін, які вже прийняті банками, є найбільш відповідними. Розвиток віддалених каналів та процеси самообслуговування взяли ще більший зріст. В даний час наголос робиться насамперед на перенесенні всіх можливих процесів (включаючи продаж) на мобільні канали та на використанні таких технологічних рішень, які дозволять віддалено здійснювати діяльність, яка до цього могла виконуватися лише під час відвідування філії чи відділення банку. Як у контактах із клієнтами, так і у внутрішніх процесах широко застосовуються сучасні механізми та засоби комунікації (також, і, мабуть, перш за все, візуальні), які в багатьох випадках функціонують із використанням «хмарних» рішень. Організації (включаючи банки) масово переходять до моделі віддаленої роботи у всіх сферах, яка, крім ефективних, стабільних телекомунікаційних рішень та інструментів для візуального спілкування та групової роботи, також потребує відповідних систем управління для розпорошеної організації. На жаль, нова модель роботи та контактів з клієнтами спричинила активізацію кіберзлочинної діяльності. Забезпечення високого рівня безпеки клієнтів та співробітників завжди було головним пріоритетом для банків, але в сучасній ситуації це вимагає ще більшої уваги. Нарешті, не можна забувати про необхідність оптимізації витрат, пов'язаних із використанням технологій у банках.

Даний процес сприятиме збільшенню темпів і масштабів трансформаційних змін. Це, у свою чергу, повинно призвести до позитивних економічних ефектів та підвищення комфорту користування банківськими послугами.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Фінансовий ринок – специфічна сфера грошово-інвестиційних відносин, що виникають у процесі руху фінансових ресурсів між державою, юридичними та фізичними особами за допомогою спеціалізованих фінансових інститутів. Об'єктами відносин на фінансовому ринку є: цінні папери, фінансові послуги і грошово-кредитні ресурси тощо [1].

На сучасному етапі розвитку економіки України все ширшого значення набуває наявність ефективно організованого фінансового ринку, котрий зможе забезпечити потреби економіки в інвестиціях шляхом залучення тимчасово вільних фінансових коштів.

Фінансовий сектор є однією з найважливіших ланок національної економіки. На думку В. М. Опаріна «Фінансовий ринок» – це сукупність обмінно-перерозподільчих відносин, пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності [2].

Для нормального функціонування економіки держави необхідно постійно мобілізувати, розподіляти і перерозподіляти фінансові ресурси. Для цього в економічній системі держави є два механізми: мобілізація коштів за допомогою податкової системи і фінансовий ринок, на якому відбувається розподіл і перерозподіл капіталу [3].

На сьогоднішній день фінансовий ринок України зіштовхується з такими проблемами як мобілізація ресурсів, нерозвиненість фінансової системи та відсутність узгодженого законодавства.

Однією із зовнішніх проблем є відсутність залучення на ринок емітентів та інвесторів. Основним бар'єром є відсутність повної та правдивої інформації для інвесторів. Перед тим як залучити кошти, вкладник повинен оцінити ризики: фінансові, економічні, політичні, валютні. Інвестор не має чіткої інформації про те, наскільки вагомі ці ризики і чи взагалі можливо їх уникнути. За таких умов першим кроком на шляху до інтеграції у світовий фінансовий ринок є вдосконалення надання конкретної, чіткої, правдивої інформації можливим інвесторам, тобто постійно збільшувати ступінь відкритості національної економіки.

Розвиток фінансового ринку в Україні сповільнює чимало внутрішніх проблем: недосконалість банківської системи; відсутність необхідного нормативно правового забезпечення; нерозвиненість фондового ринку; «тінізація» економіки.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Проблемою є також недосконале правове середовище та чимала кількість недоліків державного регулювання фінансового ринку. Нині нормативно-правова база функціонування фінансового ринку є недосконалою і не відповідає сучасним вимогам діяльності на ринку фінансових послуг [4].

Розвиток економіки України залежить від зовнішніх умов (рівень експорту на товари; платіжний баланс). Незбалансовані витрати і доходи України постійно призводять до макроекономічних дисбалансів, які відлякують інвесторів. Та все ж перспективи розвитку фінансового ринку України існують. Для цього потрібно запровадити три групи реформ:

1. Формування інститутів і системи суспільного контролю й аудиту за прозорістю, ефективністю і неупередженістю політичних рішень щодо соціально-економічного розвитку України. Забезпечення єдиних правил і законів для всіх членів суспільства.

2. Формування довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку і макроекономічної стабілізації. Для цього розробити пріоритети і стимули для залучення іноземних капіталів в українське бізнес-середовище і промисловий сектор.

3. Запровадження поступової лібералізації фінансового ринку України зі створенням єдиного, прозорого майданчику ліквідності – валютної і фондової бірж.

Зазначені групи реформ дадуть змогу поступово нормалізувати соціально-економічне становище і з часом сформувати розвинений фінансовий ринок.

На нашу думку, для розв'язання багатьох проблем у цій сфері необхідно сприяти заохоченню іноземного інвестування економіки. В Україні доцільно впроваджувати довгострокову стратегію розвитку фінансового сектору, а також посилювати координацію дій різних органів виконавчої влади в сфері реалізації заходів щодо розвитку фінансового сектору.

Таким чином, інтеграція України до міжнародного ринку, налагодження зв'язків з міжнародними фінансово-кредитними установами, постійне та вагоме залучення іноземного капіталу, розширення торговельних відносин з іншими країнами світу – це найбільш важливі шляхи розвитку фінансового ринку України на зустріч світовій економіці. Проведення реформи державного регулювання (ліквідація правових перешкод для розвитку фінансового ринку, покращення інвестиційного клімату, постійний контроль і нагляд за діяльністю учасників фінансового ринку) дасть нові перспективи для розвитку фінансового ринку в Україні.

Література:

1. Редзюк Є. Фінансовий ринок та інвестиційні процеси в Україні: чи є можливість зростання. Режим доступу:

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

http://protokol.com.ua/ua/finansoviy_rinok_ta_investitsiyni_protsezi_v_ukraini_chi_e_moglivist_zr_ostanya/

2. Блага Н .В. Інформаційна прозорість фондового ринку України / Н.В. Блага // Фінанси України. – 2018. – № 3. – С. 90-95.
3. Білоус О. А. Ринок облігацій як сегмент фондового ринку / О. А. Білоус // Фінанси України. – №2. – С. 128-132.
4. Лазепка В. Інвестиційні банки / В. Лазепка // Банківська справа. – 2018.– № 6. – С. 47-49.

УДК 331.5

**М. І. СТЕГНЕЙ,
В. В. КУЦИНА**
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ

Людський капітал досить сильно корелює із якістю та рівнем життя населення й соціально-трудовими відносинами. На сьогодні, капітальні вкладення в людину такі ж прибуткові, як і інвестиції у будь-які інші сфери. Людський капітал діє методом накопичення, шляхом вкладання засобів для одержання прибутку в майбутньому. Наприклад, інвестування в науку, освіту, медицину, тощо.

Ефективність розвитку охорони здоров'я, освіти та рівень доходу майбутнього покоління на пряму залежить від індексу людського капіталу країни.

Для досягнення пріоритетної цілі – сталого розвитку людського капіталу в Україні – передбачено низку трансформацій у ключових соціальних сферах [1]:

1) забезпечення рівного доступу громадян до якісних медичних послуг шляхом створення нової організації системи охорони здоров'я, що базується на засадах медичного страхування, реформування та вдосконалення медичної допомоги.

2) перетворення української освіти на прогресивну, завдяки якій учні й студенти набуватимуть компетентній, необхідних для успішного життя у сучасному світі, а науковці матимуть усі необхідні можливості та ресурси для своєї роботи.

3) запровадження чесних та справедливих пенсійних виплат, де значний розрив між спеціальними та звичайними пенсіями усунуто, а громадяни, які протягом свого трудового життя сплачували внески, не приховуючи доходів, отримують гідні компенсації.

На думку експертів, сьогодні українська освіта не відповідає сучасним запитам суспільства, потребам економіки та світовим стандартам. Проте здійснюються кардинальні зміни даної сфери для забезпечення нової якості освіти на всіх рівнях: від дошкільної освіти

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

до вищої освіти та освіти дорослих, що становить досить великий вклад в розвиток людського капіталу населення країни.

Освітня та наукова галузі починають керувати соціальною рівністю та згуртованістю, економічним розвитком і конкурентоспроможністю України.

Рис. 1. Напрями реформування освітньої та наукової галузі [2]

Що до пенсійної реформи, то витрати збільшилися на пенсійне забезпечення на рівні 12% ВВП та мінімального рівня пенсійного забезпечення - 40% від отримуваної заробітної плати. Проте, не дивлячись на високі рейтинги індексів на світовому рівні, все ж народжуваність в Україні відноситься до п'ятірки найгірших показників у світі. За останніми показниками в країні 13 млн осіб, за яких сплачуються внески до Пенсійного фонду, та 11,2 млн пенсіонерів. Через 20 років, за причиною демографії, ця ситуація може лише погіршитись, бо пенсійні витрати зростатимуть. Необхідна рівновага двох систем - солідарної та накопичувальної системи пенсійного страхування, це набагато зменшить ризики [3].

За даними звіту Світового банку, Україна посіла п'ятдесяте місце у рейтингу країн світу за оцінкою розвитку людського капіталу [4].

Підсумовуючи вище зазначене, можна сказати, що покращення ефективності соціальної підтримки населення дасть можливість надати допомогу тим, хто найбільше потребує її, тобто захистити малозабезпечені верстви населення. Людський капітал у сфері освіти і науки України значно зріс, проте пенсійна система бажала бути кращою. Ця проблема існує у всіх країнах, бо з часом чисельність пенсіонерів стає більшою від чисельності працюючих людей, тому для виплати пенсій не вистачає коштів, витрати з державного бюджету зростають.

Література:

1. Розвиток людського капіталу. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu>.

2. Реформа освіти та науки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>.

3. Пенсійна реформа. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/pensijna-reforma>.

4. Рейтинг індекс людського капіталу. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/30498/33252.pdf?sequence=5>.

УДК 33:338

**М. І. СТЕГНЕЙ,
Я. Я. КОЗИК**
Мукачівський державний університет

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У НАПРЯМКУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

В сучасних умовах поширення пандемії COVID-19 особливої значущості набувають питання забезпечення здоров'я населення. Категорію «здоров'я» вже розглядають в якості як індивідуальної, так і суспільної цінності. Здоров'я населення починають розглядати в якості фактору впливу на соціально-економічний розвиток окремих територій та країн. Здоров'я людей формує та впливає на добробут населення, в цілому.

Дослідженням економічних питань у сфері охорони здоров'я присвячено праці Москаленко В., Радиш Я., Рингач Н. та інших науковців. Управлінські засади та питання регулювання сфери охорони здоров'я висвітлені у доробках Бобровської О., Іртищевої І., Попадинця Н., Рожкової І., Шипко А. та інших.

Проте в умовах існування непередбачуваних викликів, пов'язаних із пандемією COVID-19, особливої уваги потребують напрямки управління та фінансування системи охорони здоров'я.

У зв'язку із децентралізацією влади та фінансів, багато повноважень і відповідальності у напрямку забезпечення системи охорони здоров'я опустилося із національного рівня на рівень регіонів та територіальних громад. Саме тому набули важливості нові напрямки удосконалення системи охорони здоров'я (рис. 1)

В сучасних умовах розвиток державно-приватного партнерства (ДПП) стає важливим елементом забезпечення диверсифікації джерел фінансування системи охорони здоров'я. «Понятійний апарат для тлумачення ДПП в Україні та світі вирізняється.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Рис. 1. Напрямки удосконалення системи охорони здоров'я [1, 2]

За законодавством України ДПП має досить вузьке визначення, в міжнародній практиці – більш широке, й до нього віднесено різні форми концесій і партнерства, а в основу ДПП закладено інвестиційну привабливість проекту, в т.ч в медичній сфері» [3].

Рис 2. Різні підходи до визначення ДПП [4]

На нашу думку, для України в сучасних умовах найбільш прийнятним має стати інвестиційна форма державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я, яка передбачає залучення інвестицій на підставі співпраці державних органів управління,

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

представників бізнесу і громади . Саме інвестиційна форма ДПП розкриває його сутність в якості джерела фінансування. Крім того, розвиток інвестиційного ДПП може вплинути на покращення інвестиційного клімату національної економіки, в цілому

Література:

1. Бобровська О. Розвиток управління охорони здоров'я в Україні на корпоративних засадах. Державне управління та місцеве самоврядування. 2010. №4. С. 25-28.
2. Альшаафі Мохамед Алі. Теоретичні підходи до виявлення напрямів реформування системи стратегічного управління закладів охорони здоров'я. / Мохамед Алі Альшаафі // Економічні проблеми державного управління. № 1-2, 2017. С.118-127
3. Звіт за результатами дослідження: Державно-приватне партнерство (ДПП) як фінансовий механізм для диверсифікації джерел фінансування послуг з профілактики ВІЛ серед уразливих груп населення в Україні. К. 2015.
4. Закон України про державно-приватне партнерство. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 40, ст.524. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>.

УДК 330.101.52

**М. І. СТЕГНЕЙ,
М. В. ТОМИШИНЕЦЬ**
Мукачівський державний університет

РОЛЬ СТАТИСТИКИ В ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

На сучасному етапі суспільного розвитку статистика виступає невід'ємною складовою соціально економічної сфери. Без статистики не можливо уявити сучасне цивілізоване та переповнене інноваційними технологіями суспільство. Статистичні дані дуже широко використовуються, тому що саме завдяки їм, наприклад, різні фірми та виробники мають можливість зрозуміти смаки, вподобання та потреби своїх клієнтів. Також статистика відіграє дуже важливу роль, коли мова йде про аналіз клінічних досліджень. Спектр використання статистики в суспільстві з плином часу стає дедалі поширенішим в різних сферах діяльності, причиною є те, що вона, статистика, дає можливість аналізувати: параметри і склад продукції, вплив інфляції на ціни, цінові пропозиції і взагалі без статистики неможливо керувати державою, економічними процесами та культурою, освітою і в цілому розробкою програм розвитку в Україні.

Статистика допомагає зрозуміти навколишній світ. Вона широко використовується у повсякденному житті. Завдяки статичним даним можна завжди проаналізувати ситуацію,

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

порівняти її з іншими, прийняти рішення, провести наукові дослідження. Знання статистики дає очевидні переваги на ринку праці. В останні 25 років володіння статистикою стало однією з ключових вимог до претендентів на вакансії у великих компаніях.[1]

Слово «статистика» походить від латинського слова «статус» (status), що означає стан, становище. Вживалось воно також в значенні «політичний стан», звідси італійське слово: «stato» - держава і «statista» - знавець держав. В науковий обіг слово «статистика» увійшло вже в XVIII столітті і вживалось спочатку в розумінні «державознавство». Отже, історія розвитку статистики показує, що статистична наука сформувалась внаслідок теоретичних узагальнень накопиченого людством досвіду обліково-статистичних робіт, зумовлених потребами управління виробництвом та життям суспільства [2].

Статистика використовується у різних сферах суспільного життя [1]:

- у державному управлінні. Об'єктивна, достовірна та своєчасна статистична інформація є необхідною у випадках прийняття управлінських рішень органами державної та виконавчої влади, підвищення результативності та ефективності державного управління.

- у сфері розвитку інфраструктури. При плануванні інфраструктури міста використовуються статистичні дані про кількість та щільність населення, про транспортні мережі міста і інша необхідна інформація. Або ж при плануванні інфраструктури враховується кількість сільськогосподарських угідь на кількість населення та їх врожайність і інші фактори, які наявні в селі.

- у бізнесі. Статистичні дані можуть використовуватися для прогнозування продажів, фінансового аналізу проектів капітальних витрат, побудови прогнозів прибутку для нового продукту, створення виробничих кількостей і проведення аналізу вибірки для визначення якості продукту.

- у промисловості. Статистичні дані використовуються для вимірювання продуктивності в тому чи іншому виді промисловості.

- у сільському господарстві. Для оцінки обсягу виробництва сільськогосподарської продукції, її якості та запит на неї.

- у страховій діяльності. Через розвиток статистики в усіх сферах діяльності в страхуванні як ніколи потрібні статистики для прийняття рішень при формуванні страхових тарифів та визначенні платіжних внесків за страхові послуги; оцінюванні та формуванні оптимального складу страхового портфеля тощо.

- у медицині. В медицині статистика відіграє життєво важливу роль. Наприклад саме тепер, в час пандемії, кожного дня поновлюється статистика захворюваності. В загальному робота статистиків у медицині полягає в тому, що вони проводять аналіз

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

основних причин захворювань та смертності населення, визначають джерела спалахів хвороби людей і тварин. Фармацевтичні компанії покладаються на статистиків, щоб перевірити ефективність нових ліків.

- у банківській сфері. Для аналізу фінансової стабільності. Визначенні ефективності інвестиційних проектів, ставки відсотку за різними кредитами та ін.

Оволодіння методами статистичного вимірювання і аналізу складних суспільно-економічних явищ і процесів є невід'ємним елементом підготовки висококваліфікованих підприємців, менеджерів, економістів для народного господарства України [2].

Можна впевнено сказати, що від статистики може залежати навіть майбутнє цілої країни. Через неправильно з аналізовану статистику багато компаній зазнають чималих збитків. Сучасна статистична наука є складною, багатогалузевою системою наукових дисциплін в якій основними розділами статистичної науки є загальні питання теорії статистики.

На даний період часу, статистика в Україні почала дуже стрімко розвиватися і поширюватися в різноманітних життєвих сферах, тому Знання методів статистики стають невід'ємним елементом компетентнісної підготовки висококваліфікованих підприємців, економістів та менеджерів для національної економіки України.

Література:

1. Статистика відіграє значну роль в житті суспільства. URL: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/help/corner/3_1.htm.
2. Стегней, М. І. Статистика: кредитно-модульний курс: навч. посібник / М. І. Стегней, І. О. Іртищева. – К. : Кондор, 2012.

УДК 336.02

Т. В. ЧЕРНИЧКО
Мукачівський державний університет

ЧИННИКИ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН

Теоретично поняття *стабілізації фінансово-кредитних відносин* визначається як процес досягнення стану збалансованості, рівноваги на ринках фінансових та кредитних ресурсів за умови високого (достатнього) рівня попиту та пропозиції.

Нормативне поняття стабільності фінансово-кредитних відносин ототожнюється з чітким визначенням основних параметрів, які характеризують стан стабільності бюджетної та кредитної систем країни. Серед основних з них можна визначити стан державного бюджету країни, величину дефіциту бюджету в % до ВВП, частку кредитних ресурсів у

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

фінансуванні дефіциту бюджету тощо. Відповідно, *стабілізація фінансово-кредитних відносин, характеризує якими повинні бути умови (параметри) для досягнення стану стабільності.*

Згідно з узагальнюючим визначенням, стабільність фінансово-кредитних відносин є тимчасово постійним явищем. Зміна різноманітних внутрішніх та зовнішніх чинників спроможна вивести фінансово-кредитну систему зі стану рівноваги. Проте, застосування внутрішніх фінансових інструментів або регулятивних заходів з боку держави забезпечують повернення системи до врівноваженого стану. Оптимальною є ситуація, коли повернення системи до врівноваженого стану (спокою) відбувається за мінімального втручання з боку органів державного управління. За інших умов стан фінансово-кредитних відносин визначається як не стійкий.

Проведемо більш детальний аналіз наведених груп чинників, які спроможні спричинити дестабілізаційний вплив на фінансово-кредитні відносини.

Загальноекономічний стан в країні характеризується такими параметрами, як стан реального сектору економіки, масштаби тіньової економіки, відтворювальні процеси, рівень оновлення виробничих потужностей та інвестиційний клімат в країні, обсяг ВВП на душу населення, продуктивність праці тощо. Погіршення загальноекономічного стану в країні призводить до зменшення обсягів фінансових та кредитних ресурсів, розбалансування фінансово-кредитної системи країни. В першу чергу це відчує ринок фінансових ресурсів, а в подальшому, у зв'язку зі зменшенням кінцевих фінансових ресурсів господарюючих суб'єктів, населення та держави погіршиться ситуація і на ринку кредитних ресурсів. Важливими є також параметри розвитку грошового ринку країни: існуючий грошовий попит, структура та обсяги грошової пропозиції, темпи інфляції та існуючі інфляційні очікування, рівень та структура державного боргу, обсяги грошової емісії тощо.

Соціально-політична ситуація в країні визначається рівнем соціальної стабільності в суспільстві, рівнем бідності та рівномірністю в розподілі доходів, станом на ринку трудових ресурсів, а також соціальною зорієнтованістю механізму державного регулятивного впливу. Також до цієї групи чинників необхідно віднести і ті, які пов'язані з політичною ситуацією в країні, рівнем політичної культури тощо.

В умовах зростаючої ролі держави та державних інституцій у формуванні фінансово-кредитних відносин вагомим значення набуває механізм державного регулятивного впливу. Особливо вагомими є спрямованість та інструменти фінансово-податкової та грошово-кредитної політики держави, оскільки саме вони і визначають орієнтири фінансових та кредитних відносин. Заходи та цілі соціальної політики суттєвим чином впливають на рівень

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

доходів економічних суб'єктів, а отже також є чинником формування фінансово-кредитних відносин.

Решта світу, як один з агрегованих макроекономічних суб'єктів господарювання, також є суб'єктом впливу на стабільність фінансово-кредитних відносин. Обсяги експорту та імпорту товарів і послуг спричиняють вплив не тільки на процес та результати виробництва, а й активним чином впливають на розподіл фінансових ресурсів. Зростання обсягів імпорту пов'язане з відтоком певної частини доходів внутрішніх суб'єктів господарювання, що в свою чергу, призводить до зменшення їх кінцевих фінансових ресурсів та можливостей економіки до розширеного відтворення. Зростання ж обсягів експорту позитивним чином впливає на стан доходів економічних суб'єктів, проте характеризується спрямуванням певної частини економічних ресурсів країни на виготовлення товарів та послуг, які не забезпечують задоволення потреб внутрішніх споживачів. Значна експорто- або імпортозорієнтованість економіки негативним чином впливає на результати та структуру суспільного виробництва.

Оскільки зовнішньоекономічна діяльність характеризується не лише рухом товарних потоків, а й такими елементами як міграційні процеси, валютний курс, рух фінансового та кредитного капіталу, необхідно дослідити вплив і цих чинників.

Одним з проявів інтернаціоналізації економіки та розвитку інтеграційних процесів є крупномасштабні внутрішньодержавні та міждержавні переміщення людських ресурсів. Міграція людських ресурсів спричиняє значний вплив на стан фінансового ринку країни та фінансово-кредитні відносини. З одного боку до наслідків впливу можна віднести зміни в загальноєкономічному стані країни, оскільки експорт (імпорт) трудових ресурсів призводить до зменшення (збільшення) чисельності ресурсів, які споживаються в процесі суспільного виробництва. Особливо проблематичною є ситуація за умови відпливу висококваліфікованих трудових ресурсів. З іншого боку, міграційні процеси впливають на функціонування фінансово-кредитної системи країни. В умовах експорту трудових ресурсів зменшується обсяг фінансових ресурсів, які розподіляються через бюджету систему країни, а також зростає величина валютних ресурсів, які поступають на валютний ринок країни із-за кордону, що спричиняє певний дестабілізуючий вплив на фінансово-кредитну систему країни.

Міжнародний рух капіталу – переміщення відносно надлишкового реального або грошового капіталу з метою отримання прибутку за рахунок використання виробничих, матеріальних і трудових ресурсів іншої країни. В сучасних умовах розвитку світового господарства міжнародний рух капіталу можна відзначити, як один з основних чинників, який впливає на стан та дієвість товарного, фінансового, грошового та кредитного ринків національної економіки.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Безперечно, стабільність фінансово-кредитних відносин не можна визначати в якості пріоритетної стратегічної мети розвитку національної економіки. Вже на теоретичному рівні поняття «розвиток» та «стабільність» є взаємозаперечуючими. Якщо стабільність передбачає досягнення стану спокою, інертності, то розвиток характеризується зміною, виходом системи зі стану спокою. Тобто, стабільність фінансово-кредитних відносин повинна зберігатися лише за тих умов, що вона не перешкоджає економічному розвитку, не стримує позитивних змін в розвитку реального сектору економіки.

Література:

1. Черничко Т.В. Теоретичні аспекти дослідження змісту стабілізації фінансово-кредитних відносин // Вісн. Чернів. торговельно-економ. Ін-ту КНТЕУ. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2010. – Вип. IV (40): Економічні науки – С. 309-313.
2. Черничко Т.В. Аналіз причинно-наслідкової залежності між стабілізацією фінансово-кредитних відносин та динамікою економічного розвитку країни // Економічний аналіз: Зб. наук. пр. каф. екон. аналізу Терноп. нац. екон. ун-ту. – Тернопіль: ТНЕУ. – 2009, Вип. 4. – С. 96-99.

УДК 330.3

Н. М. ЧИЙПЕШ

Національний університет «Чернігівська політехніка»

«Р2Р-КРЕДИТУВАННЯ» - ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ

На сучасному етапі розвитку в економіці України існують тенденції гальмування занепаду економіки та початок економічного відродження, темпи якого залежать від здатності кредитної системи задовольнити потреби суб'єктів господарювання необхідними грошовими коштами. Так, в Україні значного сенсу набуває підвищення ефективності ринкової інфраструктури, що вимагає серйозних змін в кредитній системі та, відповідно, проведення адекватної політики кредитними організаціями. Перехід до економічних методів управління кредитною системою підсилює роль конкуренції та зумовлює необхідність врахування потреб споживачів грошового ринку, розробки і реалізації ефективної кредитної політики.

Кредитний ринок є основною складовою фінансового ринку. Він забезпечує швидкий доступ до ресурсів, оскільки позику можна отримати за досить короткий час. Така перевага є дуже важливою з точки зору фінансової підтримки потреб окремих суб'єктів, а отже, з позицій функціонування фінансової системи країни [1].

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сьогодні кредитування досить диверсифіковане і є одним з найактивніших секторів економіки. Поява інновацій на ринку зумовлена процесами діджиталізації суспільства, виникненням нових форм надання кредитних послуг, підвищенням конкуренції між банківськими і небанківськими фінансово-кредитними установами.

Найбільш розповсюдженою інноваційною технологією, що використовується кредитними установами є «P2P-кредитування». Через яку кредитні установи надають інформаційну платформу для зв'язку між кредиторами та інвесторами, щоб окремі суб'єкти могли безпосередньо позичати гроші іншим особам або підприємствам. Відомо, що в 2015 році світовий обсяг P2P-кредитування склав близько 64 мільярдів доларів США, а в 2019 році - досяг 300 мільярдів доларів США.

Найвідомішим постачальником послуг P2P-кредитування є британська компанія Zopa. На цьому ринку активно працюють американські компанії Prosper and Lending Club, British Funding Circle, Canadian Communitylend, німецька Smava, міжнародна компанія Kiva та інші. Так, у 2019 році лише в США обсяг P2P-кредитування становив понад 120 мільярдів доларів, а в Китаї було приблизно 4000 майданчиків для P2P-кредитування [2].

Метод «P2P-кредитування» широко використовується в Німеччині, Швеції, Польщі, Франції, Австралії, Нідерландах та інших країнах. Оскільки в багатьох країнах P2P-кредитування ще не регулюється законодавством, воно розглядається по-різному, зокрема, як: банківська послуга (кредит або депозит), фінансовий інструмент, форма «покупки товарів групами», різновид цифрових сервіс на основі електронних грошей, інструмент довірчого управління, інструмент надання консультаційних послуг з пошуку потенційних позичальників і ін.

Національний банк України визначає P2P-кредитування "як спосіб позики коштів між особами, які не пов'язані між собою, без залучення фінансового посередника (банку, кредитної спілки тощо)". Слід зазначити, що в моделі P2P-кредитування кредитна установа не функціонує як фінансовий посередник, а виконує лише технічні функції, що полягають у наданні послуги з пошуку потенційних кредиторів та інвесторів, за що вона отримує певну суму комісійних. У той же час кредитна установа не несе відповідальності за повернення наданої позики та не гарантує отримання доходу. Однак обов'язково працює над зниженням рівня ризику, перевіряючи платоспроможність позичальника на основі оцінки його кредитного рейтингу, скорингу та т. Д. Серед основних ризиків P2P-кредитування НБУ виділяє відсутність чітко визначених обов'язків сторін угоди і гарантування вкладів з боку ФГВФО, а також можливість кредитних установ надавати непряме кредитування пов'язаним сторонам без відображення таких операцій у фінансовій звітності. [3].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Перевагами використання механізму P2P-кредитування для кредитних установ є відсутність ризику ліквідності, немає необхідності створювати резерви під кредитні послуги, а ризик несплати кредиту передається третій стороні. Для інвесторів переваги полягають у можливості отримати значно вищу прибутковість порівняно з прибутковістю депозитів.

Розвиток P2P-кредитування в деяких країнах сприяло введення нормативних актів. Так, в Великобританії регулюючий орган має право встановлювати максимальні суми таких кредитів, процентну ставку, а також певні критерії прийнятності, які характеризують його кредитний рейтинг, рівень платоспроможності і так далі.

Отже, в сучасних умовах кредитні установи повинні зосередитись на використанні цифрових інноваційних технологій та підвищити рівень їх надійності. Найкращим напрямом для розвитку та забезпечення безперебійного функціонування ринку кредитних послуг є поєднання традиційних інноваційних технологій з перевагами та технологічними інноваціями фінтех-компаній, що сприятиме формуванню нової структури надання кредитних послуг.

Література:

1. Дубина М. В., Прокопенко В. Ю. Кредитна інфраструктура: особливості визначення сутності категорії. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2015. Вип. 1 (45). Т. 1. С. 209-212.
2. Дубина М. В. Світовий досвід розвитку пірингового (P2P) кредитування / М. В. Дубина, А. В. Жаворонок, Д. Г. Савчук // *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 45.-С. 145-151.-
3. Національний банк ініціює врегулювання питання P2P-кредитування URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=30375585.

Секція 2

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 382.2

Н. АНТОНЮК,
Ровенский областной институт последипломного педагогического образования
М. КЛУДАЧ-АЛЕССАНДРИ,
Варшавский технологический университет,
Колледж экономики и социальных наук, Плоцк, Польша

АНТИКРИЗИСНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ЭКОНОМИКОЙ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

В нынешних условиях экономического развития начальными признаками для развития кризиса выступает неэффективное управление. Оно нарушает способность к саморегуляции в результате негативного воздействия внешней среды или необдуманного управления внутренней средой.

Современное понятие антикризисного управления очень многогранное. В общем, антикризисное управление выступает составляющей общего управленческого механизма государства, которая направлена на предотвращение и преодоление кризиса.

В Украине уже много лет протекают системные, закономерные, явные, тяжелые и затяжные кризисные процессы в экономической, социальной и политической сферах жизни. Для улучшения состояния необходимо применить антикризисное управление и регулирование с внедренными антикризисных стратегий. Реформа децентрализации направлена на выведение страны из кризиса за счет активизации населения в регионах и представляет собой процесс перераспределения функций, полномочий, людей или вещей между органами управления [1].

Управление в условиях децентрализации требует принятия решений по преодолению развития кризисных явлений и кризисов. Характерным для украинской экономики негативными особенностями, являются глубинные причины кризисного состояния, а именно: низкая производительность, энергоемкие технологии, слабая диверсификация экономики, существенное снижение качества жизни, снижение продолжительности жизни, значительный удельный вес государственного сектора в экономике, низкая конкурентоспособность продукции на мировых рынках, зависимость от монопольных внешних источников сырья и энергии. В результате и по сей день кризисные волны не побуждают украинское правительство к необходимым структурным сдвигам в отечественной экономике [2].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Неоспоримо, что целью антикризисного управления экономикой является предсказание, предотвращение и противодействие распространению кризисных явлений в экономике за счет эффективного распределения части полномочий между органами управления при децентрализации. Наряду с этим, особенно важными являются разработка, прогнозирование и первоочередная реализация антикризисных мер, направленных на нейтрализацию наиболее опасных факторов, которые интенсивно влияют на экономические процессы и приводят к кризисному состоянию.

Собственные исследования позволили предложить методику совершенствования антикризисного управления национальной экономикой в условиях децентрализации, которая включает следующие этапы:

- 1) построение модели развития экономики на принципах устойчивого развития в условиях децентрализации;
- 2) прогнозирование уровня развития экономики и выделение возможных точек кризиса;
- 3) принятие решений по совершенствованию антикризисного управления национальной экономикой в условиях децентрализации.

Для каждого территориального образования расчет имеет дифференцированный характер, который обусловлен структурными различиями в компонентном составе совокупного потенциала территории. Это позволяет теоретически корректно обосновать источники возникновения кластерной дифференциации затрат общественного труда и методические условия проведения кластерных сравнений. Последние могут производиться при приведении составляющей оценки к единой структурной основе, в качестве которой целесообразно использовать структуру общего потенциала национальной экономики страны.

На основе теоретических и практических разработок в сфере антикризисного управления установлено, что одним из главных антикризисных мер является децентрализация. Предложено авторское видение децентрализации как процесса, благодаря передаче прав и полномочий от центральных до местных органов власти позволяет улучшить уровень хозяйствования, вести перспективы развития на основе применения антикризисного управления и рационального использования имеющихся ресурсов, определить местные потребности и обеспечить стабильную деятельность экономических субъектов (рис. 1).

Таким образом, проведенное исследование позволяет разумно подойти к созданию планов развития различных типов территориальных систем, выделенных в соответствии с кризисным состоянием территорий и позволяет перспективно развиваться на основе постоянства в условиях введения децентрализации.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ
В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Рис. 1. Основные этапы внедрения антикризисных мер [3]

Литература:

1. Степанюк Н. А. Децентрализация в системе управления национальной экономикой. Modern Economics. Электронное научное специализированное издание по экономическим наукам. 2017. №7 (2018). С. 158-165. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/decentralization-in-the-system-of-national-economy-management/>
2. Степанюк Н. А. Анализ причин кризисной динамики экономики Украины. Глобальные и национальные проблемы экономики. №10. 2016. С. 227-231 URL: <http://global-national.in.ua/issue-10-2016/18-vipusk-10-kviten-2016-r/1877-stepanyuk-na-analiz-prichin-krizovoji-dinamiki-ekonomiki-ukrajini>.

3. Антонюк Н. А. Теоретические подходы антикризисного управления национальной экономикой в условиях децентрализации: монография. Луцк: Восточноевропейский национальный университет им. Леси Украинский, 2019. 226 с.

УДК 338.48

А. В. БАЛАБАНИЦЬ
Маріупольський державний університет

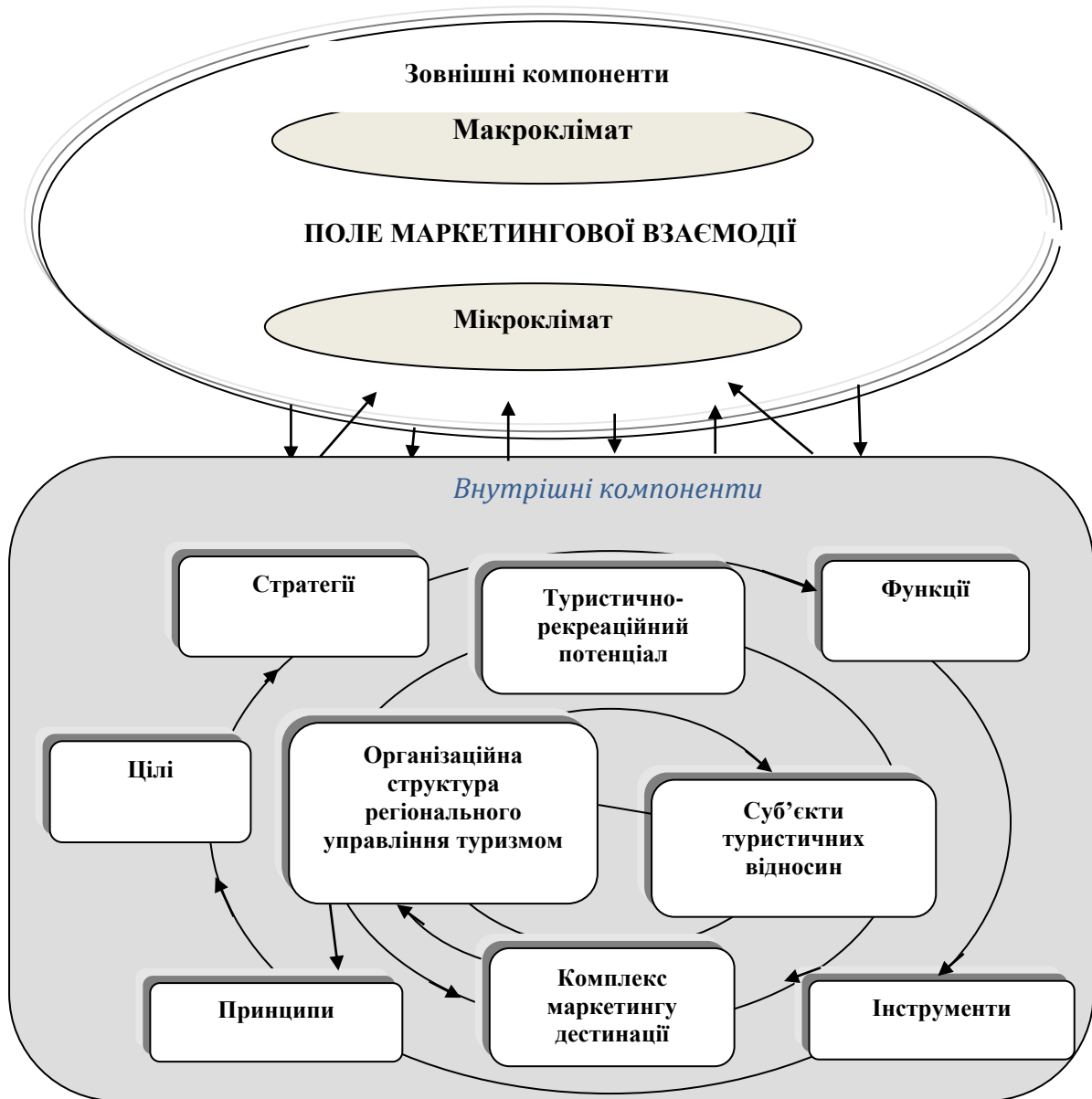
СИСТЕМА СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОМ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ

В Україні є значна кількість регіонів, які мають високий потенціал для розвитку туризму. Однак процес розвитку туризму в них стримується низкою проблем: недостатньо розвинена інфраструктура, невисока якість маркетингових кампаній, низький рівень управління, планування та контролю в галузі. Розвиток суб'єктів туристичної діяльності відбувається нестабільно, без довгострокових чітко виражених цілей і стратегій різного рівня через недостатньо повний аналіз умов і змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства, часову обмеженість горизонту стратегічного планування.

На сучасному етапі розвитку туристичної галузі в Україні актуалізуються питання стратегічного управління маркетингом туристичної дестинації; розробки стратегій управління розвитком туристичної галузі як на національному, так і на регіональному рівні, що б надало можливість розкрити туристично-рекреаційний потенціал країни повною мірою.

З точки зору маркетингового підходу, дестинації – це інтегрований комплексний маркетинговий продукт, який пропонується і споживається туристом, залежно від особливостей регіону.

Маркетинг туристичної дестинації необхідно розглядати як об'єкт стратегічного управління розвитком туристичної галузі. З точки зору системного підходу система стратегічного управління маркетингом туристичної дестинації поєднує в єдину логічну сукупність взаємодоповнюючі компоненти: зовнішній компонент (поле маркетингової взаємодії) і внутрішні компоненти (принципи, цілі, стратегії, функції, інструментарій, структура, суб'єкти, туристично- рекреаційний потенціал й комплекс маркетингу) (рис. 1).

Рис. 1. Концептуальна схема системи стратегічного управління маркетингом туристичної дестинації

Розглянемо характеристику структурних компонентів система стратегічного управління маркетингом туристичної дестинації:

1. Поле маркетингової взаємодії – виступає зовнішнім компонентом і складається з макро- та мікрофакторів. У ньому відбуваються важливі процеси: інформаційна підтримка суб'єктів туристичних відносин, балансування їх інтересів та забезпечення комунікативної адаптивності.

2. Принципи. Формування і функціонування системи стратегічного управління маркетингом туристичної дестинації здійснюється на основі принципів системного підходу (ієрархічність, цілісність, структурність, взаємозалежність структури і середовища) та на

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

основі базових принципів стратегічного управління (цілеспрямованість, безперервна адаптивність, багатоваріантність планування, орієнтація на зовнішні можливості, врахування ризику та ін.).

3. Цілі. До ключових цілей стратегічного управління маркетингом туристичної дестинації відносяться: стратегічний аналіз ресурсів і політики території для визначення можливостей та ролі туризму у забезпеченні сталого розвитку регіону; визначення найпривабливіших для території сегментів туристичного ринку; формування та управління брендом та іміджем дестинації; формування і підтримка стратегічного партнерства влади, бізнесу для успішного розвитку дестинації та ін.

4. Стратегії – це інструмент міжфункціональної інтеграції діяльності підприємства і спосіб досягнення синергії; це основа для формування і проведення змін в діяльності туристичного підприємства. Доцільно розробляти стратегії щодо: управління поведінкою споживачів туристичних послуг, синергічного впливу на цільовий ринок, формування конкурентоадаптивної маркетингової поведінки, розробки привабливого та конкурентоспроможного комплексу маркетингу та ін.

5. Функції. До основних функцій можна віднести наступні: дослідження поля маркетингової взаємодії, діагностика внутрішніх компонентів системи, інформаційний обмін, створення баз даних, розробка комплексного туристичного продукту дестинації, збутові, логістичні, комунікаційні функції, формування ключової маркетингової компетенції на основі раціонального використання туристичного потенціалу.

6. Інструментами управління є: заборона, дозвіл, примушення, трансферти, субсидії, премії, позики, кредити, програми, плани розвитку.

7. Суб'єкти. Маркетингові відносини туристичного підприємства здійснюються між суб'єктами на платформах: між різними видами бізнесу, так звана платформа b-2-b (business -to-business); між бізнесом і споживачами послуг, або платформа b-2-c (business-to-consumer). Суб'єктами туристичних відносин виступають організатори і продавці (туроператори і турагенти) туристичного продукту, їх контрагенти — виконавці послуг (готелі, ресторани, компанії-перевізники, екскурсійні бюро тощо) і споживачі туристичних послуг.

8. Організаційна структура регіонального управління туризмом - це упорядкована сукупність організаційних, регулюючих і керуючих стійких зв'язків, що виникають із приводу налагодження маркетингових відносин у туристичній дестинації. Структурна побудова організаційної структури визначає функціональні зв'язки між елементами і регламентує потоки інформації.

9. Комплекс маркетингу дестинацій – це сукупність інтегративних перемінних, певна структура яких забезпечує підприємству досягнення поставлених цілей: туристичний

продукт, ціна, місце продажу/місце споживання туристичного продукту, просування, люди/персонал.

10. Туристично-рекреаційний потенціал слід розглядати одночасно як деяку сукупність туристичних ресурсів, необхідну і достатню для функціонування; як комплекс можливостей, які підприємство спроможне реалізувати на туристичному ринку.

Таким чином, стратегічне управління маркетингом туристичної дестинації на основі системного підходу забезпечить туристичне підприємство інструментарієм для координації й інтегрування маркетингових дій, які часто можуть бути диверсифіковані та географічно розрізнені; засобами передбачення й адаптації до зовнішніх змін; механізмом створення системи партнерських довготривалих відносин між суб'єктами туристичного ринку.

Література:

1. Бобрицька Н. Маркетинг в управлінні туристичними дестинаціями / Н. Бобрицька // Маркетинг в Україні. – 2014. – № 4. – С. 39-47. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mvu_2014_4_11.

1. Горохов А. Ф. Комплексный подход к формированию маркетинговой стратегии развития туристической дестинации: автореф. дис. на соискание уч. ступени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (маркетинг)» / А. Ф. Горохов. – СПб., 2007. – 17 с.

2. Лужанська, Т. Ю. Стратегії розвитку регіональних туристичних дестинацій / Т. Ю. Лужанська // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». – Мукачево: Карпатська вежа, 2014. – №2(2). – С.175-180.

3. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. – Режим доступу: <http://iftourism.com/news/article/rozvitok-turizmu-vazhlive-zavdannya-strategiji-regionalnogo-rozvitku>.

УДК 338.48

**Ю. В. БЕРЕЗОВА,
К. Т. ВОЛОВІДНИК**
Національний університет харчових технологій

SHARING ECONOMY ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Економіка спільного споживання – sharing economy – з'явилася в житті сучасного споживача не так давно, але вже встигла завоювати велику кількість шанувальників в різних сферах його використання.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Засновники – молоді дизайнери Брайану Ческі, Джо Гебб і Нейтану Блечарзіку, з м. Сан-Франциско, запропонували відвідувачам конференції в їхньому місті альтернативу готельному номеру – надувне ліжко і сніданок, розташувавши в мережі інтернет оголошення: «Зупиніться у нас, гостям будуть запропоновані надувне ліжко і сніданок». Отриманий дохід спричинив створення проекту AirBed & Breakfast («Надувний матрац і сніданок»), який за наступні десять років перетворився в глобальний сервіс оренди квартир, кімнат і житлових приміщень, та до цих пір вважається одним із найуспішніших шерінгових стартапів. Таким чином було обґрунтовано, що одним із ефективних шляхів виживання у складних економічних умовах є використання моделі економіки спільної участі - sharing economy.

Відповідно до цієї моделі, учасники-споживачі платять за право тимчасового доступу до ресурсу, який належить іншим учасникам (їх автори теж називають споживачами), тоді як основне завдання компанії полягає в організації співпраці цих двох сторін [1].

За прогнозами PwC, економіка спільної участі буде розвиватися динамічними темпами. До 2025 р. обсяг доходів сервісів шерінгових інтернет-платформ досягне 335 млрд. дол., хоча ще 5-7 років тому ця цифра була близька до нуля. Також, згідно прогнозам, транспортні платформи продовжать користуватись найбільшою популярністю, а додатки для оренди житла поступляться місцем платформам з надання послуг (рис. 1) [2,3].

Рис. 1. Рейтинг платформ економіки спільної участі за доходами [3]

Sharing economy охопила різні сфери діяльності, у тому числі і туризм, який безсумнівно, є однією з ключових галузей світової економіки. Його розвиток сприяє зростанню валового світового продукту, збільшенню кількості робочих місць, а також чинить позитивний вплив на такі види економічної діяльності як: транспорт та зв'язок, будівництво, торгівлю, діяльність готелів та ресторанів, фінансову діяльність, переробну промисловість, сільське господарство та ін.

Sharing economy в туристичній сфері надає наступні послуги:

- проживання у місцевих жителів, які пропонують свою оселю туристам через он-лайн платформи;

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

- гастрономічної гостинності – обід і вечеря не в ресторанах, а в гостях у місцевих жителів;

- кашерінг – можливість брати в оренду громадські автомобілі;

- Spinlister – оренда велосипедів, лиж, сьорфів тощо, у тих місцях, де туристи планують ними користуватися;

- Antlos – шеринг яхт, катерів и лодок;

- інше.

Основними споживачами ринку туристичних шерінгових послуг вважаються міленіуми. Основними вимогами до турів цього сегменту туристів є мобільність, гонитва за емоціями, отримання вражень, можливість висловити свою індивідуальність, не важливість «володіння речами». Для них все це набагато важливіше статусного споживання, їм не подобається «однаковість» мережевих готелів, що належать до одного бренду готельної ланцюга. Подорожуючи або в ділових поїздках, міленіуми хочуть отримати нові враження. Значення комфорту в подорожі для нового покоління нижче, тому популярними стають більш дешеві варіанти розміщення. Також для міленіумів найціннішим ресурсом є час, вони бояться втратити можливість побачити, випробувати щось нове [4].

Перевагами sharing есоному туристичних послуг є:

- скорочення витрат на подорож;

- економія часу;

- можливість планування власних подорожей з врахуванням часу, коштів, місць відвідування;

- мінімальний обсяг особистих речей в подорожі, оскільки необхідний інвентар завчасно замовлено у шеринг;

- якість та доступність пропонованих послуг у порівнянні зі звичними організаціями;

- нові враження та позитивні емоції.

Експерти ринку туристичної сфери побоюються, що економіка спільного споживання витіснить традиційний спосіб ведення бізнесу і негативно відобразиться на стані туристичної галузі загалом, адже в 2008 р. створення сервісу «Airbnb» спричинила падіння цін на готелі приблизно на 6%. Проте, як доводить практика, спільне споживання не стає причиною занепаду традиційні економічні відносини, а лише сприяє переконфігурації економіки і перенаправленню грошових потоків.

Отже, sharing есоному пропонує додатковий шлях отримання фінансових ресурсів та сприяє оновленню системи цінностей, заснованої на довірі, доступності, співпраці, прямому контакті між учасниками без посередників. Діяльність шерінгових туристичних послуг

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

сприяє отриманню нових вражень, мобільності, економії витрат, часу та розкриває нові можливості подорожей.

Література:

1. Zervas, G., Proserpio, D. and Byers, J.W. (2017). The rise of the sharing economy: Estimating the impact of Airbnb on the hotel industry. *Journal of marketing research*, 54(5), pp.687-705. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1509/jmr.15.0204>.
2. Як шерингова економіка змінює світ. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2016/09/5/603709/>
3. Яковлева М. Поділитися зі світом: що дає українцям шерингова економіка. URL: <https://tyzhden.ua/Economics/229889>.
4. Клімова Т. Б., Богомазова И. В., Аноаприева Е. В. Шеринг – економіка індустрії туризму і гостеприимства: новые тренды и тенденции. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/shering-ekonomika-v-industrii-turizma-i-gostepriimstva-novye-trendy-i-tendentsii/viewer>.

УДК 330.75

Н. В. БЛАГА

Львівський державний університет внутрішніх справ

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

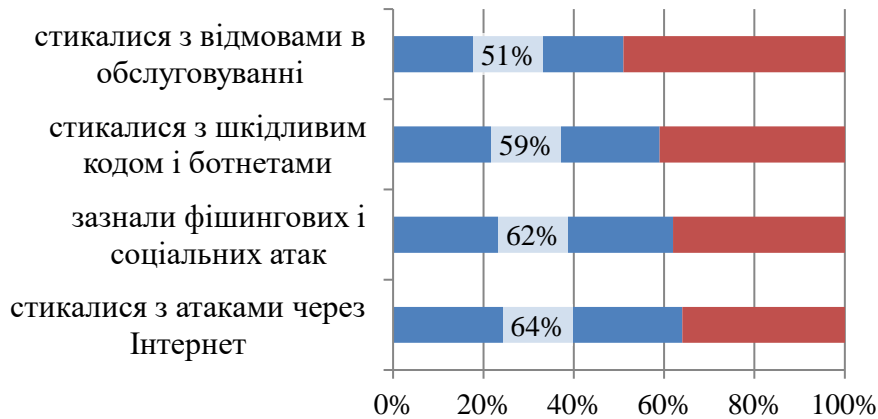
Концепція загроз інформаційній безпеці народилася майже одночасно з інформаційним середовищем. Спочатку це були симптоми крадіжки інформації з комп'ютера, незаконне використання та пошкодження інформації на комп'ютерах. Пізніше, з розвитком інформаційних мереж, інформаційна загроза перетворилася на спосіб перекачування в мережу неправдивої інформації та вірусів. Зараз питання безпеки стосується майже всіх агентів глобального інформаційного середовища. Це відбувається на загальнодержавному рівні та в межах кожної окремої компанії.

Чимало вчених досліджували питання інформаційної безпеки підприємства, зокрема, Живко З., Цимбалюк В., Сороківська О, Крюков О. [1-4] Проте, донині ці питання є вкрай актуальними, і потребують більш детального дослідження. Адже нехтуючи інформаційними носіями підприємство може отримати чималі збитки або й втратити компанію загалом.

Сьогодні традиційне інформування втрачає свою цінність. Натомість набуває розповсюдження медіа, кібер, діджитал та контентні потоки інформації.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Кіберзлочинці можуть націлюватись не лише на відомі корпорації, а й на малий та середній бізнес, який обробляє інформацію про кредитні картки або зберігає певну конфіденційну інформацію (рис.1).

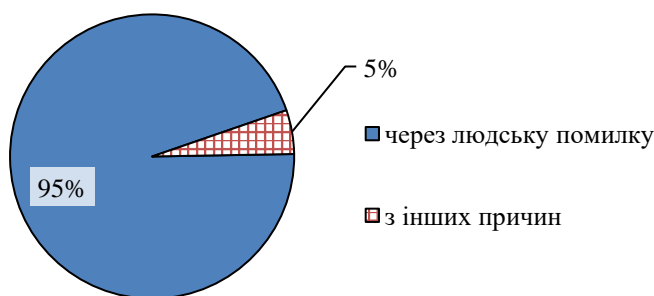
Рис. 1. Випадки порушення кібербезпеки підприємствами *

*Складено на основі даних Організації з захисту споживачів у кіберпросторі

Багато власників бізнесу, з ціллю економії коштів на інформаційному захисті роблять велику помилку, оскільки не звертають уваги на захист даних, оскільки вважають, що це їх не стосується. Однак інструменти кіберзлочинців вдосконалюються, а кількість жертв зростає.

Проте найбільш поширеними причинами порушень кібербезпеки є людська недбалість (рис.2).

Причини порушень кібербезпеки

Рис. 2. Причини порушень кібербезпеки *

*Складено на основі даних Організації з захисту споживачів у кіберпросторі

Саме тому для того щоб захистити своє підприємство від неправдивої інформації, від кібератак потрібно дотримуватись таких принципів:

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

1. Вчасно і достовірно інформувати своїх працівників про поточні зміни в організації, загрози занепаду чи перспективи розвитку.

Зазвичай кіберзлочинці намагаються отримати доступ до даних компанії через «найслабше місце» компанії – недосвідчений персонал. Спочатку зловмисники надсилають фальшиве повідомлення, настільки реальне, що працівник не підозрює про зловмисну роботу і відкриває його. Тоді сценарії різні: пристрій завантажується вимогами, троянами, шпигунським або іншим шкідливим програмним забезпеченням.

Тому першим кроком до посилення інформаційної безпеки компанії має стати інформування працівників про поточні загрози та способи захисту від них. Кожен працівник повинен усвідомлювати необхідність захисту даних компанії та клієнтів.

Для посилення інформаційної безпеки компанії працівники повинні бути проінформовані про поточні загрози. Керівництву компанії слід регулярно проводити навчання всіх підрозділів (маркетингу, продажів, кол-центру тощо), які працюють з даними про інформаційну безпеку та правила захисту даних, можливі способи атаки зловмисників та способи їх уникнення.

2. Захист комп'ютера та носіїв інформації.

Незахищені дані піддають бізнес кібератакам та шкідливим програмам. Тому що, якщо флешки, ноутбуки чи смартфони компанії втрачені або вкрадені, працівник виставляє всі дані компанії. Щоб уникнути подібних ситуацій, ми рекомендуємо:

- завжди виходити з системи та ресурсів, що містять конфіденційні дані, не залишати комп'ютер включеним;

- шифрувати всі ділові дані за допомогою рішення для шифрування, яке дозволяє віддалено керувати ключами шифрування та встановлювати правила для файлів, жорстких дисків, знімних дисків, карт пам'яті та електронної пошти. Таким чином, у разі втрати справного пристрою зловмисники не зможуть прочитати дані компанії;

- регулярно створювати резервні копії файлів. Це дозволить відновити інформацію в будь-який час.

3. Контроль.

З міркувань інформаційної безпеки конфіденційні дані слід зберігати на окремих серверах, одночасно забезпечуючи додатковий захист за допомогою брандмауерів або інших служб безпеки. Таким чином, зменшується ризик крадіжки даних. Крім того, потрібно стежити за користувачами, які купують або намагаються отримати доступ до вашої мережі. Це дозволяє адміністраторам швидко виявляти підозрілу поведінку та реагувати на неї.

4. Надійне співробітництво.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Будь-яка угода про надання послуг, постачання або інше співробітництво повинно містити конкретні вимоги щодо безпеки. Багато постачальників хмарних послуг регулярно перевіряють втручання різних загроз, щоб відповідати стандартам інформаційної безпеки в певній галузі. Постачальник послуг повинен мати рівень безпеки, який відповідає партнерським відносинам.

5. Захист віддаленого доступу.

Швидкісний доступ до Інтернету та сучасна робоча етика дозволяють багатьом офісним працівникам працювати вдома. Цей спосіб операції з кожним роком стає все більш популярним. Особливо сьогодні можливість безпечної роботи на дистанції є великим активом для компаній. Кожен працівник або клієнтський пристрій, що забезпечує віддалений доступ до робочої мережі, повинен відповідати стандартам захисту інформації.

Отже, будь-яка компанія, яка зберігає та обробляє персональні дані користувачів, може бути зламана. Однак, якщо ми дотримуватимемось усіх правил інформаційної безпеки, компанія матиме значно менші втрати та мінімальні помилки в бізнес-процесах.

Література:

1. Цимбалюк В. Інформаційна безпека підприємницької діяльності, визначення сутності та змісту поняття за умов входження України до інформаційного суспільства (глобальної кіберцивілізації). *Підприємництво, господарство і право*. 2004. №3. С. 88-91
2. Сороківська О. А. Інформаційна безпека підприємства: нові загрози та перспективи. *Вісн. Хмельниц. нац. ун-ту*. 2010. № 2. Т. 2. С. 32-35.
3. Крюков О. І. Інформаційна безпека держави в умовах глобалізації. *Державне будівництво*. 2007. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_2_12
4. Живко З. Б., Живко М. О. Регламентация конкурентной разведки в информационно-правовом пространстве. *Научный вестник ЛДУВС*. 2007. Вип. 2. С. 211-219.
5. Нові виклики для інформаційної безпеки підприємства: як мінімізувати потенційні ризики 14.04.2020 URL: <https://eset.ua/ua/blog/view/67/novyye-vyzovy-dlya-informatsionnoy-bezopasnosti-predpriyatiya-kak-minimizirovat-potentsialnyye-riski>.
6. Закон України «Про інформацію» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІНТЕРНЕТ-СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

У наш час для будь-якої страхової компанії величезне значення має наскільки ефективно і швидко продає вона свої послуги, так як від цього залежить її виживання на ринку. І як наслідок, з'являються все нові і нові методи просування і продажу власних продуктів. Одним із таких методів вважають продажі через Інтернет. У сучасних умовах все більше страхових компаній, використовують Інтернет для просування своїх послуг на страховому ринку та розширення клієнтської бази. Але Інтернет – страхування на страховому ринку України знаходиться на дуже низькому рівні розвитку, порівняно із зарубіжними країнами.

Також на страховий ринок впливають сучасні політичні, економічні та соціальні чинники, які визначають поведінку страхувальників і страховиків. Важливою проблемою є Інтернет-шахраї. Для боротьби з шахрайством необхідно розробляти нові технології, що допоможуть відрізнити справжні претензії від фальшивих. Тому для нашої країни досить актуальним є питання подальшого запровадження і розвитку Інтернет – страхування, яке є необхідним для вдосконалення та впровадження новітніх технологій на страховому ринку, що не може позитивно не відобразитися на економічному стані країни в цілому [3].

Проблемам і перспективам розвитку Інтернет-страхування в Україні присвячені праці вітчизняних науковців: М. Бадка, В. Базилевича, А. Войчака, С. Гаркавенка та багатьох ін.

Автори зазначають, що інтернет-страхування – це комплекс взаємовідносин між страховиком і страхувальником, які виникають у процесі продажу страхової послуги, її обслуговуванні, а при настанні страхового випадку – покриття збитків страхувальника на основі укладеного договору через мережу Інтернет [1].

Існують два напрямки Інтернет - страхування: on-line і off-line.

Система on-line страхування виконує продаж страхового продукту у віртуальному режимі. Таке страхування не завжди є можливим, оскільки іноді в процесі організації страхового захисту виникає необхідність оглянути об'єкт страхування щоб врахувати всі чинники, які на його впливають.

Згідно з системою off-line, страхувальник може одержати на сайті страховика всю необхідну інформацію про страхові послуги, що надаються та про умови укладання договору, а також отримати відповіді на запитання на сайті або по електронній пошті [2].

Багато страхових компаній України взагалі не мають своїх власних сайтів, оскільки не хочуть витратити кошти на їх створення та підтримку.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Також розвиток Інтернет - страхування гальмують такі чинники:

–недосконале законодавство у сфері страхування, згідно з яким договір страхування повинен бути укладений в письмовій формі;

–слабке забезпечення віртуальних платіжних систем в Україні;

–відсутність висококваліфікованих спеціалістів;

–недовіра населення до страховиків[2];

Перевагами інтернет-страхування є:

–Зручність: Вам не потрібно відвідувати страхову компанію, щоб придбати поліси. Ви можете придбати бажаний план, не виходячи з дому чи офісу. Вся процедура онлайн-страхування є швидкою та безпроблемною, що економить час та зусилля.

–Інформативність: Ви можете дослідити різні плани та прийняти обґрунтоване рішення. Купуючи страховку в Інтернеті, ви гарантовано купуєте поліс, який відповідає вашим особистим потребам. Більше того, агенти можуть спробувати продати вам правила, які не відповідають вашим вимогам, і цього можна уникнути, коли ви купуєте через Інтернет.

–Доступність: Ви запитуєте себе, чи точні котирування в Інтернеті через низькі внески? Як правило, онлайн-політики часто на 30-70% дешевші, ніж офлайн-плани. Це пов'язано з тим, що страхові компанії здатні зменшити свої накладні витрати та виключити комісійні агентів, продаючи онлайн-поліси.

–Швидка допомога: якщо ви технічно не розбираєтесь, ви можете не знати, як придбати страховку в Інтернеті. Не потрібно турбуватися, оскільки більшість страховиків пропонують допомогу в чаті, щоб допомогти вам у процесі. Крім того, ви можете зателефонувати на безкоштовний номер, якщо вам потрібні додаткові роз'яснення.

Недоліками Інтернет - страхування є:

–невелика кількість страхових послуг розміщується на Інтернет-сайтах страхових компаній для продажу;

–необхідність клієнту самому розбиратися в особливостях роботи страховика;

–страхові поліси для ubezpieчення транспорту та нерухомості, що знаходяться в заставі, не продаються;

–клієнт не може заздалегідь повністю ознайомитися з усіма умовами договору;

–встановлюються певні варіанти страхових сум, змінити які клієнт не може.

Нажаль, на сьогодні Інтернет-страхування в Україні знаходиться на початковій стадії становлення.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Отже, проаналізувавши переваги, недоліки та стан Інтернет - страхування в Україні на сучасному етапі необхідно вжити такі заходи для стимулювання його розвитку:

- 1) вдосконалити законодавчу базу для забезпечення більш широкого використання Інтернет-страхування;
- 2) завоювати довіру населення за допомогою якісної організації захисту веб-сайтів;
- 3) створити правильний підхід до дизайну сайтів, а саме: розміщувати на сайті як найменше графічних об'єктів. Якщо на сайті розташовано об'єкти, які мають великий обсяг, то час завантаження сторінки значно збільшиться, що призводить зменшення кількості відвідувачів;
- 4) подбати про наповнення сайту. На сайті страхової компанії повинні розміщуватись форми для подачі запитів і інформація про послуги компанії та їх вартість;
- 5) повідомляти клієнтів про можливість отримання повного комплексу послуг не виходячи з дому чи офісу;
- 6) сформуванню правильну маркетингову політику, яка є важливим і актуальним методом реклами, розповсюдження та просування страхових продуктів на ринок.

Наведені заходи сприятимуть подальшому розвитку Інтернет-страхування в Україні, покращать фінансовий стан страхових компаній за рахунок залучення нових клієнтів і отримання додаткового доходу, що позитивно вплине на розвиток економіки країни в цілому.

Література:

1. Навчально-методичний комплекс з курсу «Електронна комерція» (для студ. напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» IV курсу денної та заочної форми навч.) / Укл.: О.В. Новак. – Алчевськ: ДонДТУ, 2010. – 120 с.
2. Свешнікова К. Т. Перспективи розвитку інтернет-страхування в Україні / К. Т. Свешнікова, А. С. Тюлін // Інноваційна економіка. – 2013. – №5. – С. 264-268.
3. Гриньова К. Інтернет-страхування в Україні: правовий аспект / К. Гриньова // Правовий тиждень. – № 29 (207), 20 липня 2010 р. – С. 11.

УДК:336.2

**О. В. ВАСИЛАКИЙ,
О. В. СТОРОЖУК**

Університет державної фіскальної служби України

«ЄДИНЕ ВІКНО» – ШЛЯХ ДО СПРОЩЕННЯ ТОРГІВЕЛЬНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Єдине вікно – це важливий крок до спрощення торгівельних процедур для України із країнами світу. Його впровадження в Україні дозволить пришвидшити обмін інформацією і

забезпечити вірний розподіл часового сегменту. Система «Єдиного вікна» виглядає, як робоче місце, де здійснюється прийом різних форм звітностей від платників податків, як в паперовій так і в електронній формі. [3, с. 52].

Питання спрощення процедур торгівлі набувають все більшого значення в умовах інтеграції України в європейські і світові ринки. У разі успішної реалізації прості процедури торгівлі можуть стати важливим фактором для залучення іноземних інвестицій та інноваційних технологій, необхідних для розвитку країни. Виходячи з цього, заходи зі спрощення процедур торгівлі розглядаються в якості першочергових заходів, що сприяють розвитку країни. Розвиток торговельних відносин з Європейським Союзом набуває для України все більшого геополітичного та гео економічного значення [1, с. 105].

Окреме місце серед процедур полегшення умов торгівлі відводиться проблематиці спрощення митних формальностей. Дієвим засобом вирішення цієї проблеми та суттєвого скорочення часу при перетині кордонів та проведенні зовнішньоекономічних операцій є запровадження концепції «єдиного вікна».

Основною метою принципу «єдиного вікна» став безконтактний метод оформлення митної декларації з використанням автоматизованих процесів, що сприяє уникненню суб'єктивізму, формалізму та «мотивування матеріального характеру» посадового складу місць митного оформлення [4].

Принцип «єдиного вікна» започаткували в Україні з 1 серпня 2016 року на добровільних засадах. З 1 лютого 2018 року запроваджено обов'язковість використання підприємствами і державними органами інформаційної системи «єдине вікно». За період з 1 лютого по 18 березня 2018 року на українських митницях через «єдине вікно» оформлено 87,1 % митних декларацій по експорту. За даними Міністерства фінансів розподіл всієї кількості митних декларацій за принципом «Єдиного вікна» становить:

- при імпорті – більше 118 тис. (76,8%);
- при експорті – близько 77 тис. (87,1%);
- при транзиті – більше 4 тис. (15,5%).

Загалом, за вищезазначений період 74,1% митних декларацій було оформлено тільки за принципом «єдиного вікна» (198 860 митних декларацій) [2].

Результати впровадження «Єдиного вікна» очевидні, адже на початку серпня лише 0,4% митних дій здійснювалися із застосуванням принципу «Єдиного вікна», у листопаді цей показник досягнув 10,3%. За допомогою інформаційної системи «Єдине вікно» оформлено вже більше 22 тис. видів контролю [2].

У сучасному контексті спрощення міжнародної торгівлі головним досягненням

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

механізму «єдиного вікна» є прискорення та спрощення процедури передачі інформації між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та державними органами під час здійснення митного контролю і митного оформлення товарів, пропуск їх через митний кордон держави [4, с. 96-97].

В Україні процес митного оформлення вважається однією із найбільш корупційних систем. В першу чергу це пов'язано з тим, що контролюючі органи не зовсім розуміють, як функціонує «Єдине вікно» і яка його основна мета. Ця система здатна змінити життя як бізнесу, так і контролюючих органів, адже вона зможе стати по значущості на рівні із провадженням митницею електронного декларування [3, с. 154].

У будь-якому разі, запуск допоможе виявити проблемні моменти, які потрібно буде доопрацьовувати. Також викликає сумнів можливість запустити ефективну координацію діяльності усіх служб по всій території України. Можна очікувати чимало проблем із інтеграцією у єдину електронну систему деяких відомств, що беруть участь у контролі імпорتنих та експортних вантажів. Принаймні, така інтеграція по всій території України потребуватиме часу та ресурсів [4, с. 98].

Отже, сьогоднішня ситуація щодо принципу «єдиного вікна» в місцях митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митній території та митному кордоні України потребує негайного реагування. Людський фактор, як відомо, відіграє при митному оформленні негативну роль. Законодавчі норми України з питань державної митної справи, що стосуються питань митного оформлення за принципом «єдиного вікна», не є досконалими. Досвід багатьох країн світу демонструє нам, що ефективна система «Єдиного вікна» може бути створена з відносно невеликими зусиллями і в сучасній формі за умови державної підтримки та наявної політичної волі. Відзначаючи важливість фактичної реалізації цього сучасного підходу до здійснення митного та інших видів контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України, відзначимо, що залишаються невирішеними ряд проблем організаційного та правового характеру, пов'язані як із необхідністю взаємоузгодженого законодавчого закріплення «єдиного вікна» в Митному кодексі та ряді законів, так і створенні технічних умов для активізації забезпечення безперебійної роботи таких сучасних технологій у всіх зацікавлених державних органах.

Література:

1. Василенко В. М. Реалізація принципу «єдиного вікна» у здійсненні контролю за переміщенням окремих видів товарів через митний кордон України. Форум права. 2015. № 1. С. 38-41.
2. Офіційний сайт Єдиного державного веб-порталу відкритих даних. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://data.gov.ua/>

3. Сенетела Н. Переваги та недоліки організації митного оформлення за принципом «єдиного вікна» / ред. кол. : А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк, А. І. Луцик [та ін.] ; відп. ред. А. І. Луцик. – Тернопіль: Вектор, 2016. - С. 153-155.

4. Сторожук О. В. Митно-тарифне регулювання як фактор забезпечення зовнішньоекономічної безпеки в умовах євроінтеграції / О. В. Сторожук, Г. М. Свириденко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 17. – С. 94-98.

5. Як працює «єдине вікно» на митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/draganchuk/jak-pratsjuje-jedine-vikno-na-mitnitsi-2458133.html>

УДК 327.7:502

В. В. ГОБЕЛА

Львівський державний університет внутрішніх справ

МІЖНАРОДНЕ ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Безпека стала ключовим поняттям сьогодення для України. Гібридна війна з Російською Федерацією та пандемія COVID-19 суттєво підірвали економічний потенціал держави. Особливо гостро стоїть питання забезпечення не тільки національної, а й економічної безпеки держави. Проте активне відновлення економіки може сприяти загостренню екологічної кризи. Вихід із ситуації, що склалася можливий шляхом забезпечення економічного розвитку та відновлення економіки екологічно безпечним шляхом, тобто забезпечення еколого-економічної безпеки держави. Враховуючи євроінтеграційні та глобалізаційні процеси забезпечення еколого-економічної безпеки є пріоритетним напрямом розвитку для України. Зміцнення еколого-економічної безпеки вимагає відповідного механізму її реалізації. В умовах розвитку інтеграційних процесів важко недооцінити важливість інституційного забезпечення еколого-економічної безпеки. Це питання потребує детального розгляду як в теоретичному, так і в прикладному аспектах.

На глобальному рівні інституційне забезпечення економічної безпеки представлено великою кількістю міжнародних організацій, установ, фондів, різноманітних об'єднань та спеціалізованих заходів (конференції, саміти, наради тощо) [1]. Більшість з цих інституційних одиниць здійснюють вплив на економічні процеси як на глобальному (світовому), так і на національному рівні [2]. Різняться вони в тому прямий чи опосередкований вплив здійснюють, в більшій, чи меншій мірі впливають та характер впливу (консультативний, контролюючий, директивний) [3]. Для того щоб проаналізувати

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

стан та проблеми інституційного забезпечення на глобальному рівні виникає потреба в класифікації інституційних одиниць за характерними ознаками.

Вважаємо, що необхідно удосконалити класифікацію інституційних одиниць. Пропонуємо поділ за загальними ознаками, тобто незалежно від рівнів, та специфічними ознаками, що залежать від рівнів економічної та екологічної безпеки. Це дозволить виокремити інституції, що забезпечують економічну та екологічну безпеку та проаналізувати їх функціональне призначення на усіх рівнях.

Отже, у часовому вимірі інституційні одиниці поділяються на постійні та тимчасові. Зокрема, до постійних відносимо такі організації, що здійснюють свою діяльність на постійній та регулярній основі (ООН, СОТ, ЄБРР, МВФ, ЮНЕСКО). До тимчасових можна віднести організації, що створюються на певний термін, з метою виконання відповідної функції, досягнення певних цілей та виконання завдань. Після чого ці вони припиняють свою діяльність, перестають існувати або ж створюються нові організації (ІРО, ГАТТ). Доречно було б виділити ще один вид – періодичні організації. Сюди відносимо організації, що виконують свою діяльність періодично та в загальному не простежується постійність їх діяльності.

За організаційно-правовою ознакою виділяємо такі категорії: урядові, неурядові та змішані. Поділ за даною ознакою відносимо до загального тому що класифікацію можна провести на всіх рівнях.

Деякі науковці виділяють ще одну класифікаційну ознаку – за методами та принципами діяльності. Відповідно організації поділяються на правомірні та протиправні [4]. Враховуючи умови сьогодення та сучасні тенденції в світі, класифікація за такою ознакою стає особливо актуальною. Було б доцільно провести класифікацію за методологічною ознакою, тобто сформулювати назву класифікаційної ознаки як методи та принципи діяльності. Оскільки цілі багатьох організацій такого типу можуть бути цілком гуманними та правомірними, але от методи досягнення цих цілей та принципи функціонування розходяться із загальновизнаними принципами міжнародного права, толерантності та гуманності. Також пропонуємо до двох складових класифікації (правомірні, неправомірні) додати третій вид – гібридні. Такі організації як правило є політичними організаціями, тобто мають свою програму та політичний курс, в правовому полі вони діють як партії (ХАМАС, Хізбалла) або суспільно-політичні рухи (Талібан). Проте, їм характерні так звані бойові відділення або бойове крило. Ці підрозділи організацій не діють в правовому полі, методи їхньої боротьби зазвичай не є гуманними та мирними, а спрямовані на завдання фінансової, матеріальної та суспільної шкоди, завдання шкоди здоров'ю або знищення мирних громадян. Проблема полягає в тому, що важко встановити та довести причетність «політичного крила»

до протиправних дій бойових підрозділів тієї ж організації. Деякі держави визнають дані організації як терористичні в односторонньому порядку, проте це не може вплинути правомірність їх діяльності, оскільки необхідне визнання їх незаконними іншими державами. Яскравим прикладом можуть слугувати самопроголошені територіальні утворення, що є де-факто терористичними організаціями: ДНР, ЛНР. Більшість цивілізованих країн їх не визнають як окремі територіальні одиниці та визнають терористичними. Проте визнання їх самостійними територіальними утвореннями навіть невеликою кількістю держав (зазвичай дві, три), формально надає їм правовий статус та повноваження у взаємовідносинах із тими країнами, що їх визнали незалежними.

Таким чином, проаналізувавши класифікацію інституційних одиниць на глобальному рівні за територіальною ознакою, зауважимо, що такий поділ є доволі складним, оскільки різні науковці пропонують різні підходи і відповідно різні класифікаційні групи. Зокрема поділ на: глобальні, регіональні та субрегіональні [5], універсальні та регіональні, глобальні та регіональні.

Враховуючи загальну класифікацію інституційних одиниць, пропонуємо здійснювати класифікацію за загальними та специфічними ознаками. Класифікації за загальними ознаками підлягають інституційні одиниці на всіх рівнях, а класифікацію за специфічними ознаками здійснюється залежно від різних рівнів (глобальний, національний). Отже, класифікація за загальними ознаками представлена такими категоріями: час; сфера діяльності; організаційна форма; методи та принципи діяльності. Класифікація інституційних одиниць на глобальному рівні за специфічними ознаками передбачає такі категорії: територіальне поширення; участь та членство; структура.

В результаті проведеного дослідження здійснено класифікацію інституційних одиниць на глобальному рівні за загальними та специфічними ознаками, що дозволило виокремити інституції, що забезпечують еколого-економічну безпеку. В результаті здійсненого теоретичного аналізу можна зробити висновок, що інституційне забезпечення на глобальному не є досконалим. Оскільки існує багато проблем, що потребують вирішення в плані налагодження дієвих механізмів взаємодії між різними відомствами на глобальному рівні та підвищення їх ефективності.

Література:

1. Гордєєв О. К. Концептуальні підходи до сутності інституційного механізму. Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. пр. асоціації докторів з державного управління. 2012. № 3 (11). С. 36-42.
2. Ілляшенко, І. О. Формування організаційно-економічного механізму

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

стратегічного управління природно-техногенною та екологічною безпекою на засадах сталого розвитку *Ефективна економіка*. 2013. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1713>.

3. Хвесик М. А., Голян В. А. Інституціональна модель природокористування в умовах глобальних викликів : монографія. Київ : Кондор, 2007. 480 с.

4. Шевченко І. Інституційне забезпечення екологічної політики в умовах децентралізації. *Економіка природокористування і охорони довкілля*: збірник наукових праць. Київ : ДУ ІСПСР НАН України, 2015. С. 87-95.

5. Мохній А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. Міжнародні організації : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 440 с.

УДК 338.483.13:379.821(043.2)

**Н. М. ГОБЛИК-МАРКОВИЧ,
Б. ВОЛЯНСЬКИЙ**
Мукачівський державний університет

ОСНОВИ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПІДХОДУ В ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ

Розвиток сучасної готельно-ресторанної сфери відбувається в тісній кореляції із зовнішніми глобальними процесами. І, як практика показує, дана галузь має невичерпний потенціал для прогресу та здійснює вагомий вклад в економіку країн, забезпечує значні інвестиції у туристично-привабливі регіони. В останнє десятиліття сфера гостинності стрімко набирала обертів. Та цю позитивну тенденцію в галузі призупинила всесвітня пандемія COVID-19, яка в окремих випадках не тільки зупинила зростання, а й призвела до згортання підприємницької діяльності та банкрутств підприємств.

Так як сфера послуг є дуже насичена, на ринку виступає велика кількість закладів з надання послуг, кожен з яких намагається привернути увагу споживача аби вижити у важких умовах. Для того, щоб клієнт зробив вибір у ту чи іншу сторону, готельно-ресторанний заклад має повністю відповідати параметрам гостя. Оскільки саме останній дає оцінку рівню обслуговуванню і, відповідно, здійснює оплату послуг. Тому, нагальним питанням формування конкурентоспроможної пропозиції на ринку є діяльність підприємств сфери гостинності на сучасних концептуальних основах.

Окремі концептуальні засади в діяльності закладів готельно-ресторанного бізнесу висвітлені у працях В.В. Архіпової [1], Т.Г. П'ятницької [2], З.І.Тимошенко [3]. Та

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

актуальними є подальші дослідження даного напрямку діяльності з врахуванням сучасних негативних глобальних процесів.

Успішна реалізація підприємства готельно-ресторанного господарства потребує розробки спеціальної концепції, яка повинна містити такі складові як задум або головну ідею, механізми, способи поетапної реалізації, визначати перспективні напрями у діяльності закладу[4;48].

Концептуальні основи діяльності підприємства готельно-ресторанного господарства повинні базуватися на визначенні основної ідеї функціонування з урахуванням орієнтації на конкретні сегменти споживчого ринку. Для реалізації даного постулату необхідно забезпечити реалізацію таких складових:

- контингент потенційних споживачів (мешканці міста, поселенці готелю, постійні відвідувачі готелю чи то ресторану, туристичні групи тощо), що має певний рівень доходів і готові витратити кошти в галузі;
- гастроконцепція закладу з врахуванням напрямку та специфіки кухні (авторська, креативна, вегетаріанська, регіональна закарпатська тощо);
- тип та формат закладу гостинності (комплекс, готельний чи ресторанный заклад, повносервісний, кейтеринговий тощо);
- формат виробничого процесу (повний цикл, робота на напівфабрикатах; виробництво чи тільки реалізація послуг тощо);
- інтер'єр та дизайн (національного формату, хай тек, стиль лаунж та багато ін);
- специфічні характерні риси як от особливості обслуговування споживачів, режим роботи закладу, його номенклатура послуг та багато ін.

Для налагодження роботи всього підприємства готельно-ресторанного бізнесу необхідно залучити нові методи організації та роботи в умовах світової пандемії. Наприклад, використання маркетингових інструментів, які забезпечать зв'язок з зовнішнім та внутрішнім середовищем. Маркетингові інструменти покликані здійснювати раціональні рішення, які будуть прийматися.

Особливо гостро постає питання щодо обслуговування, оскільки постійно з'являються нові методи обслуговування, посилюється ринкова конкуренція. Через свою унікальну діяльність визначається потенціал підприємства, сильні та слабкі сторони, активізація до створення ноу-хау.

Визначено, що на сучасному рубежі відбулися великі зміни не тільки у сфері обслуговування, але і у створенні продукту, та процесі надання послуг. Наразі всі послуги та продукти створюються виключно під споживача, так як саме він стає кінцевим

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

поціновувачем того чи іншого продукту. Саме такі маркетингові інструменти дозволяють максимально наближено вивчити всі смаки та бажання гостей.

Основним важелем роботи із споживачами є комунікаційна стратегія підприємства. Вона уособлює в собі взаємодію споживача з виробником. У процесі реалізації такої комунікації важливо не тільки створити продукт або послугу, встановити відповідно ціну, але і правильно донести інформацію до споживача. Використати правильні ключі до пояснення, виставити продукт в найкращому стані. Так, наприклад, ефективним засобом в умовах сьогодення є інтернет ресурси. Зокрема, грамотно оформлений та розкручений сайт, сторінки у соціальних мережах тощо.

Узагальнюючи вище написане, можна сказати, що найбільш перспективною є діяльність закладів сфери гостинності, що орієнтована на впровадження сучасних концептуальних складових. Це дає можливість підприємству зорієнтуватися в ринковому середовищі, визначити потенційний сегмент ринку, дослідити смаки, вподобання споживачів та, відповідно, запропонувати той конкретний продукт, що найбільш задовольнятиме їхні потреби. Реалізація концепції потребує значних затрат фінансових, матеріальних та трудових ресурсів. Та, разом з тим, сприятиме встановленню більш конкурентоспроможного становища на ринку.

Література:

1. Архіпов В. В. Організація ресторанного господарства: навч. посібник / В.В.Архіпов. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 280 с.
2. П'ятницька Г. Т. Формування стратегії розвитку підприємств ресторанного господарства: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04 / Г.Т. П'ятницька; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2008. – 43 с.
3. Маркетинг готельно-ресторанного бізнесу: навч. посіб. / З. І. Тимошенко, Г. Б. Мунін, В. П. Дишлевий; Європ. ун-т. – К., 2007. – 245 с.
4. Митник С. І. Концептуальні підходи до створення ресторану і організації його діяльності [Електронний ресурс] / С. І. Митник. – Вісник ЛТЕУ. Економічні науки. – №17. – 2014. – Режим доступу: http://journals-lute.lviv.ua/journal/17_2014/12.pdf.
5. Проектування підприємств готельно-ресторанного господарства: навчальний посібник, видання 2-е перероб і доповнене [Електронний ресурс] / за заг. редакцією Н. О. П'ятницької, Н. М. Зубар. – К., 2013. - Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5127858>.

ВИКОРИСТАННЯ АРОМАМАРКЕТИНГУ В ТОРГІВЛІ

Нюх є одним із базових почуттів людини і найбільш ефективним способом пізнання людиною навколишнього світу, адже він прямо передає сигнали в ту частину мозку, що відповідає за людські емоції. Такі висновки надали підставу науковцям досліджувати вплив ароматів на емоції споживачів при відвідуванні закладів торгівлі та виборі товарів.

Використання аромаркетингу в торгівлі почали досліджувати на початку нинішнього століття такі закордонні вчені, як: Райс Е., Траут Дж., М. Линстром, Д. Залтман, Роджер Дули, А. Хірш та ін. Серед вітчизняних дослідників проблеми аромаркетингу досліджують: М. Окландер, Т. Окландер, А. Дериколенко, А. Зумбареха, Н. Бородкіна, І. Царук, Н. Скригун та ін. Але незважаючи на значні наукові здобутки, присвячені питанням аромаркетингу, його застосування в закладах торгівлі потребує постійних спостережень та аналізу.

Слід зазначити, що застосування аромаркетингу при продажу товарів має широкий спектр дії. У торгівлі найбільш використовуються:

- аромадизайн приміщень будь-якої площі – простір приміщення наповнюється ароматом, який налаштовує споживача на позитивне сприйняття запропонованого асортименту, та, як наслідок, здійснення купівлі;
- аромаклінінг – нейтралізація небажаних або неприємних запахів у торговельному просторі;
- ароматизація поліграфії – ароматизація друкованої продукції, найчастіше – стимулююча реклама товару;
- ароматизація бренду – навмисне створення асоціативного емоційного зв'язку певного аромату з конкретною торговою маркою, окремим товаром. Використовується як відмінна ознака серед конкурентних торгових марок, товарів.

Підсумовуючі наведені дослідниками [1; 2; 3; 4] цілі аромаркетингу, можна визначити, що впровадження в діяльність аромаркетингу надає сучасним підприємствам торгівлі можливість:

- викликати позитивні емоції при знаходженні у торговельному приміщенні;
- стати найсильнішим засобом комунікації з відвідувачем і нагадуванням про окреме торговельне підприємство;
- зробити час перебування в торговельному приміщенні більш ефективним (спричинить збільшенню середнього чеку);

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

- стимулювати імпульсні покупки;
- заохотити повторне відвідування;
- покращити орієнтацію у просторі магазину;
- поліпшити настрій покупця;
- подовжити час знаходження в торговельному просторі;
- надати інформацію про якість товару: його свіжість, вишуканість, потужність та ін.

Всі перелічені вище фактори впливають на споживачів арома компонентами та забезпечують торговельному підприємству додаткові конкурентні переваги на рику.

За допомогою проведених досліджень, наведених [1; 3; 4], було встановлено: які запахи викликають емоції збудження, спокою, дратівливості тощо, а також, які саме асоціації викликає певний аромат у людини. Таким чином було визначено, як ароматизація приміщень здатна викликати відповідну реакцію людини на певні аромати при здійсненні купівлі.

Протягом останніх десятиріч численні дослідження, які описані [5], були проведені всесвітньо відомими провідними компаніями, такими як: Coca-Cola, Pepsi, General Motors, Nestle, Proctor&Gamble, Samsung, SHWARZKOPF&HENKEL та ін., намагалися дати відповідь на ключове питання: чого очікує сучасний споживач? Отримані результати експериментів забезпечили можливість обґрунтувати необхідність застосування емоційного впливу на споживачів, а також надали підставу встановити послідовність впливу аромату на споживачів при виборі товарів у торговельному залі:

1. Аромат впливу – органи нюху збуджуються відповідним ароматом.
2. Емоції – аромат збуджує підсвідомість, що викликає певні емоції.
3. Пам'ять – емоційне збудження викликає згадування події, міста, товари і т. п.
3. Асоціації – згадування події, міста, товару викликають асоціації.
4. Реакція – відповідь мозку на викликану асоціацію.
5. Мотивація до купівлі – при позитивних емоціях, асоціаціях – реакція мозку швидше викликає мотивацію до купівлі товару.

Таким чином, аромамаркетинг має наступні визначаючі результати впливу на споживачів:

- аромати тісно пов'язані з пам'яттю і скоріше за все інше збуджують пам'ять. Отже, знайомий аромат матиме результат впливу: певний аромат – певний товар;
- аромати впливають на психоемоційний стан людини. Отже, правильно підібраний аромат може створювати емоційно-позитивне ставлення до торговельного об'єкта, товару. Отже, за рахунок емоційної складової – результат впливу: аромат – позитивні емоції;

– аромат має сильний вплив на підсвідомість і тим самим викликає певну реакцію та спонукає до дії. Отже, за рахунок впливу на підсвідомість – результат впливу: аромат – мотивація до купівлі.

Отже, аромамаркетинг допомагає не тільки привернути увагу споживачів до закладу торгівлі, а також сприяє тому, що покупці затримуються в ньому, де потім, за допомогою ароматів, асоціацій і емоцій буде встановлений міцний емоційний зв'язок. Це пояснює необхідність використання ароматів при продажу товарів, які посилюють його вплив на споживачів, підштовують до здійснення купівлі, та, тим самим, забезпечують торговельному об'єкту підвищення ефективності діяльності, а також посилюють його конкурентне становище на ринку.

Література:

1. Данкеева О. М. Вплив аромамаркетингу на споживачів у торговельному просторі. *Торгівля і ринок України*. 2020. №1(47). С. 65-72.
2. Бородкіна Н. О., Царук І.М. Психоемоційні методи впливу на поведінку споживачів: узагальнення досвіду. *Вісник ЖДТУ*. 2015. №3(75). С. 45-53.
3. Окландер Т. О. Інноваційні методи впливу на споживачів: аромамаркетинг. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 3. Т. 2. С. 97-101.
4. Скригун Н. П., Наумко Т. А. Аромамаркетинг: сутність, інструменти та механізм дії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. №28(2). С. 106-110.
5. Райс Е., Траут Дж. *Позиционирование: Битва за умы*. СПб.: Питер, 2012. 336 с.

УДК 346.2:33.012

**М. В. ІГНАТИШИН,
А-М. В. МАТВІЙВ**
Мукачівський державний університет

БІЗНЕС-КОНСУЛЬТУВАННЯ

З ПИТАНЬ СТВОРЕННЯ ТА РЕСТРАЦІЇ БІЗНЕСУ

На даному етапі становлення та розвитку ринкової системи господарювання в Україні особливо важливого значення набуває формування та розвиток підприємницької діяльності, оскільки саме підприємництво є двигуном економічного і соціального розвитку суспільства. Підприємницька діяльність дає стимул до високої продуктивності праці, отримання прибутку і, в кінцевому рахунку, кращого задоволення суспільних потреб.

Класифікація видів діяльності відображує різну сферу суспільного виробництва, в якій є можливість зайнятися бізнесом. Не спиняючись на кожному з них, зазначимо деякі

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

види діяльності зі сфери виробництва, послуг, ідей (інтелектуального бізнесу), комерційної і зовнішньоекономічної діяльності. При цьому слід пам'ятати, що вибір діяльності складний і важкий процес. З конгломерату видів діяльності виділяють у сфері [1]:

- виробництва – виробництво продукції виробничо-технічного призначення, товарів народного споживання, продуктів харчування, будівельних матеріалів, тощо;
- послуг – громадське харчування, побутове обслуговування, транспортні, навчальні та лікувальні послуги, видовишно-розважальні заходи, туристичні, довідково-консультативні послуги, послуги з приватизації, при переході на нові форми власності, створенні підприємств, фірм, агентські і аудиторські послуги, патентно-ліцензійні, технічні, складські та ін.

Важливу роль відіграє правильно написаний статут підприємства, який виступає основним документом його діяльності. Головним завданням статуту – дати повне уявлення про правовий статус підприємства (фірми) як самостійного господарського суб'єкта, що має всі права юридичної особи, про його внутрішній механізм управління і самоуправління, режим формування і використання майна підприємств (фірм), розпорядження його коштами і прибутком. У цьому розумінні статут – це акт підприємства, що внутрішньо регламентується, доповнює та конкретизує більшість положень засновницького договору.

Суть засновницького договору полягає в тому, що він є одним з різновидів згоди про спільну господарську діяльність з утворенням самостійної юридичної особи. Його зміст – об'єднання майна (капіталів) і підприємницьких зусиль з метою отримання прибутку. Тому основним для засновницького договору є визначення всіх параметрів взаємовідносин між учасниками фірми, насамперед майнового та організаційного характеру.

При формуванні договору особливу увагу слід звернути на конкретні розміри, строки і порядок участі партнерів у формуванні майнової бази; умови участі у розподілі прибутків та ризиків; конкретні одно- та двосторонні права й обов'язки учасників; порядок передавання прав на об'єкти промислової власності (винаходи, промислові зразки тощо) та їх комерційне використання; відповідальність партнерів за неналежне виконання своїх обов'язків; форс-мажорні обставини (тобто обставини так званої «непоборної сили»), що вивільняють учасників від відповідальності у зв'язку з неможливістю виконання прийнятих на себе зобов'язань; порядок вирішення суперечок між учасниками і право, що застосовується; конфіденційність у ході створення і діяльності фірми; строк діяльності.

Крім зазначених, до статуту та засновницького договору можуть бути включені й інші положення, які не суперечать чинному законодавству.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Засновницькі документи – важливий атрибут підприємницького бізнесу, що підтверджують юридичний статус підприємства, тому потребують професійного підходу до укладання. Тому таку роботу, як правило, доручають фахівцям (юристам, економістам).

Для реєстрації юридичної особи необхідно подати такий пакет документів [2]:

- 1) заяву про реєстрацію за встановленою формою;
- 2) заяву про обрання спрощеної системи оподаткування та/або реєстрацію платником ПДВ та/або включення до Реєстру неприбуткових організацій та установ (якщо щось із цього входить у ваші плани);
- 3) установчий документ юридичної особи (статут, установчий договір тощо залежно від обраної організаційно-правової форми);
- 4) документ, що підтверджує реєстрацію іноземної юрособи, яка виступає засновником, у відповідній країні.

Для реєстрації фізособи-підприємця необхідно подати:

- 1) заяву про державну реєстрацію;
- 2) заяву про обрання спрощеної системи оподаткування та/або реєстрацію платником ПДВ (якщо щось із цього входить у ваші плани);
- 3) нотаріально засвідчену згоду батьків (усиновлювачів), піклувальника чи органу опіки та піклування, якщо зареєструватися як ФОП бажає особа, що досягла віку 16 років, але не має повної цивільної дієздатності.

Документи можуть бути подані як у паперовій, так і в електронній формі – через портал Мін'юсту.

Якщо документи подані в повному обсязі та відповідають вимогам закону, тоді держреєстратор протягом 24 годин (без врахування святкових і вихідних днів) з моменту отримання документів приймає рішення про реєстрацію.

Після внесення відомостей про реєстрацію юрособи або ФОП до ЄДР відповідні відомості автоматично вносяться й до реєстрів ДФС.

Крім того, відомості про реєстрацію надаються і для реєстрації юрособи (ФОП) як платника ЄСВ [3].

Свідоцтво про реєстрацію за новими правилами не видається. Замість нього формується електронний витяг на порталі Мін'юсту [4].

Література:

1. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

2. Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Закон від 26.11.2015 №835-VIII // Відом. Верхов. Ради України. – 2016. – №2. – Ст. 17.

3. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2464-17/page>.

4. Ліга закон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ligazakon.ua/>

УДК 001.895:005.936.3(043.2)

А. Г. ЛИЗАНЕЦЬ
Мукачівський державний університет

СТАРТАПИ ЯК ФОРМА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ ТА СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Сучасні умови функціонування економіки створюють виклики для підприємницьких структур, спонукаючи їх до постійного розвитку, пошуку інноваційних рішень, втілення інноваційних ідей з метою виживання, протистояння ризикам та нарощування прибутковості діяльності. Ефективною формою започаткування нових видів та напрямків бізнесу, перевірки їх життєздатності та затребуваності ринком все частіше стають стартапи.

Процес трансформації ділових відносин та розвиток сфери інформаційних технологій розширюють можливості для реалізації бізнес-ідей та впровадження новітніх бізнес-моделей у вигляді стартап-проектів.

Підвищенню актуальності стимулювання стартап-руху в Україні сприяли кризові явища в економіці, викликані, насамперед, пандемією коронавірусу. Карантинні обмеження суттєво вплинули на розвиток економіки країни в цілому та її окремих галузей. За даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України у першій половині 2020 року падіння ВВП склало 6,5% [1]. При цьому найбільше від кризи постраждали освіта і культура (до –93% доданої вартості), готельно-ресторанний бізнес (–91%), оптова та роздрібна торгівля (–45%), професійні та адміністративні послуги (–45%), промисловість (–43%), транспорт (–31%) [2]. За підсумками року НБУ оцінив падіння ВВП країни в 2020 році в 4,4% [3].

У результаті карантинних заходів багато підприємницьких структур опинились на межі існування. Для відновлення та підтримки їх функціонування виникла нагальна потреба

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

термінового впровадження продуктивних і процесних інновацій, неординарних видів інноваційних продуктів (товарів та послуг), можливих для використання при заданих обмеженнях, що може бути реалізованим через стартапи.

У загальному розумінні стартап розглядається як процес реалізації певного проекту за короткий термін з мінімальними капіталовкладеннями. Це є особливо важливим з огляду на неможливість залучення значних коштів підприємствами, які знаходяться у незадовільному фінансовому стані через пандемію чи інші несприятливі об'єктивні чинники. Власне розвиток стартапу представляє собою процес від виникнення ідеї до налагодження створення продукту, його тестування, виведення у вже працюючому вигляді на ринок і подальше масштабування. Для досягнення успіху на ринку стартапи мають бути орієнтовані не стільки на розробку нового продукту, скільки на оцінку «життєздатності» бізнес-ідеї, тобто аналіз потенційного ринку, вивчення потенційного споживача та прогнозування потенційних економічних вигод, які можуть бути отримані в перспективі від його реалізації.

При виборі певної бізнес-ідеї як основи стартап-проекту основний фокус має бути спрямований на досягнення глибокого розуміння клієнтів і їх проблем, виявленні закономірностей в способах здійснення ними покупок і побудові фінансової моделі, яка веде до прибутковості. Якщо підприємство неправильно розуміє свій ринок та клієнтів на момент початку розробки бізнес-ідеї і переходить до наступних стадій розгортання стартап-проекту, тобто до продаж і подальшого масштабування, наслідки розгортаються за небажаною схемою: витрати на проект зростають, а вигоди є несуттєвими, або взагалі відсутніми, а сам проект приречений на невдачу.

Аналізуючи сучасний стан розвитку стартап-руху в Україні, можемо констатувати, що він перебуває на стадії інтенсивного росту, хоча і характеризується досить низьким рівнем підтримки з боку держави та національних інвесторів. Проте деякі кроки у цьому напрямку постійно здійснюються. У 2019 році національним урядом розроблено «Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» [4], мета якої полягає у розбудові цілісної національної інноваційної екосистеми для перетворення креативних ідей на інноваційні продукти та виведення їх на ринок.

Важлива роль відводиться активізації стартап-руху і у постанові КМУ від 27.05.20 № 534 «Про затвердження Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020-2022 роки» [2]. У документі зазначається, що головним

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

визначальним фактором економічного зростання та рівня життя в країні є її здатність створювати, адаптовувати та використовувати інновації.

Статистика підтверджує позитивні зрушення у сфері стартапів. Так, загальний обсяг інвестицій в українські стартапи у 2019-першій половині 2020 р. порівняно із 2018 роком зріс на 52%. Однак, 82% із залученої суми отримали всього три компанії, які функціонують у сфері інформаційних технологій – GitLab, Grammarly та People.ai.

Порівнюючи обсяг венчурних інвестицій із сусідньою Польщею, Україна демонструє вищі значення. Однак, враховуючи те, що 82% цієї суми були залучені технологічними стартапами, які мають лише R&D центри в Україні з головними офісами у Сан-Франциско, доцільним буде порівняти залишок, а саме 91,8 млн доларів США. Ця сума в 3,4 разів менша за показники країни-сусіда. При цьому 90% інвестицій у стартап-проекти були залучені із США, всього 2,6% з Європи та лише 1,9% від локальних українських інвесторів [2].

На шляху подальшої інтенсифікації впровадження стартап-проектів в Україні виникає ряд проблем, які потребують нагального вирішення, а саме:

- удосконалення нормативно-правової та регуляторної системи в сфері започаткування та ведення інноваційної діяльності;
- підвищення рівня правового забезпечення захисту прав інтелектуальної власності,
- оптимізації координації наявних ініціатив у сфері інноваційної політики;
- підвищення рівня підприємницької культури та розуміння ролі інновацій, розвиток компетенцій у вітчизняних підприємців для створення та масштабування бізнесу;
- розробка дієвих механізмів підтримки створення та розвитку стартап-проектів у різних сферах діяльності;
- спрощення доступу стартапів та інноваційних видів малого і середнього бізнесу до знань та технологій;
- формування мережі для посилення співпраці між суб'єктами інноваційної екосистеми,
- ініціювання створення і розвитку інкубаторів та акселераторів в регіонах України;
- збільшення кількості локальних інвесторів (бізнес-ангелів, венчурних фондів, краудфандингових площадок); удосконалення методів та підвищення якості експертизи у сфері інвестування;
- розширення джерел фінансування для стартапів на ранніх стадіях життєвого циклу,
- спрощення входу іноземних інвесторів на вітчизняний ринок стартап-проектів;
- стимулювання попиту на інноваційну продукцію на національному ринку.

Таким чином, Україна має потужний потенціал розвитку ринку стартапів. Запорукою перетворення стартап-руху на дієвий інструмент виведення економіки з кризи є його

підтримка з боку держави, використання новітніх форм фінансування та професійний підхід до ведення бізнес-процесів.

Література:

1. Українська економіка впала за півроку на 6,5%. Економічна правда: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/08/6/663774/>.
2. Державна програма стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, на 2020—2022 роки: Постанова КМУ від 27.05.2020 р. № 534. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/534-2020>.
3. НБУ оцінив падіння ВВП в 2020 році. Interfax-Україна : веб-сайт. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/717773.html>
4. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : Розпорядженням КМУ від 10.08.2019 р. № 526-р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019- %D1%80#n12](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#n12).

УДК 159.923.3:640.43

**Н. С. ЛІБА,
М. О. МАРЦЕНЮК**
Мукачівський державний університет

**ЕМПІРИЧНІ ВИМІРИ НЕРВОВО-ПСИХІЧНОЇ СТІЙКОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Сучасний стан розвитку суспільства, який проходить у складних і суперечливих умовах економічної та соціально-політичної нестабільності, підвищує вимоги до мобілізації емоційних, когнітивних, поведінкових ресурсів молодшої людини, її постійної готовності до вирішення складних життєвих проблем. Особливої уваги потребує студентська молодь, порушення процесу адаптації якої спотворює її гармонійний особистісний і професійний розвиток, можливість успішної самореалізації, здатність до досягнення всього різноманіття навколишнього світу та культури. За таких умов підвищення адаптивного потенціалу здобувачів вищої освіти – одне з найважливіших завдань системи освіти і, зокрема, закладів вищої освіти.

Психічна стійкість – це властивість особистості, окремими аспектами якої є стійкість, урівноваженість, опірність, які дають змогу особистості протистояти життєвим труднощам, несприятливому тиску обставин, зберігати здоров'я і працездатність у різних випробуваннях.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

У дослідженні нервово-психічної стійкості здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей Мукачівського державного університету використано методику Г. Айзенка «Самооцінка психічних станів», яка дала можливість отримати дані за такими параметрами як тривожність, фрустрація, ригідність та агресивність.

За результатами аналізу зроблено висновки:

– рівень *тривожності* не викликає занепокоєння, оскільки у переважної більшості студентів вона середнього або низького рівня, що є цілком позитивним результатом;

– фрустрація (*фрустрованість* – це психічний стан, що виникає в ситуації розчарування, нездійснення якої-небудь значущої для людини мети, потреби та виявляється в гнітючій напрузі, тривожності, відчутті безвихідності і відчаю), серед виборки спостерігаються респонденти з високим рівнем, що може свідчити про їх напружений психічний стан;

– рівень *ригідності*, що проявляється суб'єктом, обумовлюється взаємодією його особистісних особливостей з характером середовища, включаючи ступінь складності завдання, що стоїть перед ним, його привабливості для нього, наявність небезпеки, монотонність стимуляції, тощо. Рівень ригідності є дещо вищим за норму;

– за шкалою *агресивності* лише декільком студентам з кожної групи є характерним високий рівень агресивності, що може проявлятися в поведінці метою якої є спричинення шкоди тим, хто їх що оточує, а також прояв гніву, злості, недружелюбності.

Отримані дані свідчать, що більшість респондентів мають в житті мету і спрямовані на своє майбутнє, вчаться, долають перепони, прагнуть до своїх цілей. Також можна говорити про задоволеність студентства своїм життям, гедоністичну спрямованість, здатність контролювати події власного життя. Варто відзначити наявність відчуття себе як сильною особи, що володіє свободою, свободою вибору аби побудувати своє життя у відповідності зі своїми цілями і розумінням смислу.

Здійснивши аналіз результатів дослідження, можемо прийти до висновку, що ймовірно, студенти, що приймали участь у дослідженні не отримували якісної психологічної допомоги або необхідної підтримки рідних і друзів під час процесу адаптації до навчання у ЗВО. Причиною відсутності позитивних результатів можуть також бути негаразди в житті, що не є пов'язаними з навчанням, наприклад, конфліктні стосунки з рідними людьми, проблема сепарації від батьків, матеріальні негаразди, невдачі в улюбленій діяльності, тощо.

Проте, в будь-якому випадку, навчання у закладах вищої освіти здійснює великий вплив на життя кожного студента, тому що, займає значну частину всього часу молодій людини і пов'язана з набуттям знань, професії, насичене комунікацією, міжособистісним

спілкуванням, тощо. Тому, можемо впевнено стверджувати, що факт навчання у ЗВО в будь-якому випадку буде впливати на психологічний стан людини.

Література:

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология. / Г. С. Абрамова / М.: Академический Проект: Альма Матер, 2005. – 702 с.
2. Арустамова Э. А. Безопасность жизнедеятельности: [Учебник] / Э. А. Арустамова. – К.: Центр учебної літератури, 2009. – 476 с.
3. Бодров В.А. Профессиональное утомление: Фундаментальные и прикладные проблемы. / В. А. Бодров – М.: Институт психологи РАН, 2009. –760 с.
4. Васильченко Г. С. Управление стрессом / Г.С. Васильченко – СПб.: Питер, 2009. – 198 с.

УДК 339

Д. В. МАКСИМЕНКО
Мукачівський державний університет

МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У ринковій економіці конкуренція є головним регулятором суспільного виробництва. Конкуренція підпорядковує та контролює діяльність усіх учасників ринку, виступаючи природним регулятором попиту та пропозиції на товари та послуги. Цей об'єктивний закон змушує власника найбільш ефективно використовувати економічні ресурси та пропонує дешевші та кращі товари та послуги, ніж конкуренти на ринку [1].

Поведінка фірми обумовлено конкуренцією і ринковими умовами. Вона змушена реагувати не тільки на зміну структури галузі, а й вибирати свою позицію в цій структурі. Конкурентна стратегія кожної фірми розробляється відповідно до структури попиту, своїм становищем у галузі та на конкретному ринку. Навіть невеликі підприємства потребують власної стратегії, від якої залежить успіх їхньої справи. Добре розроблена стратегія дозволяє фірмі активніше впливати на події, що відбуваються на ринку

Розвиток стратегічного аспекту маркетингу на ринку споживчих товарів має виключно важливе значення, тому що він вступив в ту стадію свого розвитку, коли відсутність чітко розроблених стратегій, що базуються на результатах маркетингових досліджень, призводить до зниження ефективності маркетингової діяльності та втрати конкурентних переваг підприємства.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Сутність маркетингу на сучасному споживчому ринку полягає в пріоритеті індивідуальних потреб над всією виробничо-комерційною діяльністю підприємства. Тому маркетинг повинен розглядатися не тільки як один з елементів управління, але і як глобальна функція, яка визначає зміст всієї виробничо-збутової діяльності підприємства. Внаслідок усього сучасний маркетинг стає, перш за все, стратегічним, зростає цілеспрямованість і наукова обґрунтованість прийнятих маркетингових рішень, короткострокові плани все в більшій мірі спираються на довготривалі програми, що визначають глобальні цілі підприємства на ринку.

Маркетингова стратегія – процес планування і реалізації різних маркетингових заходів, які підпорядковані досягненню поставлених перед компанією (фірмою, організацією, бізнес-структурою) цілей.

Все різноманіття стратегій, які комерційні і некомерційні організації демонструють у реальному житті, є різними модифікаціями декількох базових стратегій. Кожна із цих стратегій ефективна в певній ситуації, яка визначається факторами внутрішньої зовнішнього середовища, тому важливо розглядати причини вибору певного варіанту [2].

Перед організацією стоять чотири основні стратегічні альтернативи:

1. Обмежений ріст. Цією альтернативи дотримується більшість організацій, для неї характерно встановлення цілей від досягнутого, скоригованих з урахуванням інфляції. Це найбільш легкий, зручний і Найменш Ризикований спосіб дії. Застосовують в зрілих стабільних галузях промисловості, що мають стабільний прибуток в минулому. При стратегії обмеженого зростання цілі розвитку встановлюються «від досягнутого» і коригуються при зміні ситуації. Якщо керівництво, в основному, задоволене положенням фірми, то очевидно, що в перспективі воно буде дотримуватися той же стратегії, так як це найпростіший і найменш ризикований шлях дій.

2. Зростання. Ця стратегія найчастіше застосовується в динамічно розвиваються, із швидко мінливою технологією. Стратегічна альтернатива зростання здійснюється шляхом щорічного значного підвищення рівня короткострокових і довгострокових цілей над рівнем показників попереднього року. Ця стратегія є другою, найбільш часто вибирається альтернативою. Вона застосовується в динамічно розвиваються, із швидко змінюються технологіями.

Зростання може бути внутрішнім або зовнішнім. Внутрішній зростання може відбутися шляхом розширення. Зовнішній зростання можливо, у суміжних галузях у формі вертикального або горизонтального росту шляхом придбання іншої фірми, їх об'єднання або злиття.

3. Скорочення – стратегія останнього засобу. Варіанти реалізації стратегічної альтернативи скорочення: ліквідація, Відсікання зайвого, скорочення, переорієнтація. Ця стратегія вибирається організацією найрідше. Для неї характерно встановлення цілей нижче рівня, досягнутого в минулому. До стратегії скорочення вдаються тоді, коли показники діяльності організації набувають стійку тенденцію до погіршення, і ніякі заходи не можуть змінити цю ситуацію.

4. Поєднання – стратегія поєднання всіх альтернатив, якої дотримуються великі фірми, які активно діють у декількох галузях. Ця стратегія являє собою поєднання розглянутих альтернатив - обмеженого зростання, зростання і скорочення. Цієї стратегії дотримуються, як правило, великі організації, які активно функціонують в декількох галузях. Наприклад, фірма може продати або ліквідувати одне зі своїх виробництв і замість придбати одне або декілька інших [2].

Література:

1. Мальська М. П. Сегментація ринку // Туристичний бізнес: теорія та практика: навч. посіб. для студ. ВНЗ / М. П. Мальська, В. В. Худо. – К.: 2017. – С. 197– 199.

2. Маркетингові дослідження конкурентного середовища // Маркетинг турпродукту: підруч. для студ. ВНЗ / Ю. О. Карягін, З. І. Тимошенко, Т. О. Демура, Г. Б. Мунін; за заг. ред. Г. Б. Муніна. – К., 2016. – С. 103-123.

УДК 338.48

**Е. А. МАСЛИГАН,
Е. В. ТОДЬЄРІШКО**
Мукачівський державний університет

**ХАРАКТЕРИСТИКА АЛГОРИТМУ МАРШРУТИЗАЦІЇ РОЗВИТКУ КЛАСТЕРУ
ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ В УКРАЇНІ**

Ефективність розвитку кластерів залежить від процесів маршрутизації їх розвитку, які інтерпретовано нами, як процес визначення маршруту зміни середовища функціонування суб'єктів сфери рекреації та туризму, результатом якого є виникнення нового, поступального процесу переходу від простих до мережових структур, від простого до складного (множинного) характеру взаємодій. Відповідно до світових стандартів [1], окреслений процес має забезпечуватися у межах наступного алгоритму (табл. 1):

- визначення або трансформації моделі кластера;
- створення мережі кластеру;

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

– формування організаційної структури управління кластером.

Розглянемо докладно алгоритм маршрутизації розвитку кластеру туризму та рекреації та його особливості для України.

Таблиця 1

Характеристика алгоритму маршрутизації розвитку кластеру туризму та рекреації в Україні*

Етапи зміни середовища	Характеристика базової мети послідовних змін	Характеристика вітчизняної специфіки
Визначення або трансформація моделі кластера	Визначення потенційних учасників мережевої структури, що формуватимуть кластер, передбачає: визначення суб'єктів-лідерів; ідентифікацію суб'єктів, що перебувають в одному ланцюгу створення вартості	Процес організації та економічних суб'єктів в Україні низький. Відтак, щоб ініціювати становлення моделі кластеру, треба створювати об'єднання громадян, яке виконує функції координаційного центру діяльності кластера або ради кластеризації, також можливе паралельне застосування державно-приватного партнерства
Формування мережі кластеру на горизонтальному рівні	Визначення економічних суб'єктів, що є основою для горизонтальної асоціації, а саме таких, що використовують схожі канали збуту; випускають додаткову продукцію та взаємодоповнюючі послуги	Щоб заснувати горизонтальні асоціації, необхідно визначити всіх учасників каналу розподілу та забезпечити ідентифікацію взаємних вигід
Формування мережі підтримки кластеру	Визначення організацій, які підтримуватимуть кластер, а саме наданням: спеціальних знань і технологій; інформації; капіталу; інфраструктури; сервісу	Необхідно формувати основу для реалізації інновацій, притоку інвестицій, розвитку підприємництва. Для цієї мети необхідне сприяння органів влади, наукових і навчальних закладів та ін.
Формування організаційної структури управління кластером	Необхідне формування єдиної організаційної структури управління	Необхідна організаційна регламентація їх функціонування та розвитку кластеру
Формування стратегічного керування кластером	Потребує інтегрування зусиль для забезпечення її життєстійкості та сталості функціонування	Необхідно сформувати регіоналістичну парадигму управління розвитком кластерів туризму та рекреації, що ґрунтується на ефективній стратегії захисту від збоїв

Джерело: побудовано на основі даних [2]

Характеристика алгоритму маршрутизації розвитку кластеру туризму та рекреації в Україні є наступною:

1) визначення базових учасників мережевої структури, що об'єднуються у кластер. Процеси інтегруються лише за високого рівня організації, невластивого потенційним або реальним українським учасникам кластеру. Характерним прикладом є території міста Кам'янець-Подільський та району, де з 2014 р. можлива трансформація. А саме, укрупнення кластеру у межах єдиної моделі. Однак процес організації економічних суб'єктів низький, тому до 2020 р. процеси укрупнення моделі кластера не виникли. Аналогічним прикладом є м. Вінниця, де після введення в дію світло-музикального фонтану «Рошен», виникли умови для визначення моделі кластеру. Так, кількість туристів у місті

виросла. Це викликало розвиток відповідної інфраструктури – побудовано ігрові дитячі майданчики, кафе, ресторани. Крім того, у місті діють: музей М. Коцюбинського, музей Повітряних сил Збройних сил України, «Мури», краєзнавчий музей, Вежа, фірмовий магазин корпорації «Рошен», музей ретроавтомобілів. До послуг туристів екскурсійні тури по центру міста та трамвайна екскурсія містом. Відтак, навіть за вигідного географічного розташування, наявності значної кількості передумов, щоб ініціювати становлення та трансформацію моделі кластеру, треба створювати об'єднання громадян, яке виконує функції координаційного центру;

2) формування мережі кластеру на горизонтальному рівні потребує визначення економічних суб'єктів, що створять основу горизонтальної асоціації У таку мережу можуть входити економічні суб'єкти [1]:

- постачальники спеціалізованих факторів;
- постачальники сервісних послуг;
- збуту або споживання послуг;
- спеціалізовані провайдери інфраструктури та інфраструктурні агентства.

При цьому необхідне створення клімату довіри та інформаційної «прозорості» фірми, підприємства, оскільки всі учасники горизонтальної асоціації мають отримати зрозумілі та прогнозовані вигоди. Наприклад, навіть після визначення моделі кластеру «Мальовнича Бережанщина» (Бережанський район Тернопільської області), формування мережі кластеру на горизонтальному рівні не відбулося. У більшості, потенційні учасники каналу розподілу не зацікавлені у співпраці, у зв'язку з відсутністю клімату довіри та низької інформаційної «прозорості» у визначеній сфері. Вигода від такої співпраці не очевидна. Щоб заснувати горизонтальні асоціації, необхідно чітко визначити всіх учасників каналу розподілу та забезпечити ідентифікацію отримуваних ними вигід;

3) формування мережі підтримки кластера, що потребує певної віддачі від кластера, у вигляді реалізації інновацій, притоку інвестицій, розвитку середнього та малого підприємництва. Для цієї мети необхідне не тільки сприяння державних і регіональних органів влади, фінансово-банківських структур, а й співпраця з наявними у районах локалізації науково-дослідними та освітніми закладами та інноваційними інфраструктурами. Вивчення структурних моделей туристичних кластерів України виявляє відсутність об'єднань, що мають розвинену мережу підтримки наукових закладів та інноваційної інфраструктури. Наприклад, кластери Оберіг та Південне туристичне кільце співпрацюють з науково-дослідними центрами та університетами, тільки у рамках державних цільових програм, якщо це входить у перелік пріоритетних напрямків розвитку науки та техніки. При

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

цьому у зоні локалізації кластеру Південне туристичне кільце діють такі науково-дослідчі та освітні установи, як Первомайський факультет Харківського державного університету громадського харчування та торгівлі; Первомайський інститут Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова та ряд інших. Проблемним є те, що співпраця учасників кластеру з науково-дослідними та освітніми університетами, в рамках інноваційної діяльності, можлива лише у рамках пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки, за державними науково-технічними програмами. Такі програми можуть формуватися виключно на конкурсних засадах центральним органом виконавчої влади у сфері науки та інновацій та затверджуватися рішенням Кабінету Міністрів України (КМУ). Це визначено Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Законом України «Про пріоритетні напрями розвитку науки й техніки», Законом України «Про інноваційну діяльність». Державна підтримка такої співпраці (відповідно до чинних законів), як наслідок інноваційної діяльності кластеру – ускладнена. Кошти на реалізацію цільових програм визначаються при прийнятті державного бюджету на черговий рік, після чого, можливе затвердження пріоритетних напрямів (у рамках конкурсу на визначення переліку програм співпраці). При виборі програм і їх затвердженні КМУ проводиться конкурс проектів, спрямованих на реалізацію державних науково-технічних програм. Закон України «Про інноваційну діяльність» допускає реалізацію співпраці учасників кластеру з освітніми установами в рамках формування та реалізації державних, галузевих, регіональних, місцевих інноваційних програм, із їх підтримкою в рамках податкового стимулювання, захисту інтелектуальної власності, прямою фінансовою підтримкою та ін. Однак, конкретних механізмів формування таких програм та механізму прямого фінансування таким законом не виділено. Додатковим обмеженням співпраці є норми законів «Про пріоритетні напрями розвитку науки й техніки», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», якими висувається вимога її здійснення, виключно у вигляді інноваційного центру, бізнес-інкубатора, технополісу, технопарку, після проходження експертизи за державними науково-технічними програмами;

4) формування організаційної структури управління кластером. Цей процес призводить до ускладнення організаційних структур управління діяльністю учасників кластеру, у зв'язку із неврегульованістю порядку їх діяльності. Так, учасники чинних українських кластерів (Оберіг, Південне туристичне кільце, Кам'янець-Подільська гільдія ремісників, Мальовнича Бережанщина, Дніпро) не підтримують організаційну регламентацію розвитку. У зв'язку з цим процес і порядок роботи у всередині утворень та на рівні кожного конкретного учасника реалізується на основі хаотичних процесів. При цьому, за наявності центрального керівництва кластером, воно генерує хаос управлінських

рішень (характерний приклад – це орган управління «Південне туристичне кільце», що діє на основі органів місцевого самоврядування територіальних утворень, якими хаотично надсилається величезна кількість найрізноманітніших відомостей та розпоряджень учасникам кластеру). Також не визначені основні цілі, завдання, права та обов'язки учасників. У таких умовах потрібна відповідна організаційна регламентація розвитку учасників, що діють в умовах кластерного середовища. Доцільно застосовувати системи внутрішніх організаційних регламентів;

5) формування стратегічного центру керування мережевою структурою. В українських кластерах можна передбачити зв'язність розповсюдження негативних подій, із відносно невеликим проміжком часу. Тому, дієве керування стратегічним центром лише за умови інтегрування зусиль для забезпечення її життєстійкості та сталості функціонування. Відповідно, необхідно сформулювати парадигму управління розвитком кластерів туризму та рекреації, що ґрунтується на ефективній стратегії захисту від збоїв.

Література:

1. Кропельницька, С. О. Передерко, В. П. (2016). Концептуальні засади формування туристичного кластеру для розвитку новоствореної об'єднаної територіальної громади: *Актуальні проблеми розвитку регіону*, 12 (2), 149-158.
2. Кирилюк, Л. М. (2014). Перспективи створення туристичних кластерів на території Поділля: *Геополітика и екогеодинаміка регіонів*, 2(13), т. 10, 580-584.

УДК 658.8

**О. Б. МНИХ,
А. А. КИРИЛЕНКО**
НУ «Львівська політехніка»

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТРЕНДІВ КАПІТАЛІЗАЦІЇ НА РІВНІ МАКРО-І МІКРОЕКОНОМІКИ І ДЖЕРЕЛ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ

Управління капіталізаційними процесами і пошук джерел створення вартості на початку 21 ст. стають важливими напрямками науково-прикладних і пошукових досліджень, що виконуються на замовлення як корпоративних структур, так і підприємств різних форм власності, адже змінюються механізми поєднання державних важелів регулювання економіки і ринкового механізму, з різною інтенсивністю протікають процеси приватизації, злиття і викупів з участю резидентів та нерезидентів. Більш активно проводяться передінвестиційні дослідження з метою зниження підприємницьких ризиків ринкових агентів у майбутньому в умовах т.зв. VUCA – світу (volatility – мінливість, нестабільність;

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

uncertainly – невизначеність; complexity – складність взаємодії причин, факторів і наслідків; ambiguity – багатозначність). Форс-мажорні обставини 2019-20 рр., зокрема, пандемія, загострили ці проблеми і розмитими у майбутньому залишаються галузеві рамки, межі концентрації капіталу за видами економічної діяльності, центри формування доходів і витрат, а також джерела походження проблем у сфері маркетингу, логістики і фінансів. Внутрішня і зовнішня міграція інтелектуального капіталу породжує нові виклики для топ-менеджерів різних рівнів управління економікою, бо дефіцитною стає кваліфікована праця, у т.ч. на високотехнологічних ринках. Індекс Лілієна використовується для вивчення масштабів структурних змін (Lilien, 1982): вимірює розподіл зайнятості шляхом прийняття зваженого стандартного відхилення зростання галузевої зайнятості відносно сукупного зростання зайнятості за даний часовий горизонт [2]. Незавершені в Україні реформи і щойно прийнята ВР України національна економічна стратегія до 2030 р. ще не підкріплена підзаконними актами і невизначеними є організаційно-економічні механізми реалізації подібної стратегії, яка би захищала національну економіку, зважаючи на монополізацію промислових ринків і каналів товаропросування в країні та домінування олігархічного капіталу на ринку енергетики.

Процеси капіталізації економіки є відображенням сучасних геополітичних змін на промислових і фінансових ринках, механізмів забезпечення доступу до інвестиційно-кредитних ресурсів для розвитку реального сектору економіки. Цифровізація економіки і прогресивні ІКТ нового тисячоліття зміщують точки економічного росту, розширюючи спектр сервісних послуг і прискорюючи тим самим процеси руйнування «старих» моделей відтворення капіталу. Ці явища супроводжуються появою нових проблемних зон у т.зв. наздоганяючих країнах. Актуальними стають методи мобілізації і примноження капіталу, у т.ч. за рахунок боргових цінних паперів (ЦП). Існує загроза щодо відірваності або істотного перевищення темпів капіталізації економіки, особливо при нагромадженні боргових ЦП, порівняно із темпами росту ВВП, що може стати вагомою причиною більш інтенсивного накопичення фіктивного капіталу та розкручування інфляційних процесів. Від рівня довіри до спеціалізованих інституцій, держави залежатимуть можливості залучення на ринках капіталу боргових цінних паперів та їх доходність, яка впливатиме на фінансові витрати по їх обслуговуванню.

Політика смарт-спеціалізації регіонів створюватиме нові точки економічного зростання, з одного боку, і прискорюватиме процеси руйнування «старої» економіки під тиском технологічних інновацій, з іншого боку. Будь-які інновації перебувають певного часу та фінансових ресурсів для їх матеріалізації, майбутнього масштабування бізнесу і технологічної дифузії [2]. Поєднання власних внутрішніх та зовнішніх джерел актуалізує

проблему вибору оптимальних рішень у фінансових стратегіях з врахуванням можливостей доступу до фондових ринків (ліквідності акцій, їх інвестиційної привабливості) та ціни кредитних довгострокових ресурсів.

Реальні можливості нагромадження чистих грошових потоків провідними технологічними компаніями-емітентами та їх доступність до джерел фінансування та інноваційних продуктів визначатимуть у майбутньому систему обмежень для всіх інших ринкових агентів – т.зв. аутсайдерів. Ці можливості формуються в певному інституційному середовищі глобалізації бізнесу [3], яке, зокрема, визначає права на об'єкти інтелектуальної власності, умови технологічної дифузії та передумови для формування співвідношення «капіталізація економіки/ВВП». Розумна економічна політика –це одночасно й політика творення стратегічних ступенів свободи щодо вибору рішень на фондових і споживчих ринках, політика технологічного протекціонізму для захисту національних інтересів, особливо у процесах продажу акцій стратегічно важливих підприємств (погіршення іміджу України при спробах продати АТ «Мотор-Січ»).

Література:

1. Barro Robert, Xavier Sala-i-Martin(1997). Technological Diffusion, Convergence and Growth. Journal of Economic Growth 2 (1): 1-26. URL: http://www.econ.yale.edu/growth_pdf/cdp735.pdf.
2. Technological diffusion and managing the associated economic transitions. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/8e5bcb27-en/index.html?itemId=/content/component/8e5bcb27>.
3. The Global Economy in the 21st Century: Will the Trends of the 20th Century Continue? URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/\[25436821%20-%20Central%20European%20](file:///C:/Users/User/Downloads/[25436821%20-%20Central%20European%20)

УДК 642.6-027.31

**Д. І. МОЛНАР-БАБЛЯ,
Д. О. КОГУТ**
Мукачівський державний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ОБСЛУГОВУВАННЯ У ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ ГОСПОДАРСТВАХ

У наданні послуг найбільший вплив мають фактори, що стосуються питань якості. Без якісного обслуговування заклад не здатний досягти своїх головних цілей. Даний фактор є одним з ключових від якого залежить існування закладу. Перед підприємством стоїть завдання надання і підтримки якості обслуговування на належному рівні, своєчасного усунення недоліків у наданні послуг, розробки стратегії поліпшення процесу роботи в

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

закладі та практичного здійснення обслуговування. Метою даної роботи є дослідити фактори впливу новітніх технологій обслуговування у готельно-ресторанних господарствах.

Дослідження показують, що головною причиною того, що клієнт ще раз скористається послугами готелю чи ресторану є якість наданого йому обслуговування. Вперше гостя можна залучити чудовою рекламою, або розкішним інтер'єром, кухнею, але у вдруге раз він прийде лише завдяки професійній роботі персоналу і високій якості обслуговування [1].

Досягнення певних конкурентних та економічних результатів діяльності закладів та індустрії взагалі пояснюється відповідною дією низки факторів впливу. В наукових колах можна зустріти різні підходи до класифікації факторів розвитку сфери готельно-ресторанних підприємств. Фактори впливу розвитку готельно-ресторанної сфери поділяють на внутрішні та зовнішні. До зовнішніх факторів можна віднести: економічні фактори, серед яких показники доходності та витрат; політико-правові фактори, пов'язані з політичною нестабільністю та воєнними діями, правовим забезпеченням функціонування галузі в Україні; міжнародні, соціокультурні та демографічні фактори, природно-рекреаційні умови. До внутрішнього впливу виділяють ті, які залежать від діяльності суб'єктів досліджуваної індустрії. Це організаційні, технічні, фінансово-економічні. Ключовими факторами внутрішнього розвитку індустрії є інфраструктурні фактори. У рамках розвитку готельно-ресторанної сфери виділяють такі складові внутрішнього інфраструктурного фактору: місткість готелів та аналогічних засобів розміщування; місткість туристичних баз, гірських притулків, студентських літніх таборів; кількість структурних підрозділів сфери сервісу; кількість об'єктів ресторанного бізнесу; кількість посадкових місць в об'єктах ресторанного бізнесу.

Як показало аналітичне дослідження, найбільший рівень розвитку в сфері готельно-ресторанного бізнесу: за місткістю готелів та аналогічних засобів розміщування за станом на 01.01.2017 р. займають Закарпатська область та м. Київ; за місткістю туристичних баз, гірських притулків, студентських літніх таборів – Одеська область, Запорізька область; за кількістю структурних підрозділів сфери сервісу; кількістю об'єктів ресторанного бізнесу – Львівська область; за кількістю об'єктів ресторанного бізнесу – Волинська та Тернопільська область; за кількістю посадкових місць в об'єктах ресторанного бізнесу – Волинська область та м. Київ; туристичної галузі: за кількістю суб'єктів туристичної діяльності – м. Київ.

Також слід відмітити, що більшість дослідників відзначають, що важливим внутрішнім фактором ефективного функціонування готельно-ресторанної та туристичної сфери виступає якість обслуговування та надання послуг [2]. Ефективне управління якістю послуг, що надаються, є найважливішим важелем підвищення рівня обслуговування клієнтів,

прибутковості закладу, забезпечення його економічної безпеки [1]. На якісне обслуговування впливають ряд факторів: стан матеріально-технічної бази, прогресивна технологія обслуговування, високий професіоналізм і компетентність обслуговуючого персоналу, його вміння і готовність чітко, швидко і культурно обслуговувати гостя.

Саме управління якістю обслуговування передбачає розробку і впровадження стандартів якості, навчання персоналу, контроль, коригування, вдосконалення обслуговування на всіх ділянках закладу. Досить ефективним й об'єктивним методом контролю якості є анкетні опитування туристів. Спеціальні анкети для контролю за якістю містять перелік запитань, що дозволяє виявити ступінь відповідності якості обслуговування в готелі вимогам, що їх висувають туристи [3].

Ключовим фактором впливу на діяльність підприємств можна визначити науково-технічний прогрес. Об'єктивна оцінка готельного будівництва в нашій країні свідчить про значне відставання від світових стандартів у цій сфері. Терміни будівництва готелів в Україні майже в п'ять разів довші, ніж за кордоном. Світова готельна індустрія вийшла на сучасний, вищий рівень розвитку, тоді як наше вітчизняне готельне господарство розв'язувало «проблему», пов'язану з рівнем забезпеченості готельними місцями, що називалися «ліжко-місцями». Для її вирішення вже недостатньо дооснащення чи додаткового благоустрою готельного господарства. Потрібні заходи, спрямовані на комплексне переобладнання багатьох готельних підприємств та оснащення їх сучасними меблями, технологічним обладнанням, засобами автоматики та телемеханіки, електронною апаратурою управління, а також туристичним, спортивним інвентарем найновіших зразків. Туристичний комплекс може розраховувати на успіх і популярність серед населення і зарубіжних туристів, до схеми благоустрою якого входить широкий набір новітніх засобів для занять у будь-яку пору року спортом, оздоровчими процедурами, для творчої й ефективної роботи ділових людей, змістовного дозвілля та культурного відпочинку. І все це - тільки за високого рівня технічного й естетичного облаштування.

Науково-технічна політика в господарській галузі має бути спрямована на випереджальну схему формування своєї нормативно-правової бази та підвищені вимоги до її рівня порівняно з досягнутими. Причому розробка норм, показників, технічних умов та інших вимог має здійснюватися на основі наукових знань, винаходів, проектних рішень кращого вітчизняного і зарубіжного досвіду, досягнень науки та техніки і в інших галузях [3]. Визначальним критерієм вибору підприємства ресторанного господарства споживачами є якість обслуговування та продукції, тоді як престижність та зовнішній вигляд оздоблення відходять на другий план. Така ситуація робить актуальним вирішення проблем із

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

підвищенням кваліфікації обслуговуючого персоналу та працівників кухні, оскільки відвідувачі останніми роками частіше приходять в ті заклади громадського харчування, які пропонують якісні страви. Проведене анкетне опитування серед підприємств ресторанного бізнесу засвідчує, що основним засобом конкурентної боротьби 52% вважають ціну, 30% – якість продукції та асортимент, 15% – рекламу. В даному випадку ресторатори нехтують такими важливими чинниками, як якість обслуговування, інтер'єр, дотримання санітарно-гігієнічних норм, наявність кваліфікованого персоналу. Розвиток сфери ресторанного господарства доводить, що підприємства ресторанного господарства задовольняють не лише споживчі потреби першого рівня, але й відповідають таким потребам як зручність та соціальний імідж, що позиціонуються на вищих щаблях піраміди потреб в товарах та послугах. Окрім самої продукції споживач у підприємствах будь-якого господарства сприймає цінність підприємства через послуги, обслуговуючий персонал та імідж суб'єкта господарювання [4].

Важливим фактором в сфері готельно-ресторанного бізнесу є генерування нових ідей в бізнес-процесах за різних умов які зумовлюються внутрішніми та зовнішніми впливами (складання робочих графіків, нові розробки, підходи, проведення заходів). Новітніх підходів до роботи зазнала індустрія під час впровадження карантинних заходів в період пандемії. Власникам закладів готельно-ресторанного господарства довелось впровадити нові підходи до роботи. До них відносять такі: при поселенні в готель повинна бути забезпечена попередня онлайн-реєстрація відвідувачів; електронні меню; збільшення самообслуговування і мінімізація контактів; харчування в готелях може бути організовано шляхом доставки їжі в номери за попереднім замовленням, або в ресторанах (кафе) готелів, тільки на відкритих майданчиках за умови дотримання відстані не менше 1,5 метра між місцями для сидіння за сусідніми столами і розміщення не більше чотирьох клієнтів за столом; упаковка столових приладів в індивідуальні упаковки; відкриття віконечок для замовлення їжі з собою з ресторану та розширення послуги доставки замовлення додому та ін. [5,6]

Отже, стосовно будь-якого підприємства ГРГ безліч різних факторів відіграють неоднакову роль і можуть впливати на його діяльність позитивно, негативно або залишатися нейтральними. Комбінаційний склад чинників, їх варіації, вагомість та інтенсивність впливу залежать від цілей, організаційної структури, виробничих і комерційних зв'язків підприємства.

Література:

1. Роглев Х. Й. Основи готельного менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tourlib.net/books_ukr/roglev12-2.htm.

2. Брич В. Я., Охота В. І. Основні фактори впливу на функціонування готельно-ресторанних комплексів та туризму в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2018/4.pdf.

3. Нагернюк Д. В. Основні чинники, що формують конкурентоспроможність підприємств ресторанного господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5142>.

4. У МОЗ оприлюднили рекомендації щодо роботи готелів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2020/05/18/novyna/suspilstvo/moz-oprylyudnyly-rekomendacziyi-shhodo-roboty-hoteliv>.

5. Нові правила роботи кафе та ресторанів під час карантину [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oppb.com.ua/news/novi-pravy-la-roboty-kafe-ta-restoraniv-pid-chas-karantynu>.

УДК 338.5:658.5

С. В. НЕСТЕРОВА
Мукачівський державний університет

РОЗРАХУНОК ПАРАМЕТРІВ КРИВОЇ НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з задач управлінського обліку на підприємствах є пошук резервів скорочення витрат на виробництво продукції. В умовах жорсткої конкуренції, вибагливого попиту з боку споживачів та поширення філософії прагнення до якості, економія на матеріалах та технологіях є, у більшості випадків, неприйнятною. Можливим виходом може бути зменшення прямих трудовитрат, проте не за рахунок дискримінаційної практики оплати праці, а за рахунок вдосконалення методів обліку, зокрема врахування ефекту навчання. Сутність такого ефекту полягає у тому, що у процесі регулярних повторів однотипних операцій на виробничій лінії середній час на їхнє виконання скорочується.

Якщо при плануванні показників витрат на оплату праці взяти до уваги цей ефект та обґрунтувати його кількісні параметри, то при збільшенні обсягів виробництва цілком можливо досягнути значної економії витрачених коштів.

Ідея врахування ефекту навчання далеко не нова, проте, аналізуючи сучасні економічні розвідки українських економістів, можемо дійти висновку, що вона залишається поза увагою більшості вчених. Так, за даними Google Scholar, питання врахування параметрів кривої навчання та ефекту навчання найчастіше описані у роботах науковців, що

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

займаються проблематикою медичної сфери, зокрема, операціями, пов'язаними з хірургічним втручанням, де крива навчання розглядається як фактор, що пояснює зростання професійної майстерності інтернів і розкривається через усвідомлення позитивного впливу кількості повторів операцій та терміну навчання. У роботі [1, с. 145] приводиться теза, що «рівень майстерності залежить від кількості правильно виконаних повторів».

Як економічних фактор, крива навчання описана у роботах Ю. Ташеєва, Г. Партин, чисельних навчальних посібниках з управлінського обліку.

Вперше модель кривої навчання була запропонована Т.П. Райтом у 1936 році і базувалась на описаному досвіді функціонування літакобудівної галузі, в подальшому ідеї Райта було розширено аналітиком Бостонської консалтингової групи Б. Гендерсоном у 1960 році.

Було висунуто гіпотезу, а згодом емпіричними дослідженнями підтверджено, що при подвійному збільшенні обсягів виробництва середній кумулятивний час на операцію(ії) скорочувався зі сталою тенденцією – так званий, закон Wright. Кількісним показником цієї тенденції стала величина, яку названо «швидкістю навчання». Наприклад, якщо середній час на операцію скорочувався на 10% при подвійному збільшенні обсягів виробництва, швидкість навчання приймалась за 90% (0,90). У роботі [2] зазначається, що даний показник в різних галузях коливається від 70% до 90%. На нашу думку, застосування саме терміну «швидкість» є не зовсім доречним, адже збільшення даного показника свідчить про сповільнення ефекту навчання, і навпаки: чим «швидкість» менша, тим стрімкіше відбувається навчання, і тим стрімкіше зменшується затрачений середній кумулятивний час при подвоєнні обсягів виробництва. У роботі [3] згадується про коефіцієнт прогресу, який визначається як одиниця мінус швидкість навчання.

Отже, нехай час операції на виготовлення першої одиниці становить T_1 . Ефект навчання починає діяти одразу, тому час на виготовлення другої операції буде меншим. Позначим його як T_2 та спробуємо встановити середній час на виготовлення однієї одиниці при обсязі в дві одиниці. За законом Wright цей середній час буде меншим за T_1 на $a\%$ (за даними емпіричних досліджень при виконанні конкретної операції), що свідчитиме про швидкість навчання S :

$$T_{сер}^{Q=2} = \frac{T_1 + T_2}{2} = T_1 \cdot (1 - a) = T_1 \cdot S$$

Якщо обсяг виробництва зросте удвічі (з двох до чотирьох одиниць), визначення середнього часу буде відбуватись за такою формулою:

$$T_{сер}^{Q=4} = T_1 \cdot S \cdot S = T_1 \cdot S^2$$

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ
В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Для восьми одиниць: $T_{сер}^{Q=8} = T_1 \cdot S^3$.

Цей спосіб прогнозування часу на виготовлення одиниці продукції доволі простий, коли мова йде про обсяги, що кількісно відповідають степеням числа 2. Проте в реальному житті діапазон значень обсягів виробництва може бути будь-який. Тому для прогнозування трудовитрат на реальному виробництві необхідно застосовувати більш універсальну формулу.

Очевидно, що для час на виготовлення восьми одиниць буде становити:

$$T_8 = 8 \cdot T_{сер}^{Q=8} = 8 \cdot T_1 \cdot S^3 = 8 \cdot T_1 \cdot S^{\log_2 8}$$

З формули виходить, що справедливою є рівність: $T_Q = Q \cdot T_1 \cdot S^{\log_2 Q}$ □ для часу, затраченого на весь обсяг виробництва Q, та $T_{сер} = T_1 \cdot S^{\log_2 Q}$ □ для середнього кумулятивного часу на виготовлення однієї одиниці при обсязі випуску Q.

Ця формула придатна для прогнозних розрахунків, проте незручна в силу того, що необхідно обчислювати двійковий логарифм для кожного обсягу випуску. Було б більш логічним визначити певний параметр, який був би сталим для конкретної ситуації та певним чином характеризував швидкість навчання. Це просто зробити, скориставшись наступною властивістю логарифму: $\log_2 S^{\log_2 Q} = \log_2 Q \cdot \log_2 S = \log_2 S \cdot \log_2 Q = \log_2 Q^{\log_2 S}$, а відтак $S^{\log_2 Q} = Q^{\log_2 S}$. Отже, для розрахунку середнього кумулятивного часу виготовлення однієї одиниці (або партії) продукції при заданому параметрі обсягу випуску Q, застосовується формула:

$$T_{сер}^Q = T_1 \cdot Q^{\log_2 S} = T_1 \cdot Q^{\log_2 (1-a)}$$

де $T_{сер}^Q$ – середній час виготовлення одиниці продукції при кумулятивному обсязі випуску Q;

S – параметр, що характеризує швидкість навчання, $S=1-a$,

a – процент зниження часу на виготовлення середньої кумулятивної одиниці продукції при подвоєнні обсягу випуску.

Слід відмітити, що на величину параметру a впливають такі фактори, як:

- ефект індивідуального та групового навчання працівників;
- покращення організаційної структури і організації процесів;
- здійснення ефективного контролю;
- покращення методів організації праці та ін.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

У підсумку можна зазначити, що на багатьох підприємств наявні значні резерви зниження змінних та постійних витрат. Ці резерви цілком реально використати при запровадженні грамотної системи управління затратами, що, безумовно, сприятиме зростанню конкурентоспроможності підприємства.

Література:

1. Доля О. С. Сучасні технології для об'єктивізації та стандартизації оцінювання практичних навичок лікарів-інтернів хірургів // О. С. Доля, Н. О. Ярешко / Медична освіта, 2019. №2. С.143-147.
2. Партин Г. О. Оцінка концепцій управління витратами суб'єктів господарювання // Г. О. Партин // Регіональна економіка, 2008. №2. С. 44-50.
3. Тащєєв Ю. В. Прогнозування вартості сонячних електростанцій на основі S-кривої розвитку технологій та математичної моделі витрат Райта // Ю. В. Тащєєв. Відновлювана енергетика та енергоефективність у XXI столітті: матеріали XIX Міжнар. наук. практ. конф., 26, 28 вересня 2018 р. Київ : НАНУ. С. 60-64.

УДК 339.138:658

**В. П. ПИЛИПЧУК,
І. Ю. КИРИЛОВ**
ДВНЗ КНЕУ ім. Вадима Гетьмана
С. В. БУХТА

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

МАРКЕТИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Маркетинг – діяльність із визначення ринкового попиту та управління процесами його задоволення. Маркетинг промислових підприємств – діяльність з визначення ринкового попиту у засобах виробництва і товарах народного споживання з метою організації їхнього виробництва та задоволення потреб.

Маркетинг на промисловому підприємстві – одна із підсистем у системі управління. Роль і місце маркетингу в діяльності підприємства визначається, перш за все, прийнятою компанією стратегією управління. Виходячи із світового досвіду, можна констатувати, що успіхи економічно розвинутих країн тісно пов'язані із застосуванням маркетингу в діяльності підприємств, організацій, компаній.

Впровадження маркетингу і маркетингової концепції управління в діяльність промислових підприємств України є об'єктивним процесом в умовах трансформації економіки, формування конкурентних ринкових відносин. В нашій країні він відбувається з

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

кінця 80-х-початку 90-х років ХХ сторіччя, тобто протягом більше як 30 років. Це пов'язується із запровадженням маркетингу як наукової дисципліни у вищих та середніх навчальних закладах та застосуванням маркетингу як філософії та інструментарію в управлінні діяльністю промислових підприємств, установ та організацій-суб'єктів ринку.

Сутність маркетингового управління полягає у першочерговому визначенні ринкового попиту та визначенні можливостей його задоволення. Маркетингова концепція розкривається через послідовність певних дій:

- маркетингові дослідження реальних потреб і попиту;
- визначення виробничих можливостей (потужностей) задовільнити попит;
- формування стратегічних завдань і цілей діяльності підприємства;
- пристосування виробництва до вимог ринку;
- виробництво і здійснення продажу у відповідності з попитом ринку;
- ефективне управління виробничою і маркетинговою діяльністю.

Ефективне управління виробничою і маркетинговою діяльністю в значній мірі залежить не тільки від формальної організації маркетингу на підприємстві, скільки від реального запровадження його концепції та інструментарію. На вітчизняних підприємствах концепція маркетингу впроваджується, виходячи із того, наскільки вище керівництво сприймає її, поділяє її філософію, наскільки теоретичні знання можливо реалізувати на практиці.

Як засвідчує досвід, впровадження маркетингу в управління діяльністю промислових підприємств – процес еволюційний і достатньо розтягнутий у часі.

УДК 339.564(477)

К. Й. ПУГАЧЕВСЬКА
Мукачівський державний університет
К. С. ДЖУНКОВСЬКА

Київський національний торговельно-економічний університет

ФАКТОРИ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОГО РОЗВИТКУ ВІДКРИТИХ ЕКОНОМІК

За умов глобалізації зростає залежність економік переважної більшості країн світу від структурних змін світової економіки у цілому, та міжнародної торгівлі зокрема. Країни, які беруть участь в міжнародній торгівлі, використовують інструменти й принципи лібералізму й протекціонізму у зовнішньоторговельній сфері у залежності від векторів міжнародної економічної політики. Дослідження практики використання торговельних бар'єрів свідчить про поступовий перехід національних торговельних режимів від жорсткого протекціонізму

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

до зростаючої відкритості національних економік. Разом з тим, тенденції, що протягом останніх років мають місце у сфері зовнішньоторговельних відносин, зумовили появу регіональних торговельних угод, які є реакцією окремих країн на необхідність забезпечення підтримки підприємств-експортерів. За останнє десятиріччя кількість таких угод суттєво зросла і нині поширюються на понад 50% міжнародної торгівлі поряд з багатосторонніми угодами в рамках СОТ. Ключова особливість таких угод полягає у взаємних преференційних торговельних угодах між двома і більше партнерами. Такі преференції можуть стосуватись антидемпінгової політики, компенсаційних мит, санітарно-технічних бар'єрів, тобто тих сфер, на які поширюються правила СОТ, однак окремі угоди регулюють конкурентну політику, міграцію капіталу й інвестицій, антикорупційну політику, екологічне законодавство та ін.

Відсутність єдиної політики державного стимулювання експорту навіть за умов членства в СОТ зумовила виокремлення регіональних торговельних угод в окрему групу інструментів підвищення інтенсивності і масштабів державної підтримки експорту з метою підвищення конкурентоспроможності підприємств-експортерів та, як результат, національної економіки [1, с. 98].

За умов глобалізації підтримка експорту є одним із напрямів сучасної економічної політики зарубіжних країн. З метою підвищення національної конкурентоспроможності економічно розвинені країни та ті, що розвиваються суттєво активізували інтенсивність і масштаби державного сприяння експорту. Для України дана проблематика особливо актуальна з огляду на її високий рівень зовнішньоторговельної відкритості та у контексті імплементації Угоди про асоціацію з ЄС. Враховуючи вищезазначене, Україна повинна йти у руслі загальносвітових торговельних трендів та адаптуватись до змін, що відбуваються.

Необхідність дослідження проблематики підтримки експорту обґрунтована рядом науковців, які вказують на необхідність синтезу різних досліджень для отримання достовірних результатів щодо взаємозалежності експортоорієнтованого розвитку, експортної залежності та експорт-промошн національних виробників. Зростаючий інтерес до експортної діяльності обумовлений трансформацією світової економіки, а також багатогранністю проявів інтернаціоналізації, що знаходять відображення у поширенні нових технологій, укладенні нових торговельних угод між країнами, зниженням торговельних бар'єрів і т.д. [2, с.38]

Прискорений розвиток зовнішньоторговельних операцій порівняно з динамікою економічних процесів є однією з ключових ознак доби економічної глобалізації. Статистика, яку надає Конференція ООН з торгівлі та розвитку переконливо свідчить про довготерміновий тренд випередження темпів приросту експорту порівняно з темпами

приросту ВВП. Для країн, які протягом останніх десятиріч здійснили перехід до ринкової економіки, у глобальному контексті структурних змін в економіці відкриваються як безпрецедентні можливості, так і суттєві ризики. Потенційна можливість у разі успішності економічної політики зайняти домінуючі позиції на світовому ринку (що продемонстровано Китаєм, Республікою Корея та іншими країнами Східної Азії) залежить від цілеспрямованої державної політики розвитку та активного здійснення інноваційної діяльності. Натомість ризики пов'язані, передусім, з відсутністю належної реакції суспільства, влади та бізнес-еліт на нові вимоги часу [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 19].

Збільшення ступеню експортної орієнтованості має позитивний вплив на нерозвинені економіки через ініціювання дії механізму порівняльних переваг, що дозволяє країні концентрувати свої виробничі можливості на тих сегментах, для яких у неї порівняно кращі умови. Проте той факт, що активна участь у міжнародній торгівлі має значні переваги над моделлю автаркії ще не означає, що безграничне розширення експорту країни є ефективним.

Систематизація поглядів щодо вільної торгівлі дозволила виявити певні зрушення у частині розмивання безумовності судження про її вигідність. Політика фритредерства може не бути «технічно оптимальною», але при цьому залишається «прагматично оптимальною», тобто в умовах нестачі інформації і проблем, притаманних будь-якій системі селективного протекціонізму, вільна торгівля залишається політикою, у результаті якої найімовірнішим є досягнення максимально можливого рівня економічної ефективності.

Література:

1. Структурні зміни у світовій торгівлі як чинник розвитку внутрішнього ринку України: колективна монографія / за ред. Т. О. Осташко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України» - К., 2019. – 350 с.
2. Пугачевська К. С. Інструменти експорт-промоушн за умов глобалізації / К.С. Пугачевська // Проблеми економіки. – 2017. – № 4. – С. 36-41.
3. Структурні трансформації у світовій економіці: виклики для України / Аналітична доповідь / В. Сіденко та ін. – Київ: Заповіт, 2017. – 182 с.

УДК 339.98: 658.

**К. Й. ПУГАЧЕВСЬКА,
О. С. ТУЛЬ**
Мукачівський державний університет

КОНКУРЕНЦІЯ НА РИНКУ ПОСЛУГ

Формування конкурентного середовища є надзвичайно важливим завданням для досягнення конкурентоспроможності на ринку послуг України. Відповідно формування ринку послуг пов'язане із виникненням суб'єктів ринку та об'єктів, щодо яких і розвивається конкуренція. Суб'єкти конкуренції, взаємодіючи між собою щодо об'єктів конкуренції стають причиною виникнення різних форм конкуренції, яку можна трактувати як боротьбу за найкращі умови на ринку, тобто можливість отримувати високі прибутки і тривале існування на ринку.

Конкуренція - це суперництво між компаніями, що продають подібні товари та послуги з метою отримання доходу, прибутку та зростання частки ринку. Підприємства, що стимулюють ринкову конкуренцію, збільшують обсяг продажів, використовуючи чотири компоненти маркетингового комплексу. Знання та розуміння конкуренції є важливим кроком у розробці успішної маркетингової стратегії. Визначення конкуренції та інформування про товари та послуги конкурентів є запорукою збереження конкурентоспроможності на ринку та вирішальним для виживання будь-якого бізнесу [1].

Форми прояву конкуренції на ринку послуг виникають у залежності від взаємодії суб'єктів конкуренції, яка в свою чергу моделюється під впливом конкретної поведінки суб'єктів конкуренції на ринку; внутрішньої конкуренції; зовнішньої конкуренції; заходів регуляторних органів, тощо.

Для споживачів послуг одним із найважливіших факторів є не тільки професіоналізм, але й індивідуальний підхід у спілкуванні з клієнтом, а саме: спілкування по телефону, швидкість виконання завдань, ведення індивідуальних особистих розмов, прийняття клієнта тощо. Таким чином, при наданні послуг потрібно чітко з'ясувати не лише конкретне завдання, яке ставить клієнт перед виконавцем, уточнювати строки виконання завдання та бажаний кінцевий результат, але також необхідно встановити психологічний портрет клієнта для вироблення тактики спілкування та взаємодії з ним .

Конкуренція позитивно впливає не тільки на добробут споживачів, але й на економіку країни в цілому. Конкуренція сприяє підвищенню продуктивності та міжнародної конкурентоспроможності ділового сектору та сприяє динаміці ринків та економічному зростанню. Вона має ряд переваг:

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

- призводить до того, що послуги надаються споживачам за конкурентоспроможними цінами;
- впливає на ефективність та продуктивність (змушує фірми прагнути пропонувати товари вищої якості, кращі послуги та нижчі ціни);
- позитивно впливає на інновації;
- сприяє реструктуризації галузей, які втратили конкурентоспроможність [2].

Конкуренція в сфері послуг є необхідною умовою функціонування ринку, вона сприяє покращенню якості послуг, зниженню цін на ці послуги і, як наслідок, збільшенню кількості споживачів та підвищенню прибутку для сервісних підприємств, котрі пропонують кращі послуги за обґрунтованою ціною.

Розвиток ринку послуг залежить від поведінки його учасників, яка визначається сукупністю їх конкурентних переваг та зовнішніх чинників впливу. Вирішальне значення в наданні послуг відіграють знання та професіоналізм працівників, тому лише за злагодженої та комплексної системи управління суб'єктам конкуренції вдасться зберегти здобуте ринкове становище або ж посилити його.

Література:

1. Менеджмент у сфері послуг: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ О. Б. Моргулець. – К.: Центр учб. л-ри, 2012. – 383 с.
2. Гриценко О. Г. Оцінка рівня розвитку ринкової конкуренції / О. Г. Гриценко, Ю. А. Рак // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – № 1. – 2012. – С. 29-36.

УДК: 336.762

**У. В. РОСОЛА,
В. В. КОПЧА**
Мукачівський державний університет

ТОП-3 ГІГАНТИ МІЖНАРОДНОГО ФОНДОВОГО РИНКУ ТА ВПЛИВ НА НИХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Міжнародний фондовий ринок є системою економічних відносин, що виникають між суб'єктами різних країн щодо купівлі-продажу цінних паперів, які випускаються на одному чи декількох іноземних ринках і знаходяться поза юрисдикцією певної країни. Тобто, міжнародний фондовий ринок являє собою надбудову над фондовими ринками різних країн, які утворюють його основу.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Основними інститутами фондового ринку являються біржі – постійно діючі оптові ринки, на яких відбуваються угоди купівлі-продажу товарів. На сьогодні, в усьому світі налічується більше 220 фондових бірж, ринкова капіталізація яких сягає 85 трлн. дол. США.

Перше місце у списку найбільших фондових бірж посідає Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE), яка є головною фондовою біржею в США та знаходиться за адресою: Нью-Йорк, вул. Уолл-Стріт, 11.

Її історія розпочалася 17 травня 1792 року. В цей день 24 брокери підписали Баттонвудську угоду про створення Нью-Йоркської біржі: вони зобов'язалися здійснювати операції тільки один з одним і виплачувати податок з кожної завершеної операції, щоб не звертатися до послуг посередників. Штаб-квартирою вони зробили кав'ярню «Тонтин». У 1817 році організація офіційно стала Нью-Йоркською фондовою біржею.

Станом на 19 березня 2021 року ринкова капіталізація NYSE склала 26,23 трлн. дол. США (Рис. 1.) – 31 % від загальної вартості акцій на фондовому ринку. В даній біржі зареєстровано понад 2400 компаній з різних секторів: фінанси, охорона здоров'я, товари народного споживання і енергетика. У число найбільш відомих входять такі провідні компанії світу як Berkshire Hathaway Inc, Coca-Cola, Walt Disney Company, McDonald's Corporation, та інші [2].

Для відстеження вартості NYSE найчастіше використовується індекс Доу-Джонса для акцій промислових компаній, а також індекси NYSE Composite та NYSE ARSAN Tech 100 Index.

На другому місці у списку найбільших фондових бірж світу розташувалася NASDAQ, яка також знаходиться в Нью-Йорку – на знаменитій вулиці Таймс-сквер, де її заснувала група брокерів 8 лютого 1971 року. Абревіатура NASDAQ розшифровується як «Служба автоматизованих котирувань Національної асоціації дилерів з цінних паперів» [2].

Особливістю NASDAQ є те, що у неї ніколи не було фізичного представництва: замість цього брокери з самого початку використовували комп'ютерну та телефонну системи торгівлі, що зробило NASDAQ першою електронною біржею в світі.

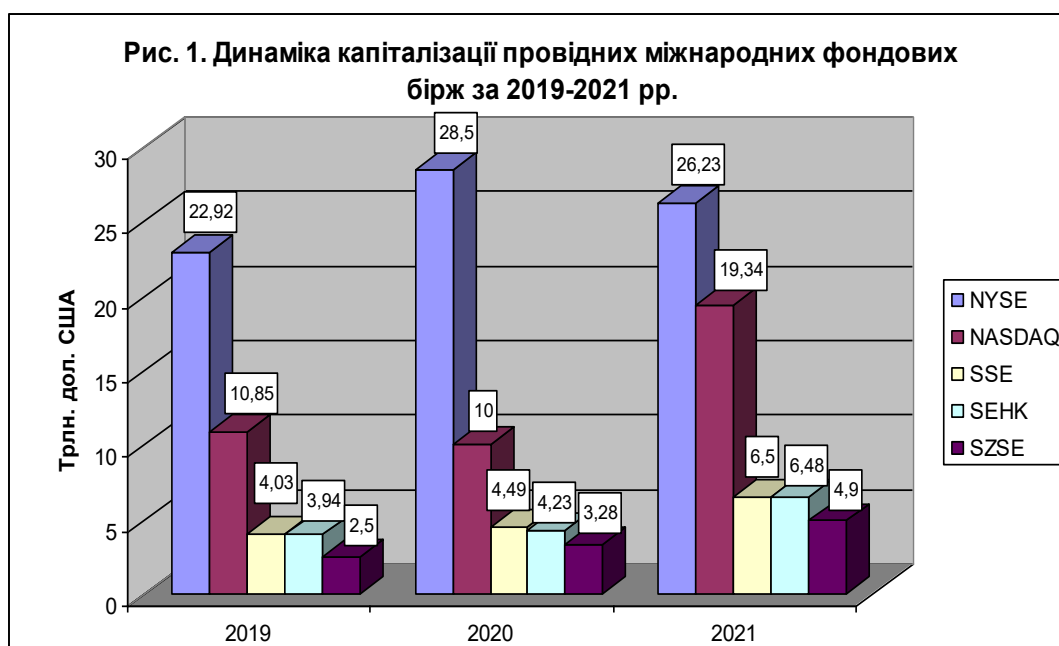
Станом на 19 березня 2021 року ринкова капіталізація NASDAQ оцінюється в 19,34 трлн. дол. США (Рис. 1), а число учасників, які торгують акціями налічується більше 3 200 компаній. У число провідних корпорацій NASDAQ входять такі технологічні гіганти як Apple, Microsoft, Facebook, Google, Amazon та Tesla [7].

Індекс, що використовується для вимірювання ефективності біржі, називається Nasdaq 100.

Закриває тройку лідерів Шанхайська фондова біржа (SSE), розташована в місті Шанхай Китайської народної республіки. Хоча її заснування сягає 1866 року, сучасного стану вона набула в 1990 році.

На сьогодні Shanghai SSE є третьою за величиною фондовою біржею у світі з сукупною ринковою капіталізацією 6,48 трлн дол. США станом на 19 березня 2021 року (Рис. 1). Найцікавішим фактом є те, що абсолютна ринкова капіталізація SSE побудована з колишніх державних страхових компаній та комерційних банків.

Акції, торгівля якими здійснюється на біржі, діляться на два типи: А і Б. А-акції торгуються за юані. Б-акції були створені в середині 1990-х тільки для нерезидентів і номіновані в доларах США [2].

Рис. 1 Динаміка капіталізації провідних міжнародних фондових бірж за 2019-2021 рр.

Побудовано авторами на основі джерел: [3,4,5].

Учасниками біржі є понад 1500 компаній з різних секторів економіки: PetroChina (нафтовидобуток), China Railway Construction (промисловість), Bank of Beijing (банки), Kangmei Pharmaceutical (фармацевтика), New China Life Insurance (страхування) та інші.

Найбільш популярний індикатор, який відображає динаміку Шанхайської фондової біржі – це індекс SSE Composite, який включає в себе більше 1000 компаній обох типів, диференційованих по галузях. Також використовуються більш вузькі показники – це індекси SSE 50 і SSE 180 [2].

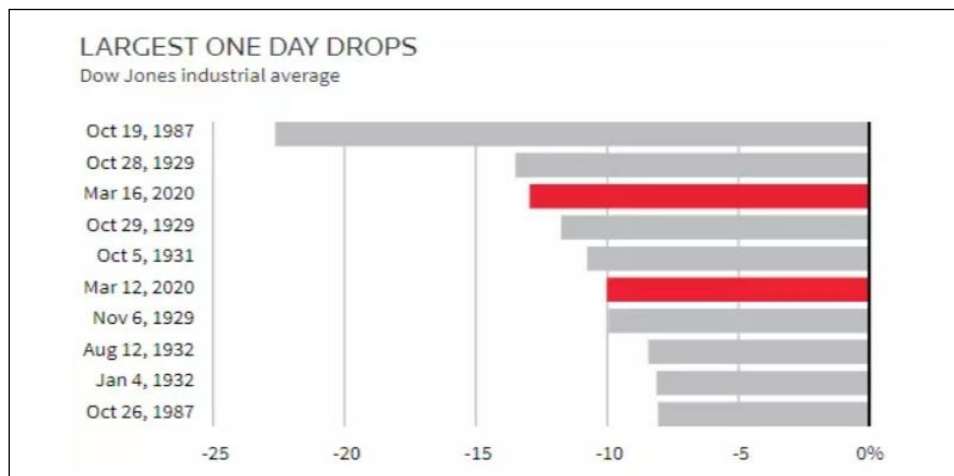
У березні 2020 року, коли ВООЗ назвала COVID-19 пандемією, страхи інвесторів перед розповсюдженням коронавірусу привели до обвалу на ринках цінних паперів по

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

всьому світу. У США різко впали індекси Dow Jones до -9,99 % 12 березня та до -12,93 % 26 березня, аналогічно з показниками 1929 року (Рис. 2.) [6].

Індекс Nasdaq 100 впав на 2 400 пункти або на 8 % з 12 лютого по 1 березня (до того стояв на позначці трохи більше 9700 пунктів) [7]. Індекс Шанхайської біржі 19 березня знизився більш ніж на 700 пунктів або 1,69 % [5].

Рис. 2. Найгірші показники індексу Dow Jones за роки існування NYSE, % [6]

Крім того, 20 квітня вперше в історії був обвал цін ф'ючерсів на американську нафту до від'ємного значення. Нафта WTI обвалилась до позначки «0» доларів на Нью-Йоркській біржі, а потім впала до -37 доларів за барель, тобто падіння склало близько 300 % [8].

Таким чином, можна дійти висновку, що, міжнародні фондові біржі виступають невід'ємним інструментом перерозподілу капіталу у світі. Основними тенденціями розвитку сучасних фондових бірж є розвиток у напрямках глобалізації, технологізації, електронного обігу ЦП та скороченням кількості фондових бірж до однієї в країні. А пандемія дала знати, що навіть гіганти фондового ринку можуть не встояти перед непередбачуваними факторами в будь-який момент.

Література:

1. Базилевич В. Д. Фондовий ринок: підручник: у 2 кн. – Кн. 2 / В. Д. Базилевич, В.М. Шелудько, В.В. Вірченко та ін.; за ред. В. Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К.: Знання, 2016. – 686 с.
2. Trade brains (2021), 10 Largest Stock Exchanges in the World (By Market Cap) Available at: [https://tradebrains.in/10-largest-stock-exchanges-in-the-world/#5\)_Japan_Stock_Exchange_\(JPX\)](https://tradebrains.in/10-largest-stock-exchanges-in-the-world/#5)_Japan_Stock_Exchange_(JPX)).
3. Trading Hours & Market Holidays List of Stock Markets, Available at: <https://www.tradinghours.com/markets/nyse>.

4. List of stock exchanges, Available at: https://en.m.wikipedia.org/wiki/List_of_stock_exchanges.
5. 20 Largest Stock Exchanges In The World. *Yahho! Finance*. Available at: <https://finance.yahoo.com/news/20-largest-stock-exchanges-world>.
6. Mad March: how the stock market is being hit by COVID-19, Available at: <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/stock-market-volatility-coronavirus/>
7. Офіційний сайт Нью-Йоркської біржі NASDAQ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.nasdaq.com/articles/march-2020-review-and-outlook-2020-04-01>.
8. BBC, (2020), “US oil prices turn negative as demand dries up” Available at: <https://www.bbc.com/news/business-52350082>.

УДК 331.103.32

Д. П. РОСОХА,
Д. В. МАКСИМЕНКО
Мукачівський державний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ АНАЛІЗУ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Для країни найголовнішим фактором є людський ресурс. Людський ресурс є багатограним, деякі створюють необхідні технології для покращення життя, а деякі для самого життя.

Трудові ресурси потрібні всім, від маленького магазину на окраїні міста до найбільшого підприємства в країні. Вони поділяються на:

- реальні – це люди, які вже працевлаштовані;
- потенційні – які не працюють, але в майбутньому можуть працевлаштуватись.

Трудові ресурси більш скорочено називають «персонал», «кадри», «працівники». Однак, в залежності від виконуваної ними праці персонал поділяється на: робітників, службовців, спеціалістів та керівників.

Керівники відносно сталий персонал, а от щодо інших так сказати не можна. Робітники, службовці та спеціалісти постійно змінюються, шукаючи більш хороші умови. Через це підвищується плинність кадрів. Керівники не можуть постійно навчати своїх працівників, втрачаючи свій час. Коли все ж таки колектив в більшій мірі стабільний, керівникам потрібно дізнатися ефективність використання трудових ресурсів. Проводиться аналіз, який включає в себе такі етапи:

- аналіз чисельності, складу та руху робочої сили;
- аналіз використання фонду робочого часу;

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

- аналіз продуктивності праці;
- визначення резервів підвищення ефективності використання трудових ресурсів

[1].

Кожний з етапів складається з низки показників, які в купі складають інформацію для правильних управлінських рішень в майбутньому.

На будь-якому підприємстві аналіз трудових ресурсів починається з аналізу його чисельності, складу та руху робочої сили, що дає змогу побачити забезпеченість підприємства хорошими та кваліфікованими працівниками. Під час цього етапу виникають питання, які потрібно вирішувати. Наприклад: на підприємстві є посада, яка в принципі не потрібна, або ж навпаки, є потреба в цій посаді.

На другому етапі визначається повнота використання трудових ресурсів. Вона визначається, як добуток чисельності робітників, кількість відпрацьованих днів одним робітником та середня тривалість робочого дня. В процесі цього аналізу важливим є визначення відхилень, які знаходяться відніманням фактичних показників від планових або від показників минулих періодів. Ці відхилення дають змогу побачити наскільки добре використовується час на підприємстві.

Найголовнішим етапом в цьому аналізі є третій етап, тобто аналіз продуктивності праці, який включає в себе динаміку та загальну виконуваність завдань закріплених планом, а також вивчення її рівня. Від рівня і динаміки залежать всі основні показники підприємства. Продуктивність праці в залежності від методу співвідношення поділяється на виробіток(співвідношення обсягу виробленої продукції на затрати праці виробництва відповідного обсягу продукції) та трудомісткість(обернено виробітку). Вона може розраховуватись, як на одного працюючого так і на одиницю робочого часу. Продуктивність вимірюється в трьох вимірниках: вартісному, натуральному та трудовому. Натуральні вимірники здебільшого використовують на підприємствах з однорідною продукцією. Трудові використовуються на підприємствах в яких обсяг продукції або виконаних робіт визначається в нормо-годинах. Вартісні переважно використовуються підприємства де є різнорідна продукція.

І завершальним етапом в аналізі є підрахунок виявлених резервів підвищення ефективності та заходи їх використання, які розробляються під час та в кінці аналізу.

В цьому стислому контексті підводячи підсумки, можна сказати, що за допомогою цього аналізу підприємство може виявити недоліки у роботі та їх причини, а також методи та шляхи їх вирішення, що дає змогу ефективно і продуктивно працювати в майбутньому, що у свою чергу збільшує його прибуток і може вивести на новий рівень продажів готової продукції.

Література:

1. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві. Електронний журнал «Ефективна економіка» – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=219>.

УДК: 331.103

Л. А. СИВОЛАП

Донецький державний університет управління

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ ПРАЦІ ПІД ЧАС КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

Сьогодні світ охопила серйозна соціально-економічна криза, яка стала наслідком пандемії COVID-19. Наслідки, якої стали великим викликом для підприємства. Перед керівництвом виникли нові складні задачі, які потребували негайного оперативного виконання. Настав час не для підвищення прибутковості підприємства та його конкурентоспроможності, а час «вистояти» у складних умовах. Однією з головних сфер, яку вразили карантинні обмеження стала сфера управління персоналом та організація праці на підприємстві в нових умовах.

Отже, найбільш вразливим до кризи, яка спричинена пандемією COVID-19 став ринок праці, зокрема умови та способи організації праці на підприємствах різних сфер діяльності. Розпочався процес швидкого аналізу наявного персоналу, та розробка нової стратегії управління персоналом.

Загалом вплив пандемії COVID-19 на світову та українську економіку протягом березня – липня 2020 р. призвів до ряду таких змін на вітчизняному ринку праці:

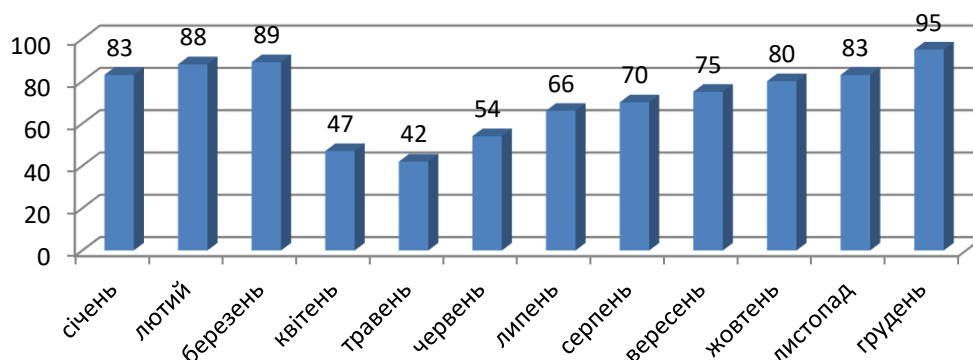
- фактичного скорочення зайнятості в Україні;
- зростання кількості безробітних в Україні;
- зменшення кількості українців, що працюють закордоном (трудомих мігрантів);
- зменшення доходів населення України від продажу своєї робочої сили та самозайнятості через зменшення зарплати, втрати роботи та доходів фізичних осіб-підприємців [1].

Відповідно до даних Держкомстату [2] рівень безробіття у другому кварталі 2020 р. становив 9,9%, а в аналогічний період 2019 р. рівень безробіття знаходився на рівні 7,8%. Офіційно з початку карантинних обмежень 0,5 млн. чоловік отримали статус безробітних.

Отже, ринок праці в кризовий 2020 рік упав на третину. Як свідчать дані сайту пошуку роботи work.ua, у середньому кожен місяць в Україні всього відкритими були майже

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

45,7 тис вакансій. У 2019 році цей показник становив майже 62,8 тис пропозицій [3]. На рис. 1 представлено щомісячну динаміку 2020 р. яка показує рівень падіння попиту на працівників.

*Співвідношення кількості вакансій 2020/2019 рр., %

Рис. 1. Рівень падіння попиту на працівників [3]

Аналіз рис. 1 показує, що найвищий рівень попиту на працівників відбувався у квітні-травні місяці 2020 р. Це період першої хвилі пандемії, та перші наслідки карантинних обмежень. В цей час керівники підприємств не мали чіткого механізму, як діяти в таких кризових умовах, коли через лакдаун було майже призупинено діяльність значної кількості підприємств, або їх діяльність перейшла зовсім в інший формат. Першим кроком це було звільнення персоналу.

Сьогодні керівники підприємств, держава почала розробляти та впроваджувати певні механізми та інструменти організації праці, які спрямованні на можливість функціонування в існуючих умовах та можливість збереження трудових кадрів. Одними з популярних рішень щодо організації праці на підприємстві стали: заміщення частини роботи працівників онлайн ресурсами та впровадження дистанційної роботи. Все ж таки найчастіше роботодавці використовували методи та інструменти дистанційної (віддаленої) роботи.

Однак, Аналітичним центром економіко-правових досліджень та прогнозування Федерації роботодавців України зазначено, на що звернути увагу роботодавцям, перш ніж впроваджувати політику віддаленої роботи. Отже, перш ніж приступати до організації режиму віддаленої роботи, роботодавці повинні вирішити, чи підходить відповідна діяльність для віддаленої роботи. Якщо це так, то роботодавці повинні провести обговорення з персоналом, щоб переконатися в таких аспектах [4]:

– існує забезпечення відповідним обладнанням, технологіями та навчальними спроможностями, необхідними для підтримки зв'язку з колегами та організацією;

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

- як керівникам, так і працівникам встановлені чіткі очікування щодо роботи та її умов;
- з метою збереження продуктивності праці працівники наділені повноваженнями управляти своїм робочим часом, аби мати змогу обирати зручний для себе час та місце роботи для забезпечення максимальної продуктивності;
- проведено оцінювання ризиків для безпеки та здоров'я та вживаються обґрунтовані запобіжні заходи щодо віддаленої роботи з урахуванням (i) ручної праці, (ii) небезпеки та ризиків, (iii) електробезпеки та (iv) загального середовища, наприклад шуму, доступу до першої допомоги чи пожежного виходу тощо;
- проведено оцінювання потенційних ризиків, про які повідомив працівник, в тому числі будь-яких конкретних ризиків у зв'язку з роботою вдома (наприклад, домашнє насильство);
- обов'язки працівників узгоджені щодо таких питань та правил як робочий час, конфіденційність та безпечні практики роботи під час віддаленої роботи;
- забезпечене відповідне облаштування робочого місця; в встановлені способи зв'язку між роботодавцем та працівником та заздалегідь узгоджені засоби комунікації.

Якщо роботодавці не мають можливість перенести свою діяльність у дистанційний режим, або можна перенести тільки частково фахівці рекомендують впроваджувати наступні заходи:

1. Забезпечити стримування зараження у робочому середовищі шляхом ретельного очищення та дезінфекції робочих місць. На випадок підозри зараження працівника COVID-19 в компанії має бути чіткий процес виведення цієї людини з приміщення компанії та подальшої належної обробки цього приміщення;

2. Переглянути політику щодо подорожей та проведення зустрічей. Для організацій з високими потребами в подорожах, особливо міжнародних, оцінка впливу епідемії вкрай необхідна, оскільки поїздки пов'язані з розповсюдженням COVID-19. Компаніям слід дотримуватися вказівок щодо подорожей від уряду, а також переглянути політику щодо подорожей та бути готовими до відстеження і комунікації з мандрівниками. Додаткових дій також може потребувати ризик можливої затримки працівників у містах подорожей через введення обмежень на поїздки, що вводяться урядами країн світу, а також застереження працівників від особистих міжнародних поїздок;

3. Переконатися, що ваша політика щодо користування соціальними мережами відповідає викликам епідеміологічної ситуації. Вона повинна містити чіткі вказівки щодо того, як працівники можуть комунікувати про ваш бізнес та про вплив COVID-19 на

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

діяльність, здоров'я та безпеку працівників. Створіть для працівників внутрішній канал комунікації з можливістю повідомляти про те, що вони спостерігають та відчувають в організації, щоб забезпечити якомога більше живого спілкування як альтернативу соціальним медіа. Водночас ефективна програма моніторингу соцмереж може допомогти виявити нагальні питання, які впливають на ваших клієнтів, ринки та виробничі регіони;

4. Подбати про джерела новин в офісі. Дезінформація у ЗМІ спричиняє особливі виклики для організацій. Роботодавці повинні стати джерелом точної, своєчасної та надійної інформації для своїх працівників. Подумайте про створення власного каналу новин, заснованому на надійних джерелах.

Таким чином, COVID-19 став для суспільства та бізнесу великим викликом, який розпочав нову соціально-економічну кризу. У наслідок, чого відбулись значні трансформаційні процеси на ринку праці та в управлінні персоналом на підприємстві. В умовах сьогодення керівники та власники підприємств вимушені використовувати нові методи організації праці, одним з найбільш популярним став метод дистанційної роботи. Однак, не всі підприємства мають можливість працювати в такому режимі, тому виникає потреба в новій організації робочих місць, пристосованих до забезпечення максимально безпечної праці в умовах пандемії.

Література:

1. Кулицький С. Український ринок праці під впливом пандемії COVID-19: стан та оцінка перспектив розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4941:situatsiya-na-vitchiznyanomu-rinku-pratsi-v-umovakh-pandemiji&catid=8&Itemid=350.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Як COVID-19 змінив ринок праці: зарплати, вакансії, фрилансери і прогнози на 2021 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/01/4/669724/>

4. Посібник роботодавця з управління робочими місцями під час COVID-19. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/publication/wcms_745603.pdf.

УДК 504.064

С. Ф. ЧЕРНИЧКО
Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ
В. І. РИБЧАК
Уманський національний університет садівництва

МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Реінжиніринг бізнес-процесів (BPR – Business process reengineering) визначається, як «...фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування бізнес-процесів (БП) для досягнення докорінних поліпшень в основних показниках діяльності підприємства» [1].

Метою реінжинірингу бізнес-процесів (РБП) є цілісне і системне моделювання і реорганізація матеріальних, фінансових і інформаційних потоків, спрямована на спрощення організаційної структури, перерозподіл і мінімізацію використання ресурсів, скорочення термінів реалізації потреб клієнтів, підвищення якості їх обслуговування.

Концепція ARIS (Архітектура інтегрованих інформаційних систем) Августа-Вільгельма Шеєра спрямована на те, щоб створити інформаційну систему підприємства, що повністю відповідає її бізнес-інтересам і сучасним економічним вимогам. Структура ґрунтується на створенні моделі представлення та рівнів опису, що дозволяє описувати окремі елементи за допомогою спеціально розроблених способів. Методологія ARIS є перспективним напрямом розробки систем для оптимізації бізнесу. Вони відображаються для кожного подання опису на рівні обробки даних, починаючи з питання управління бізнесом і закінчуючи реалізацією товарів і послуг.

Моделі, що створюються на методології ARIS, відображають існуючу ситуацію з тією або іншою мірою наближеності. Ступінь деталізації опису залежить від цілей проекту, в рамках якого проводиться моделювання. Моделі ARIS можуть бути використані для аналізу і вироблення різного роду рішень щодо реорганізації діяльності підприємства, в тому числі щодо впровадження інформаційної системи управління, розробки систем менеджменту якості.

Методологія ARIS реалізує принципи структурного аналізу і дозволяє визначити та відобразити в моделях основні компоненти організації, які відбуваються процеси, вироблену і спожиту продукцію, використовувану інформацію, а так само виявити взаємозв'язки між ними.

Переваги методології ARIS: можливість розглядати об'єкт з різних точок зору; різні рівні опису, що забезпечують підтримку концепції життєвого циклу систем; диференційований погляд на аналізований об'єкт (організацію, систему управління тощо); багатство методів моделювання, відображають різні аспекти досліджуваної мій предметної

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

області, дозволяє моделювати широкий спектр систем (організаційно-господарських, технологічних та інших); єдиний репозиторій; всі моделі і об'єкти створюються і зберігаються в єдиній базі проекту, що забезпечує побудову інтегрованої та цілісної моделі предметної області; можливість багаторазового застосування результатів моделювання; накопичене корпоративне знання про всі аспекти діяльності організації може надалі служити основою при розробці різних проектів безпосередньо в середовищі ARIS і з використанням інтерфейсів та інших засобів.

Розглянута методологія ARIS заснована на розробленій професором А.-В. Шеєр теорії «Архітектура інтегрованих інформаційних систем» (Architecture of Integrated Information System-ARIS). Вона визначає принципи моделювання практично всіх аспектів діяльності організації, що є її корінним відмінністю від інших методологій.

Кожна модель ARIS містить: об'єкти – неподільні частини моделі, виділені за яким-небудь ознакою, сформульованому у відповідності з методологією ARIS, і мають набір змінних характеристик-властивостей, що описують їх поведінку; зв'язки між об'єктами – описані взаємини між об'єктами, що мають свої властивості і характеристики. Так само як і об'єкти, зв'язку характеризуються властивостями, виділені зовнішній вигляд і атрибути.

Модель може включати: зовнішні вбудовані об'єкти, наприклад, малюнки, документи текстових редакторів і т. п.; текст, розміщений у будь-якому місці моделі; геометричні фігури.

Кожен тип моделі припускає використання певного набору об'єктів. Об'єкт – самостійна частина методології, що відображає елемент описуваної предметної області. Поняття «об'єкт» розкриває модель технічних термінів. Кожен об'єкт: має унікальне ім'я; належить до певного типу об'єктів; з'єднаний однією або кількома зв'язками з іншими об'єктами; має своє певне значення в методології і описується властивостями, визначальними конкретний об'єкт даного типу; може використовуватися в одній або декількох типах моделей; може створювати свої екземпляри, представлені одним або кількома символами. Зовнішній вигляд примірника об'єкта може бути змінений в певних межах.

Кожен об'єкт моделей ARIS має такі властивості: розміщення атрибутів (Attribute placements), взаємозв'язку (Relationships); призначення (Assignments); місцезнаходження (Occurrences); зовнішній вигляд (Object Appearance); варіанти (Variants); управління змінами (Change Management); пропозиції щодо поліпшень (Improvement Proposals); заповнені атрибути (Maintained Attributes); атрибути об'єкта (Attributes).

Література:

1. Реинжиниринг бизнес-процессов предприятия. Информационный портал Grandars [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.grandars.ru/college/biznes/reinzhiniring.html>.

УДК 338.48(075-8)

**Л. М. ЧЕРЧИК,
А. М. ЛАЖНІК**

Волинський національний університет ім. Лесі Українки

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТУРИСТИЧНИХ БІЗНЕС-СТРУКТУР

Система менеджменту туристичних бізнес-структур – це певний каркас, що пов’язує всі його підрозділи та служби, в межах якого відбувається увесь управлінський процес, починаючи з збору й аналізування інформації, розробки турпродуктів, закінчуючи контролем за реалізацією прийнятих управлінських рішень.

Вивчаючи історичний зріз розвитку туроператорів, ми виявили, що процес формування системи менеджменту туристичних бізнес-структур не разовий захід, а довгострокова робота зі зворотнім зв’язком: під впливом різних факторів як організаційні структури, так і система менеджменту змінювались. Зокрема на це впливали зміст, послідовність, трудомісткість створення турпродукту, специфіки співпраці туристичної організації з вітчизняними та закордонними партнерами, наявних ресурсів, чисельності та компетентності персоналу [1-4].

У процесі дослідження виявлено, що основними чинниками, які впливають на систему менеджменту та організаційну структуру туристичного підприємства є: розмір, оскільки чим більше підприємство, тим складніша структура менеджменту; життєвий цикл підприємства; позиція на ринку; рівень компетентності та мотивованості працівників; рівень конкурентоспроможності.

Нині найчастіше застосовується лінійно-функціональна організаційна структура, проте великі туроператори все частіше використовують регіональну, командну та проектну структури.

Особливостями регіональної оргструктури є: систематизація процесів прийняття рішень за регіональною ознакою турпродукту, робота кураторів по кожному регіону, взаємодія з туристичними агентами, опрацювання інформації по всьому комплексу туристичних послуг певного регіону. Для працівників підприємства конкретизовано функції

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

туристичної діяльності, вони беруть участь у розробці довгострокових і річних планів розвитку фірми; розробляють і затверджують в установленому порядку плани інтенсифікації туристичної діяльності стосовно реалізації послуг. В кінцевому підсумку визначається тактика і стратегія діяльності туристичного підприємства і подаються відповідні пропозиції вищому керівництву.

Командні структури простіші, гнучкіші, економніші, прозоріші, порівняно з механістичними. Завдяки цим характеристикам скорочується чисельність підрозділів; зменшується кількість рівнів управління; зростає роль групової організації праці; пришвидшується реагування на зміни зовнішнього середовища; збільшується продуктивність праці; знижуються витрати; підвищується якість туристичних послуг.

При проєктній структурі менеджменту кожен напрям (проєкт) очолює керівник, а менеджери вищої ланки здійснюють консультування та узгодження дії між проєктними групами. Тобто роль топ-менеджменту полягає на стратегічному рівні у розробленні стратегії, формуванні стратегічних комунікацій, на тактичному рівні – в координації проєктів. Є ще така специфіка: гнучкі зв'язки, на відміну від формальних; до роботи залучається персонал з універсальними знаннями та навичками, тому його значення у забезпеченні ефективності роботи фірми зростає.

Проєктна структура дозволяє: прискорювати процеси розробки та удосконалення туристичних продуктів; освоювати нові сегменти ринку; орієнтуватися на специфічні ринки; підвищувати якість обслуговування споживачів; пристосуватися до змін зовнішнього середовища; залучати в проєкт потрібний персонал; уникати дублювання функцій; повна відповідальність за результати роботи.

Групова форма організації праці у цьому випадку має таку специфіку:

- здійснюється на основі проєкту, тобто проєктна команда формується і функціонує від зародження ідеї окремого турпродукту, його розробки, впровадження та промоції, супроводу на стадії надання послуг, при необхідності – корегування та удосконалення як технічних так і організаційних аспектів;

- передбачає створення команд, які функціонують автономно, повністю відповідають за результати своєї діяльності, працюють на засадах самоменеджменту, не очікуючи вказівок керівництва;

- перехід на гнучкі зв'язки в системі менеджменту фірми;

- проєктну групу очолює керівник, який задіяний на усіх етапах розвитку проєкту і має можливість самостійно залучати потрібний персонал;

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

- зникає потреба в постійному контролі, зменшується значення проміжного контролю, зростає роль мотивації персоналу у кінцевому результаті, максимальному залученні туристів, зростанні доходів;

- менеджмент вищого рівня, як зазначалось, здійснює консультаційну, координуючу роль для узгодження проектів і розподілу ресурсів.

Основні недоліки та загрози: ризик втрати керованості; ускладнення горизонтальної координації; посилення ролі працівників може призвести до великих втрат через навіть одну помилку; ризик конфліктів інтересів щодо розподілу ресурсів між проектами. Проте, не зважаючи на зазначене, проектна структура управління має значно більше переваг.

Проектна організаційна структура має ще одну специфіку – зростання ролі маркетингу як в контексті маркетингових досліджень, розробки турпродукту, так і його просування. Тому до складу проектної команди повинні входити: спеціаліст з дослідження ринку; фахівці з розробки турпродукту, інформаційного супроводу, реклами та промоції, оскільки в межах кожного проекту будуть свої відмінності, викликані результатами маркетингових досліджень кон'юнктури ринку; відмінностями в просуванні турпродукту; технічними та організаційними аспектами; підходами до формування цінової політики тощо.

Крім цього важливі такі аспекти: формування партнерської мережі та мережі регіональних представництв; організація взаємодії з ними; планування масштабів турпродукту та інтенсивності роботи; аналіз, оцінка результатів; вчасне виявлення відхилень та їх ліквідація; формування банку даних за результатами моніторингу туристичного ринку, основних конкурентів, нових трендів туристичного ринку, первинна обробка даних, їх зберігання. Для ефективної роботи останнього, необхідне впровадження корпоративної інформаційної системи як поєднання технічних засобів, системних програмних засобів, прикладного програмного забезпечення, системного адміністрування [1-4].

Література:

1. Дяченко Л. Суть та особливості управління підприємствами туристичної сфери. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2012. Вип. 1. С. 217-224.

2. Рега М. Тенденції та перспективи розвитку управління підприємствами туристичної сфери в сучасному ринковому середовищі. *Молодий вчений*. 2015. № 5 (20). С. 72-75.

3. Смачило І. Шляхи удосконалення системи менеджменту туристичних організацій / Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Географія. 2010. Вип. 2 (28). С. 191-197.

4.Ткачук Г. Ю. Особливості менеджменту туристичного бізнесу URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6833/1/139.pdf>.

УДК 004.9: 004.415.2

**І. І. ЧИЗМАР,
В. В. ГОБЛИК**
Мукачівський державний університет

ЕНДЕМІЧНІ СФЕРИ ЦИФРОВОЇ ІГРОВОЇ ІНДУСТРІЇ

Сфери цифрової ігрової індустрії деталізуються за характеристиками, яким притаманні деякі спільні риси: за спеціалізацію; за специфікою виділення, а саме: за наявністю інтеграційних структур, ідентифікованих за наявністю змішаних виробництв, різністю стадій виробництва кіберспортивного продукту.

Як окремі ендеміки цифрової ігрової індустрії виділено ті неоднорідні структури, що не просто сформовані великими структурними блоками, задіяними у розробці, просуванні, продажі відеоігор, а одночасно ідентифікуються як сфери цифрової економіки (або її ендеміки) у яких виробляються специфічні нематеріальні блага для населення [1, с. 8-12; 2]:

- кіберспорт – сфера, орієнтована на задоволення потреб, щодо організації змагань у віртуальному ігровому просторі, який відтворюється комп'ютерними технологіями за допомогою специфічної технологічної бази, представленої віддаленими ігровими площадками. Надходження за цією сферою досить різноманітні. Так, у 2019 р. обсяг світового ринку цього сегменту, без стрімінгу, оцінюються у \$2,76 млрд (або \$3,25 млрд в цінах 2011 р.). Для більшості суб'єктів з виробництва і видання ігор, сектор є не просто прибутковим бізнесом, а напрямком популяризації продукції, оскільки всі інвестиції виправдовуються позитивним впливом на доходи від продажу ігор і їх майбутнім потенціалом, як дисципліни кіберспорту, а отже і самостійного бізнесу;

- мобільний геймінг – сфера, орієнтована на ігрові додатки для смартфонів та планшетів. На мобільний геймінг затрачується найбільший середній час геймера, у порівнянні з іншими пристроями для ігор. При цьому у 2019 р. обсяг світового ринку цього сегменту \$ 68,2 млрд (або \$ 80,35 млрд в цінах 2011 р.);

- багатокористувацькі ігрові проекти – сфера, орієнтована на багатокористувацькі ігрові проекти, що паралельно є соціальними просторами (тут учасники можуть грати та спілкуватися під час гри). Тут у 2019 р. обсяг ринку ігор сягає 25,7 млрд доларів (або \$30,37 млрд в цінах 2011 р.);

- стрімінг – сфера, орієнтована на онлайн-трансляцію процесу проходження ігор у режимі реального часу. (обсяг світового ринку ігрового стрімінгу до 2019 р. становив близько 5 млрд дол. або \$5,91 млрд в цінах 2011 р.);

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ
В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

- хмарний геймінг або клаудгеймінг – сфера, орієнтована на хмарні обчислення, що ґрунтуються на технології потокового мультимедіа. За підсумками 2019 р. глобальний ринок хмарного геймінгу перевищив \$ 150 млн або \$ 177,25 млн в цінах 2011 р. (при середньорічному темпі зростання понад 45%). Вважається, що до 2024 р. обсягів світового ринку зможе вирости до 450 млн. дол., а до 2028 р. до 100 млрд. дол.).

Ці ендеміки, у свою чергу, поділяють на різні сектори, специфічні галузі цифрової економіки (у т.ч. якісно нові) та міжгалузеві інтеграційні структури, що характеризує взаємодію різних галузей і їх елементів, зокрема: цифрових програмних кодів та внутрішніх ігрових предметів; класичних медіа та розваг; діяльності в галузі спорту; телекомунікаційних; виробництва електронних компонентів і виробів з них; реклами, збору, аналізу даних; фінансових послуг; виробництва сувенірів; live-стрімінгу, донат; цифрової освіти; цифрового туризму та інші.

Характеристика виділених складових цифрової ігрової індустрії (або ендеміків) представлена у табл. 1, дозволяє констатувати, що вони досить структурно неоднорідні, оскільки сформовані великими структурними блоками.

Таблиця 1

Характеристика ендемічних сфер (ендеміків) цифрової ігрової індустрії

Сфера / продукт	Сектори сфери ідентифікація сфери за спрямованістю	Комплекси сфери специфіка виділення	базова галузь	складові інтеграційні структури, ідентифіковані за наявністю змішаних виробництв галузі *											
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
				кіберспорт / цифрова гра, що є кіберспортивною дисципліною та пов'язані з нею продукти	шутери, стратегії в реальному часі, спортивні симулятори, автосимулятори, фйтинг, командні рольові ігри з елементами тактико-стратегічної гри і т.п.	інтеграційні структури за популярними кіберспортивними дисциплінами	1	+	+	+	+	+	+	+	+
геймінг / цифрова гра	мобільний, консольний та планшетний	інтеграційні структури за класами ігор	2	+	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	+
багатокористувацькі ігрові проекти / мультіплеер	взаємодія з користувачем, віртуальна та доповнена реальність, зміна якості графіки, фіджітал-тренд, монетизація	інтеграційні структури з ігровими проектами та соціальними просторами	3		-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	+
стрімінг / мультимедіа, яке безперервно надходить користувачам я.	стрім (персональний, повсякденного життя, розваги, спілкування, ігровий)	інтеграційні структури з сервісами стрімінгу	9	-	+	-	+	+	+	+	-	-	-	+	-
хмарний геймінг / стрімінгу потокового файлу	стрімінг (прямий, на вимогу потокових відеоігор)	за системами хмарного геймінгу	3	+	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-

Примітка / * інтеграційна структура, що характеризує взаємодію різних галузей і їх елементів, зокрема: (1) цифрових програмних кодів та внутрішніх ігрових предметів; (2) класичних медіа та розваг; (3) діяльності в галузі спорту; (4) телекомунікаційних; (5) виробництва електронних компонентів і виробів з них; (6) реклами, збору, аналізу даних; (7) фінансових послуг; (8) виробництва сувенірів; (9) live-стрімінгу, донат; (10) цифрової освіти; (11) цифрового туризму та інші. Джерело: розроблено на основі [1, с. 8-12; 2; 3].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Як окремі ендеміки цифрової ігрової індустрії, не виділено віртуальну та доповнену реальність, фіджітал-тренд та зміну якості графіки [1]. Згідно проведених досліджень вони ідентифіковані як сукупність цифрових методів та інструментів створення цифрових продуктів у межах кожного ендеміку цифрової ігрової індустрії.

Розподіл ендеміків у чистому вигляді відсутній. Кожен з них містить значну кількість гібридних напрямків. Разом з тим ендеміки структурно неоднорідні, оскільки сформовані великими структурними блоками, у яких наявні:

- 1) різні сектори (які ідентифіковані нами за спрямованістю, яка є результатом поглиблення спеціалізації праці);
- 2) галузі, що забезпечують матеріально-технічну основу розвитку сфер цифрової ігрової індустрії;
- 3) галузь, що забезпечує безпосереднє виробництво спеціалізованого продукту цифрової ігрової індустрії;
- 4) міжгалузеві інтеграційні структури, які функціонують на базі інтеграційних та кооперативних зв'язків.

Література:

1. Седых И.А. Индустрия компьютерных игр / И.А. Седых // Центр развития. URL: <https://dcenter.hse.ru/data/2020/07/27/1599127653/Индустрия%20компьютерных%игр-2020.pdf>.
2. NewZoo: объем мирового киберспортивного рынка в 2020 году впервые превысит \$1 млрд / Киберспорт, URL: <https://www.sostav.ru/publication/newzoo-obem-mirovogo-kibersportivnogo-rynka-v-2020-godu-vpervye-prevysit-milliard-dollarov-42092>.
3. Price water house Coopers database. Retrieved from: https://www.pwc.com/content/pwc/userReg/login.en_gx.html?redirectUrl=gG0V-55Ipsw21J2UMYgbIH5kctJLK2-lwWPau2GN84=&referrer=gG0V-55Ipsw21J2UMYgbIH5kctJLK2-lwWPau2GN84=&parentPagePath=/content/pwc/gx/en.

УДК 351.863+32.019

І. К. ЧУКАЄВА

Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ВПЛИВ ТАРИФІВ НА РОЗВИТОК МІЖТРАНСПОРТНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ПРИ ТРАНСПОРТУВАННІ НАФТИ ТА НАФТОПРОДУКТІВ

Транспортування нафти. АТ «Укртранснафта» у 2019 році збільшило транспортування нафти на 0,5% - з 15,44 млн т до 15,51 млн т. (табл. 1).

Таблиця 1

Транспортування нафти магістральними нафтопроводами у 2018-2019 рр., млн. т

	2018	2019
Всього, в тому числі:	15,4	15,5
внутрішнє транспортування	2,1	2,4

Джерело [1]

Обсяг внутрішнього транспортування нафти у 2019 році склав 2,38 млн т – на 13,4% (281,30 тис. тон) більше, ніж в 2018 році. Це найвищий за останні п'ять років обсяг прокачування нафти на НПЗ України. Зокрема, обсяг транспортування української нафти на Кременчуцький НПЗ у 2019 році збільшився в порівнянні з 2018 роком на 4,0% – до 1,01 млн т. Обсяг транспортування легкої нафти з чорноморських портів на Кременчуцький НПЗ за результатами 2019 року зріс порівняно з 2018 роком на 34,4% – до 908 тис. тон.

Тарифи. У 2017 р НКРЕКУ розробила методику поетапного підвищення тарифів для «Укртранснафти». Тарифи збільшуються в зв'язку зі зміною методології порядку їх формування, відходу від субсидування внутрішніх тарифів за рахунок транзитних, зменшення кількості маршрутів транспортування з 18 до шести (п'ять маршрутів до Кременчугського НПЗ та один до Шебелинського) (рис. 1), а також зростанням обсягів транспортування на Кременчуцький НПЗ. У 2019 році було прийнято Постанова НКРЕКП про підвищення тарифів для «Укртранснафти».

У 2019 Укртранснафта і Укртатнафта уклали угоду про збільшення транспортування нафти від чорноморських портів до Кременчуцького НПЗ на рівні 1,2 млн тон на рік. Завдяки цій угоді тарифи на внутрішнє транспортування нафти будуть підвищуватися поступово протягом трьох років.

Рис. 1. Діючі маршрути постачання нафти системою «Укртранснафта» і тарифи на прокачку [1]

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Вартість транспортування нафти по трубопроводу приблизно в 2,5 рази дешевше, ніж залізницею. Зокрема, на двох маршрутах поставки нафти з родовищ ПАТ «Укрнафта» на НПЗ в Кременчуці - а саме від Гнідинці та Малої Павлівки – тарифи зростуть в більш ніж два рази, а від Глинсько-Розбишеловкі - в 1,7 рази (табл. 2).

Таблиця 2

Тарифи на доставку нафти трубопровідним і залізничним транспортом в Україні, грн / тон

Маршрут	Чинний ж / д тариф	Тарифи на прокачування нафти по внутрішніх маршрутах, грн / т без ПДВ			
		Діючі тарифи в 2018	1 жовтня 2019	1 жовтня 2020	1 жовтня 2021
НПС «Долина» - НПК «Галичина»	79,58	101,6	118,57	138,38	161,5
НПК «Гнідинці» - Кременчуцький НПЗ	118,07	52,2	71,77	98,69	135,7
ЛВДС «Глинсько-Розбишівська» - Кременчуцький НПЗ	134,1	41,1	51,58	64,25	80,04
«М. Павловка» - Кременчуцький НПЗ	179,96	53,4	74,78	104,73	144,66
МНТ «Південний» - Кременчуцький НПЗ	101,3	101,3	147,08	234,76	310,09
ПЗД «Одеса» - Кременчуцький НПЗ	228,96	107,9	132,13	161,80	198,14

Джерело [3]

По маршруту від Одеси до Кременчуцького НПЗ, за яким з березня 2017 року на завод поставляється азербайджанська нафта, тариф збільшиться з 107,9 грн / т до 153,9 грн / т. По маршруту від МНТ «Південний» до заводу тариф р складе 139,4 грн / т проти чинного 101,3 грн / т (всі тарифи вказані без ПДВ).

Таким чином, хоча тариф «Укртранснафти» на транспортування нафти й виросте, але все одно залишиться дешевше, ніж залізницею.

Відвантаження нафтопродуктів на внутрішній ринок України за видами транспорту. З таблиці 3 випливає, що переважна частка відвантажень з Кременчуцького НПЗ припадає на залізничний транспорт, далі за зменшенням трубопровідний і автотранспорт. На сьогоднішній день покупцями кременчуцьких нафтопродуктів є як оптові гравці, так і мережі АЗС.

Таблиця 3

Частки відвантаження нафтопродуктів на внутрішній ринок України за видами транспорту за 2018-2019 роки, %

Вид транспорту	2018 рік	2019 рік
Залізниця	73,3	72,2
Трубопровід	16,4	17,3
Авто	8,9	9,3

Складено автором на основі даних [3]

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ
В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Тарифи. Тарифи Укрзалізниці у внутрішньому сполученні збільшилися. Вартість перевезення 1 т на відстань 500 км виросла в середньому на 20% (табл.4)

Таблиця 4

**Зміни в тарифах на транспортування нафтопродуктів Укрзалізницею
(дол. США за 1 тону на 500 км)**

Найменування вантажу	2017 р.	2019 р.	Різниця	Зростання в %
Нафтопродукти світлі	12,62	15,96	2,3	17,7

Джерело [4]

Надання послуг з транспортування імпортованих світлих нафтопродуктів. У розрізі транспорту на залізничні поставки нафтопродуктів доводиться 67,1%, трубопровідні – 23,7%, морські – 9% і авто – близько 0,1% (табл. 5).

Більша частина перевезення нафтопродуктів на внутрішній ринок та послуг з транспортування імпортованих світлих нафтопродуктів здійснюється залізничним транспортом з часткою понад 70%, а іншими видами транспорту в сукупності, в тому числі трубопровідним, близько 30%.

Таблиця 5

**Структура імпортованих поставок нафтопродуктів по видам транспорту
в 2018-2019 рр., %**

Вид транспорту	2018	2019
Залізничний	67,1	58,0
Трубопровідний	23,7	36,1
Морський	9,0	5,7
Автомобільний	0,1	0,2

Складено автором на основі даних [3]

Оптові партії нафти і нафтопродуктів транспортуються в основному з використанням залізничного і трубопровідного транспорту, що говорить про їх альтернативність.

Послугами автомобільного транспорту нафтопродукти транспортуються дрібнооптовими партіями, як правило, безпосередньо в місця їх реалізації кінцевим споживачам (АЗС, ТЗК в аеропортах). Що дозволяє виключити його з порівняння з залізничними перевезеннями і трубопровідним транспортом.

Таким чином, основними конкуруючими видами транспорту при перевезенні нафти та нафтопродуктів є залізничний та трубопровідний транспорт. При чому хоча тариф «Укртранснафти» на транспортування нафти й виросте, але все одно залишиться дешевше, ніж залізницею. Зростання залізничних тарифів на перевезення світлих нафтопродуктів

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

призводить до зростання обсягів їх перевезень трубопровідним транспортом. Тому найбільш конкурентоспроможним видом транспорту при перевезенні нафти і нафтопродуктів є трубопровідний транспорт.

Література:

1. Офіційний сайт «Укртранснафта». URL: <https://www.ukrtransnafta.com>. (
2. Постанова НКРЕКП «Про встановлення тарифів на транспортування нафти магістральними трубопроводами АТ «Укртранснафта» для споживачів України на перехідний період» від 11.10.2019. № 2. 108. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v2108874-19#Text>.
3. Офіційний сайт «Нафтогаз України». URL: <https://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf?Open>.
4. Копылов Н. Тарифы Укрзалізнички: ближе к России, дальше от ЕС / Н. Копылов // Бізнес цензор. – URL: https://biz.censor.net/resonance/3234357/tarify_ukrzaliznytsi_blije_k_rossii_dalshe_ot_es.

УДК 65.012.32

Й. Й. ЧУКРАН
Мукачівський державний університет

СТРАТЕГІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Організаційний розвиток (з англ. OD – Organization Development) – це концепція розвитку організацій, на основі якої виник інтегрований прикладний підхід до планових змін сформованих систем і процесів функціонування організацій.

Під організаційним розвитком стали визначати сукупність скоординованих єдиною метою зусиль, за допомогою яких людські ресурси підприємства вивчаються, ідентифікуються, залучаються у виробництво й розвиваються, причому такими шляхами й способами, які підвищують не тільки загальний рівень організованості економічних суб'єктів, але також їх здатність самостійно планувати свою діяльність та розв'язувати проблеми, що виникають.

Ф. Лютенс вважає, що організаційний розвиток – комплекс практичних заходів, спрямованих на поліпшення взаємодій між членами робочої команди й робочими групами в організації, удосконалювання процесів прийняття рішень, планові зміни організаційної культури підприємства, розв'язання організаційних проблем [1]. Тобто, організаційний розвиток це процес системної й планомірної зміни організації, людських і соціальних взаємин у колективі, спрямований на вирішення проблем організації.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Становлення підходу організаційного розвитку пов'язують з трьома основними чинниками:

I. Зміна умов існування фірм. Зростаюча динамічність середовища включає наступні моменти: інтеграція ринків збуту, скорочення життєвого циклу продукту, розвиток технологій й засобів комунікацій, зміни організаційних структур, ускладнення управління виробництвом, поглиблення спеціалізації й кооперації.

II. Підвищення ролі людського фактору в управлінні. Відбувається у зв'язку з усвідомленням нової ролі керівників та працівників і пред'явленні до них нових вимог.

III. Нагромадження матеріалів в області дослідження групи й групової динаміки.

Організаційний розвиток це безперервний процес удосконалювання організації, що складається з декількох стадій: Усвідомлення потреби в змінах, Вхідження в організацію агента зміни, Створення системи робочих взаємин агенту змін, Стадія збору інформації, Діагностична фаза, Формування планів дій, стратегій і технік їх реалізації, Моніторинг, коректування й стабілізація програм дій, Завершення програми організаційного розвитку.

Основні види організаційних змін полягають у наступному: зміна стратегічного курсу організації; злиття декількох організацій в одну; перехід на нову систему планування; зміна принципів або ринків збуту; впровадження нових технологій; впровадження нового стилю управління; реструктурування організації.

Організаційний розвиток припускає приховане або явне використання теорії планованих змін, що описують процес проведення реформ, тобто етапи руху до поставленої мети і дії, які сприяють (або перешкоджають) їх досягненню. Найбільш відомі і популярні моделі проведення змін: модель контексту і процесу Е. Петтігрю, трьохступенева модель К. Левіна, модель дослідження-дії, модель планування змін.

Модель контексту і процесу Е. Петтігрю [2]. Необхідність і спрямованість змін неможливо усвідомити або керувати ними у відриві від їх контексту. Е. Петтігрю розглядав організаційні реформи як історичний процес, який передбачає взаємодію організації як із внутрішнім, так і з зовнішнім середовищем. Внутрішня середа включає в себе структурні, культурні та політичні механізми організації, що формують світ здійснюють зміни індивідів, що сприяють або перешкоджають перебудові. Тут постають проблеми структури прийняття рішень. Е. Петтігрю показав, що наявність або відсутність адекватних обговорень проблем впливало на проведення стратегічних змін в компанії. Перший і надзвичайно важливий етап процесу змін - створення адекватної структури, що дозволяє обговорювати реформи і управляти процесом їх здійснення. Е. Петтігрю особливо підкреслює масштаб взаємодії зовнішнього середовища і організації. Зовнішнє середовище впливає на становище

організації, однак менеджери можуть або реагувати на сигнали, або ігнорувати їх. Аналогічно менеджери мають можливість деяким чином впливати на зовнішнє середовище, оскільки вони не є пасивними реципієнтами відбуваються навколо подій.

Трьохступенева (тришагова) модель змін К. Левіна [3], розглядає зміни як модифікацію тих сил, які сприяють стабільності певної поведінки. Перевага в цих силах в ту або іншу сторону може прискорити або сповільнити процес організаційних змін. Основа моделі – положення про те, що розуміння змін передбачає усвідомлення поняття стабільності. Вирішуючи питання про сили, що приводять до встановлення і підтримання рівноваги, розглядають фактори, які «підштовхують» до змін, і сили, спрямовані на збереження стабільності. Автор назвав їх відповідно «спонукаючими» і «обмежуючими» силами. При рівності цих сил в організації зберігається стійке положення. Здійснення змін передбачає зростання значення спонукаючих факторів, або зменшення обмежуючих, або якусь комбінацію взаємодій, що приводить до порушення їх балансу.

Модель «дослідження – дії» це процес проведення змін, заснований на отриманні даних в результаті проведення дослідження і здійснюваний в певній циклічній послідовності. Цей поетапний процес заснований на тісному співробітництві менеджменту організації та зовнішніх (для даної компанії) консультантів або інструкторів, які спеціалізуються в галузі організаційного розвитку. У даному процесі великий упор робиться на проведення дослідження (збір даних та їх аналіз), перш ніж будуть сплановані і здійснені зміни. Сюди також включається ретельний аналіз і оцінка результатів по вжитим діям.

Якщо результати, в тій мірі, як були визначені спочатку, не досягнуті, то весь цикл повторюється, починаючи з першого етапу. Ітерація може проходити багато разів до тих пір, поки не будуть отримані бажані результати. У залежності від масштабу і глибини змін і ситуації, в якій вони відбуваються, проект може тривати від півроку до двох років.

В основі моделі планування змін лежать два основних принципи:

а) вся наявна інформація повинна вільно і відкрито циркулювати між менеджментом і консультантами (або агентами змін);

б) цінність інформації визначається її придатністю до використання в практичних діях.

Модель запланованих змін Т. Каммігса і К. Уорлі описує здійснювані в процесі змін основні види діяльності організації і, на думку авторів, увібрала в себе все найцінніше з розглянутих концепцій. Вони відзначають, що процес змін зазвичай носить нелінійний характер. Різні завдання накладаються один на одного, виконуються непослідовно, нова інформація або зміну внутрішніх і зовнішніх умов змушують починати процес перетворень спочатку.

Література:

1. Лютенс Ф. Концепция организационного поведения: прошлое как пролог к настоящему и будущему. Проблемы теории и практики управления, 1997, №1.
2. Pettigrew, A. M. Context and action in the transformation of the firm. The Journal of Management Studies. Oxford, 1987, Vol. 24, Iss. 6; p. 649-671.
3. «Трехфазная модель изменений» К. Левин. Инструмент №14. URL: <https://utrainig.ru/2019/09/12/trehfaznaya-model-izmenenij/>

УДК 338.27

Й. П. ШАШОВЕЦЬ
Мукачівський державний університет

СИСТЕМНІ ТА ЛОКАЛЬНІ ПРОЯВИ КРИЗОВИХ ЯВИЩ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасний стан суспільно-економічних відносин все частіше характеризується терміном «кризова економіка». Загальносвітова пандемія, зниження ділової активності в переважній більшості сфер господарювання, посилення нестабільності середовища ведення бізнесу та неможливість прогнозувати основні параметри розвитку ринку, а відтак – приймати обґрунтовані управлінські рішення – це далеко не повний перелік взаємопов'язаних проблем, з якими стикаються підприємства в сучасних реаліях. Комплексний, глобальний та об'єктивний характер даної кризи вимагає, по-перше, інтенсифікації зусиль з антикризового управління підприємствами, а по-друге, зміни підходів до розуміння проявів кризових явищ на рівні окремої організації.

Будь-яка система антикризового управління є комплексним процесом, першим етапом якого є діагностика кризового стану підприємства. Важливість діагностики обумовлюється тим, що її результати дають можливість визначити глибину кризи, її масштаби, спрогнозувати варіанти подальшого розвитку ситуації, обґрунтувати заходи, необхідні для її подолання, оцінити можливості підприємства щодо виходу з кризи і т.д. Вихідним етапом такої діагностики є розпізнавання явищ, тенденцій та ознак, які можуть бути охарактеризовані як кризові. За визначенням Григорєвої О. В. та Міщенко А. Ю., «...найбільш простою формою і водночас складовою кризи є кризове явище. Цей показник в діяльності підприємства є моментом різкого загострення суперечностей, які виникають у процесі взаємодії окремих елементів мікроекономічних систем між собою та з зовнішнім середовищем» [1, с. 78].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Потрібно зазначити, що на даний час не існує єдиних загальноприйнятих підходів щодо чіткого окреслення ознак кризового стану підприємницької структури. Практикується підхід, згідно з яким способом ідентифікації кризи на підприємстві вважається погіршення (падіння) економічних показників його діяльності, таких як обсяги продажу та виручка від реалізації, валовий дохід та ін. понад критичні значення (більше 15%).

Однак в сучасних умовах, коли домінуючими чинниками кризи підприємницьких структур є все-таки чинники зовнішнього походження (часто позаекономічного характеру), такий підхід не може бути повністю прийнятним. Підприємство може не працювати з об'єктивних причин (тимчасові обмеження, пов'язані з карантинном, скорочення попиту на його товари чи послуги тощо) і через це не отримувати звичні обсяги виручки. Тому з метою забезпечення об'єктивності оцінювання глибини кризового стану підприємства доцільно насамперед визначити критерії розмежування негативних явищ в господарській діяльності на локальні та системні прояви кризи. Таке розмежування дасть змогу підвищити ефективність та обґрунтованість управлінських рішень, що приймаються в системі антикризового менеджменту, розпізнати ті загрози, вплив яких на підприємство має довготривалий і систематичний характер.

До локальних проявів кризи доцільно відносити ті з них, які, по-перше, стосуються окремих напрямів господарської діяльності підприємств (збутова, інвестиційна діяльність, матеріально-технічне забезпечення тощо); по-друге, виражаються у тимчасовому зниженні окремих показників ділової активності. Наприклад, як локальні прояви криз можна вважати отримання підприємствами збитків або від проведення окремих господарських операцій, або в окремі тимчасові періоди; збільшення тривалості виробничого циклу через збої в постачанні матеріальних ресурсів; дефіцит грошових коштів підприємства для виконання ним своїх зобов'язань і фінансування своєї поточної діяльності; скорочення попиту на товари та послуги підприємства внаслідок незалежних від нього причин та обставин тощо.

Локальні кризи мають місце у практиці діяльності кожного господарюючого суб'єкта, вони вимагають відповідного обставинам алгоритму дій та вжиття заходів, спрямованих на відновлення нормальних параметрів життєдіяльності підприємства.

Системні прояви кризи на підприємствах виражають комплексні проблемні явища, що охоплюють різні напрями діяльності господарюючих суб'єктів. В деяких випадках системні кризи виникають внаслідок відсутності або неефективності заходів реагування на окремі локальні прояви кризових явищ. Наприклад, дефіцит грошових коштів у підприємства з тимчасового може перерости у «хронічний», якщо внутрішні резерви протидії поточній збитковості вичерпуються.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Однак часто системні кризи на підприємствах виникають як завершальний етап економічного механізму, який можна охарактеризувати як ланцюг послідовних взаємозалежних економічних явищ. Механізми виникнення системних криз детермінуються дією низки вихідних взаємозалежних економічних явищ, які, як правило, відбуваються у визначеній послідовності і можуть викликати «ефект падаючого доміно», наприкінці чого настає завершальне явище - кризовий стан.

Найбільш поширеними ознаками системних криз на підприємствах вважаємо:

- втрату кадрового потенціалу внаслідок інтенсифікації процесів звільнення найбільш кваліфікованого та досвідченого персоналу;
- скорочення або захоплення конкурентами стратегічної зони господарювання;
- стрімке погіршення показників фінансового стану підприємства та його нездатність відновити свою платоспроможність внаслідок недостатності власних коштів та відмови кредитних установ у виділенні фінансування;
- хронічне технологічне відставання підприємства від конкурентів, що негативно відображається на якості його продукції;
- низький рівень адаптованості організаційної структури управління до умов діяльності підприємства, а також невідповідність інструментів, форм і засобів управління цілям діяльності організації.

Як уже зазначалося вище, системні кризи знаходять свій негативний прояв у різних складових діяльності підприємства, жоден з проявів таких криз не відбувається сам по собі, тобто його руйнівний вплив обов'язково торкнеться всіх напрямків і параметрів господарської діяльності. Наприклад, технологічне відставання підприємства від конкурентів обов'язково погіршить його ринкові позиції, що призведе до поступової втрати кадрового потенціалу, негативно відобразиться на якості управлінських процесів і т. д. В цьому і полягає значимість розмежування локальних та системних проявів кризових явищ на підприємствах. Якщо криза з локальної вже переросла в системну, то й комплекс антикризових заходів повинен спрямовуватися на усі сфери, напрямки та аспекти діяльності організації, а не зосереджуватися на чомусь одному.

Як зазначають Вербівська Л. В., Кушнір І. В., Романюк А. С. «...у практиці господарювання використовують два підходи до визначення кризи: позитивний, що визначає кризу на підприємстві як переломний момент у розвитку змін, об'єктивний процес, притаманний кожному життєвому циклу; негативний, згідно з яким криза має виключно руйнівний вплив на діяльність підприємства та спричиняє банкрутство» [2, с. 251]. Отже, будь-яка кризова ситуація може бути використана на користь розвитку підприємства за

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

умови конструктивного ставлення до неї з боку керівництва. Криза може розглядатися як механізм «самоочищення» організації від застарілих чи неефективних елементів; як мотивація до внутрішньо-організаційних змін чи реалізації нових стратегій; як шлях, за яким для підприємства відкриваються нові можливості і т.д.

Ляшенко Н.В. підкреслює, що не сама криза має конструктивний чинник (по своїй суті вона є деструктивна), однак криза задає потенцію до конструктивних дій з боку менеджменту, які повинні перебудувати діяльність підприємства, для того подолати кризу. Для цього може потребуватися мобілізація всіх резервів підприємства, корінна ломка та перебудова його організаційно-виробничої сфери [3]. Таким чином, будь-яка криза на підприємстві, як системна, так і така, що має локальні прояви, за умови якісного антикризового управління може стати рушійною силою для позитивних змін у розвитку організації.

Література:

1. Григорєва О. В., Міщенко А. Ю. Кризові явища в економіці та їх прояви на підприємстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2017. Випуск 13, ч. 1. С. 76-79.
2. Вербівська Л. В., Кушнір І. В., Романюк А. С. Діагностика кризового стану підприємств у сучасних умовах господарювання. «Молодий вчений». Серія «Економічні науки» 2018. № 12 (64), С. 250-254.
3. Ляшенко Н. В. Причини виникнення, функції та вплив кризових явищ на управління підприємством. Електронний журнал «Ефективна економіка». № 2, 2012.

Секція 3

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ
ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І
ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ**

УДК 351.82:332

М. Я. ВИСОЧАНСЬКА
Інститут агроєкології і природокористування НААН

**ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА В КОНТЕКСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ**

Сучасний розвиток прикордонного простору України свідчить, що транскордонне співробітництво у державі стає одним із вагомих аспектів реалізації інтеграційної стратегії на регіональному рівні і посідає чільне місце у процесі формування і становлення нової системи взаємовідносин із сусідніми державами в умовах формування і функціонування агропромислового комплексу прикордонної та транскордонної співпраці по обидва боки кордону.

Наразі в Україні транскордонне співробітництво розглядається у двох площинах – як інструмент розвитку прикордонних територій і як чинник реалізації євроінтеграційних прагнень. Головним завданням транскордонного співробітництва України на кордоні з ЄС є подолання наслідків втілення за радянських часів концепції кордону як лінії розподілу і посилення його контактної функції. Це, серед іншого, передбачає недопущення проведення нових розмежувальних ліній після розширення ЄС. З іншого боку, зберігається ситуація фактичного недозавантаження цілого комплексу ресурсів прикордонних регіонів України (людських, виробничих, природних, туристично-рекреаційних тощо), що формує зацікавленість закордонних партнерів у включенні їх в обіг [1].

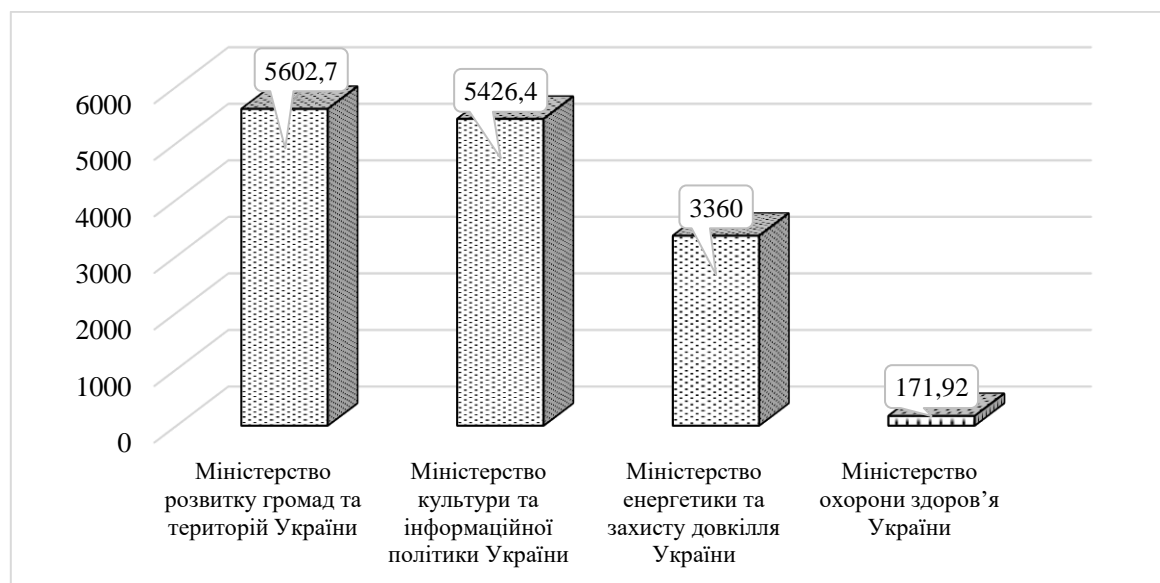
Аспекти розвитку аграрного сектору в контексті транскордонного та прикордонного співробітництва, що забезпечують фінансову, інвестиційну та інноваційну спрямованість господарюючих суб'єктів досліджені у працях П. Гайдуцького, Ю. Губені, І. Куліш, П. Музики, Г. Пересадько, Х. Притулита інших провідних учених.

Варто відмітити, що в Україні транскордонне співробітництво як інструмент підвищення конкурентоспроможності прикордонних територій та чинник прискорення інтеграційних процесів відображено у Державній стратегії регіонального розвитку на період 2021-2027 рр. та Державній програмі розвитку транскордонного співробітництва на 2021-

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

2027 роки. Уряд затвердив Державну програму розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки, дана програма визначає: пріоритетні напрями та основні завдання розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки; механізм її реалізації; обсяги та джерела фінансування. Реалізація Програми здійснюватиметься шляхом виконання визначених заходів та проєктів транскордонного співробітництва, яким може надаватися державна фінансова підтримка. Програмою передбачається реалізація 25 проєктів транскордонного співробітництва, які спрямовані на розвиток інфраструктури, прикордонних регіонів України, охорону навколишнього природного середовища [2].

Фінансове забезпечення Програми здійснюється у межах коштів, передбачених у державному і місцевих бюджетах на відповідний рік, а також за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку, міжнародної технічної допомоги та інших джерел тощо. Адже серед головних розпорядників коштів державного бюджету, необхідних для реалізації проєкту визначено – Міністерство розвитку громад та територій України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство енергетики та захисту довкілля України, Міністерство культури та інформаційної політики України (рис. 1).

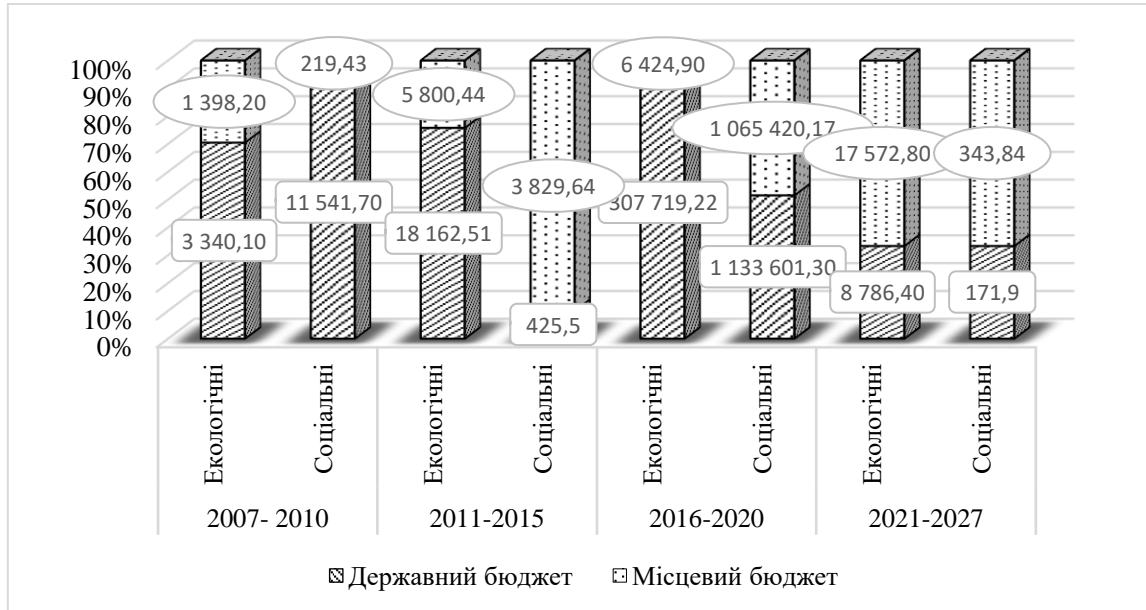

Рис. 1. План фінансування міністерств щодо забезпечення розвитку транскордонного співробітництва

Джерело: сформовано автором на основі програм ТКС

Суттєвими викликами є відсутність достатнього обсягу фінансового забезпечення реалізації заходів і проєктів (програм) транскордонного співробітництва; низький рівень активності суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва щодо реалізації проєктів транскордонного співробітництва; недостатній рівень якості проєктного менеджменту на рівні місцевої виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що визначає низьку

спроможність місцевих суб'єктів до залучення зовнішнього фінансового ресурсу для реалізації спільних проєктів [2], де нами проаналізовано фінансування проєктів екологічного та соціального спрямування (рис. 2).

Рис. 2. Фінансування проєктів транскордонного співробітництва за період з 2007-2027 рр.

Джерело: сформовано автором на основі програм ТКС

Таким чином, на сьогоднішньому етапі місцевим органам влади варто активізувати включення у процес добровільного об'єднання територіальних громад з метою посилення інституціональної та фінансової спроможності щодо розширення можливостей регіонального та транскордонного співробітництва в контексті аграрного сектору, оскільки в даній програмі не заплановано фінансування на розвиток аграрного сектору.

Література:

1. Гороховська К. В. Транскордонне співробітництво в Україні: значення та пріоритетні напрями розвитку / К. В. Гороховська // Електронний журнал «Ефективна економіка» № 8, 2017. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5736>.
2. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2021- 2027 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/proekt-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrayiny-pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-programy-rozvytku-transkordonnogo-spivrobitnyctva-na-2021-2027-roky/>

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Функціонування будівельних підприємств України безпосередньо впливає на хід економічних процесів як регіону, так і країни в цілому. Метою діяльності підприємств будівельного комплексу виступає забезпечення населення, підприємств будівлями й спорудами житлового і промислового призначення з високим рівнем комфорту та зручності, та отриманням доходу. Широкий спектр питань, пов'язаних з концептуальною основою управління та напрямками вдосконалення обліку доходів будівельних підприємств, розкривається у працях В. Н. Авдеєнко, А. І. Анчишкина, Б. Є. Бачевського, Р. Ю. Сіміонова.

Перебудова вітчизняної системи обліку та звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів, впровадження нових господарських механізмів призвели до відповідних змін і у обліку будівельних підприємств. На даному шляху звичайно виникло багато дискусійних та проблематичних питань. Узагальнюючи дослідження численних фахівців у галузі обліку будівництва [2,4] можна вказати такі найбільш гострі питання:

1) діюча в Україні система кошторисних нормативів ДБН не відповідає структурі витрат, визначених системою Положень (Стандартів) бухгалтерського обліку України (П(С)БО);

2) визнання доходів і витрат протягом виконання будівельно-монтажних робіт – чітко виконує постулат обліку – превалювання економічної сутності над юридичною формою – але не відповідає (в правовому розумінні) юридичній природі будівельного договору;

3) специфіка оцінки та визнання доходу у разі сплати замовником виконаних підрядних робіт матеріальними цінностями (наприклад, товарами, об'єктами основних засобів тощо);

4) пошук найбільш оптимальних шляхів організації механізму фінансування будівництва;

5) наближення вимог та повне узгодження МСБО №18 «Дохід» і П(С)БО №18 «Будівельні контракти».

Важливим питанням є специфіка оцінки та визнання доходу у разі сплати замовником виконаних підрядних робіт матеріальними цінностями (наприклад, товарами, об'єктами основних засобів тощо). Тривалість процесу будівництва, а, отже, і тривалістю процесу здійснення розрахунків між замовником і підрядником у будівництві обумовлює обговорення в будівельних контрактах поетапного здійснення оплати замовником виконаних

підрядником робіт. Якщо в будівельному контракті передбачена тільки грошова форма оплати, нема труднощів із виконанням зазначеної вище вимоги. Однак, коли оплата здійснюється, наприклад, товарами або об'єктами основних засобів, це викликає необхідність (до повного завершення розрахунків) постійного відстеження їхньої справедливої вартості, та у випадку її зміни – переоцінювання доходу за будівельним контрактом.

Оскільки будівельна галузь належить до висококонкурентного сегменту, питання підвищення ефективності діяльності, зокрема шляхом зниження витрат на виробництво будівельної продукції, набуває особливої актуальності. У 2009 р. внаслідок кризових явищ в економіці України, які негативно вплинули на підприємство будівельної галузі через скорочення обсягів замовлень, подорожчання основних видів сировини, скорочення доступу до кредитів, більшість підприємств отримали менше замовлень та знизили обсяги виконання будівельно-монтажних робіт, обмежили ресурси, що використовувалися у виробничому процесі [5].

Формування економічного потенціалу підприємства – це процес його створення, спрямованої та закономірної зміни, переходу від одного стану в інший, більш досконалий. Формування економічного потенціалу підприємства відбувається під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища існування підприємства [3].

Будівельні підприємства функціонують у складній економічній ситуації, обумовленій великою кількістю та динамічністю внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на господарську діяльність будівельників. У такому агресивному конкурентному середовищі нераціональне використання наявних ресурсів та недосконалість методів управління ставлять під загрозу подальше існування будівельних підприємств [6].

Будівельна галузь будь-якої країни є своєрідним показником рівня розвитку її економіки, оскільки визначає стан багатьох сфер, для яких виступає матеріальною базою, створюючи необхідні матеріально-технічні передумови та забезпечуючи спорудження, ремонт і реконструкцію об'єктів виробничого та невиробничого призначення. У взаємодії з багатьма іншими галузями промисловості будівельна галузь формує будівельний комплекс, складовою якого вона є. Нині ситуація в галузі є близькою до кризової – низький рівень виробництва, великий відсоток зношення основних засобів галузі, нестача фінансування та значні обсяги незавершеного будівництва – це лише частина проблем, що свідчить про необхідність реформування вітчизняної будівельної сфери. Основним негативом, що зменшує доходи будівельних підприємств є:

1. Недостатні інвестиції в будівельну галузь, обсяг яких зростає повільними темпами та є причиною низького рівня фінансування будівельних робіт. Посилення впливу такого

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

фактору, що обмежує інвестиції, як високі процентні ставки за кредитами. Відповідно, першочерговим завданням у реформування галузі є підвищення інвестиційної привабливості і конкурентоздатності вітчизняних будівельних підприємств, шляхом формування ефективної інвестиційної стратегії підприємств.

2. Повільні темпи росту обсягів готової продукції будівництва, зокрема обсягів зданого в експлуатацію житла та загальних площ нерухомості, свідчать про необхідність підвищення результативності діяльності будівельних підприємств, збільшення обсягів виробництва будівельної продукції.

3. Налагодження ситуації в сфері житлового будівництва. Для її вирішення необхідно здійснити низку заходів, що забезпечать або підвисять рівень доходів населення або зниження вартості квадратного метра. Одним із можливих варіантів вирішення назрілих проблем у галузі та часткового задоволення надмірного попиту на житло є заміна численних і неефективних житлових програм, що сьогодні діють на єдину програму будівництва орендного житла з правом викупу [1].

Отже, перспективи розвитку будівельного підприємств залежать від формування і успішного розвитку його економічного потенціалу. Аби досягти успіхів у сьогоднішніх умовах господарювання, будівельне підприємство повинно постійно підтримувати високий рівень свого економічного потенціалу, який забезпечується ефективною виробничо-господарською діяльністю, стійким фінансовим станом, випередженням конкурентів, підтримкою високого рівня конкурентоспроможності продукції. Дослідження внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на субпотенціали економічного потенціалу підприємства дозволяє виявити тенденції впливу цих факторів на кожний конкретний субпотенціал, розробити необхідні заходи з метою коригування такого впливу і досягнення поставлених підприємством цілей. Перспективним є прогнозування величин доходів будівельних підприємств при визначені цілей діяльності й розвитку будівельного підприємства.

Література:

1. Дерій В. А. Контроль за доходами щодо видів діяльності підприємств: завдання, послідовність, результати / В. Дерій // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль, 2011. – Вип. 2. – С. 151-160.
2. Дмитренко А. В. Облік доходів і витрат у будівельних організаціях / А. В. Дмитренко // Коммунальное хозяйство городов: Научн.-техн. сб. Вып.50. – К.: Техніка, 2003. – С.139-145.
3. Макарова Г. С. Формування економічного потенціалу будівельного підприємства / Г. С. Макарова // Економічний часопис. – 2012. – №7-8. – С.47-49.

4. Визначення впливу основних чинників на величину операційного прибутку будівельних підприємств / К. О. Спірідінова // Економічний часопис. – 2012. – №3-4. – С.63-66.
5. Шайкан А. В. Бухгалтерський облік у прийнятті управлінських стратегічних рішень: [монографія] / А. В. Шайкан. – К. : КНЕУ, 2009. – 303 с.

УДК 65:045

**В. М. ГОЛОВАЧКО,
Е. Ф. ВИБЕР**
Мукачівський державний університет

ІНФОРМАЦІЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах світового соціально-економічного розвитку, особливо важливим фактором є інформаційне забезпечення процесу управління, що складається в зборі і обробці інформації, необхідної для прийняття правильних та обґрунтованих управлінських рішень.

Значний вклад в дослідження ролі інформаційного забезпечення в управлінському обліку внесли: Ф. Ф. Бутинець, Г. Г. Кірейцев, М. А. Вахрушина, С. Ф. Голов, В. Б. Івашкевич, І. О. Ламикін, Ю. Я. Литвин, Б. Г. Маслов. Не можна не відзначити, що будь-які прийняті рішення вимагають обробки великої кількості інформації, компетентність керівника залежить не стільки від набутого досвіду, скільки від володіння достатньою кількістю інформації про швидко мінливу ситуацію й уміння нею скористатися.

Поява сучасної техніки й технології збирання та обробки управлінської інформації викликала необхідність вивчення й осмислення їх суті, місця й ролі в управлінському процесі, сприяє якісним змінам механізму державного управління [2].

Явища реального світу і процеси, що відбуваються у суспільному виробництві, об'єктивно відображаються за допомогою інформації, потоки якої реально існують поряд з потоками робочої сили, матеріалів і знарядь праці. Подібно речовині і енергії, інформацію можна створити, обробляти, зберігати, передавати, використовувати [1].

Інформація (англ. Information) означає тлумачення, повідомлення, роз'яснення, викладання.

Будь-яка за змістом інформація існує у формі різних її матеріальних носіїв (у вигляді електричних імпульсів, усної мови, магнітного запису, показів лічильників, письмових документів, перфокарт і т. ін..) [1] Для управління найбільше значення має інформація, зафіксована на постійних носіях, перш за все у вигляді різних паперових документів, магнітних стрічок, барабанів, перфокарт і перфострічок [3].

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Інформацію передають організовано (формально) і стихійно (неформально). Так, періодичні звіти за визначеною формою становлять організований зворотний зв'язок, а стихійне поширення чуток – неформальні канали зв'язку між людьми.

Залежно від функції, яку виконує інформація в управлінському циклі, вона буває розпорядчою, зворотного зв'язку, запам'ятовуючою [2].

У процесі управлінської діяльності використовують науково-технічну, адміністративно-правову, метеорологічну, агробіологічну та інші види інформації. Наукову інформацію, в свою чергу, поділяють на економічну, соціально-політичну, ідеологічну [1]. Найбільшу питому вагу у загальній кількості інформації мають економічні дані.

Економічна інформація – це сукупність цифр, фактів, відомостей та інших даних, які переважно кількісно відображають суспільно-економічні явища і процеси. Вона містить дані соціально-економічного планування і прогнозування, фінансових планів, первинного, оперативного й бухгалтерського обліку, статистичної звітності, економічного аналізу тощо [2].

Інформацію, яку використовують у народному господарстві, поділяють на відомчу (інформація підприємств, об'єднань, організацій, міністерств і відомств) і народногосподарську (інформація районних, обласних і центральних загальнодержавних органів управління) [3].

Економічну інформацію класифікують за фазами, стадіями і циклами відтворення, сферами економіки, ресурсами, що використовуються, факторами виробництва [1].

Крім того, інформація може ділитись на достовірну і недостовірну, достатню, недостатню і надлишкову, активну і пасивну, цифрову, алфавітно-цифрову і алфавітну.

За місцем виникнення розрізняють зовнішню інформацію, що надходить від вищестоячих органів, а також підприємств, організацій і установ, які підтримують з об'єктом управління господарські зв'язки, і внутрішню – що виникає на підприємстві (в об'єднанні). Так, на основі планового завдання приймаються управлінські рішення, які потім відображують у матеріально-технічній підготовці виробництва, техніко-економічному і оперативному плануванні, оперативному управлінні технологічними і економічними процесами, обліку і контролі за фінансовою діяльністю підприємства, звіті, аналізі результатів виробничо-господарської діяльності тощо [3].

Інформація, яка використовується в господарському управлінні, існує у вигляді масивів, потоків, а також у розсіяному, незібраному вигляді.

Різні види економічної інформації виконують неоднакову роль у системі управління. Так, планова і нормативна інформації прямо пов'язані з виробництвом, а бухгалтерська, ста-

тистична і оперативно-технічна інформація є засобом зворотного зв'язку. У загальному обсязі економічної інформації питома вага інформації, що виконує функції прямого зв'язку, становить близько 24%, і зворотного зв'язку – 76% [2].

Інформація має ряд характерних особливостей таких, як корисність, вірогідність, однозначність, періодичність, несперечливість, надмірність.

Отже, на даному етапі розвитку економіки посилюється увага щодо використання інформаційних ресурсів, які виступають фактором раціонального господарювання. інформація дозволяє економно та раціонально витратити ресурси для виробництва продукції (матеріальні, трудові, технічні, енергетичні, організаційні тощо) через впровадження нових технологій, інновацій, досягнень науки і техніки. Підвищення ефективності використання інформаційних систем досягається шляхом наскрізної побудови і сумісності інформаційних систем, що дозволяє усунути дублювання і забезпечити багаторазове використання інформації, установити визначені інтеграційні зв'язки, підвищити ступінь використання інформації.

Інформаційне забезпечення припускає: поширення інформації, тобто представлення користувачам інформації, необхідної для рішення управлінських, науково-виробничих і інших питань, що виникають у процесі діяльності; створення найбільш сприятливих умов для ефективного поширення інформації.

Література:

1. Бухгалтерський управлінський облік. За ред. Ф. Ф. Бутинця, Житомир ПП «Рута» 2005. – 479 с.
2. Митрофанов Г. В., Кравченко Г. О., Барабаш Н. С. та ін. Фінансовий аналіз: навч. посіб.; за ред. Г. В. Митрофанова; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2013. – 301 с.
3. Фоміна Т. В. Місце та роль внутрішньогосподарського контролю в системі управління підприємством / Т. В. Фоміна // Наукові праці Кіровоградського державного технічного університету. Економічні науки. – Вип.7. В двох частинах. – Ч. II. – Кіровоград: КНТУ, 2005. – С. 461-464.

УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній час, для ефективно працюючих підприємств притаманний кваліфікований, високоосвічений та готовий до освоєння нової інформації персонал. Такий персонал на пряму залежить від ефективного управління трудовим потенціалом підприємства, адже невміле розпорядження процесом управління працівниками та умовами їх праці може призвести до неефективної віддачі.

Термін «потенціал» означає приховані можливості. Це можливості, які використовують для вирішення різноманітних проблем. Трудовий потенціал підприємства розглядають як наявні та перспективні здатності працівників підприємства кількісно й якісно задовольняти його потреби та реалізувати поставлені цілі як найефективніше за умов наявності необхідного ресурсного забезпечення [5, с. 93]. Тобто, трудовий потенціал підприємства це можливості працівників, а саме їх досвід, вміння та навички, що вони здобули впродовж свого існування або під час певних навчань на підприємстві, які можуть бути використанні для вирішення різноманітних питань.

Метою управління трудовим потенціалом підприємства є забезпечення та сприяння його постійного розвитку за рахунок поєднання наявних людських ресурсів, їх кваліфікації, досвіду, знань та часткових потенціалів з основною стратегією та цілями підприємства: прогнозування та забезпечення потреби підприємства в працівниках необхідної кваліфікації в певному обсязі; досягнення обґрунтованого співвідношення між організаційно-технічною структурою виробничого потенціалу і структурою трудового потенціалу; максимально можливе та ефективне використання трудового потенціалу окремого працівника та колективу в цілому; створення умов для високопродуктивної та якісної праці, високого рівня її організованості, мотивування, самодисципліни; закріплення працівника на підприємстві, формування стабільного колективу як умова окупності коштів, що витрачаються на робочу силу (залучення, розвиток персоналу); взяття до уваги та забезпечення втілення побажань, потреб та інтересів працівників щодо змісту та умов праці, виду зайнятості, можливості професійного просування та ін.; узгодження виробничих і соціальних завдань (балансування інтересів підприємства та працівників, економічної та соціальної ефективності); підвищення ефективності управління персоналом, досягнення цілей управління при скороченні витрат на робочу силу [2, с. 93].

Під сутністю управління трудовим потенціалом розуміють трудові ресурси, що розглядають як окремий ресурс, що забезпечує конкурентоспроможність і підлягає розвитку, переміщенню, мотивуванню, перекваліфікації, для вирішення певних цілей. Виокремлюють такі точки зору управління трудовим потенціалом:

- планування персоналу, морального і матеріального стимулювання, чисельності, використання робочого часу;
- відображення розвитку виробництва підприємства за допомогою використання технологій та техніки;
- вирішення конфліктних ситуацій, питань, що виникають в процесі трудової діяльності між працівниками;
- забезпечення соціально-психологічного клімату в колективі в процесі управління персоналом [3].

До функцій управління трудовим потенціалом підприємства можна віднести стандартизовані: планування, контроль, прогнозування, мотивація, координація, організація. А також виділяють специфічні функції, а саме: адаптація та розстановка працівників по робочих місцях і етапах виробництва, забезпечення морально-психологічного клімату в колективі, визначення оптимальної чисельності працівників, відтворення і розвиток типів організаційної поведінки, координація дій суб'єктів праці, оптимізація взаємодії працівника і організаційного середовища, реалізація потреб працівника в результаті трудової діяльності, планування трудового потенціалу, відбір та наймання працівників, підготовка та перепідготовка працівників, підвищення кваліфікації, ротація, можливості професійного зростання, соціальний захист, безпека та охорона здоров'я на робочому місці, темп росту частки витрат на персонал, мотивація трудової діяльності, формалізація та централізація управління.

Вітчизняний науковець Цибульська Е. І. відносить наступні завдання управління трудовим потенціалом підприємства:

- достатня кількість кваліфікованого персоналу на балансі підприємства;
- забезпечення таких умов праці, за яких персонал зможе максимально ефективно використовувати свій досвід, вміння та навички;
- удосконалення системи оплати праці й мотивації;
- підвищення задоволеності працею всіх категорій персоналу;
- надання робочій силі можливостей для кар'єрного зростання;
- стимулювання творчої активності;
- створення комфортного соціально-психологічного клімату;

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

- модернізація методів оцінки трудових ресурсів;
- управління кар'єрою працівника;
- участь в управлінні, розробці певних стратегій [4].

Існує низка методів управління трудовим потенціалом, до традиційних можна віднести адміністративні, економічні, соціально-психологічні. В основному вони передбачають правове регулювання, планування, створення творчої та комфортної атмосфери, задоволення певних потреб працівників для ефективного їх функціонування. Також виділяють організаційні, розпорядчі, формальні та неформальні, прямого та непрямого впливу, контроль, аналіз і особливу увагу інноваційним методам (використання гнучкого графіку роботи, дистанційне навчання, коучинг, аутсортинг).

Отже, в основу управління трудовим потенціалом підприємства покладені певні методи, завдання та інструменти, що допомагають керувати працівниками та направляти їх в ефективну сторону функціонування, ведення трудової діяльності. До основної мети управління трудовим потенціалом можна віднести вплив на працівників, щоб вони були кваліфіковані у достатньому рівні для ефективного функціонування підприємства. Управління здійснюється за допомогою адміністративних, економічних та соціально-психологічних методів. Завданням управління трудовим потенціалом є пошук та забезпечення підприємства достатньою кількістю висококваліфікованого персоналу.

Література:

1. Гаєвська Л. М. Мотиваційний механізм управління трудовим потенціалом підприємства хлібопекарської промисловості / Л. М. Гаєвська // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2019. – Випуск 1 (18). – С. 91-93.
2. Гончар О. І. Методи управління трудовим потенціалом сучасного підприємства / О. І. Гончар, Т. В. Руденко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 3(3). – С. 91-94. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3\(3\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3(3)_20).
3. Марценюк Л. В. Розвиток трудового потенціалу як основний елемент підвищення ресурсного потенціалу підприємства / Л. В. Марценюк // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2020. – № 2 (12). – С. 102-107.
4. Цибульська Е. І. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. для студ. Вищих навч. закл. / Е. І. Цибульська ; Нар. укр. акад. – Х. : Вид-во НУА, 2011. – 384 с.
5. Череп А. В. Дослідження сутності економічної категорії «трудоий потенціал» у менеджменті різних рівнів / А. В. Череп, Я. О. Зубрицька // Вісник ЗНУ: зб. наук. праць: Економічні науки. – 2010. – № 4 (8). – С. 90-95.

**СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО РОЗКРИТТЯ ТА
КОНТРОЛЮ НЕЗАДЕКЛАРОВАНИХ АКТИВІВ**

Важливим напрямом сучасної стратегії розвитку України є прагнення нашого суспільства подолати корупцію та мінімізувати її суспільно-політичні наслідки, для цього необхідно впроваджувати нові ефективні інституційні підходи зниження рівня корупції, до яких відноситься реалізація антикорупційної державної політики податкової та митної системи. Несплата податків є злочином, що спонукає платників податків, які мають незадекларовані активи і надалі шукати шляхи їх приховування, а потреба їхнього використання у бізнесі та житті – до легалізації. Зважаючи на зазначене в інтересах держави є створення правової схеми, що дозволить платникам податків, які в силу економічної доцільності та недосконалості правової системи, своєчасно не задекларували свої активи та не сплатили податки впроваджувати ефективні методи щодо ерозії бази оподаткування та переміщення прибутків у низькоподатковій юрисдикції. Тут варто звернути увагу на запровадження та посилення та ефективне використання ресурсів податкових органів щодо виявлення прихованих від декларування активів. Добровільне розкриття незадекларованих активів є ефективними у комплексі із застосуванням непрямих методів контролю за доходами і витратами фізичних осіб-резидентів під час моніторингу їх реального способу життєдіяльності.

Міжнародний досвід свідчить, що для якісного переходу до режиму прозорості та підзвітності платників податків необхідно ефективно використовувати різні методи контролю за доходами і витратами резидентів-фізичних осіб. Маємо зазначити, що так звані «прямі методи» використовують інформацію, що безпосередньо пов'язана з даними податкових декларацій, на підставі звітів, записів і документів, що надає платник податків. Також під непрямыми методами розуміють використання інформації, яка одержана з інших джерел ніж звітність або первинні документи та вимагає систематичного відстеження операцій діяльності платника для обчислення доходу, про який не звітано. При цьому формування належних інституційних засад системи розкриття незадекларованих доходів та застосування непрямих методів контролю доходів та витрат платників податків створює ситуацію правової визначеності щодо прийняттого шляху досягнення відповідності податковому законодавству, а застосування непрямих методів отримує належне правове підґрунтя і відображення у повноваженнях податкових органів та відповідних підзаконних актах.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Маємо зазначити, що майнові декларації вважаються потужним інструментом для запобігання корупції, виявлення незаконного збагачення та конфлікту інтересів. За даними Світового банку, більше 150 країн запровадили вимоги щодо декларування ними майна. Багато з цих країн роблять такі декларації публічними. Громадський доступ до декларацій збільшує в рази їхню антикорупційну цінність, оскільки громадянське суспільство та ЗМІ часто відіграють ключову роль у виявленні невідповідностей, що призводить до початку офіційної перевірки декларацій антикорупційними органами.

Також країни мають різний підхід до оприлюднення статків платників податків. В деяких країнах, особливо розвинутих, публікують усю декларацію (окрім деякої інформації, такої як ідентифікаційний номер чи дата народження). Інші зберігають конфіденційність деяких категорій. В частині країн декларації посадових осіб високого рівня оприлюднюються, а декларації службовців низького рівня залишаються конфіденційними. Кількість країн, які оприлюднюють інформацію з майнових декларацій в інтернеті постійно зростає.

Європейський суд з прав людини також схвалив оприлюднення та інтернет-доступ до декларацій, вважаючи, що широка громадськість має правомірний інтерес в тому, щоб пересвідчитися, що місцева політика є прозорою, а інтернет-доступ до декларацій робить доступ до такої інформації дієвим та простим.

Маємо зазначити, що 70% країн Європи та Центральної Азії, а також 97% країн ОЕСР з високим доходом вимагають обов'язкове оприлюднення інформації з майнових декларацій. Щодо країн Азії, то там 55% країн оприлюднюють майнові декларації, у країнах Латинської Америки та Північної Африки тільки біля 28% країн оприлюднюють інформацію щодо майнових декларацій.

Згідно із звітом Boston Consulting Group за 2018 р., обсяг приватних фінансових активів резидентів Східної Європи та Центральної Азії становив 3,3 трлн дол., і, за експертними оцінками, п'яту частину з них було розміщено в офшорах. В опублікованому наприкінці 2017 р. дослідженні Національного бюро економічних досліджень (США) зазначається, що у податкових гаванях зосереджено активів на суму близько 10% світового ВВП, зі значними розбіжностями в оцінках у розрізі груп країн: від близьких до нуля значень у країнах Скандинавії до 60% ВВП у країнах Латинської Америки та в Росії [**Ошибка! Закладка не определена.**].

Україна не входила до переліку досліджуваних вище країн, проте, виходячи з її географічного місцезнаходження, а також враховуючи інституційну специфіку країни, можна припустити, що обсяг активів резидентів України в офшорах може сягати майже

половини ВВП, тому застосування добровільного розкриття незадекларованих активів та непрямих методів контролю за доходами і витратами резидентів-фізичних осіб є необхідною умовою для вдосконалення системи розкриття незадекларованих активів.

Щодо непрямих методів, то вони використовуються у США, Німеччині, Франції, Великобританії, Індії, Данії, Аргентині, Чилі, Уругваї, Австралії, Новій Зеландії і багатьох інших країнах – членах Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСД). Зрозуміло, що податкові законодавства країн значно відрізняються, однак непрямі методи широко використовуються, навіть якщо вони спеціально не відзначені у законодавстві. У більшості податкових органів розвинутих країн світу при проведенні перевірок широко використовуються різні форми непрямих методів для визначення доходу платника, що підлягає оподаткуванню.

Література:

1. Світовий банк. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/09/26/7054986/>

УДК 657.474

**Д. В. МАКСИМЕНКО,
В. В. БАБІЧ**
Мукачівський державний університет

ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ

Процес управління передбачає своєчасне отримання керівництвом достовірної інформації, необхідної для прийняття раціональних рішень. Для управління потрібна інформація не просто про витрати, а про об'єкти витрат – продукцію, роботи, послуги або вид діяльності, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

Облік витрат на виробництво необхідно розглядати як сукупність взаємопов'язаних послідовних, організаційних, логічних, розрахункових операцій і процедур формування інформації про витрати. В цьому обліковому процесі здійснюється первинний облік, групування, систематизація інформації, а також калькулювання собівартості продукції. При управлінні витратами елементом витрат є кількість використаних матеріалів, число відпрацьованих людино-годин, кількість інших витрат ресурсів; величина використаних ресурсів повинна бути виражена в грошовому виразі; витрати використовуються з певною метою, для вирішення конкретних задач.

В умовах ринкової економіки важливого значення набувають проблеми формування виробничих витрат. З розширенням кожного року діапазону дій суб'єктів господарювання це питання стає дуже актуальним. Реформування бухгалтерського обліку докорінно змінило

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

підходи до обліку витрат, і разом з тим нова система потребує вирішення методологічних питань обліку на підприємствах, створення якісних інформаційних умов для прийняття правильних рішень, які в свою чергу, потребують володіння конкретною інформацією для вдосконалення виробничих витрат підприємств.

Потрібно, щоб ведення обліку не було надто трудомістким та деталізація об'єктів накопичення витрат була достатньою для аналізу. Звідси випливає, що потрібно максимально спростити розподіл витрат, а відповідно і облік різних видів витрат по цих місцях. Витрати можуть виникати на різних рівнях управління, кожному робочому місці, де споживається сировина, матеріали, паливо і електроенергія, а також використовується праця конкретного працівника [1].

У виробничій сфері деталізація обліку витрат за місцями і центрами залежить від багатьох чинників, головними з яких є виробнича структура, організаційно-технологічні особливості процесу виробництва, рівень технічної забезпеченості. Це свідчить, що облік за місцями виникнення та центрами відповідальності є складовою загальної системи обліку і калькулювання собівартості. Він забезпечує достовірність даних обліку виробничих витрат, їх взаємозв'язок і групування за статтями калькуляції, елементами і видами продукції.

Облік витрат через розподіл між продуктами використовують для визначення їх собівартості, проте він не підходить для здійснення контролю і регулювання витрат, оскільки цикл виробництва може складатися з кількох технологічних операцій, за кожною з яких відповідає конкретна особа. Це питання вирішується, якщо встановлено взаємозв'язок витрат і доходів з діями конкретних осіб. Такий підхід відомий як облік витрат і доходів за центрами відповідальності. При цьому виділяють контрольовані та неконтрольовані витрати. Контрольовані – це витрати, які менеджер може безпосередньо контролювати і справляти на них значний вплив, неконтрольовані він контролювати не може. У бригаді контрольованими витратами для бригадира є прямі витрати певного підрозділу, загальногосподарські для нього є неконтрольованими. Вони контролюються керівництвом підприємства, а не виробничого підрозділу [2].

Отже, в процесі розвитку ринкових відносин необхідним аспектом для реалізації завдань внутрішньогосподарського управління є створення системи управлінського обліку з врахуванням вимог організаційно-технологічних особливостей галузі.

Література:

1. Литвин Ю. Я., Олійник В. М. Прогресивні методи обліку витрат на виробництво (вітчизняні і зарубіжні) / Ю. Я. Литвин. – Тернопіль: Збруч, 2017. – 218 с.
2. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік / І. Б. Садовська, Т. В. Божидарнік, К. Є.

Нагірська – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 688 с.

УДК 657.6.012.16

А. А. ОБІЦЬКИЙ
Мукачівський державний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНА РОЛЬ АУДИТУ В КАПІТАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Формування концепції розвитку аудиту в Україні сьогодні є об'єктивно необхідним з огляду на те, що за ті всі роки, які минули з моменту юридичного визнання аудиту, сталися серйозні зміни в соціально-економічному та політичному житті країни, які, в свою чергу, привели до значних змін в аудиті. Він став невід'ємним атрибутом економіки. Разом з тим, «чинний Закон України «Про аудиторську діяльність» далекий від ідеалу та досконалості, за багатьма параметрами не відповідає європейським нормам і сучасній світовій практиці аудиторської діяльності, останнім змінам її регулювання» [1, с. 39]. Відтак при визначенні концепції розвитку аудиту слід враховувати не стільки проблемні питання, недоліки і труднощі розвитку, які, до речі, характерні для розвитку будь-якого соціально-економічного явища, і аудиту зокрема, а ті методологічні аспекти, які забезпечують розуміння і систематичне висвітлення процесу аудиторської діяльності.

Аудиторська палата України у 2010 р. також активно включилась у законотворчий процес, наслідком чого стала розробка Комісією АПУ з моніторингу та законодавчого регулювання аудиту нового варіанта проекту Закону України «Про аудиторську діяльність». Цей документ було розміщено для ознайомлення та обговорення на офіційному сайті Аудиторської палати України 29 квітня 2010 р.

Не абсолютизуючи аудит в Україні саме з національних позицій, можна стверджувати, що зміни потрібні. Проте орієнтуючись на них, слід пам'ятати, в який час ми живемо і працюємо. В Україні законодавча творчість не знає меж і, як наслідок, або закони не спрацьовують, або суперечать один одному. Як приклад, дивне співіснування двох обліків – бухгалтерського та податкового, використання національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку як принципів обліку для транснаціональних корпорацій, довільне трактування чинного законодавства (особливо податкового) податковими службами. Ці та інші чинники певним чином впливають і на аудиторську діяльність.

Аудит – це категорія історична. Він розвивається разом з розвитком суспільства, його економічної системи як складової ринкової економіки та притаманних їй суспільних відносин. З початком трансформаційних процесів в Україні аудит саме як інститут, а не просто інструмент економічного контролю, виявився потрібним вже в перші роки становлення ринкової економіки. Нові закони ринкових стосунків та становлення відносин власності сформували суспільну потребу, яка спонукала до створення аудиту. Після

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

прийняття закону про аудиторську діяльність та запровадження Національних стандартів і Кодексу професійної етики аудиторів цей інститут з неформального, який мав обмежену сферу та не обов'язковий порядок застосування, став формальним, тобто таким, який встановлює офіційні правила економічної поведінки. Поглиблення теоретичних основ аудиту та їх розвиток в Україні впливають з особливостей становлення національного ринкового господарства, які відбуваються шляхом трансформації інституційної структури всієї системи суспільних і економічних відносин.

Розвиток теорії аудиту з позицій його розширеного трактування як інституту економічного і суспільного контролю та важливого елемента ринкової інфраструктури є шляхом, який поглиблює пізнання суті ринкових перетворень та вдосконалює господарську практику [5, с. 32]. Тому слід розвивати нові напрями дослідження наукових основ теорії аудиту, що може збагатити теоретичні знання про цей важливий вид економічної діяльності.

Традиційний підхід до визначення сутності аудиту базується на тому, що це система незалежного фінансового контролю і специфічний вид підприємницької діяльності. Дійсно, цей аспект наглядно проявляється саме в умовах ринкової економіки. Проте аудит неправомірно обмежувати рамками лише практичної діяльності аудиторів та аудиторських фірм, які надають певні послуги суб'єктам господарювання. Розвиток аудиту слід розглядати як комплексну систему, що поєднує в собі такі складові: особливий вид підприємницької діяльності, відокремлена професія, галузь економічної науки. Кожна з цих характеристик має свої ознаки, сутнісну структуру, але в той же час всі вони між собою взаємопов'язані.

Відтак нелогічним і некоректним є застосування терміну «аудит» державними контролюючими органами. Адже, відомо, що лічильники в будинках перевіряють «енерго» чи «електро» аудитори, екологію – екологічні аудитори, у податковій практиці застосовують «податковий аудит» і «кабінетний аудит». Питання без відповіді – так скільки може бути аудиторів і чим вони відрізняються від перевірок податкової служби, Рахункової палати, і чи є в країні єдина якщо не система, то хоча б концепція фінансового контролю? [6, с. 54]. При цьому ще варто додати до цього риторичного питання – а як же і з святим принципом «незалежності» аудитора?

Сказане дає можливість стверджувати те, що намагання низки економістів у зміст терміну «аудит» вводити мету і завдання різних форм державного контролю – помилкове.

Значення (роль) аудиту в класичних працях з аудиту, насамперед, пояснюється тим, що аудит підвищує цінність інформації, оскільки надає їй більшої достовірності та зменшує інформаційний ризик. Це є справедливим і стосується всієї інформації, а не лише бухгалтерської, як трактується на сьогоднішній день українським законодавством. З цього

приводу Аренс А. і Лоббек Дж. відзначають, що «аудит – це процес, за допомогою якого компетентний незалежний працівник накопичує і оцінює свідчення про інформацію, яка підлягає кількісній оцінці і належать до специфічної господарської діяльності, щоб визначити і виразити у своєму висновку ступінь відповідності цієї інформації встановленим критеріям» [14, с. 7].

З цих позицій, при формуванні концепції аудиту, його слід розглядати як невід’ємний елемент інфраструктури ринкової економіки. За змістом аудит є загальним поняттям, характерним для всіх видів недержавного, незалежного контролю і йому можна дати таке визначення: аудит – це процес, за допомогою якого проводиться збір та накопичення даних про господарські явища і факти з метою їх незалежної та об’єктивної кількісної і якісної оцінки, визначення відповідності встановленим критеріям та надання зацікавленим користувачам достовірної інформації про об’єкти дослідження.

З представлених результатів та висновків об’єктивно витікають перспективи подальших досліджень проблем формування концепції аудиту, які повинні йти в напрямку визначення мети, завдань і видів сучасного аудиту.

Література:

1. Петрик О. Оновлений Закон України «Про аудиторську діяльність»: яким йому бути? / Петрик О // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – №5. – С. 39-45.
2. Костирко І. Г. Інституціоналізація аудиту і ринкова інфраструктура [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchetei/2009_1/NV-2009-V1_38.pdf.
3. Редько О. Як нам облаштувати правила аудиторської практики? / О. Редько // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – №6. – С. 53-64.
4. Аренс А., Лоббек Дж. Аудит. / Аренс А., Лоббек Дж.; пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 2003. – С. 560.

УДК 330.338

**М. В. РЕСЛЕР,
О. Є. ЗАЯЦЬ**
Мукачівський державний університет

АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Незалежно від виду діяльності підприємства грошові кошти є найціннішими його активами. Грошові активи перебувають в постійному русі забезпечуючи всі види діяльності підприємства: операційну, інвестиційну, фінансову, та ототожнюються із системою «фінансового кровообігу», від якої залежить життєздатність підприємства. Значення та роль

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

грошових потоків для діяльності підприємства зумовлює потребу їх окремого дослідження і глибокого аналізу для підвищення ефективності процесу управління ними і підприємством загалом. Ефективно організовані грошові потоки підприємства є найважливішою передумовою досягнення високих кінцевих результатів господарської діяльності в цілому [1, с. 130]. Питання теорії і практики економічного аналізу грошових потоків підприємств висвітлюються в роботах зарубіжних економістів, як Дж. К. Ван. Хорн, Є. Брігхем, Е. Нікхбахт, Т. Райс, В. В. Бочаров, Л. Н. Павлова, Г. В. Савицька, в працях вітчизняних вчених, як І. А. Бланк, Ф. Ф. Бутинець, Г. Г. Кірейцев, Л. О. Лігненко, А. М. Поддєрьогін, О. О. Терещенко, Р. Б. Тян, та інших економістів.

За визначенням Є. Брікхема, «грошовий потік» – це фактичні чисті готівкові кошти, які надходять у фірму (чи витрачаються нею) протягом деякого визначеного періоду [2, с. 425]. Під аналізом грошових потоків підприємства розуміють процес дослідження системи показників, їх формування на підприємстві, виявлення основних тенденцій та закономірностей з метою з'ясування резервів подальшого підвищення ефективності управління ними [3, с.95].

Основна мета аналізу грошових потоків полягає в виявленні рівня достатності формування грошових коштів, ефективності їх використання, а також збалансованості та синхронності позитивного і від'ємного грошових потоків підприємства.

Основними завданнями аналізу грошових потоків є: виявлення тенденцій та закономірностей розвитку грошових потоків підприємства; оцінка ступеню раціонального використання грошових коштів; виявлення і запобігання можливості виникнення ситуації банкрутства підприємства; вивчення факторів і прогноз збалансованості та синхронності грошових потоків за обсягом і часом для забезпечення платоспроможності підприємства; пошук резервів підвищення ефективності та інтенсивності використання грошових потоків в процесі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності та інші [4, с.124]. На думку дослідників, методика аналізу грошових потоків знаходиться в стадії свого формування. Найбільш послідовний та аналітично цілісний методичний підхід представлено в роботах українського дослідника професора Бланка І.О. [1]. Згідно з викладеною концепцією, аналіз грошових потоків підприємства доцільно проводити за такими етапами роботи, як: вивчення динаміки обсягу формування позитивного грошового потоку, оцінка обсягу формування від'ємного грошового потоку, дослідження збалансованості грошових потоків, вивчення синхронності грошових потоків та оцінка ефективності грошових потоків. Дана методика забезпечує комплексне вивчення характеристик грошових потоків у процесі аналізу.

Лігоненко Л. О. та Ситник Г. В. розвиваючи та доповнюючи існуючі методичні підходи, стверджують, що аналіз грошових потоків передбачає проведення наступних етапів дослідження: 1) аналіз обсягу та динаміки грошових потоків; 2) аналіз джерел формування грошових коштів; 3) аналіз напрямів використання грошових коштів: оцінка структури вихідного грошового потоку за видами діяльності та ранжирування окремих напрямів використання; 4) аналіз рівномірності грошових потоків; 5) аналіз збалансованості грошових потоків; 6) аналіз синхронності грошових потоків; 7) аналіз ліквідності грошових потоків; 8) аналіз факторів, що визначають стан грошових потоків; 9) аналіз ефективності управління грошовими потоками [3].

Власюк Т. М. запропонував що, методика аналізу грошових коштів підприємства повинна включати такі етапи:

Етап I. Горизонтальний аналіз грошових потоків, який полягає у визначенні динаміки надходжень та видатків грошових коштів за видами діяльності та чистого руху коштів. Метою проведення аналізу є визначення загальних обсягів грошових потоків, основних тенденцій та пропорцій їх розвитку [5, с. 38-39].

Етап II. Вертикальний аналіз грошових потоків, який полягає у визначенні структури надходжень та видатків грошових коштів за видами діяльності та чистого руху коштів. Метою проведення аналізу є визначення значимості надходжень, видатків та чистого руху коштів за видами діяльності у грошовому забезпеченні функціонування підприємства[5, с. 39-40].

Етап III. Аналіз рівномірності розподілу грошових потоків за кварталами, який полягає у визначенні рівномірності розподілу надходжень та видатків протягом року. Метою проведення аналізу є ідентифікація та оцінка грошових потоків за ступенем регулярності здійснення, наявності та причин затримок у надходженні грошових коштів та відкладенні запланованих видатків. Рівномірність розподілу надходжень і видатків за кварталами характеризує коефіцієнт рівномірності, що показує відносну величину середньоквадратичних відхилень фактичних значень показників від їх середньоарифметичного значення[5, с. 40-41].

Етап IV. Аналіз збалансованості надходжень та видатків за періодами, який полягає у визначенні тісноти зв'язку між надходженнями і видатками грошових коштів. Метою проведення аналізу є оцінка ступеня динамічної платоспроможності підприємства, його фінансової рівноваги й можливості забезпечення стійкого економічного зростання. Для встановлення ступеня синхронності (збалансованості) грошових потоків за період, що аналізується використовується коефіцієнт кореляції позитивних і негативних грошових потоків[5, с. 42].

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Етап V. Коефіцієнтний аналіз, який полягає у визначенні показників, що характеризують ефективність використання грошових коштів підприємства. Метою проведення аналізу є вивчення динаміки різних коефіцієнтів, що дозволяє встановити позитивні й негативні тенденції, що відбивають якість управління грошовими потоками організації, а також розробити необхідні заходи для внесення відповідних корективів по оптимізації управлінських рішень у процесі здійснення господарської діяльності[5, ст.43].

Аналіз грошових потоків проводять по підприємству в цілому, а також у розрізі основних видів господарської діяльності і центрах відповідальності, також аналіз грошових потоків доцільно розпочати із оцінки залишків грошових коштів підприємства та динаміки чистого руху коштів за ряд часових періодів з метою вивчення тенденцій та закономірностей їх зміни[6, с. 56].

У сучасних умовах стає актуальним визначення нових завдань, які потребують застосування системних і комплексних підходів до вирішення проблем аналізу грошових потоків. Від якості управління грошовими потоками залежить не тільки стійкість і ефективність роботи підприємства, але і здатність до майбутнього розвитку, досягнення фінансового успіху в довгостроковій перспективі. В економічній літературі учені приділяють увагу проблемі регулювання грошових потоків переважно з позицій управління грошовими коштами, ліквідністю, фінансовою стійкістю. Як самостійний об'єкт аналізу та управління грошові потоки фахівцями практично не розглядаються. Це ускладнює формування обліково-аналітичної інформації з метою управління грошовими потоками.

Література:

1. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. – 496 с.
2. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту: Пер. з англ. – Київ: Молодь, 1997. – 1000 с.
3. Лігоненко Л. О., Ситник Г. В. Управління грошовими потоками: Навч. посібник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 255 с.
4. Ясишена В. В. Теоретичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств // Економічний простір. – 2008. – №16. – С.123-131.
5. Власюк Т. М. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства / Т. М. Власюк, О. М. Волинець, Н. І. Новіцька // Вісник КНУТД. 2014. – № 3. С. – 36-46.
6. Богуславська В. Ю. Методика аудиту звіту про рух грошових коштів підприємства та аналіз грошових потоків підприємства / В. Ю. Богуславська // Тернопільський національний економічний університет. – С. 77.

УДК:336.2

**О. В. СТОРОЖУК,
Т. В. БЕЗПАЛЬКО**

Університет державної фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ СВІТУ

На сьогоднішньому етапі розвитку для України є досить корисним використання зарубіжної практики, а саме – досвіду розвинених країн, яким вдалося створити ефективну систему митно-тарифного регулювання. Тому доцільно розглянути та проаналізувати особливості митно-тарифного регулювання провідних країн світу.

Митно-тарифне регулювання є тим захисним механізмом, який так потрібен для національного товаровиробника в умовах посиленої міжнародної конкуренції. Як ключовий інструмент здійснення ЗЕД, він ефективно використовується багатьма розвиненими країнами [1, с. 94].

Досить цікавим є досвід Японії у сфері митного регулювання. Для цієї країни не є характерним використання антидемпінгових ставок регулювання, натомість застосовується жорсткий комплекс технічних вимог – стандарти, сертифікація, інспекція якості, вимоги техніки безпеки, що запобігає ввезенню на територію Японії продукції низької якості. У сучасному митному тарифі Японії ставки мита згруповані у чотири категорії: загальні ставки мита, ставки мита, зафіксовані в ГАТТ/СОТ, преференційні ставки; тимчасові ставки мита, що реалізуються на підставі Закону про тимчасові тарифні заходи. [2, с. 65].

Так, у США використовується модель заохочення іноземного капіталу шляхом заборони експортного мита. Середній рівень митних ставок, які застосовуються, складає 3 % для сільськогосподарської і 5% для промислової продукції. Для окремих категорій товарів (тютюн, овочі, кераміка, бензолні хімікати, текстиль і одяг) рівень середньоарифметичних ставок значно вищий(іноді він досягає 20%) [2, с. 68].

Що ж стосується ЄС, то розміри митних ставок на конкретні товари встановлені залежно від ступеня їх обробки: якщо ввезення на територію країн-учасниць ЄС практично всіх сировинних товарів здійснюється безмитно або з невеликим обкладанням, то мита на напівфабрикати помітно зростають і досягають максимуму у випадку ввезення готових виробів. Як правило, більш високі ставки мита передбачені для товарів, що конкурують із продукцією західноєвропейських фірм: до таких товарів належать текстильні вироби, взуття, велика кількість інших товарів широкого вжитку, у тому числі продовольчих, хімічна продукція, прокат чорних металів [3, с. 98].

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Специфіку реалізації митної політики Польщі визначає той факт, що вона є членом Європейського Союзу. Існують чотири види митних ставок: основні (конвенційні), преференційні, автономні та знижені. Знижені ставки застосовуються для країн, які підписали угоди про вільну торгівлю з Польщею – це країни Центральної Європейської зони вільної торгівлі (ЗВТ), члени ЗВТ Європейського Союзу (ЄС), держави Балтії. У цілому можна зазначити, що, на відміну від українського законодавства, норми митного законодавства Польщі та порядок застосування інструментів митно-тарифного регулювання дуже наближені до вимог та норм ЄС.

Митна політика Угорщини, так само, як і інших постсоціалістичних членів ЄС (Словенії, Словаччини), характеризується перехідним станом від політики захисту національної економіки від імпортової експансії до лібералізації торговельної політики під тиском СОТ, намаганням уникнути різкого зниження митних ставок та зберегти елементи державної підтримки сільського господарства та інших вразливих галузей економіки [3, с. 102].

Для України суттєвим недоліком є фіскальне спрямування мита, тобто його основне призначення визначається потребами держави у грошових коштах. Тоді як, у розвинутих країнах пріоритетною є регулююча функція, де надходження від справляння імпортного мита складають не більше 0,3% ВВП, в Україні митні надходження відіграють вагомий роль у процесі наповнення державного бюджету. Виконання митними органами України насамперед фіскальної функції створює перешкоди для міжнародного співробітництва та ефективної боротьби з митними правопорушеннями. Таким чином, зростають масштаби ухилення від сплати податків, зменшується конкурентоспроможність вітчизняного товаровиробника, не приділяється належна увага розвитку міжнародного співробітництва тощо [2, с. 73].

Україні для покращення ситуації в системі митно-тарифного регулювання доцільно використовувати аналогічний досвід країн Центральної Європи, які вирішували подібні проблеми в формуванні митної політики. Необхідно також впровадити систему аналізу ризиків та пост-аудиту для уникнення митних правопорушень митного законодавства. У даному випадку доцільно скористатися досвідом США та Японії, а також націлитися на звуження діапазону товарної номенклатури, що допоможе уникнути труднощів при ідентифікації товарного коду.

Література:

1. Гелюта Д. Митне регулювання: особливості діяльності митних органів в Україні та зарубіжних країнах [Електронний ресурс] / Дмитро Гелюта // Науковий блог

національного університету «Острозька академія». – 2014.

2. Порівняльний аналіз умов участі України у Світовій організації торгівлі з іншими членами багатосторонньої торговельної системи [Електронний ресурс] / [Р.В. Бойко, О.М. Семененко, Ю.Б. Добровольський та ін.]. – 2014.

3. Сторожук О. В. Митно-тарифне регулювання як фактор забезпечення зовнішньоекономічної безпеки в умовах євроінтеграції / О. В. Сторожук, Г. М. Свириденко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 17. – С. 94-98.

УДК:336.2

**О. В. СТОРОЖУК,
В. ВАСИЛАКИЙ**

Університет державної фіскальної служби України

ДЕРЖАВНА МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Інтеграція України до європейського політичного, економічного та правового простору – процес дуже складний та неоднозначний. Існують загрози з боку держави щодо неконтрольованого відкриття національних ринків, що може спричинити появу певних ризиків. Насамперед це є ризики зниження експортного потенціалу та створення конкуренції для українських виробників товарів. Через це в Україні постає проблема щодо вдосконалення системи регулювання митної діяльності з метою підвищення її ефективності, визначення принципів та напрямів удосконалення, застосування необхідних інструментів регулювання [1, с. 52].

Митна політика як складова частина внутрішньої політики є за своїм характером правоохоронною, тобто такою, що стоїть на сторожі державних інтересів, прав підприємств, господарських об'єднань, підприємців, громадян. Варто додати, що митна політика є і складовою частиною зовнішньої політики України, тому що слугує забезпеченню і реалізації зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних завдань та інтересів України, захисту національної економіки, сприяє створенню умов для її поживлення і підйому. Митна політика також сприяє інтегруванню української економіки у світове господарство [2, с.105].

Вагомий внесок у дослідження ролі митної системи та її використання в зовнішньоекономічній політиці держави зробили відомі українські вчені: В. Андрійчук, В. Будкін, І. Бережнюк, А. Гальчинський, В. Гейць, О. Гребельник, О. Кириченко, С. Ківалов, А. Кредісов, Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, Ю. Пахомов, П. Пашко, А. Румянцева, О. Рогач, С. Юрій та інші.

Серед основних стратегічних пріоритетів вектору розвитку України є інтеграція до

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

митної спільноти Європейського Союзу, що передбачає, у першу чергу, здатність взяти на себе зобов'язання членства в ЄС у межах відповідності цілям Договору про Європейський Союз та виконання домовленостей, передбачених Угодою про асоціацію з Європейським Союзом, чим створюються умови поглиблення процесів конвергенції за напрямками, що передбачені Угодою [3, с. 281].

Набуття Україною членства в СОТ створило необхідні передумови для підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом. Основу спільних інтересів Європейського Союзу становить митний союз та функціонування єдиного ринку.

Стимулом процесів трансформації митної справи обрано прототипи ЄС «customs blueprint». Митні прототипи являють собою практичні інструкції, розроблені на основі митної практики ЄС, вони безумовним вважаються еталоном для використання митними адміністраціями ЄС з метою провести оцінку роботи, визначити та організувати заходи щодо удосконалення розвитку власної митної справи. За останні роки географія застосування митних прототипів ЄС істотно розширилася, набули статусу керівного документа серед країн за межами ЄС, якщо існує потреба чи бажання змінити або удосконалити адміністративно-оперативний потенціал митних органів та привести у відповідність до прийнятих митних стандартів ЄС [3, с.92].

У березні 2017 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію реформування ДФС, яка охоплює і митну політику України також. Ця Концепція отримала рекомендації від Європейської Комісії та Митно – прикордонної служби США. Під час створення Концепції Міністерство фінансів України взяло до уваги митні стандарти ЄС (Customs Blueprints) [4,с.117].

Важливим є факт використання митних режимів імпорту та експорту між Україною та Європейським Союзом. Згідно із даними Державної служби статистики України експорт України до ЄС у I півріччі 2017 року зріс на 26%. Серед країн ЄС зростання експорту можна спостерігати у таких державах, як Бельгія – на 74,8%, Литва – на 67% та Австрія – 55%. Найбільшим покупцем залишається Польща, експорт до якої зріс на 26%, а також Італія – на 27%. Також Нідерланди збільшили імпорт товарів з України більше ніж на 70%. Щодо імпорту, то Україна його збільшила ще на 24%.

Отже, процес входження України до міжнародного правового простору у митній сфері, інтеграція до митної спільноти ЄС, потребує прискорення для дотримання графіку проведення взятих Україною зобов'язань. На сьогодні є гостра необхідність удосконалення окремих положень діючого Митного кодексу, які не відповідають або не в повній мірі

відповідають вимогам міжнародних договорів. Найбільш радикальним заходом було б введення його нової редакції. Актуальними залишаються впровадження у діяльність інституту АЕО та належного рівня проведення митного пост аудиту, розширення сервісів «єдиного вікна», масштабне впровадження системи «електронна митниця».

Література:

1. Сторожук О. В. Митно-тарифне регулювання як фактор забезпечення зовнішньоекономічної безпеки в умовах євроінтеграції / О. В. Сторожук, Г. М. Свириденко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 17. – С. 94-98.
2. Живора Г. Угода про асоціацію з ЄС: економічні наслідки для України / Г. Живора // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2014. – № 8 (216). – С. 107-121.
3. Стельмашук А. М. Підвищення ролі митної політики в системі захисту внутрішнього ринку / А. М. Стельмашук / Інноваційна економіка. – № 6. – С. 279-286.
4. Яценко А. Б. Митна політика в контексті європейського вектору інтеграції України: дис. канд. екон. наук. – 187 с.

УДК 658.15

**О. В. СТОРОЖУК,
А. М. ДЕНИСЮК**

Університет державної фіскальної служби України

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ
ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ
ЗВІТНОСТІ**

Будь-які економіки або ринки мають на меті сталий економічний розвиток, який, в свою чергу, залежить від макроекономічної стабільності. Згідно рейтингу Світового банку у 2020 році Україна серед 190 країн посіла 71 місце за легкістю ведення бізнесу. Серед країн пострадянського простору гірший результат тільки у Таджикистану та Узбекистану. Загальний рейтинг країн формується за десятьма показниками, з яких найбільш проблемними для нашої країни є: вирішення неплатоспроможності – 145 місце, міжнародна торгівля – 78 місце, захист неконтролюючих інвесторів – 72 місце, реєстрація власності – 63 місце [1, с. 1]

Актуальність обраної теми пов'язана з тим, що розвиток глобалізації у світі створює передумови для розроблення і впровадження загальноприйнятих вимог до ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. Саме тому більшість країн

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

використовують міжнародні стандарти фінансової звітності та затверджують їх на законодавчому рівні. Україна все більшою мірою залежить від цих процесів, що спричиняє необхідність формування адекватного інформаційного середовища. [3, с. 272]

Цим питанням присвячені праці багатьох як вітчизняних, так і закордонних учених. Серед вітчизняних учених це: В. Бабич, Ф. Бутинець, С. Голов, Я. Крупка, Ю. Литвин, Л. Ловінська, В. Пархоменко, Я. Соколов та ін. У зарубіжній літературі зазначені питання розглядалися у роботах Дж. Арнольда, Дж. Вейгандта, Дж. Годфрі, А. Хігсона й ін. Віддаючи належне внеску науковців, зазначимо, що складність та невирішеність деяких питань адаптації національної системи бухгалтерського обліку в Україні до МСФЗ потребує додаткових досліджень. [3, с. 272].

Окремі науковці визначають й інші позитивні сторони МСФЗ, серед яких: удосконалення системи корпоративного управління, розробки та прийняття кодексів етики акціонерними товариствами, скорочення часу й ресурсів, необхідних для розробки нових національних правил звітності; наявність у фінансовій звітності за міжнародними стандартами містить не тільки кількісних показників діяльності підприємства, а й характеристики здійснюваних процесів, які відображають як масштаби, так і якість діяльності підприємства; швидші терміни формування управлінської звітності, мінімізація зростання витрат на введення МСФЗ [2, с. 1].

Що стосується України, то вона, як і більшість країн світу, обрала шлях зближення, узгодження національної системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності з міжнародними стандартами шляхом гармонізації. На сьогодні поняття «гармонізація облікової системи» в Україні не є законодавчо визначеним, тому існують різні погляди на розкриття його змісту. Проте в офіційних документах часто вживають термін «адаптація». У міжнародному праві під адаптацією розуміють «послідовний процес наближення правової системи держави, включаючи законодавство, правотворчість, юридичну техніку, практику, правозастосування до правової системи ЄС відповідно до критеріїв, що висуваються ЄС до держав, які мають намір до нього приєднатись». У Законі України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» зазначено, що метою адаптації законодавства України до законодавства ЄС є досягнення відповідності правової системи України «*acquis communautaire*» з урахуванням критеріїв, що висуваються ЄС до держав які мають намір вступити до нього. Термін «*acquis communautaire*» (із фр. – «спільний доробок», «надбання») уживається в контексті приєднання нових держав, коли йдеться про умови, яким повинна відповідати країна-кандидат. Також, уклавши у 2014 р. Угоду про асоціацію між Європейським Союзом та

Україною, Україна взяла на себе низку зобов'язань, зокрема щодо гармонізації законодавства, що регулює господарську діяльність. Ст. 387 Угоди передбачає подальшу реформу бухгалтерського обліку й аудиту з переходом на міжнародні стандарти. Використовуючи досвід європейських країн, Україна може надалі ухвалити рішення щодо цілковитого впровадження МСФЗ. [3, с. 272].

МСФЗ повною мірою відповідають викликам сучасності, що постають перед суб'єктами господарювання. Дослідимо формування доходу за нормами П(С)БО 15 «Дохід» та IFRS 15 «Дохід від договорів з клієнтами». П(С)БО 15 визначає критерії визнання доходів, склад їх класифікаційних груп. Всі ці вимоги повністю відображають фінансовий стан та результати діяльності, якщо заключення договору і його виконання відбуваються в одному періоді. Останні зміни у стандарт вносилися у 2013 році. У П(С)БО 15 є п.20, відповідно до якого існує можливість збільшення доходу на суму процентів за використання активів підприємства іншими сторонами. Вказана норма повинна бути задіяна у випадку імовірного надходження економічних вигод та за умови можливості достовірної оцінки такого фінансового доходу. На жаль, у більшості випадків, облікові працівники даною нормою не користуються. Але зараз вже, під час перевірки розрахунків з податку на прибуток, працівники органів Державної фіскальної служби донараховують суму доходів у випадку довготермінових контрактів з постачання продукції з відстроченням оплати. Донарахування здійснюють на суму справедливої вартості плати за користування товарним кредитом (активами) підприємства. Якщо ж підприємство заключило договори з відтермінуванням виконання, то у звітності вони взагалі за П(С)БО 15 не повинні відобразитися. У випадку продажу підприємства або його частки для нового власника (співвласника) може бути велика несподіванка у необхідності виконання вимог договорів. З метою унеможливлення такої ситуації з 1 січня 2018 року вступив в дію IFRS 15 «Дохід від договорів з клієнтами», який замінив собою вже застарілі IAS 18 «Дохід» та IAS 11 «Договори на будівництво». Змістився акцент з товару (послуги) на договір, також IFRS 15 містить рекомендації для обліку складних операцій. Новий стандарт зближено зі стандартами GAAP USA, бо його розробка проводилася як сумісний проект з Радою по стандартам обліку США (FASB). IFRS 15 встановлює критерії обліку договору з клієнтом та уточнює визначення «клієнт» [1, с. 5] .

Таким чином, враховуючи все сказане вище, можна зробити висновок про доцільність переходу великого та частки середнього бізнесу до ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності за МСФЗ. Подання фінансової звітності, яка складена за таксономією МСФЗ 2018, органам державної влади в єдиному електронному форматі, підвищить достовірність та оперативність надання і обробки інформації стосовно фінансового стану, прибутків і збитків підприємств. Зазначені зміни становлять підґрунтя

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

для збільшення довіри іноземних інвесторів до фінансової звітності вітчизняних суб'єктів господарювання, а отже, зменшення ризиків для інвесторів та кредиторів. До того ж слід законодавчо закріпити можливість використання останніх редакцій МСФЗ, які видані Радою з МСФЗ, адже кожен рік додаються нові інструменти та господарські ситуації. Відповідність фінансової звітності саме діючим МСФЗ спростить аудиторську перевірку такої звітності. Малим підприємствам, мікропідприємствам та частині середнього бізнесу слід користуватися національними стандартами, розробка яких здійснюється на основі МСФЗ. Подальшого уточнення потребує коло осіб, які зобов'язані подавати фінансову звітність у рамках нової Системи фінансової звітності в єдиному електронному форматі. Також необхідна розробка Методичних рекомендацій з використання міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для публічного сектору економіки [1, с. 5].

Література:

1. Ісаншина Г. Ю. Особливості застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2019/45.pdf.
2. Чудовець В. Науково-практичні проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. – Режим доступу: <http://terraudit.com.ua/wp-content/uploads/2016/08/>
3. Товкун Л. В. Міжнародні стандарти фінансової звітності: особливості впровадження в Україні. – Режим доступу: http://www.lsej.org.ua/4_2019/75.pdf.

УДК 631.95.180.351

О. П. ЯРЕМКО

Тернопільське обласне управління лісового і мисливського господарства

ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

На сьогодні, для умов забезпечення збалансованого розвитку лісового господарства, необхідно втілювати низку етапів законодавчих змін, застосовувати сучасні погляди в управлінській діяльності, зменшити антропогенне навантаження, зосередитись на збереженні біорізноманіття та підтримці стабільних функцій біосфери.

Стратегічні напрями розвитку лісового господарства країни повинні базуватись на міжнародних аспектах екологічної політики та збалансованого розвитку лісокористування. Основними критеріями збалансованого розвитку лісової галузі України слід вважати:

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

- збереження і збільшення біорізноманіття лісових ресурсів та їх значний позитивний вплив у глобальні вуглецеві цикли;
- збереження та підтримка продуктивних функцій лісів,
- підвищення соціально-економічних функцій та показників в результаті ведення лісового господарства.

У зв'язку з становленням нових економічних відносин в нашій державі та необхідністю подолання неузгодженостей між екологічними, економічними і соціальними цілями, стимулювання сталого розвитку лісового господарства є необхідним для збільшення лісових площ та відновлення екосистем [1].

Еколого-економічне регулювання лісгосподарського підприємництва – це комплекс фінансово-економічних, організаційно-управлінських, еколого-технічних та соціальних заходів органів управління лісовими ресурсами, приватних організацій та інститутів державно-приватного партнерства щодо забезпечення економічно ефективного й екологічно безпечного ведення лісового господарства [2].

Для забезпечення ефективних умов збалансованого розвитку лісового господарства необхідна ринкова економіка яка обов'язково включатиме аспекти сталого розвитку. Якщо детально розглянути основні фактори впливу збалансованого розвитку лісового господарства, то можна виокремити окремі еколого-економічні інструменти, які задіяні в цій галузі (табл. 1).

Економічні інструменти збалансованого розвитку лісового господарства – це певні засоби, що передбачають використання ринкових інструментів для досягнення поставленої мети і спрямовують діяльність економічних суб'єктів в екологічно сприятливому напрямі шляхом впливу на витрати і вигоди, залученням новітніх підходів в галузі лісового господарства. До завдань *екологічних інструментів також* треба віднести інвентаризацію природоохоронного фонду в межах держави і встановлення лісів, які потребують активних форм охорони з метою відновлення їх первинної структурно-функціональної організації тих, що мають бути вилучені із заповідних територій як вторинні екосистеми та не мають жодної цінності для збереження екосистемного різноманіття, а подекуди є потужним джерелом розмноження та розселення фітопатологічних організмів [3].

Таблиця 1

Еколого-економічні інструменти збалансованого розвитку лісового господарства

Економічні інструменти	Екологічні інструменти
Податки, плата за використання ресурсів	Лісовідновлення
Сертифікація лісу	Контроль забруднення
Кредитування та позики для лісгосподарських робіт	Протипожежні заходи
Страховання	Підвищення екологічної свідомості
Інвестиції	Екологізація лісгосподарських підприємств

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Переймаючи міжнародний досвід та норми збалансованого лісокористування, втручання у лісову екосистему при заготівлі ресурсів має не порушувати її вікову та видову структуру, не знижувати її продуктивність та біологічну стійкість, а економічні вигоди від виробництва лісової продукції та заготівлі деревини не повинні отримувати за рахунок збитків та нерационального використання інших, недеревних і несировинних ресурсів, і, передовсім, екологічних, соціальних та інших функцій лісу [4]. Якщо розглядати, еколого-економічну складову державного управління лісовим господарством, то маємо зауважити, що всі механізми, інструменти та дії мають бути направлені на підтримку нормального функціонування всіх компонентів лісових екосистем, економічних процесів та їх здатністю до відновлення у взаємозв'язку з навколишнім природним середовищем.

Література:

1. Мельник В. В. Необхідність переходу лісового господарства України на сталий розвиток. Житомирський державний технологічний університет. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/07/31-3.pdf>.
2. Голян В. А., Демидюк С. М., Гордійчук А. І. Удосконалення еколого-економічного регулювання лісогосподарського підприємництва: вітчизняні реалії та доцільність імплементації зарубіжного досвіду. Інвестиції: практика та досвід. 2012. № 12. С. 26-28. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2012/8.pdf.
3. Козловський М. П., Шкаруба А. Д., Шпаківська І. М., Рожак В. П. Екологічні засади ведення лісового господарства в Україні в контексті євроінтеграції. *Науковий вісник НЛТУ України*, 28(11), 2018. 48-54. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2018/28_11/11.pdf.
4. Горбик В.М. Еколого-економічна складова в державному управлінні потенціалом регіонів. *Аспекти публічного управління*. 2018. Т. 6. № 11-12. С. 28-36. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2018/28_11/11.pdf.

Секція 4

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

УДК 330

І. М. БОШИНДА
Мукачівський державний університет

ОЦІНКА РЕГІОНІВ В ПРОЦЕСІ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ

В сьогоденнішніх умовах економічного розвитку зростає значення малого бізнесу як чинника соціально-економічного розвитку регіональної економіки. Малий бізнес є набагато гнучкішим, в порівнянні з середнім та великим, саме тому велику роль відіграє його інноваційність в процесі функціонування, свобода дій, велика продуктивність у процесі виробництва та обігу товарів. Враховуючи реалії сьогодення, в Україні та її регіонах сектор малого бізнесу перебуває у стані подальшого розвитку [1]. Саме тому, для забезпечення сталого економічного зростання України та її регіонів, слід використовувати його наявний потенціал. За рахунок цього, постає питання щодо вивчення впливу та використання потенціалу малого бізнесу у процесі сталого розвитку регіонів України.

Є багато підходів до оцінки малого бізнесу, його потенціалу, впливу на соціально-економічний розвиток регіону. В дослідженні запропоновано методологію оцінки сприятливості регіонів для функціонування малого бізнесу із використанням наступних показників: **I₁** – кількість суб'єктів малого підприємництва на 10 тисяч осіб населення в регіоні; **I₂** – частка реалізованої продукції суб'єктами малого підприємництва; **I₃** – інноваційний потенціал; **I₄** – інноваційні умови для ведення бізнесу; **I₅** – Валовий регіональний продукт; **I₆** – розмір ринку; **I₇** – кількість зайнятого населення на малих підприємствах; **I₈** – витрати на оплату праці на малих підприємствах в регіоні; **I₉** – інфраструктура.

При розрахунку показника кількості суб'єктів малого підприємництва на 10 тисяч осіб населення в регіоні (**I₁**), та частки реалізованої продукції суб'єктами малого підприємництва (**I₂**) розраховувалося відношення регіонального показника по даним критеріям до середнього показника по Україні (формула 1).

$$I_{(1,2)} = \frac{A_p(1,2)}{A_c(1,2)} \quad (1)$$

де: A_p – показник по регіону; A_c – показник середній по Україні.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Для розрахунку показників по кількості зайнятого населення в регіоні (**I₇**) та витрат на оплату праці (**I₈**), було взято частку даних показників по регіонах до значення показника по країні, та розподілено на показник населення по регіону до країни (формула 2).

$$I_{7,8} = \frac{A_p(7,8)/A_k(7,8)}{N_p/N_k} \quad (2)$$

де: A_p – значення показника по регіону; A_k – значення показника по країні; N_p – населення регіону; N_k – населення країни.

Даний розрахунок брався з формул, для методології розрахунку індексу конкурентоспроможності регіонів[2]. Він охоплює дані конкретно заданих показників та їх відношення до частки наявного населення в регіоні до загальноукраїнського, що дозволяє більш масштабно підійти до оцінки економічної сприятливості регіонів, охоплюючи не тільки економічну, а і соціальну складову розвитку регіонів, яка також є однією з концепцій сталого розвитку, та є актуальною для подальших досліджень(таблиця 1).

Таблиця 1

Розраховані показники сприятливості малого бізнесу порегіонах

2018р.	I ₁	I ₂	I ₃	I ₄	I ₅	I ₆	I ₇	I ₈	I ₉
Вінницька	1.026	1.506	0.310	0.121	0.831	0.365	0.84	0,7695	0.314
Волинська	0.955	0.815	0.058	0.123	0.712	0.441	0.71	0,602	0.505
Дніпропетровська	1.035	0.759	0.320	0.156	1.383	0.641	1.07	1,004	0.190
Донецька	0.339	0.454	0.047	0.145	0.561	0.345	0.27	0,256	0.141
Житомирська	0.949	1.526	0.106	0.112	0.708	0.463	0.79	0,665	0.267
Закарпатська	0.976	1.888	0.072	0.126	0.487	0.374	0.574	0,463	0.593
Запорізька	1.056	0.968	0.291	0.173	1.072	0.578	1	0,828	0.166
Івано-Франківська	0.852	1.586	0.101	0.153	0.659	0.305	0.64	0,533	0.312
Київська	1.294	1.137	0.228	0.214	1.282	0.633	1.41	1,47	0.256
Кіровоградська	0.892	1.819	0.112	0.156	0.786	0.457	1	0,829	0.246
Луганська	0.229	1.518	0.032	0.092	0.198	0.243	0.197	0,162	0.277
Львівська	1.032	1.474	0.206	0.161	0.829	0.534	1	0,974	0.377
Миколаївська	1.116	1.333	0.157	0.148	0.862	0.525	1.04	0,796	0.251
Одеська	1.264	1.458	0.164	0.134	0.893	0.523	1.23	1,104	0.363
Полтавська	1.004	0.879	0.201	0.206	1.513	0.555	0.94	0,816	0.176
Рівненська	0.773	1.711	0.102	0.116	0.599	0.372	0.67	0,546	0.393
Сумська	0.851	1.378	0.197	0.150	0.732	0.351	0.73	0,625	0.186
Тернопільська	0.805	1.691	0.163	0.132	0.549	0.298	0.68	0,582	0.317
Харківська	1.341	1.598	0.583	0.167	0.989	0.451	1.11	1,0041	0.256
Херсонська	1.025	2.008	0.106	0.123	0.648	0.359	0.88	0,684	0.324
Хмельницька	1.075	1.534	0.075	0.123	0.711	0.422	0.77	0,661	0.354
Черкаська	1.013	1.305	0.131	0.145	0.849	0.413	0.897	0,761	0.258
Чернівецька	1.135	2.317	0.100	0.101	0.449	0.393	0.62	0,504	0.410

Розрахунок даних показників для оцінки рівня сприятливості регіонів України у забезпеченні ефективного функціонування малого бізнесу здійснюється на основі сумування рангових значень кожної з вищевказаного переліку складових, які впливають на функціонування та розвиток малого бізнесу в регіоні. За рахунок даних показників, можна

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

надати рейтингову оцінку сприятливості регіонів України у функціонуванні малого бізнесу (таблиця 2).

Для дослідження впливу малого бізнесу на розвиток регіонів слід провести ранжування за інтегральними показниками і надати регіонам оцінку по кожному критерію від 1 до 25, де 1 місце це найкращий показник, а 25 – найгірший. Потім провести сумування показників, де регіон з найменшою набраною кількістю балів, вважатиметься найсприятливішим середовищем для функціонування малого бізнесу. Після проведення розрахунків за даною методологією, можна надати оцінку сприятливості регіонів у веденні малого бізнесу по всіх показниках, які мають вплив на діяльність малого бізнесу в регіонах.

Таблиця 2

**Рейтингова оцінка регіонів у сприятливості розвитку малого бізнесу зі
врахуванням досліджуваних показників**

2018р.	I ₁	I ₂	I ₃	I ₄	I ₅	I ₆	I ₇	I ₈	I ₉	ΣI	Рейтинг регіону
Вінницька	11	12	4	20	10	19	14	11	10	111	11
Волинська	16	22	23	17	15	12	18	18	2	143	17-18
Дніпропетровська	9	23	3	7	3	2	5	5	21	78	6
Донецька	24	25	24	12	21	22	24	24	25	201	25
Житомирська	17	10	15	23	17	9	15	15	14	135	15-16
Закарпатська	15	3	22	16	23	17	23	23	1	143	17-18
Запорізька	8	20	5	4	5	4	7	8	24	85	7
Івано-Франківська	20	8	18	9	18	23	21	21	12	150	22
Київська	3	19	6	2	4	3	2	2	16	57	2-3
Кіровоградська	19	4	14	8	12	10	9	7	20	103	10
Луганська	25	11	25	25	25	25	25	25	13	199	24
Львівська	10	13	7	6	11	6	8	6	5	72	5
Миколаївська	6	16	12	11	8	7	6	10	18	94	8
Одеська	4	14	10	14	7	8	3	3	6	69	4
Полтавська	14	21	8	3	2	5	10	9	23	95	9
Рівненська	23	5	17	21	20	18	20	20	4	148	21
Сумська	21	15	9	10	14	21	17	17	22	146	19
Тернопільська	22	6	11	15	22	24	19	19	9	147	20
Харківська	2	7	2	5	6	11	4	4	16	57	2-3
Херсонська	12	2	16	18	19	20	12	14	8	121	13
Хмельницька	7	9	21	19	16	13	16	16	7	124	14
Черкаська	13	18	13	13	9	14	11	12	15	118	12
Чернівецька	5	1	19	24	24	15	22	22	3	135	15-16
Чернігівська	18	17	20	22	13	16	13	13	19	151	23
м. Київ	1	24	1	1	1	1	1	1	10	41	1

По отриманим показникам бачимо, що найбільш сприятливими регіонами у соціально-економічному розвитку є: місто Київ, Київська, Харківська, Одеська та Львівська область. До другого блоку увійшли регіони, де акцентується увага на важкій промисловості, а також з розвиненим аграрним сектором. В перспективі подальших економічних досліджень даної тематики, доцільним є вивчення впливу потенціалу малого бізнесу на соціально-економічне становище регіонів як парадигму їх сталого розвитку.

Література:

1. Регіонально-адміністративний менеджмент: навч. посібник під ред. д. філос.н., проф. В. Г. Воронкової. – К.: Видавничий дім «Професіонал», Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
2. Розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо порядку та методики обрахування індексу конкурентоспроможності регіонів / Звіт з науково дослідної роботи. Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова. м. Харків 2016.
3. Іртищева, І. О. Соціально-економічні аспекти інфраструктурного забезпечення сільських територій та агропромислового комплексу / І. О. Іртищева, М. І. Стегней, К. М. Хаустова // Агропромисловий комплекс України: сучасний стан та проблеми розвитку : колективна монографія. – Умань : Видавець Сочінський М.М., 2017. – С. 28-37.

УДК 336.2

**В. П. БРАТЮК,
М. І. ЮРИК**
Мукачівський державний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНИ

На сьогоднішній день в світі важливе місце займає страхування життя, адже саме воно дозволяє вирішити низку проблем. Перш за все при тимчасовій втраті працездатності, при настанні несприятливих подій у житті, при виникненні проблем зі здоров'ям тощо. Більшість громадян нашої держави не можуть самостійно компенсувати ці неочікувані втрати, а звернення до страхових компаній дає змогу отримати швидку компенсацію за невелику плату.

Відповідно до вищесказаного, саме страхуванню життя необхідно приділяти пильну увагу в нашій державі, оскільки благополуччя та добробут її жителів це для країни ключовим завданням . Страхування життя - це вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, у разі настання інших страхових випадків передбачених договором [1]. Саме воно забезпечує таку необхідну фінансову а відповідно і соціальну стабільність кожного громадянина.

На справді, страхування життя, хоч і нерозвинуте в Україні, однак є доволі вигідним та необхідним для суспільства, оскільки, поєднує в собі дві важливі функції: заощадження та

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

захист. В розвинутих країнах за допомогою страхування життя задовольняються багато суспільних проблем, а саме:

- фінансовий захист та опору на випадок неочікуваних подій,
- забезпечення гідного рівня життя після виходу на пенсію,
- можливість накопичення коштів для здобуття освіти,
- створення соціальних пакетів у компаніях для мотивації співробітників,
- можливість отримання кредитів та інше.

Страхування життя є невід'ємним елементом сучасного HR-менеджменту, важливим інструментом кадрової політики. Наявність полісу зі страхування життя у соціальному пакеті роботодавця є додатковим стимулом для підвищення ефективності роботи працівника та дозволяє уникнути плинності кадрів на підприємстві. Але все таки рівень розвитку страхового ринку України за 27 роки існування незалежної держави залишається неприпустимо низьким. Аналізуючи цей фрагмент можна дійти висновку, що в українському суспільстві необхідно довести користь страхової культури, та значну кількість переваг, яку вони зможуть отримати при цьому. Адже недовірливе ставлення суспільства до галузі страхування життя спричинило її низьку розвиненість та слабке поширення.

Також ще одним із негативних явищ, принесених у практику страхування процесами глобалізації, є наростання різних видів шахрайств та тіньових економічних операцій, кримінальних протиправних дій. Нажаль ці прецеденти є не локальними а світовими. Саме це слугує причиною високого рівня недовіри до даного виду послуг серед рядового населення. Крім негативів, пов'язаних із шахрайством, в Україні існує цілий ряд інших причин, які гальмують розвиток ринку страхування життя та знижують його ефективність, а саме:

- низький рівень довіри до ринку страхування життя;
- відсутність достатнього рівня платоспроможності в населення;
- ненадійність та високий ризик банкрутства більшості підприємств;
- інфляція, нестійкість національної валюти [2].

Незважаючи на погану тенденцію розвитку страхового ринку в Україні це не завадило йому значно вдосконалити свої послуги. Наразі страхування життя пропонує:

- страхування на дожиття застрахованої особи до зазначеного в договорі віку з одноразовою виплатою капіталу;
- страхування життя на випадок смерті;
- змішане страхування життя;
- страхування дітей до вступу до шлюбу;
- страхування життя з виплатою ануїтету;

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

– довгострокове страхування життя працівників підприємств, установ за рахунок коштів роботодавців;

– страхування життя позичальника кредиту та ін. [3].

Аналізуючи вищесказане можна дійти висновку, що ринок страхування життя в Україні володіє значним потенціалом для розвитку, адже розвиток ринку страхових послуг дає змогу акумулювати значні довгострокові інвестиційні ресурси, залучаючи кошти через пенсійні програми і програми страхування життя. Отже, у разі виконання конкретних кроків можна досягти високих результатів у розвитку страхового ринку, що в комплексі поліпшить стан усієї держави.

Рушійною силою і запорукою в ефективного функціонування та розвитку ринку страхування життя є законодавство яке спрямоване захищати права громадян та надання всіх необхідних прав та свобод для вільного і безпечного страхування. Власне, над чим варто добре попрацювати нашому уряду. В Україні страхове законодавство розроблене досить повно, але все ж таки потребує доопрацювання. До основних завдань у сфері державного регулювання страхової діяльності, необхідно віднести оптимізацію податкового законодавства у сфері страхування життя.

Ефективним буде:

- 1) запровадження обов'язкового медичного страхування;
- 2) збільшення кількості та зменшення вартості пенсійних страхових продуктів із накопичувального страхування для забезпечення доступності таких продуктів для пересічного пенсіонера;
- 3) упровадження новітніх технологій зі страхування та нових стандартів якості обслуговування у цій сфері;
- 4) у зв'язку із виникненням нових видів ризиків необхідним є збільшення видів послуг зі страхування життя.

Література:

1. Танчак Я. А. Аналітична оцінка сучасного стану та перспектив розвитку ринку страхування життя в Україні / Я. А. Танчак. // ВІСНИК ЖДТУ. Серія: Економіка, управління та адміністрування. – 2018. – С. 105-110.
2. Попович Д. В. Life-страхування на страховому ринку України: проблеми та перспективи розвитку / Д. В. Попович, О. В. Кравцова, О. О. Микитюк. // «Молодий вчений». – 2018. – С. 868-872.
3. Проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://koninsurance.mnau.edu.ua/files/work/51.pdf>.

ДЕПОЗИТИ ДОМАШНІХ ГОСПОДАРСТВ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Одним з елементів фінансових ресурсів будь-якої країни є фінанси домашніх господарств. Взаємодіючи з банківськими установами та різними фінансовими інститутами, домогосподарства виступають важливим суб'єктом фінансових відносин.

Розміщуючи особисті заощадження на депозитних рахунках, інвестуючи їх в цінні папери вони забезпечують насичення фінансового ринку, що в свою чергу призводить до стійких темпів економічного зростання в країні.

Зростання заощаджень населення стимулює збільшення споживчого та інвестиційного попиту економічних суб'єктів, а також ділової активності у всіх секторах національної економіки.

На формування заощаджень впливають різні фактори, як макроекономічні так і певні особисті уподобання населення. Адже мета для сформування заощаджень та вибір його форми є досить різноманітним. Але в основному домогосподарства заощаджують для формування резерву щодо покриття майбутніх витрат, фінансової незалежності та майбутніх нащадків.

Провідну роль в акумуляції заощаджень населення відіграють комерційні банки. Популярність депозитів, порівняно з іншими формами організованих заощаджень в Україні, зумовлена рядом їх переваг: отримання фіксованого, передбачуваного доходу, а також можливість отримання інших банківських послуг. У випадку банкрутства банку гарантоване відшкодування коштів за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб і регулювання банківських операцій з боку НБУ [2].

Основним фактором до збільшення заощаджень є зростаючий дохід населення. Так середня заробітна плата в Україні станом на 1 січня 2021 року становить 12 337 грн.

Для аналізу депозитів домашніх господарств розглянемо дані, наведені у таблиці 1.

Отже, аналізуючи дані, наведені у таблиці 1, ми спостерігаємо збільшення надходжень депозитів з кожним роком. Так, в 2017 році порівняно з 2016 р. сума депозитів збільшилася на 50 637 млн грн. або на 11,89%. У 2018-2019 рр. також спостерігався приріст депозитів, проте їх зростання склало тільки 7-8%. Але вже в 2020 році сума депозитів зросла на 26,76% або на 154 192 млн грн., що є найвищим показником приросту депозитів за аналізовані роки.

Динаміка депозитів, залучених депозитними корпораціями (крім НБУ) від домашніх господарств у 2016-2020 рр.

Період	Депозити млн. грн.	Абсолютний приріст, млн. грн	Темп зростання, %	Темп приросту, %
2016	444 676	-	-	-
2017	495 313	50 637	111,39	11,39
2018	530 250	34 937	107,05	7,05
2019	576 126	45 876	108,65	8,65
2020	730 317	154 192	126,76	26,76

* Розроблено за даними [1].

Водночас вартість депозитів у 2020 році відчутно зменшилася. Процентні ставки за новими депозитами домашніх господарств змінилися:

- у гривні – на 6,0 в. п. до 8,0% річних;
- у валюті – на 1,2 в. п. до 1,2% річних.

Привабливіші процентні ставки за гривневими депозитами порівняно з валютними депозитами сприяли притоку коштів у вклади в національній валюті (див. рис. 1).

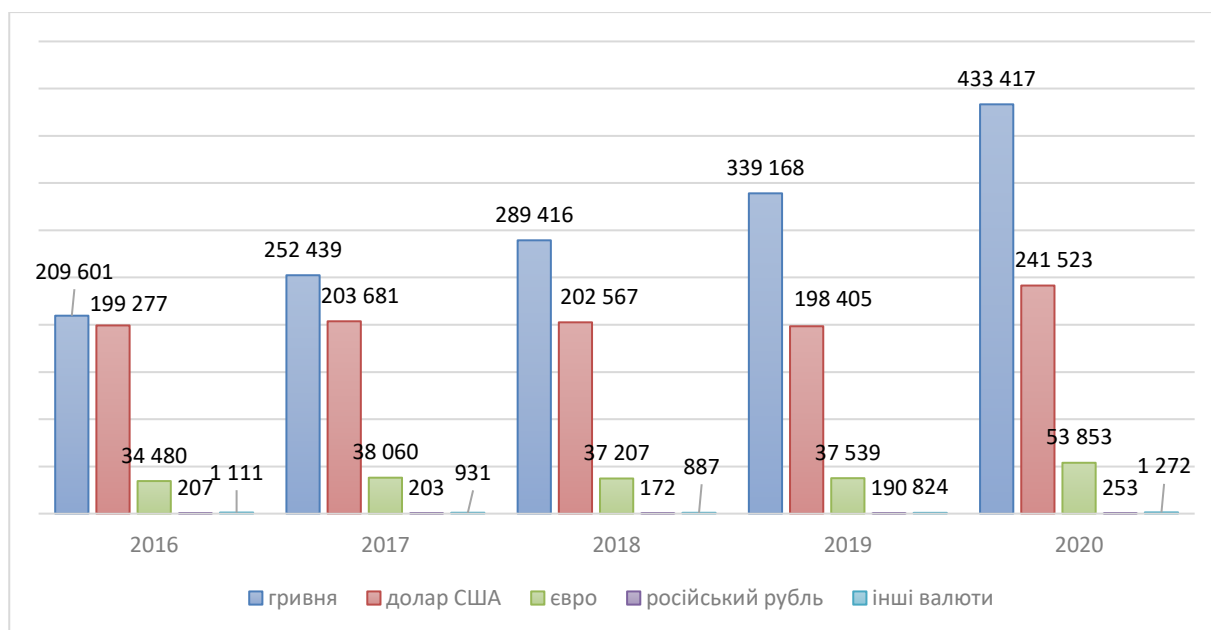

Рис. 1. Депозити домашніх господарств у розрізі видів валют за 2016-2020 рр.

*Розроблено за даними [1]

З даних, наведених на рис.1, спостерігається тенденція до зростання гривневих вкладів домогосподарств за аналізований період на 223 815 млн грн. або 106,78%. В 2020 році гривневі вклади зросли на 27,79%, що є найвищими темпами зростання за останні 10 років, а обсяги валютних вкладів збільшилися на 25%.

Пандемія Covid-19 та карантинні обмеження зумовили тренд часткового перетікання коштів населення зі строкових депозитів на карткові та ощадні рахунки. Громадяни через

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

невизначеність подальшого розвитку подій прагнули мати вільні гроші на випадок непередбачуваних витрат. Як наслідок, частка гривневих коштів на вимогу зросла за 2020 рік на 7 в. п. до 57%.

З 2014 року спостерігається суттєве зменшення надходжень прямих іноземних інвестицій, через економічну нестабільність та військовий конфлікт на сході, тому сьогодні Україна змушена головним чином орієнтуватись на внутрішні джерела інвестицій. Отже, проблема формування заощаджень населення та їх мобілізації як інвестиційних ресурсів є досить актуальною.

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.
2. Мелих О. Ю. Заощадження домогосподарств: соціально-економічна роль та тенденції формування в Україні/ О. Мелих // Ефективна економіка.– 2020. – №11. – С.21-29.

УДК 330

М. В. ГОБРЕЙ
Мукачівський державний університет

РОЛЬ ПРЯМИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Дослідження проблеми інвестування в економіку країни завжди знаходилося у центрі уваги економічної науки. Це зумовлено тим, що курс на інвестиційно-інноваційний розвиток світової економіки та національних економік розвинутих країн суттєво активізує наукові пошуки нових підходів і теоретичних положень інвестиційної діяльності. Проблематика на цьому напрямку актуалізується по мірі поглиблення глобалізаційних процесів і зростання конкуренції в сфері інвестицій. У центрі наукових дискусій опинилися базові поняття, терміни та категорії, які визначають сутнісну характеристику інвестицій. Сучасний інвестиційний процес – це комплексна діяльність усіх учасників ринкової економіки з приводу нарощування вітчизняного капіталу, яка являється важливою передумовою динамічного розвитку економічної системи в цілому. Чим активніше розгортається інвестиційний процес, тим швидше відбуваються ефективні ринкові перетворення в країні. Результати інвестиційних процесів покращують загальні макроекономічні показники економічного розвитку держави. На сьогодні залежність національної економіки від інвестиційної діяльності є загальноприйнятим фактом серед наукової еліти.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Україна в реаліях сьогодення, для того щоб мінімізувати інвестиційні ризики, повинна диверсифікувати інвестиційний портфель, знайти шляхи для залучення прямих інвестицій (акціонерного капіталу), надати потенційним інвесторам державні гарантії та максимально вільні умови ведення діяльності на інвестиційному ринку. Для подолання негативних чинників, які впливають на залучення інвестицій в регіони, потрібно мінімізувати ризики для потенційних інвесторів, як внутрішніх так і зовнішніх (іноземних). Це сприятиме соціально-економічному розвитку як регіонів, так і держави в цілому [1]. До прикладу, інвестор, який вкладає кошти у підприємства, скуповуючи їхні акції, які номіновані у гривневому еквіваленті, повинен розраховувати на можливу девальвацію гривні відносно іноземних валют.

На регіональному рівні залучення інвестицій все більше залежить від наявності виробничих ресурсів та розвиненої інфраструктури [2]. Реалізація заходів стосовно залучення прямих інвестицій в економіку Закарпатської області сприятимуть розвитку економіки, покращать інвестиційний клімат області, допомагатимуть розвитку міжобласних та міжнаціональних зв'язків. Найбільш сприятливим фактором для покращення ефективності залучення прямих інвестицій у Закарпатську область є те, що Закарпаття є прикордонною територією. Наявність спільних кордонів з країнами Євросоюзу покращить транскордонну співпрацю, що допоможе залучати більші обсяги інвестицій в економіку області[2].

Для більш масштабного огляду інвестиційної діяльності в Закарпатській області розглянемо залучення прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку Закарпатської області за видами економічної діяльності у 2017-2019 роках. Найбільші надходження прямих інвестицій в Закарпатській області потрапляють в сектор промисловості, де надходження збільшились від 267001.5 тис. дол. США у 2017 році, до 289499.1 тис. дол. США у 2019 році. Від загальної суми прямих інвестицій у економіку Закарпатської області, сектор промисловості займає більше 80% по кожному з досліджуваних років. Прямі інвестиції в інші види економічної діяльності є значно меншими, що зображено в таблиці 1.

Для стійкого економічного зростання Закарпатської області, окремо можна виділити наявний рекреаційний потенціал регіону, який необхідно розвивати та залучати туди прямі інвестиції. Фактично, рекреаційна сфера є однією з найпривабливіших для інвесторів. Потрібно повною мірою використовувати рекреаційний потенціал області, розвивати туристичну галузь за допомогою відкриття нових туристичних маршрутів, рекреаційних об'єктів і саме в цю галузь залучати прямі інвестиції.

Враховуючи нинішню ситуацію в Закарпатській області та в Україні загалом, можна зробити висновок, що доцільним є збільшувати обсяги залучених інвестицій в регіони

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

країни. Повною мірою потрібно використовувати географічне положення Закарпатської області, яка межує з країнами Євросоюзу. Це допоможе залученню більшого об'єму прямих інвестицій в економіку регіону. Це, у свою чергу, допоможе насичувати ринок праці новими робочими місцями і в повній мірі використовувати наявні трудові ресурси Закарпатської області. Також не слід забувати про раціональну регіональну та державну політику у плані інвестиційної діяльності, яка повинна максимально заохочувати іноземних інвесторів до вкладання коштів в економіку краю [4].

Таблиця 1

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці Закарпатської області за видами економічної діяльності за 2017-2019 роки (тис. дол. США) [3]

	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	2698,7	2721,9	2803,4
Промисловість	267001,5	276370,7	289499,1
Будівництво	2137,3	1610,1	1661,8
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	3280,7	8496,2	8527,0
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	20897,4	20954,9	21198,0
Тимчасове розміщення й організація харчування	6831,3	6627,2	6197,1
Інформація та телекомунікації	12,6	13,0	14,0
Операції з нерухомим майном	13813,3	16332,4	20752,9
Професійна, наукова та технічна діяльність	313,8	1039,5	1228,7
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	7378,6	7118,3	6881,6
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	671,2	1035,0	1177,1
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	10,7	11,0	12,3
Усього	325053,7	343299,7	360883,2

Активне здійснення інвестиційної діяльності при правильній регіональній політиці допоможе розробити ефективну інвестиційну стратегію регіону, за допомогою якої можна створити сприятливий інвестиційний клімат для залучення інвестицій, зокрема прямих інвестицій, що у свою чергу покращить соціально-економічне становище в Закарпатській області.

Література:

1. Лещук Г. В. Концептуальні детермінанти інвестиційної інфраструктури регіону / Г.В. Лещук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. – Вип. 24. – Т. 2. – С. 20-24.
2. Ткач С. М. Управління ризиками інвестиційної діяльності в регіоні: теоретичні основи та прикладні аспекти: монографія / С. М. Ткач. – Львів: ДУ Інститут регіональних досліджень НАН України, 2015. – 234 с.
3. Головне управління статистики в Закарпатській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua>.

4. Химич О. В. Інвестиції в регіони України: проблеми і тенденції / О. В. Химич // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 767. – С. 233-242

УДК 330

**А. М. ДЕНИСЮК,
О. В. СТОРОЖУК**
університет ДФС України

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

З моменту проголошення незалежності Україна перебувала на різних етапах розвитку в умовах дії глобальних і національних викликів, що значною мірою визначило її сучасний стан. Аналогічно й у митній сфері під впливом численних зовнішніх і внутрішніх факторів відбувались масштабні різноаспектні перетворення. Таким чином, задля формування якісного комплексного бачення сучасного стану національної митної системи, з'ясування її наявних проблем і перспектив розвитку доцільно проаналізувати історію становлення вітчизняної митниці [1 с. 5].

Сьогодні митне законодавство набуває принципово нової ролі, основні акценти характеристики якого зміщуються від суто контрольних і фіскальних до регулятивних і правозахисних. Традиційно митна галузь сприймається як сукупність правових норм, що регламентують структуру й діяльність митних органів, їх посадових осіб і відображають особливості функціонування всього апарату митної служби, а найчастіше головним завданням мають охорону економічних інтересів держави загалом. Функції, пов'язані із забезпеченням прав, свобод та інтересів особи, сприймаються як другорядні. Здійснювана адміністративна реформа має одним із основних напрямків зміну усталених принципів, висування на перше місце функцій забезпечення реалізації прав особи, а роль державних інституцій має полягати насамперед у всебічному сприянні належній реалізації відповідних прав. Це складний процес, бо передбачає необхідність рішучого подолання певних глибоко укорінених вад митної системи, за якої інтереси держави домінують над інтересами особи [3 с. 3].

Вагомий внесок у створення наукового підґрунтя для формування і реалізації митної справи загалом та функціонування митної системи зокрема зробили такі науковці, як І. Бережнюк, П. Буряк, А. Войцещук, С. Герчаківський, О. Десятнюк, Б. Карпінський, А. Крисоватий, В. Мартинюк, П. Пашко, О. Піхоцька, В. Федосов, В. Ченцов, Б. Ярема та інші [2, с. 507].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Сьогодні функціонування митної системи свідчить про наявність багатьох проблем, які позначаються на ефективності її роботи, а націленість України на євроінтеграцію потребують її реформування з метою більш злагодженої організації роботи митних органів. Так, В. Мартинюк пропонує такі трактування поняття «митна система» [8, с. 11]: 1) митна система – це складна система організаційно-правових і фінансових взаємовідносин, які виникають між державами, митними органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності при ввезенні на її митну територію і вивезенні за межі цієї території товарів, транспортних засобів та інших предметів, на які поширюються митні процедури; 2) митна система – це сукупність тарифних та нетарифних інструментів, принципів і методів їхнього встановлення, зміни чи відміни, механізмів, які забезпечують своєчасну і повну сплату митних платежів, контроль та відповідальність за порушення митного законодавства, а також державні органи, на які покладено обов'язки реалізовувати митну політику; 3) митна система – це суспільне явище як сукупність взаємопов'язаних інституційних одиниць, яких об'єднують єдині цілі та завдання. Характерними ознаками митної системи є такі: цілісність, чітка організація, порядок і послідовність, взаємозв'язок і взаємодопомога. [2, с. 510].

Адаптація митного законодавства України є пріоритетною сферою, яка визначена у ст. 51 Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р. і розділом V Загальнодержавної програми адаптації митного законодавства України до законодавства ЄС від 18 березня 2004 р. З метою правильного і однакового застосування законодавства України з питань митної справи, на нашу думку, необхідно впорядкувати нормотворчість митних органів щодо вдосконалення нормативно-правової бази, необхідної для забезпечення діяльності митної служби відповідно до вимог Європейського Союзу, СОТ та міжнародних норм [3 с. 8].

Перспективами подальших досліджень є поглиблене аналізування законодавчої бази щодо реформування національної митної системи, що дасть змогу ідентифікувати ключові переваги та недоліки нормативно-правового забезпечення митної сфери на різних етапах розвитку митних органів та стане обґрунтованою основою для удосконалення чинного митного законодавства України в умовах європейської інтеграції [1, с. 8].

Література:

1. Мельник О. Г., Адамів М. Є., Тодошук А. В. Історія розвитку митної системи України: ключові проблеми та здобутки в умовах Європейської інтеграції. http://www.economy.in.ua/pdf/10_2018/3.pdf
2. Найденко О. Є., Єніна А. О., Костяна О. В. Основні аспекти становлення та розвитку митної справи України <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/98.pdf>.

3. Доротич С. І., Адаптація митного законодавства України до Європейських та міжнародних норм <http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2010-01/10dsiemn.pdf>.

УДК 336.71:338.246

**З. Б. ЖИВКО,
І. І. ЛЕСИК,
Львівський державний університет внутрішніх справ
С. С. РОДЧЕНКО**
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ БАНКУ

Ключовою метою інформаційно-аналітичного забезпечення системи безпеки банку є розв'язання інформаційно-аналітичними засобами проблем захисту банку від загроз, що знижують його вартість. Перед працівниками служби безпеки банку (СББ) стоїть завдання завчасно викрити та попередити про причини та умови, що можуть піддержувати виникнення загроз.

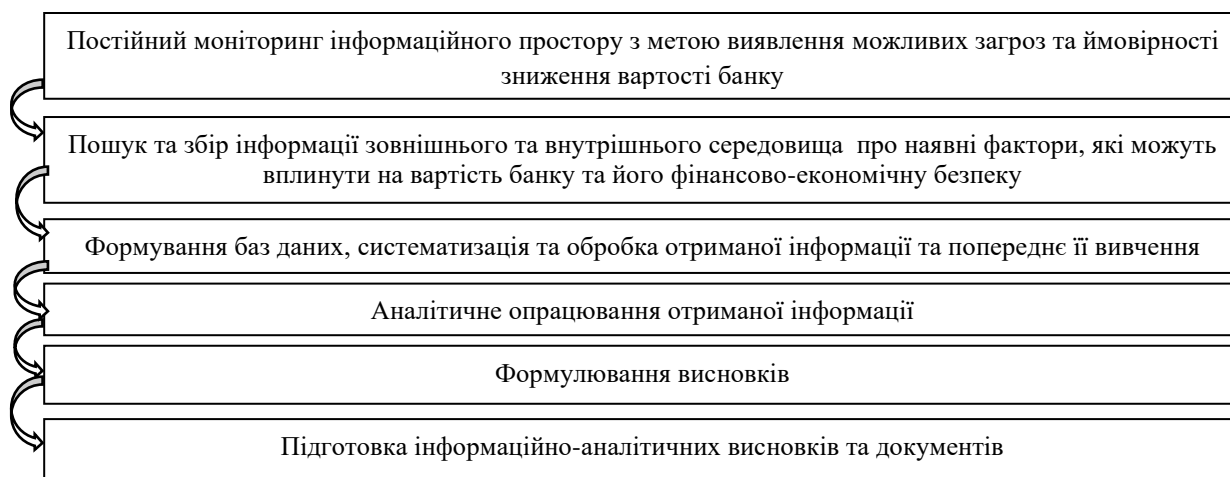
Формування інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки (ІАЗ ФЕБ) насамперед полягає у чіткому визначенні напрямків, заходів та засобів збору інформації, її обробки, використання, підтримки в належному стані, захисті від несанкціонованого втручання та зберігання. Саме тому, при формуванні ІАЗ ФЕБ банку особливої уваги потребує процес організації саме інформаційно-аналітичної роботи в банках.

Як зазначає Є. В. Позднишев, інформаційно-аналітична робота (ІАР) – це комплекс заходів, які здійснюються службою безпеки підприємства для збору та обробки інформації, необхідної для формування інформаційно-аналітичних документів для керівництва (менеджменту) [1]. Центральними елементами ІАР автор визначає такі: збір та пошук інформації; попереднє вивчення, інформаційно-аналітична обробка, формулювання висновків, облік; підготовка інформаційних (інформаційно-аналітичних) документів [1].

Організація та управління ІАЗ ФЕБ банку здійснюється безпосередньо його службою безпеки. Організація інформаційно-аналітичної роботи включає: визначення сфер та об'єктів інформаційної уваги банку; визначення мети і завдань інформаційно-аналітичної роботи; підбір (підготовку) сил і засобів для проведення заходів інформаційно-аналітичної роботи; планування роботи; визначення і постановку завдань виконавцям; забезпечення заходів інформаційно-аналітичної роботи; контроль діяльності сил і засобів, залучених до виконання завдань інформаційно-аналітичної роботи [2, с.150].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

IAP банку із забезпечення безпеки банку, шляхом управління його вартістю, здійснюється в такій послідовності (рис. 1):

Рис. 1. Етапи здійснення інформаційно-аналітичної роботи у банку із забезпечення безпеки, шляхом управління його вартістю [3]

Постійний моніторинг інформації, яка знаходиться в інформаційному просторі та стосується діяльності, інтересів та безпеки банку забезпечується шляхом збору інформації з відкритих джерел. На даному етапі проводиться контроль отримання підрозділами банку інформації, появи нової інформації в інформаційному середовищі банку, визначається її цінність і важливість для формування інформаційних ресурсів та забезпечення його безпеки. У процесі інформаційного моніторингу забезпечується своєчасна реакція на зміни в інформаційних каналах та пошук додаткових джерел інформації [2; 3].

Аналітична обробка отриманої інформації про рівень фінансово-економічної безпеки банку передбачає використання процедур, пов'язаних із визначенням рівня її достовірності, повноти, актуальності. Оскільки на основі отриманої інформації проводиться аналіз та оцінка можливих загроз та приймаються управлінські рішення, на даному етапі доцільно здійснювати перевірку інформації за певними критеріями. До критеріїв, за якими здійснюється оцінка інформації можна віднести: доречність, достовірне уявлення, порівняність, верифікованість, своєчасність, зрозумілість [4, С.195]; достовірність, об'єктивність, повнота (комплексність), актуальність, точність [5].

Підтримую авторів [5], що вважають – вся інформація, яка отримана шляхом розрахунків або експертним оцінюванням чи методом якісної оцінки, має супроводжуватися розрахунками та поясненнями отриманих результатів, тобто бути зрозумілою. На основі отриманої та опрацьованої інформації формулюються відповідні висновки. За результатами IAP складаються інформаційно-аналітичні довідки, які надаються керівництву банку для прийняття управлінських рішень (рис. 2).

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Отже, інформаційно-аналітичне забезпечення банку та його економічної безпеки має формуватися відповідно до потреб конкретного банку, його політики та умов діяльності, зовнішнього середовища та умов внутрішнього режиму функціонування. Для покращення обробки інформації, її надійності і достовірності, необхідно згрупувати канали отримання зовнішньої (ІК «ТЕКСТ», ІК «БАНК, ФІРМА», ІК «КОНСУЛЬТАНТ» тощо) та внутрішньої інформації (підсистеми ОБД, управління кредитними ресурсами, управління касою, звітність банку тощо).

Рис. 2. Інформаційно-аналітичні документи

Складено автором за матеріалами[2, с. 154]

Забезпечення безпеки банку базується на інформації зовнішнього та внутрішнього середовища. Зовнішня інформація включає в себе дані щодо стану, динаміки та прогнозу розвитку вітчизняного та світового банківського сектору, індикаторів грошово-кредитної політики, стану та перспектив розвитку фінансових ринків тощо. Внутрішня інформація – дані про обсяги кредитних та депозитних операцій, вартість капіталу банку, грошові потоки, фінансові результати.

Література:

1. Позднишев Є. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки підприємництва (методи та їх застосування). Навчальний посібник. Книга 1. К., Видавець Позднишев, 2007. 76 с.
2. Зубок М. І. Безпека банківської діяльності: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2002. 190 с.
3. Родченко С. С. Забезпечення системи безпеки комерційного банку за вартісно-орієнтованим підходом: інформаційно-аналітичний аспект. *Збірник наукових праць*

Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. Випуск 2, 2018. С. 111-119.

4. Кузіна Р. В. Прозорість корпоративної звітності як основа її формування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». № 12, 2015. С. 193-197.

5. Управління вартістю банку : монографія / І.П. Шульга ... [та ін.]; за редакцією І.П. Шульги; МОН України, КНТЕУ. Київ : КНТЕУ, 2013. 391 с.

УДК332.142.2:336.15

С. В. КИРИЗЮК

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОКРЕМИХ ТЕРИТОРІЙ: ВИКЛИКИ ПРОСТОРОВІЙ СПРАВЕДЛИВОСТІ

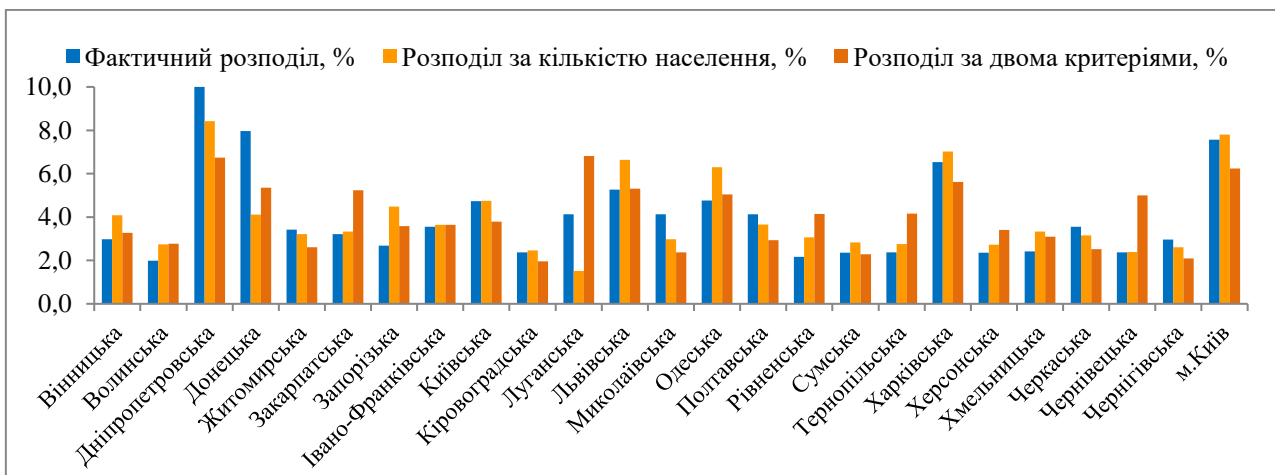
Просторовий чинник часто є суттєвим обмеженням соціо-економічного розвитку регіонів й окремих територій. При цьому саме сільські території виявляються більш вразливими до його негативної дії. В Україні для збалансування розвитку регіонів та територій використовуються спеціальні механізми фінансової підтримки, серед яких – субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів соціо-економічного розвитку окремих територій.

Упродовж 2018-2019 рр. механізм надання субвенції піддавався значній критиці через відсутність чітких критеріїв розподілу коштів між регіонами. Субвенція розглядалася як інструмент просування політичних інтересів вибраних груп впливу на місцях, оскільки подання проектів на розгляд комісії здійснювалось переважно народними депутатами.

У відповідь на критику 19 лютого 2020 р. Уряд прийняв зміни до Порядку, що мали на меті закріпити принципи справедливого розподілу державних коштів шляхом встановлення чітких критеріїв, а саме субвенція мала розподілятися між областями та м. Києвом з дотриманням наступних критеріїв: (1) 80% коштів з урахуванням чисельності населення, яке проживає у відповідному регіоні; (2) 20% коштів з урахуванням рівня соціально-економічного розвитку регіонів відповідно до показника валового регіонального продукту (ВРП) в розрахунку на одну особу (для регіонів, у яких такий показник становить менше 75% середнього показника по Україні) [1]. Проте вже в травні 2020 р. були внесені чергові зміни до Порядку, якими передбачено збереження лише одного критерію розподілу субвенції (80% з урахуванням чисельності населення) [2].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

У липні 2020 р. були розподілені кошти (1,68 млрд грн) субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам. Найбільший обсяг фінансування отримали Дніпропетровська (майже 170 млн грн), Донецька (близько 135 млн грн), Харківська (близько 110 млн грн) області та м. Київ (127 млн грн), що разом становить третину (32,1%) всіх виділених коштів (рис. 1). Проте прослідковується певна просторова нерівність у розподілі субвенції між регіонами. Зокрема, є регіони, що фактично отримали більші суми коштів, ніж передбачено законодавчо встановленими критеріями, при чому за обома підходами (діючим у 2020 р. – на основі чисельності населення й старим підходом – на основі чисельності населення та рівня ВРП): Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Миколаївська, Полтавська, Черкаська, Чернігівська. До числа регіонів, що недоотримали передбачені згідно законодавчо встановлених критеріїв суми, належать: Вінницька, Волинська, Закарпатська, Запорізька, Одеська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька. Третє групу регіонів становлять ті, де вектор просторової справедливості залежить від критеріїв розподілу субвенції.

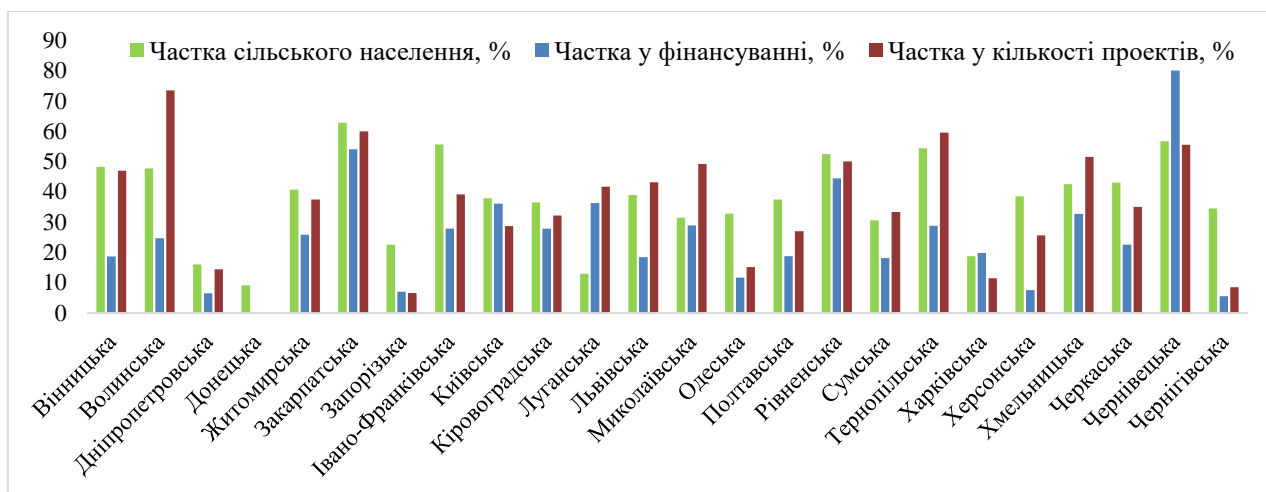

Рис. 1. Аналіз розподілу субвенції на соціо-економічний розвиток окремих територій у 2020 році

Джерело: розраховано автором

При цьому відмічено, що в різних регіонах обсяг субвенції по-різному розподілено за типами території: міська, сільська. Варіація частки сільської місцевості у розподілі субвенції між регіонами може бути пояснена об'єктивними причинами – вагою сільських територій у регіоні. З огляду на використання кількості населення у якості основного критерію розподілу субвенції на підтримку соціо-економічного розвитку окремих територій, доцільно оцінити розподіл субвенції в регіонах за типами територій, незважаючи на те, що затвердженим порядком це не регулюється, але може сприяти забезпеченню просторової справедливості у фінансуванні соціо-економічного розвитку сільських територій (рис. 2).

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Рис. 2. Аналіз справедливості розподілу субвенції для цілей розвитку сільських територій

Джерело: розраховано автором

З рис. 2 видно, що розподіл субвенції у 2020 р. лише в окремих регіонах (зокрема, в Луганській, Миколаївській, Чернівецькій областях) здійснено з врахуванням просторової справедливості – тобто з дотриманням інтересів сільського населення й сільських територій.

Незважаючи на дискусії щодо необхідності й можливостей фінансування субвенції у 2021 р. в умовах COVID-19 й критику механізму її розподілу, в Державному бюджеті на 2021 р. все-таки передбачено кошти на ці цілі у сумі 6 млрд гривень [3]. При цьому, черговими змінами (у лютому 2021 р.) до відповідного Порядку надання субвенції остаточно видалено критерії міжрегіонального розподілу коштів, що загрожує просторовій справедливості розвитку вразливих територій [4].

На нашу думку, необхідність збалансування розвитку регіонів з Державного бюджету не піддається сумніву, проте це має відбуватись на засадах справедливості. Відсутність обґрунтованих критеріїв міжрегіонального розподілу коштів поглибить проблему політичної обумовленості виділення субвенції, оскільки право подання проектів мають лише народні депутати України, обласні, Київська й Севастопольська держадміністрації, а також може загрожувати поглибленню дивергенції соціо-економічного розвитку регіонів. Нами розроблені пропозиції для усунення просторової нерівності соціо-економічного розвитку різних територій, в тому числі сільських, основні положення яких також можуть бути застосовані для розподілу субвенції на соціо-економічний розвиток окремих територій [5].

Література:

1. Про внесення змін до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

територій: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.02.2020 № 160. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-2020-%D0%BF#Text>.

2. Про внесення змін до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 № 411. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-2020-%D0%BF#Text>.

3. Про Державний бюджет України на 2021 рік: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>.

4. Про внесення змін до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій: Постанова Кабінету Міністрів України від 3.02.2021 №102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/102-2021-%D0%BF#Text>.

5. Бородіна О., Прокопа І., Киристюк С., Яровий В. Фонд розвитку сільських територій як фінансовий інструмент просторової справедливості в землекористуванні та сталому сільському розвитку. *Облік і фінанси*. 2020. №3 (89), С. 122-130.

УДК 336.5

Л. П. СІДЕЛЬНИКОВА
Херсонський національний технічний університет

БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОНИ КРАЇНИ

Одним з пріоритетних завдань нашої держави в сучасних умовах посилення гібридних викликів та загроз є захист її населення і країни в цілому від будь-яких зовнішніх посягань, забезпечення суверенітету, незалежності, територіальної цілісності, стабільності, а також швидкої локалізації внутрішніх конфліктів. Виходячи з цього, зазначимо, що ключовими критеріями, що характеризують прагнення держави до забезпечення належних умов підвищення її обороноздатності, розвитку Збройних сил України (далі – ЗСУ), підтримання їхньої бойової готовності, є обсяг та структура видатків державного бюджету на оборону.

Згідно з Законом України «Про оборону України» від 06.12.1991 р. № 1932-ХІІ, оборона – це система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту [1].

Отже, видатки на оборону доцільно трактувати як грошові витрати держави на оборонні заходи, у т.ч. утримання збройних сил, розвиток оборонної промисловості, воєнні

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

дослідження, підготовку військових фахівців як основу кризового реагування на воєнні загрози та недопущення ескалації воєнних конфліктів. Такі видатки мають непродуктивний характер, оскільки не сприяють зростанню ВВП та розвитку продуктивних сил.

За функціональною класифікацією, видатки державного бюджету на оборону наразі складаються з трьох підрозділів (табл. 1).

Таблиця 1

Складові видатків Державного бюджету України на оборону*

Підрозділи	Напрями фінансування
Військова оборона	Утримання та забезпечення Збройних сил України.
Цивільна оборона	Захист людей і матеріальних цінностей у разі військових дій, стихійних лих або техногенних катастроф.
Інша діяльність у сфері оборони	Дії держави у сфері оборони, які не належать до попередніх підрозділів.

*Примітка. Складено автором за даними джерел [2].

Домінуюча частка видатків державного бюджету на оборону належить видаткам на військову оборону, які спрямовуються на утримання та забезпечення Збройних сил України. До складу ЗСУ, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, входять:

1. Сухопутні війська.
2. Повітряні сили.
3. Військово-морські сили.
4. Сили спеціальних операцій.
5. Десантно-штурмові війська.
6. Інші підрозділи допоміжного характеру.

Кожен вид Збройних Сил України характеризується наявністю певних особливостей, наприклад, має притаманну тільки йому зброю й різноманітну за бойовими властивостями і можливостями застосування військову техніку [3, с. 74]. Особовий склад ЗСУ складається з військовослужбовців та працівників ЗСУ, які є громадянами України. Окремі посади працівників ЗСУ можуть займати громадяни, які проходять невійськову службу.

Структура видатків Державного бюджету України на оборону наведена в таблиці 2.

Дані таблиці 2 констатують значні коливання обсягів видатків на оборону впродовж останніх років. Так, у 2011-2013 роках можемо спостерігати їх поступове скорочення з 5,53% до 5,15% видаткової частини державного бюджету. Однак вже у 2014 році видатки на оборону збільшилися майже удвічі, що, відповідно, склало 9,15% загального обсягу видатків. У 2015 році видатки на оборону продовжили тенденцію до зростання - до 12,91%; у 2016 році – до 14,65% видаткової частини. Надалі номінальні обсяги таких видатків продовжували щороку збільшуватися, однак питома вага у загальному обсязі видатків державного бюджету

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

перебувала майже на одному рівні і у 2019 році становила 13,08% видаткової частини.

Таблиця 2

Структура видатків Державного бюджету України на оборону у 2011-2019 роках, млрд. грн.*

Показники	Роки								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ВВП	1316,6	1408,9	1454,9	1566,7	1979,5	2383,2	2982,9	3558,7	3974,6
Видатки Державного бюджету України	238,6	271,2	287,6	299,6	402,9	489,5	566,9	686,9	814,8
Видатки на оборону	13,1	14,5	14,8	27,4	52,0	59,4	74,4	97,0	106,6
- пит. вага у видатках державного бюджету, %	5,53	5,35	5,15	9,15	12,91	14,65	13,11	14,12	13,08
- пит. вага у ВВП, %	1,00	1,03	1,02	1,75	2,63	3,01	2,49	2,73	2,68
<i>з них:</i>									
Військова оборона	10,2	11,6	11,9	24,4	47,4	53,4	67,1	87,5	102,2
- пит. вага у видатках на оборону, %	77,86	80,00	80,41	89,05	91,15	89,90	90,19	90,21	95,87
Цивільна оборона	0,8	0,6	0,5	0,4	0,8	0,6	1,3	1,6	1,5
- пит. вага у видатках на оборону, %	6,11	4,14	3,38	1,46	1,54	1,01	1,75	1,65	1,41
Військова освіта	0,8	0,9	0,9	0,9	1,5	2,0	2,4	2,9	0,0
- пит. вага у видатках на оборону, %	6,11	6,21	6,08	3,28	2,88	3,37	3,23	2,99	0,00
Інша діяльність у сфері оборони	1,4	1,4	1,5	1,6	2,3	3,4	3,5	5,0	3,0
- пит. вага у видатках на оборону, %	10,69	9,66	10,14	5,84	4,42	5,72	4,70	5,15	2,81

*Примітка. Складено автором за даними джерел [4; 5].

Стрімке зростання обсягів фінансування оборонної галузі, починаючи з 2014 року, спродуковано початком гібридної війни з боку Російської Федерації, анексією Автономної Республіки Крим і тимчасовою окупацією окремих районів Донецької та Луганської областей. Внаслідок хронічної недофінансованості впродовж попередніх років, боєздатність української армії на початку російської агресії виявилася слабкою. Тому, з активізацією бойових дій уряд докладав максимальні зусилля для зміцнення обороноздатності країни, намагаючись при цьому зберегти планові обсяги бюджетного фінансування інших галузей.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що в сучасних умовах посилення гібридних викликів і загроз видатки державного бюджету на оборону мають перманентно зростати, передбачаючи модернізацію Збройних Сил України шляхом закупівлі новітнього озброєння і військової техніки, посилення обороноздатності ЗСУ шляхом перетворення української армії на професійну, переведення сектору безпеки і оборони на стандарти НАТО, підвищення рівня грошово-матеріального забезпечення та соціального захисту військовослужбовців.

Література:

1. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-ХІІ. Дата оновлення: 17.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12/page> (дата звернення: 21.03.2021).

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

3. Сокуренко В. В. Характеристика системи Збройних Сил України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2015. Вип. 15(1). С. 74-76.

4. Валовий внутрішній продукт України за період 2011-2019 років. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/> (дата звернення: 21.03.2021).

5. Звіти про виконання видатків Державного бюджету України за 2011-2019 роки. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (дата звернення: 21.03.2021).

УДК 338.1.658

**Г. Т. МИХАЛЬЧИНЕЦЬ,
Н. М. ГОЗДА**
Мукачівський державний університет

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Політика безпеки комерційного банку у сучасному бізнес-середовищі є основою довіри до банківської діяльності загалом. Така політика має відповідати Положенню про організацію заходів із забезпечення інформаційної безпеки в банківській системі України[1], Національним стандартам України ДСТУ ISO/IEC 27000:2015 [2], вимогам законодавства України та нормативно-правовим актам Національного банку України, а також вимогам міжнародних та внутрішньодержавних платіжних систем та систем переказу коштів.

Особливо важливими є питання захисту персональних даних та їх інформаційна безпека в діяльності комерційного банку. Наявність повного комплексу персональних даних клієнтів та доступ до реєстрів рухомого та нерухомого майна банківської установи наражає на ризик розповсюдження такої інформації серед недобросовісних агентів банку та третіх осіб. Нажаль, присутній витік персональних даних в банківській практиці не має продовження у кримінальних справах кібер-відділах української поліції.

Комітет Ради Європи з питань захисту даних наприкінці 1970 р розробив міжнародно-правовий акт, який мав забезпечити уніфіковане впорядкування інформаційних відносин у сфері захисту персональних даних були сформульовані принципи захисту від неправомірного збирання, обробки, зберігання та поширення персональних даних.

Ці основоположні принципи 28 січня 1981 року отримали закріплення у першій міжнародній угоді світового рівня – Конвенції Ради Європи “Про захист осіб у зв’язку з

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

автоматизованою обробкою персональних даних” (відома як Конвенція РЄ № 108, згідно з порядком у серії Європейських договорів). З того часу захист персональних даних остаточно виокремився у самостійний вид діяльності та сферу нормативно-правового упорядкування інформаційних відносин [3]. Українські банки повинні контролювати дотримання вимог власної розробленої та затвердженої Політики інформаційної безпеки при наданні послуг третіми особами, які одержують доступ до інформаційних ресурсів Банку. Засобами узгодження дій третіх осіб з приводу дотримання інформаційної безпеки є підписання угод про співпрацю, де обов’язково містяться розділи із забезпечення інформаційного захисту господарських операцій та персональних даних залучених до Угоди сторін.

Проте, виконання розроблених Політик безпеки комерційними банками в Україні є процесом захисту власних інформаційної та фінансової інформації. Питання захисту персональних даних клієнтів банків залається надзвичайно актуальними відкритими та малодослідженими. Адже, правовий захист самих клієнтів залишається правовою самих клієнтів. Збір занадто великої кількості персональних даних з ціллю власного фінансової безпеки та підтримання належного рівня кредитного портфеля, надання великого спектру послуг та внаслідок цього формування додаткових персональних даних, практика продажу клієнтських баз даних, переуступка кредитних історій, наражають клієнтів на ризик втручання в приватне життя таких клієнтів.

В Україні, лише з 01.01.2011. року набрав сили Закон України № 297-VI від 01.06.10 «Про захист персональних даних» Проте, як і в усьому світі даний Закон не досяг своєї зрілості. Даний Закон відповідає принципам, закладеним у Конвенції Ради Європи № 108 від 28.01.81 р. Головна проблема на національному рівні полягає у відсутності ефективного правового механізму щодо адміністративно-організаційного регулювання відносин та відповідальності у сфері захисту персональних даних. Незважаючи на санкції, введені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення законодавства про захист персональних даних», практична відповідальність за порушення закону продовжує носити декларативний та умовний характер

З метою підвищення ефективності захисту персональних даних у банківському секторі, важливо визначити перелік кібер-загроз, обмежити збір персональних даних, переорієнтуватися на страхування ризиків, підвищити кримінальну та фінансову відповідальність за розповсюдження, умисне чи ненавмисне, персональних даних клієнтів, узаконити єдиний перелік та порядок збору персональних даних що дозволить обмежити доступ до приватного життя клієнтів.

Література:

1. Положення про організацію заходів із забезпечення інформаційної безпеки в банківській системі України / Постановою Правління Національного банку України від 28.09.2017 № 95[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0095500-17#Text>.
2. Методи захисту системи управління інформаційною безпекою Вимоги (ISO/IEC 27001:2013; Cor 1:2014, IDT) ДСТУ ISO/IEC 27001:2015[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.assistem.kiev.ua/doc/dstu_ISO-IEC_27001_2015.pdf.
3. Брижко В.М.Захист персональних даних: реалії та практика сучасності. Інформація і право. № 3(9)/2013[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/13bvmrps.pdf>.

УДК 336

**І. В. ЛІНТУР,
М. Ю. ГЛАДИНЕЦЬ**
Мукачівський державний університет

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Нині складно уявити функціонування будь-якого ринку без інноваційних технологій. Ринок банківських послуг не став винятком.

Банківські інновації дають можливість підвищити рівень конкурентоспроможності банку, спростити та пришвидшити обслуговування клієнтів, полегшити роботу персоналу, покращити стан банківської системи в цілому. У зв'язку з цим важливим є дослідження спектру банківських послуг, пов'язаних з інноваційними процесами та технологіями на фінансовому ринку, що в подальшому будуть застосовуватись і в банках України.

Світова фінансова криза та загострення конкуренції на ринку банківських послуг змусили банки вести у пошук додаткових шляхів отримання конкурентних переваг, зокрема, шляхом впровадження інноваційних технологій обслуговування клієнтів, нових продуктів та послуг. Водночас, ураховуючи значний рівень фінансових витрат та ризику, які супроводжують інноваційну діяльність, коло банків, здатних до повноцінної реалізації програм інноваційного розвитку, є досить обмеженим. Це обумовлює актуальність дослідження спроможності банків до запровадження інновацій, оцінки достатності наявних у їх розпорядженні ресурсів та потенційних можливостей їх результативного використання.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Відповідно, виникає необхідність у формалізації інноваційного потенціалу банку та розробці науково-методичних засад та практичного інструментарію управління ним.

На сучасному етапі освоєння інновацій в українських банках найпопулярнішими є такі види продуктів:

1) **мобільний банкінг** – це сервіс, за допомогою якого клієнт банку, тобто власних карткового рахунку, має можливість керувати власними безготівковими коштами за допомогою мобільного телефону: переказувати кошти з одного рахунку на інший, поповнювати мобільний рахунок, переказувати кошти за кредитом, оплачувати Інтернет, комунальні послуги тощо;

2) **Інтернет-банкінг (веб-банкінг)** – це один із видів дистанційного банківського обслуговування, що дає можливість клієнту управляти своїми рахунками не виходячи з дому за допомогою мережі Інтернет навіть у віддалених куточках країни;

3) **«зона 24»** – це місце, де клієнти банку можуть вільно скористатися послугами цілодобово: самостійно керувати своїми рахунками, одержувати консультацію працівника callцентру, подавати заявки на підключення або відключення різних видів послуг тощо. Така зона, зазвичай, оснащена банкоматом, терміналом та телефоном доступу до інформаційної служби;

4) **електронний залишок** – дана послуга в касах банку дає можливість зараховувати залишок менше однієї гривні на рахунок мобільного телефону клієнта або у вигляді електронного ваучера, таким чином скорочує витрати на обіг монет;

5) **POS-термінали в торговельних мережах** – надають можливість розраховуватися картою за придбані товари та послуги, а тому зменшують обсяг готівки в обігу;

б) **QR-банкінг** – це винахід, за допомогою якого можна, не беручи з собою пластикову картку, легко та швидко оплатити рахунки за товари, послуги та Інтернет-покупки, через QR-код за безконтактною банківською системою. QR-код (quickresponsecode) – двомірне зображення, в яке закладається певний текст або цифри, і зчитувати інформацію з неї можна будь-яким мобільним телефоном з фотокамерою та програмним забезпеченням. Потрібно просто сфотографувати код, який швидко розпізнається через мобільний Інтернет, відкриється сторінка оплати, де потрібно ввести свій пароль;

7) **розумна заправка** – це зручний додаток «ПриватБанку», що дає можливість без черги заправитись бензином на касі, не виходячи з автомобіля. Працює «Розумна заправка» так: знаходить заправку по GPS-координатах, після чого вибирається номер колонки, марка бензину і кількість літрів або сума, на яку необхідно заправитися. Потім оплачується операція через телефонний додаток в онлайн-режимі. Це дає можливість зекономити час та безпечно розраховуватися;

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

8) **Sendmoney** – новітня послуга, що дозволяє переводити на рахунок одержувача гроші за номером мобільного телефону. Ідея в тому, що не потрібно вводити 14-значний номер, як раніше, а просто номер телефону одержувача грошей. Далі система працює вже з людиною-одержувачем, яка повинна ввести дані своєї карти і підтвердити переказ. Для цього потрібно зайти в додаток, ввести номер мобільного телефону, суму і вибрати, з якої карти списувати кошти. Що важливо, одержувач може бути клієнтом будь-якого іншого банку системи Visa або MasterCard;

9) **фотокаса** – це новинка для смартфонів. За фотографіями рахунків і комунальних платежів працівники банку самі створюють усі необхідні документи, які потім приходять на e-mail як відскановане фото. Усе, що потрібно зробити – це сфотографувати квитанцію, за якою потрібно розрахуватись, смс-повідомленням відправити її в банк і підтвердити операцію.

10) **Приват24 для окулярів Googleglass** – додаток майбутнього, за допомогою якого можна оплачувати рахунки за фото, переводити кошти через голосові функції, заправлятися на АЗС, оплачувати товари та послуги в магазинах та в мережі Інтернет, оплачувати замовлення в ресторані, знімати готівку без карти в банкомата тощо.

На нашу думку, сьогодні не можна уявити банківську систему без вище зазначених послуг, які дають можливість легко та швидко здійснювати операції і при тому значно економити час.

Вдосконалення інноваційної діяльності – це досить складна справа, тому потрібне різнопланове спрямування для забезпечення ефективності та очікуваної результативності роботи банків. Необхідно покращувати не лише технології, послуги та продукти, а й способи організації діяльності банків, комунікації з клієнтами, просування продуктів та ін.

Інновації сприяють розвитку банківської системи, дозволяють полегшити процес нарощування нової клієнтської бази, особливо молодого покоління, яке легко вбирає в себе новітні технології. Для все більшого нарощення конкурентних переваг українським банкам необхідно більше використовувати Інтернет-технології, оновлювати свої системи до рівня зарубіжних країн і більшою мірою задовольняти потреби своїх клієнтів. При цьому, важливо зосереджувати особливу увагу на кібербезпеці.

Література:

1. Офіційний сайт АТ КБ “Приватбанк”[Електронний ресурс]. – Режим доступу :<https://privatbank.ua>.
2. Карчева І.Я. Сучасні тенденції інноваційного розвитку банків України в контексті концепції банк 3.0 [Електронний ресурс] / І.Я. Карчева // Фінансовий простір. – 2015.

3. Розвиток інновацій у сучасній банківській сфері України / Н.М. Матвійчук, Н.Ю. Бурлачук, Ж.В. Гарбар // Молодий вчений. – 2015. – № 5 (20). – Ч. 2.
4. Ринок інноваційних банківських продуктів в Україні / В. О. Хоменко // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/65-1.pdf>.

УДК 336.027

**І. В. ЛІНТУР,
С. М. ДЕМЧИК**
Мукачівський державний університет

РОЛЬ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ МОНЕТАРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Сучасний стан розвитку світової фінансової системи характеризується зміною ролі та функцій центральних банків у монетарному регулюванні економіки, що зумовлено фінансовими проблемами та дисбалансом у структурі фінансового ринку та державних фінансах окремих країн.

Роль центральних банків у фінансовій системі монетарного регулювання економіки значно розширилася та ускладнилася. Зросло їх значення в управлінні монетизацією та стимулюванні економічного зростання. Вони змушені поєднувати виконання функцій із реалізацією економічної політики, особливо у сфері валютного та антикризового управління, стримування інфляції та забезпечення фінансової стабільності. Такі зміни необхідні, щоб зосередити увагу на ролі та функціях центральних банків, розробленні та впровадженні нових підходів, методів та інструментів регулювання грошових та фінансових ринків на основі відповідної монетарної політики.

Проаналізуємо динаміку основних монетарних показників України у 2010-2020 рр. Та проведемо дослідження тенденцій монетарної політики здійснимо за період 2014-2020 рр. [1].

Головним інструментом монетарної політики в Україні у 2014–2015 рр. була визначена облікова ставка, яка доповнювалася постійно діючими кредитним та депозитним механізмами овернайт. Фактично, аналізуючи результати монетарної політики 2015 р., доходимо висновків, що НБУ зумів забезпечити технічні передумови для переходу до режиму інфляційного таргетування, зокрема: було побудовано макроекономічні моделі, розроблено квартальний прогнозний цикл, створені інституційні передумови, у тому числі

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

забезпечена незалежність Національного банку у використанні інструментів для досягнення своєї цілі, усунене фіскальне домінування, змінений процес прийняття рішень із монетарної політики.

На початку 2016 року Національний банк перейшов до застосування режиму інфляційного таргетування. Схвалення Радою Національного банку Основних засад монетарної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу в грудні 2016 року юридично закріпило інфляційне таргетування як режим монетарної політики в Україні. Саме застосування режиму інфляційного таргетування дало змогу скоротити індекс інфляції 2016 р. до 12,4% порівняно із 43,3% 2015 р., або на 30,9 в.п., що стало значним досягненням монетарної політики та позитивно вплинуло на стабілізацію національної економіки – ВВП уперше продемонстрував приріст +2,9% у доларовому еквіваленті (2015 р. – 31,3% у доларовому еквіваленті).

У наступний період 2017–2019 рр. вектором монетарної політики також було визначено забезпечення цінової стабільності та утримання інфляції в межах запланованого показника: 2017 р. – $8\% \pm 2\%$; 2018 р. – $6\% \pm 2\%$; 2019 і надалі – $5\% \pm 1\%$. Тобто пріоритетом діяльності Національного банку України стало зниження інфляції до однозначного показника та утримання його на такому рівні в середньостроковій перспективі.

У 2020 р. основними пріоритетами монетарної політики також було визначено «досягнення та забезпечення цінової стабільності» через «використання монетарного режиму інфляційного таргетування, який водночас сприяє забезпеченню стійких темпів приросту ВВП». Проте світова пандемія COVID-19 похитнула сформовану стабільність на грошовому ринку: через карантин і паніку серед населення наприкінці прослідковувався шок у вигляді ситуативного послаблення гривні та ажіотажного підвищення попиту на окремі товари упродовж перших тижнів карантину (березень-квітень 2020 р.).

Однак завдяки очищенню банківської системи, фіскальній консолідації, плаваючому курсу та більш дієвій монетарній політиці така ситуація виявилася короткостроковою. Рівень інфляції у перші місяці 2020 р. залишався нижчим, ніж прогнозувалося. Однак надалі інфляція обмежуватиметься падінням споживчого попиту і збереженням низьких цін на енергоносії. Водночас варто зазначити, що підвищений попит на товари першої необхідності та ажіотаж на валютному ринку, спричинений психологічними чинниками, досить швидко вичерпалися. Ці чинники не будуть надалі значно впливати на інфляційну динаміку, на відміну від ефекту згортання внутрішнього попиту та суттєвого зниження світових цін на енергоносії.

Підводячи підсумки провадження монетарної політики НБУ, можна систематизувати основні напрями монетарної політики України упродовж 2010–2020 рр.:

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Упродовж досліджуваного періоду 2010–2020 рр. НБУ здебільшого реалізовував жорстку рестрикційну політику «дорогих грошей» із незначними пом'якшеннями наприкінці 2018–2019 рр., про що свідчить рівень облікової ставки НБУ та обсяг кредитів, наданих банками в економіку держави.

2. Беззаперечним пріоритетом монетарної політики було досягнення та підтримання цінової стабільності порівняно з іншими цілями та завданнями у грошово-кредитній сфері, що постійно відображалося в Основних засадах грошово-кредитної політики на поточний рік.

3. Основним інструментом монетарної політики впродовж останніх років залишалася облікова ставка, яка оперативно змінювалася залежно від ситуації у фінансовій сфері.

4. Рішення щодо параметрів монетарної політики ґрунтувалися на комплексному макроекономічному аналізі та прогнозі.

5. Було впроваджено режим плаваючого обмінного курсу, який визначається ринковими умовами без попереднього встановлення бажаного або прогнозного значення.

6. Відбулося посилення прозорості діяльності НБУ, що відобразилося в оприлюдненні інформації на офіційному сайті у Річному звіті НБУ, Інфляційному звіті Національного банку України, Звіті НБУ про фінансову стабільність, постійних прес-релізах щодо базових рішень регулятора у сфері грошово-кредитної політики, проведення наукових семінарів, конференцій.

Таким чином, дослідивши монетарну політику НБУ у ретроспективі 2014–2020 рр., її інструменти та результати, можемо дійти певних висновків щодо ролі монетарної політики у розвитку національної економіки, її позитивних та негативних аспектів впливу на фінансово-економічну систему держави.

Можемо констатувати, що монетарна політика України є важливим інструментом регулювання економіки. Підвищення її дієвості та ефективності позитивно впливає на соціально-економічне становище країни загалом та дасть змогу подолати сучасний кризовий стан фінансової системи, спричинений пандемією.

Монетарна політика Національного банку і надалі повинна бути спрямована на підтримання режиму плаваючого обмінного курсу та нарощення рівня міжнародних резервів, а також здійснення контролю за зростанням грошових агрегатів, відповідно до програми співпраці з МВФ.

Література:

1. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. <https://bank.gov.ua/>

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах глибоких кількісних і якісних змін, що відбуваються в Україні, однією з необхідних умов сталого розвитку підприємств всіх видів діяльності є забезпеченість їхньої фінансової стійкості. Ця економічна категорія характеризує рівень стійкості роботи підприємства, його здатність забезпечити стабільні техніко-економічні показники й ефективно адаптуватися до змін у зовнішньому оточенні та внутрішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі, а отже, важливість і актуальність цього питання є високою.

Дослідженню даного питання були присвячені праці науковців, таких як: М. Д. Білик, В. В. Сопко, В. В. Ковальов, О. І. Барановський, Г. В. Савицька, Л. М. Докієнко, О. О. Терещенко, А. В. Гуменюк, С. Я. Єлецьких, Л. О. Лігоненко, Г. В. Митрофанов, Л. А. Лахтіонова, Л. А. Костирко, О. М. Філонич, Л. Ю. Наумова, О. Я. Базілінська, М. Т. Білуха та інші.

Досягнення стійкого фінансового стану можливе за достатності власного капіталу, за ефективного використання активів, за достатньої ліквідності, стабільних доходів і широких можливостей залучення позичкових коштів. Для забезпечення фінансової стійкості у підприємства має бути гнучка структура капіталу, вміння організувати його рух у такий спосіб, щоб забезпечити постійне перевищення доходів над витратами з метою збереження платоспроможності і створення умов для самофінансування. Стійкість фінансового стану підприємства залежить від оптимальної структури джерел капіталу, від структури активів підприємства і насамперед від співвідношення основних і оборотних коштів, а також від рівноваги активів і пасивів підприємства за функціональною ознакою [1].

Враховуючи думку численних авторів, а також матеріали довідників, можна назвати визначальні фактори впливу на фінансову стійкість підприємства:

- галузева належність суб'єкта господарювання;
- розмір сплаченого статутного капіталу;
- розмір і структура витрат, їх динаміка у порівнянні з прибутком;
- стан майна і фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви;
- економічні умови господарювання;
- політична стабільність;
- податкова політика;

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

- рівень конкурентної боротьби.

На фінансову стійкість підприємств істотно впливає фаза економічного циклу, в якій перебуває економіка держави. У період кризи існує відставання темпів реалізації продукції від темпів її виробництва. Зменшуються також і доходи суб'єктів господарської діяльності, падають обсяги прибутку. Все це зумовлює зниження ліквідності підприємств, їхньої платоспроможності та формує передумови для масових банкрутств [2].

Для оцінки рівня фінансової стійкості використовують такі показники:

- коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, концентрації власного капіталу);
- коефіцієнт фінансової залежності;
- коефіцієнт концентрації позичкового капіталу;
- коефіцієнт концентрації поточної заборгованості;
- коефіцієнт фінансової стійкості;
- коефіцієнт фінансового левериджу;
- коефіцієнт забезпечення запасів власним капіталом;
- коефіцієнт маневреності оборотних активів;
- коефіцієнт маневреності власного капіталу;
- коефіцієнт маневреності позичкового капіталу [3].

Відповідно до результатів можна назвати такі типи фінансової стійкості підприємства:

- 1) Абсолютна фінансова стійкість (трапляється на практиці дуже рідко) – коли власні оборотні кошти забезпечують запаси й витрати;
- 2) Нормально стійкий фінансовий стан – коли запаси й витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами;
- 3) Нестійкий фінансовий стан – коли запаси й витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат;
- 4) Кризовий фінансовий стан – коли запаси й витрати не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство стає на межі банкрутства.

Отже, фінансова стійкість являється основою виживання і стабільного становища підприємства в ринкових умовах господарювання. Це комплексне поняття, яке володіє зовнішніми формами прояву, формується в процесі господарської діяльності і знаходиться під впливом різних факторів.

Література:

1. Гуменюк А. В. Аналіз фінансової стійкості підприємства та напрями їх забезпечення / А. В. Гуменюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer36/564.pdf>.

2. Партин Г. О. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи // Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. – 2010. – №10. – С. 276-279.

3. Борецька Н.П. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства / Н. П. Борецька, К. В. Міщенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 20. – С. 63-66.

УДК 336.71

**Г. Т. МИХАЛЬЧИНЕЦЬ,
С. А. ВЕРОН**
Мукачівський державний університет

СУЧАСНІ ІТ ПРОДУКТИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ТА ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

Сучасні банки для підтримання свого рівня конкурентоспроможності вдаються до зміни свого статусу із «сучасного класичного» до «сучасного інноваційного» засобами створення новітніх інноваційних продуктів та іт-підходів до обслуговування клієнтів.

Необхідність активного впровадження інноваційних банківських продуктів і послуг надзвичайно актуальна, адже в умовах сучасних економічних змін та потреб, жорсткої банківської конкуренції постає проблема залучення клієнтів та їх утримання.

Ведення інноваційних банківських продуктів та послуг дозволяють не лише наростити клієнтську базу а закріпити його статус лідерства в банківському секторі.

Відповідно, банківські інновації не лише дозволяють залучити клієнтів, вони також підвищують рівень конкурентоспроможності банку, виділяють його серед інших банків, сприяють задоволенню потреб клієнтів, що швидко змінюються під впливом науково-технічного прогресу, а також відображають рівень інтелектуального потенціалу працівників банку, та, відповідно, можливостей розробки нових інноваційних банківських продуктів та послуг.

Розгляду особливостей і переваг банківських інновацій присвячені дослідження значної кількості вітчизняних економістів, зокрема, І. Балабанова, В. Бехделева, В. Боровкова, О. Гончарук, С. Князь, О. Лаврушина, А. Несторук, Н. Савинської.

Постійне оновлення та вихід на ринок нових інноваційних продуктів, особливо в умовах карантинного обмеження, потребують постійного дослідження з ціллю збереження баками своїх позицій на фінансовому ринку України.

Комерційні банки, вдаючись до залучення нових клієнтів, розроблять у своїх інтерфейсах доступ до будь-яких послуг, навіть не банківських. Так, ми маємо можливість

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

користування корпоративною поштою, подачі податкової, казначейської та іншої звітності, створення фінансових звітів для керівників та топ-менеджерів, побудови табличних, графічних звітів із автоматичним збором даних на основі аналізу руху банківських коштів, обробки кадрових даних, ведення бухгалтерії юридичних та фізичних осіб.

Проте, актуальними залишаються питання розроблення саме банківських продуктів із максимальним захистом персональних даних, таких як доступні кредитні послуги, послуги з накопичення грошових ресурсів, обслуговування рахунків із ведення домашнього та комерційного господарства[1].

Актуальними залишаються, при створенні новітніх продуктів, питання контактів з клієнтами. В українських банках залишаються пріоритети особистої присутності клієнта при підключенні його до користування певної послуги. Проте, ряд комерційних банків віддають перевагу наданню послуг та доступу до них через КЕП (кваліфікований електронний підпис) клієнта або ж коду доступу через приватні телефони. На нашу думку, такий інноваційний підхід потребує додаткового інформаційного захисту, адже не є перевіреним факт особистісної участі клієнта у виконанні банківської операції чи отриманні послуги. Нами, пропонується для підвищеного захисту, скайп-підключання при вході в банківський інтерфейс та наданні онлайн-послуги.

Важливими залишаються сьогодні при просуванні новітніх інноваційних банківських продуктів використання маркетингу в Інтернеті, як способу, який дозволяє забезпечити більш тісну та ефективну співпрацю клієнта з банком [2] та захист персональних даних клієнта. Не менш важливим є розроблення новітніх з максимальним захистом фінансових продуктів для задоволення потреб клієнтів, які видозмінюються щоденно та пов'язанні із веденням постійних мораторіїв та обмежень.

Банківська інновація є дзеркалом інтелектуального потенціалу та політики розвитку банку. На нашу думку, в Україні найбільш інноваційним банком можна уважати «ПриватБанк», «ОТП БАНК», які займають лідируючі позиції серед інших банків та відзнаки на міжнародному рівні за свої інновації.

Література:

1. Золотарьова О. В. Інноваційні банківські продукти та специфіка їх упровадження в Україні / О. В. Золотарьова, А. А. Чекал // Науковий вісник Херсонського державного університету Серія Економічні науки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0095500-17#Text>.

2. Косар Н. С. Просування банківських продуктів у сучасних умовах та у перспективі [Електронний ресурс] / Н. С. Косар, Є. О. Угольков. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13283/1/035_Prosuvannja%20bankivs_213_219_714.pdf.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА АВТОПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Сучасні автотранспортні підприємства є важливою ланкою у забезпеченні народногосподарського механізму доставки, логістики та кооперації всіх ланок економічної системи країни та світу.

Вітчизняна та міжнародна дозвільні системи здійснення автомобільних послуг з перевезення вантажів та пасажирів передбачають наявність матеріально-технічної, фінансової та інформаційної складової автопідприємства. Саме, інформаційний елемент являє собою сукупність інформаційно-технологічних засобів, приладів та механізмів прокладання, відстеження та коригування маршрутів транспортних засобів, отримання дозвільних документів, розрахунків за послуги транспортування та становить економічну загрозу такого підприємства.

Розвиток е-технологій всіх сфер державного регулювання транспортного господарства країни, існування cookie-файлів, слабкий захист доступу до персональних даних, відсутність персональної та загальної відповідальності за розповсюдження інформації про перевізника створюють достатньо високий конкурентний ризик таким підприємствам, особливо, представникам малого бізнесу.

Актуальними залишаються завдання забезпечення економічної безпеки, що особливо актуалізується в умовах існування нестабільного та невизначеного бізнес-середовища.

Вивченню теоретичних аспектів економічної безпеки підприємств присвячено наукові праці таких відомих вчених як Т.Г. Васильців, К.С. Горячева, А.О. Єпіфанов, О.В. Ілляшенко, В.І. Кириленко, Г.В. Козаченко, М.І. Копитко, О.М. Ляшенко, Є.І. Овчаренко, Р.Й. Реверчук, О.А. Сороківська, В.І. Франчук, П.А. Поляков [1] та інші. Однак, незважаючи на значні наукові доробки, деякі питання щодо удосконалення економічної безпеки автопідприємства та визначення механізмів її забезпечення залишаються дискусійними та невизначеними [3].

Глобальна пандемія COVID-19 ускладнила ситуацію щодо захисту інформаційного забезпечення господарської діяльності, тестове функціонування більшості державних та дозвільних сайтів не забезпечують оперативного реагування та прийняття господарських рішень. Велика концентрація автоперевізників в регіонах, скорочення міжнародного ринку, складність здійснення самих автоперевезень внаслідок наявного COVID-контролю ускладнюють функціонування таких підприємств та значно понижують їх рентабельність.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Постає питання не збільшення рентабельності а простого збереження такого підприємства, забезпечення роботою персоналу та автопарку.

Фінансово-розрахункові відносини суб'єктів – ще один аспект сучасних загроз автопідприємства. Брак замовлень, значний рівень зниження конкурентної вартості автоперевезень погіршили фінансово-платіжну дисципліну в даній галузі.

Рівень податкового навантаження через підвищення вартості пального в частині акцизного податку на торгівлю паливом, його вплив на фінансовий стан автотранспортного підприємства є питаннями фінансово- економічної безпеки суб'єкта господарювання. Проте, це - комплексний державний захист і регулюванню самим автопідприємством не належить.

В умовах економічної кризи в Україні транспортній галузі доводиться зіткнутися з низкою загроз і дестабілізуючих явищ, основні з яких представлено на рис. 1.

Дослідження середовища функціонування автотранспортного підприємства (АТП) дає змогу для виявлення рівня їх потенційної небезпечності, а також з'ясування, яким чином суб'єкт господарювання може взаємодіяти із цією невизначеністю, оскільки за ринкових умов існує велика кількість загроз для нормального функціонування підприємства, що криються як усередині, так і поза ним.

Рис. 1. Основні фактори, що здійснюють найбільш істотний вплив на динаміку розвитку автотранспортної галузі [2]

З метою підвищення ефективності управління економічною безпекою АТП важливо визначити перелік загроз економічної безпеки АТП, деталізувати множину потенційних домінуючих загроз у розрізі основних функціональних складових економічної безпеки автотранспортних підприємств, що сприятиме упорядкуванню та застосуванню найбільш доцільних й ефективних методів реалізації управлінських процедур щодо уникнення,

послаблення, локалізації або адаптації впливу загроз за мінімально можливих втрат і часового інтервалу.

Література:

1. Поляков П. А. Забезпечення економічної безпеки підприємства в сучасних умовах господарювання. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2018/32-2018/10.pdf>
2. Нікітіна А. В. Управління економічною безпекою автотранспортних підприємств в глобальному середовищі: Монографія / А. В. Нікітіна, Д. А. Горовий, Д.В. Бабич. – Харків: Вид-во ХНАДУ, 2015. – 212 с.
3. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія. Львів: Арал, 2008. 384 с.

УДК 330

М. М. ПЕТРИЧКО
Мукачівський державний університет

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Для розвитку економіки України в умовах конкурентної боротьби важливим є розуміння саме змістовної характеристики основних проблем економічного розвитку: недостатня регуляторна спроможність держави у зовнішній діяльності (нездатність подолати асиметрію в експортно-імпортних потоках та високий рівень імпортозалежності, невизначеність політики держави щодо секторальної підтримки національного виробника та покращання інвестиційного клімату в Україні, асиметричність регіональної відтворювальної структури економіки), низька адаптаційна здатність вітчизняного бізнесу в умовах загострення конкурентної боротьби в інвестиційно-фінансовій сфері, системні проблеми соціальної сфери, що унеможливають відтворення людського капіталу відповідно до завдань підвищення національної конкурентоспроможності.

За сучасних умов міжнародного економічного розвитку економіка України стає більш залежною від здатності кожного регіону забезпечувати високий рівень конкурентоспроможності як у середні держави, так і на світовому ринку. Зміни, які відбулися в результаті стрімких темпів науково-технічного прогресу, пожвавлення інноваційних процесів, зростання конкурентоспроможності регіону та держави, вимагають створення ефективних засад формування та реалізації економічної політики держави, яка б повною мірою сприяла розвитку кожного її регіону.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Перед Україною, інтегруючої до світових економічних організацій, постають нові завдання щодо вирішення питань швидкої адаптації до нових економічних умов. Так для сучасного ефективного розвитку необхідним є:

- розроблення та впровадження дієвих механізмів співпраці центральних і місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування з метою узгодження інтересів загальнодержавного та регіонального розвитку, спільного розв'язання проблем, що стримують розвиток регіонів; визначені механізми повинні передбачати критерії досягнення визначених цілей та завдань;
- здійснення (на постійній основі) аналізу нормативної бази регіональної влади з метою усунення будь-якої дискримінації при здійсненні зовнішньоекономічних операцій та розвитку підприємництва;
- розроблення заходів державної підтримки та субсидювання місцевих виробників, продукція яких орієнтована на експорт;
- створення єдиних електронних митних мереж, які забезпечували б оперативний й інформаційний обмін і прискорення митного оформлення товаропотоків і були інтегрованими в загальнодержавну мережу;
- формування нової системи узгодженого довгострокового просторового розвитку як окремих областей, так і цілісних територіальних утворень.

При цьому, слід виходити з того, що розробка науково-обґрунтованої концепції й програми зовнішньоекономічної діяльності, визначення на державному рівні стратегічного курсу й тактичних завдань у сучасний період розвитку економіки – одна з головних передумов оптимальної участі регіонів у міжнародному поділі праці, процесах інтеграції, зміцнення та поглиблення світогосподарських зв'язків.

Отже, формування національної конкурентоспроможності – одна з головних цілей економічної політики держави, адже глобалізаційні процеси вимагають від національних держав створення нових умов економічного розвитку, спрямованих на забезпечення інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності кожного регіону та країни в цілому.

Література:

1. Базилевич В. Д. Імперативи економічного розвитку в контексті відповідальності перед глобальним майбутнім // Парадигмальні зрушення в економічній теорії XXI ст.: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015., Т. 1. – С. 7-11.
2. Державне регулювання реалізації економічного потенціалу України в умовах глобалізація: монографія / Л. А. Кравченко, О. Г. Гіндес, В. Г. Безматерних та ін.; Крим.

екон. ін-т, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". – Сімферополь: Підприємство Фенікс, 2013. – 311 с.

3. Стан та перспективи розвитку економіки України в умовах глобалізації : теорія та практика: кол. моногр. / Уман. нац. ун-т садівництва, Ф-т економіки і підприємництва ; за ред. Непочатенко О. О. - Умань : Видавець «Сочінський», 2014. – Частина 2. – 2014. – 324 с.

УДК 658.14

**В. Ф. ПРОСКУРА,
Я. Ю. ДЕМ'ЯН**
Мукачівський державний університет

ІНВЕСТИЦІЇ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ

Розповсюдження пандемії коронавірусу відбувається надзвичайно швидкими темпами по усьому світу. Відповідно, із негативними наслідками кризи, викликані Covid-19 зштовхнулися усі європейські країни. Україна можливо найбільш гостро відчула негативні наслідки стрімкого розповсюдження хвороби. Слабка економіка нашої держави дуже боляче реагує на вимушені локдауни та неконтрольоване погіршення епідеміологічної ситуації що призводить до стрімкого зростання кількості хворих, а, відповідно, і невходів на роботу та повного закриття малих підприємств. Чи зможе витримати економіка України ці негативні впливи враховуючи, що до об'єктивних причин погіршення економічної ситуації приєдналися і суб'єктивні. Таким чином, на даний час, на рівень економічної безпеки України окрім постійнодіючих дестабілізуючих чинників долучилися і новітні, пов'язані з пандемією коронавірусу.

Одним з основних показників ефективності функціонування економіки та рівня її економічної безпеки прийнято вважати валовий внутрішній продукт (ВВП). Номінальний валовий внутрішній продукт України за 2020 рік становив 4,19 трлн грн, що на 4,0% менше, ніж за 2019 рік. Зменшення відбулося з різних причин. Проаналізуємо лише деякі з них та спробуємо знайти пояснення причинам які призвели до чергових невдач у вітчизняній економіці.

Зокрема, у 2020 році не відбулося досягнення прогнозованого рівня кредитування вітчизняної економіки. Він знаходився на рівні приблизно 12 % від валового внутрішнього продукту. Такий показник є одним із найнижчих у світі. Сповільнення приросту кредитування вітчизняних підприємств відбулося приблизно у квітні 2020 р. і з того часу стрімко знизилося та становить приблизно + - 1% до рівня 2019 року. У 2020 р. відбулося

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

також зниження і так низького (до 18% ВВП) рівня інвестицій. Це при тому, що серед джерел фінансування інвестицій українських підприємств кредити вітчизняних банків становлять лише 4.3% проти 5.6% у 2019 році.

Потрібно зауважити, що у 2020 році активізація інвестиційного процесу в Україні відбулася лише за рахунок державних інвестицій у інфраструктурні проекти, зокрема «Велике будівництво». Загальна частка державних бюджетних коштів у 2020 р. зросла до 6% серед джерел інвестицій, тоді як у 2019 р. становила лише 4.9%. Проте, слід зауважити, що з точки зору економічної безпеки держави таке зростання є неоправданим, так як значна частина коштів для інвестицій була використана з так званого «коронавірусного фонду» основним призначенням якого було фінансування модернізацій у медицині для боротьби з коронавірусною інфекцією. Це, у свою чергу, призвело до недофінансування заходів щодо запобігання стрімкого розповсюдження інфекції Covid-19, а як результат – погіршення медичного обслуговування українців та зниження якості надання першої медичної допомоги. У підсумку маємо стрімке зростання кількості хворих на Covid та досягнення щоденного максимально критичного рівня захворюваності у перший весняний місяць 2021 р.

Виникає закономірне питання: що завдало більшої шкоди економічній безпеці держави: зростання кількості хворих, внаслідок недофінансування медичної галузі (зростання невиходів на роботу, а відповідно виплат по лікарняних, катастрофічна руйнація малого бізнесу, та ін.), банкрутство майже 10% підприємств малого та середнього бізнесу, чи збільшення державного фінансування інвестиційних проектів у яких основними підрядниками були іноземні фірми.

Зовнішні ж інвестори не спішають вкладати кошти в економіку України. Так, зокрема, за останні десять місяців 2020 року сальдо приросту прямих іноземних інвестицій склало лише 200 млн. доларів США. У приватному ж секторі залучення портфельних інвестицій було близьким до нуля. Більше того, на протязі 2020 р. нерезидентами постійно проводилося вилучення коштів із гривневих облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). За 2020 рік зменшення портфелю ОВДП склало 28 %, що в абсолютній сумі перевищує 77 млрд. грн.(станом на 11.12.2020 р.). Причинами зменшення прямих та непрямих іноземних інвестицій в економіку України є неефективне їх використання, корупція, нестабільність законодавства, відсутність перспектив покращення економічної ситуації та ін.

Скорочення ВВП України почалося з першого кварталу 2020 р. і склало 1,3 %, у другому кварталі скорочення було більш стрімким – 11.4%, у третьому – сповільнилося до 3,5%. В загальному за рік за різними оцінками зменшення ВВП склало близько 4,8-5,0 %%. У контексті цих невтішних даних потрібно відмітити, що значна кількість підприємств які ще знаходяться у державній власності за результатами 2020 р. є збитковими і на початку 2021 р

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

були включені до списку підприємств, що підлягають приватизації. В даному випадку дія суб'єктивного чинника (завідомо неефективний менеджмент державних підприємств) спрямована на те, щоб перевести державні підприємства у розряд збиткових та приватизувати їх за вигідною ціною. Така ситуація знову таки несе загрозу економічній безпеці держави, так як «приватизація» підприємств проводиться через підставних осіб і часто з метою повного припинення їх діяльності як потужного конкурента. Нерідко це робиться на замовлення транснаціональних компаній.

Отже, низький рівень ефективності використання іноземних інвестицій в Україні на підприємствах державного сектора має подвійний негативний вплив на вітчизняну економіку. По-перше іноземні інвестори втрачають інтерес до неефективно працюючих держпідприємств, а по-друге низькоприбуткові та малорентабельні підприємства системно доводяться до стану банкрутства з метою дешевої їх приватизації, або ж закриття як таких, що створюють певні незручності у конкурентній боротьбі з підприємствами які належать певним олігархічним колам.

Таким чином в економіці України на даний момент часу склалася надзвичайно складна ситуація яка може призвести до непередбачуваних наслідків якщо у найближчий час не буде розроблена та на державному рівні прийнята програма виходу з кризи.

Література:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 04. 07. 2002 року № 40-IV. Зі змінами від 23.03.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yurfact.com.ua/zminy-do-zakonodavstva2017/zminy-vid-23-03-2017-do-zakonu-ukrainy-pro-investytsiinu-diialnist>.
2. Положення про Національну інвестиційну раду. Затверджено Указом Президента України від 29.08.2016 р. № 365/2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365/2016>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.index.minfin.com.ua/index/fidi>.
5. Прямі іноземні інвестиції в Україні. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.insiders.com.ua/spravochnik/inostrannye-investitsii>.
6. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm.

АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Незалежно від виду діяльності підприємства грошові кошти є найціннішими його активами. Грошові активи перебувають в постійному русі забезпечуючи всі види діяльності підприємства: операційну, інвестиційну, фінансову, та ототожнюються із системою «фінансового кровообігу», від якої залежить життєздатність підприємства. Значення та роль грошових потоків для діяльності підприємства зумовлює потребу їх окремого дослідження і глибокого аналізу для підвищення ефективності процесу управління ними і підприємством загалом. Ефективно організовані грошові потоки підприємства є найважливішою передумовою досягнення високих кінцевих результатів господарської діяльності в цілому [1, с. 130]. Питання теорії і практики економічного аналізу грошових потоків підприємств висвітлюються в роботах зарубіжних економістів, як Дж. К. Ван. Хорн, Є. Брігхем, Е. Нікхбахт, Т. Райс, В.В. Бочаров, Л.Н. Павлова, Г.В. Савицька, в працях вітчизняних вчених, як І. А. Бланк, Ф. Ф. Бутинець, Г. Г. Кірейцев, Л. О. Лігненко, А. М. Поддєрьогін, О. О. Терещенко, Р. Б. Тянь, та інших економістів.

За визначенням Є. Брікхема, «грошовий потік» – це фактичні чисті готівкові кошти, які надходять у фірму (чи витрачаються нею) протягом деякого визначеного періоду [2, с. 425]. Під аналізом грошових потоків підприємства розуміють процес дослідження системи показників, їх формування на підприємстві, виявлення основних тенденцій та закономірностей з метою з'ясування резервів подальшого підвищення ефективності управління ними [3, с. 95].

Основна мета аналізу грошових потоків полягає в виявленні рівня достатності формування грошових коштів, ефективності їх використання, а також збалансованості та синхронності позитивного і від'ємного грошових потоків підприємства.

Основними завданнями аналізу грошових потоків є:

- виявлення тенденцій та закономірностей розвитку грошових потоків підприємства;
- оцінка ступеню раціонального використання грошових коштів;
- виявлення і запобігання можливості виникнення ситуації банкрутства підприємства;
- вивчення факторів і прогноз збалансованості та синхронності грошових потоків за обсягом і часом для забезпечення платоспроможності підприємства;
- пошук резервів підвищення ефективності та інтенсивності використання грошових потоків в процесі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності та інші [4, с. 124].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

На думку дослідників, методика аналізу грошових потоків знаходиться в стадії свого формування. Найбільш послідовний та аналітично цілісний методичний підхід представлено в роботах українського дослідника професора Бланка І.О. [1]. Згідно з викладеною концепцією, аналіз грошових потоків підприємства доцільно проводити за такими етапами роботи, як: вивчення динаміки обсягу формування позитивного грошового потоку, оцінка обсягу формування від'ємного грошового потоку, дослідження збалансованості грошових потоків, вивчення синхронності грошових потоків та оцінка ефективності грошових потоків. Дана методика забезпечує комплексне вивчення характеристик грошових потоків у процесі аналізу.

Лігоненко Л. О. та Ситник Г. В. розвиваючи та доповнюючи існуючі методичні підходи, стверджують, що аналіз грошових потоків передбачає проведення наступних етапів дослідження: 1) аналіз обсягу та динаміки грошових потоків; 2) аналіз джерел формування грошових коштів; 3) аналіз напрямів використання грошових коштів: оцінка структури вихідного грошового потоку за видами діяльності та ранжирування окремих напрямів використання; 4) аналіз рівномірності грошових потоків; 5) аналіз збалансованості грошових потоків; 6) аналіз синхронності грошових потоків; 7) аналіз ліквідності грошових потоків; 8) аналіз факторів, що визначають стан грошових потоків; 9) аналіз ефективності управління грошовими потоками [3].

Власюк Т. М. запропонував що, методика аналізу грошових коштів підприємства повинна включати такі етапи:

Етап I. Горизонтальний аналіз грошових потоків, який полягає у визначенні динаміки надходжень та видатків грошових коштів за видами діяльності та чистого руху коштів. Метою проведення аналізу є визначення загальних обсягів грошових потоків, основних тенденцій та пропорцій їх розвитку [5, с. 38-39].

Етап II. Вертикальний аналіз грошових потоків, який полягає у визначенні структури надходжень та видатків грошових коштів за видами діяльності та чистого руху коштів. Метою проведення аналізу є визначення значимості надходжень, видатків та чистого руху коштів за видами діяльності у грошовому забезпеченні функціонування підприємства [5, с. 39-40].

Етап III. Аналіз рівномірності розподілу грошових потоків за кварталами, який полягає у визначенні рівномірності розподілу надходжень та видатків протягом року. Метою проведення аналізу є ідентифікація та оцінка грошових потоків за ступенем регулярності здійснення, наявності та причин затримок у надходженні грошових коштів та відкладенні запланованих видатків. Рівномірність розподілу надходжень і видатків за кварталами

характеризує коефіцієнт рівномірності, що показує відносну величину середньоквадратичних відхилень фактичних значень показників від їх середньоарифметичного значення[5, с. 40-41].

Етап IV. Аналіз збалансованості надходжень та видатків за періодами, який полягає у визначенні тісноти зв'язку між надходженнями і видатками грошових коштів. Метою проведення аналізу є оцінка ступеня динамічної платоспроможності підприємства, його фінансової рівноваги й можливості забезпечення стійкого економічного зростання. Для встановлення ступеня синхронності (збалансованості) грошових потоків за період, що аналізується використовується коефіцієнт кореляції позитивних і негативних грошових потоків[5, с. 42].

Етап V. Коефіцієнтний аналіз, який полягає у визначенні показників, що характеризують ефективність використання грошових коштів підприємства. Метою проведення аналізу є вивчення динаміки різних коефіцієнтів, що дозволяє встановити позитивні й негативні тенденції, що відбивають якість управління грошовими потоками організації, а також розробити необхідні заходи для внесення відповідних корективів по оптимізації управлінських рішень у процесі здійснення господарської діяльності[5, с. 43].

Аналіз грошових потоків проводять по підприємству в цілому, а також у розрізі основних видів господарської діяльності і центрах відповідальності, також аналіз грошових потоків доцільно розпочати із оцінки залишків грошових коштів підприємства та динаміки чистого руху коштів за ряд часових періодів з метою вивчення тенденцій та закономірностей їх зміни[6, с. 56].

У сучасних умовах стає актуальним визначення нових завдань, які потребують застосування системних і комплексних підходів до вирішення проблем аналізу грошових потоків. Від якості управління грошовими потоками залежить не тільки стійкість і ефективність роботи підприємства, але і здатність до майбутнього розвитку, досягнення фінансового успіху в довгостроковій перспективі.

Література:

1. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. – 496 с.
2. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту: Пер. з англ. – Київ: Молодь, 1997. – 1000 с.
3. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими потоками: Навч. посібник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 255 с.
4. Ясишена В.В. Теоретичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств // Економічний простір. – 2008. – №16. – С.123-131.

5. Власюк Т. М. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства / Т. М. Власюк, О. М. Волинець, Н. І. Новіцька // Вісник КНУТД. 2014. – № 3. С. – 36-46.

6. Богуславська В. Ю. Методика аудиту звіту про рух грошових коштів підприємства та аналіз грошових потоків підприємства / В. Ю. Богуславська // Тернопільський національний економічний університет. – С. 77.

УДК: 334.7

В. О. МАСЛОВ
Університет банківської справи

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Взаємодія держави і бізнесу у сфері ДПП сприяє розвитку нових форм проектного фінансування, впровадженню інноваційних методів управління в органах влади, стимулюванню підприємницького мислення. Механізми державного регулювання застосовуються в залежності від галузі, типу партнерства, його моделі та форми, соціально-економічної значущості проектів і інших чинників.

Оскільки ДПП є елементом і різновидом політичних мереж, для нього характерні всі ознаки взаємодії урядових, приватних і суспільних структур, а саме: спільний інтерес учасників; наявність інституціональної складової співробітництва – договору; обмін ресурсами між учасниками; обмеженість певними секторами взаємодії; ієрархічний характер відносин учасників, заснованих на паритетній рівності прав відповідальності учасників; наявність культури консенсусу.

Формування та розвиток проектів ДПП у світовій практиці відбувається на наступних принципах [1]:

- пріоритетність інтересів держави, який означає, що держава виступає замовником проекту і визначає основні правила взаємодії з бізнесом;
- ефективний розподіл ризиків між сторонами, тобто ризик має передаватись тій стороні, яка може ефективніше ним управляти;
- політична підтримка держави, що означає існування чіткої державної політики, яка є основою для вирішення всіх спірних питань, які виникають в ході виконання проектів ДПП;
- принципи прозорості, згідно з яким суспільство на задоволення потреб якого спрямовані дії партнерів, має доступ до інформації відносно їх діяльності;
- партнерський, рівноправний характер відносин між сторонами.

Вітчизняна економічна наука виокремлює такі основні принципи здійснення ДПП [2]:

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

- рівність перед законом державних та приватних партнерів;
- заборона будь-якої дискримінації прав державних чи приватних партнерів;
- узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди;
- незмінність протягом усього строку дії договору, укладеного в рамках ДПП, цільового призначення та форми власності об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності, переданих приватному партнеру;
- визнання державними та приватними партнерами прав і обов'язків, передбачених законодавством та визначених умовами договору, укладеного у рамках ДПП [3];
- справедливий розподіл між державним та приватним партнерами ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, укладених у рамках ДПП;
- визначення приватного партнера на конкурсних засадах, крім випадків, установлених законом.

На нашу думку, порівнюючи вітчизняні та зарубіжні підходи до визначення принципів реалізації ДПП, можуть бути доповнені наступними:

- гарантованість джерел ресурсів партнерів [4];
- економічна паритетність, що означає спрямованість ресурсів для реалізації тих проєктів ДПП, які забезпечують максимальний економічний чи соціальний ефект.
- економічна (чи соціальна) ефективність реалізації проєктів ДПП;
- відповідальність сторін ДПП за дотримання договірних засад співробітництва та досягнення її кінцевої мети [5];
- прозорість і повнота розкриття інформації про реалізацію і наслідки ДПП.

Значна різноманітність форм і моделей ДПП, їх підвидів (варіантів) забезпечує необхідну гнучкість у відповідності очікуванням держави, широке охоплення реальних умов здійснення інвестиційних проєктів, і в першу чергу щодо справедливого розподілу між сторонами-партнерами численних ризиків.

Література:

1. Брайловський І. А. Державно-приватні партнерства: сутність, економічний зміст, класифікація і цілі [Текст] / І. А. Брайловський // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сб. науч. трудов. – Донецк : ДонНУ, 2013. – Т. 1. – С. 60-62.
2. Гриценко Л. Л. Державно-приватне партнерство в контексті реалізації стабілізаційної політики держави [Текст] / Л. Л. Гриценко // Економіка і регіон. – 2012. – № 2. – С. 19-24.

3. Єфименко, Т. І. Державно-приватне партнерство в системі регулювання економіки [Текст]: монографія / Т. І. Єфименко. – К.: [б. в.], 2012. – 371 с.

4. Жук В. П. Формування механізмів розвитку державно-приватного партнерства в Україні [Текст]: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 / В. П. Жук ; М-во освіти і науки України, Акад. муніцип. упр. – К., 2013. – 20 с.

5. Куліков А. І. Переваги застосування механізму державно- приватного партнерства [Текст] / А. І. Куліков // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 5. – С. 114-116.

УДК 005.742

М. І. СТЕГНЕЙ

В. В. КОВАЧ

Мукачівський державний університет

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

Трансформаційні процеси, що відбуваються в сучасних економічних системах пов'язані з процесами прийняття рішень на різних рівнях. Процеси інтенсифікації, оптимізації та впровадження інновацій розширюють можливості досягнення ефективного рівня функціонування економічних систем різного рівня: національного, регіонального та локального.

Проблемами управління економічними системами на різних рівнях займалися багато вчених, серед яких І. Вахович, С. Войт, В.Геєць, З.Герасимчук, О. Гуріна, Б. Данилишин, І. Заблодська, І.Ртищева, В.Лагодієнко, В.Ткач, К. Шапошниковта багато інших. На підставі їх досліджень вже сформований науково-методичний інструментарій дослідження трансформаційних процесів управління економічними системами. Проте, незадовільним являється практичний стан речей системи управління економічним розвитком на різних рівнях в умовах виникнення кризових ситуацій.

Ще у давні часи проблема прийняття рішення стосовно вибору напрямку подальших дій була пов'язана із такими основними видами життєдіяльності:

- полювання та збирання дарів природи, які були основою життєзабезпечення людей стародавнього світу. Ще до зародження товарного виробництва, люди шляхом полювання та збирання забезпечували задоволення власних потреб.

- землеробство на основі використання засобів праці, що давало розширені можливості задоволення потреб населення у продуктах харчування.

Подальший людський розвиток і перехід до товарного виробництва вже вимагав формування різного роду економічних механізмів, в тому числі фінансових.

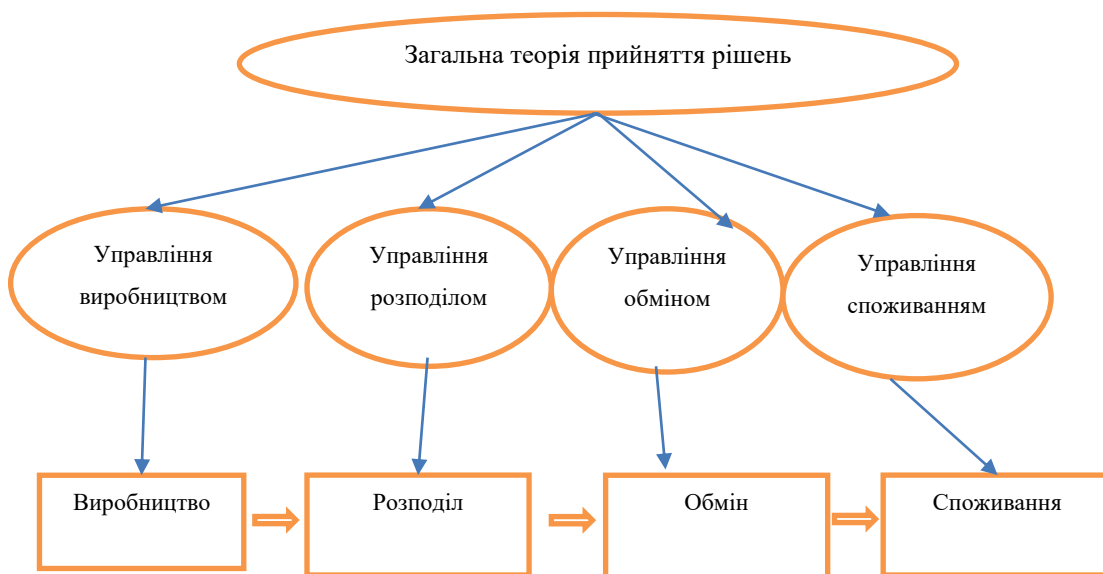

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Аналіз сучасних наукових джерел, що стосуються управління економічними системами, дає можливість виділити наступні фази процесу прийняття рішень [1]:

- визначення проблеми;
- аналіз проблеми;
- розробка взаємовиключних рішень;
- пошук оптимального рішення;
- перетворення рішення в ефективну дію.

Всі різновиди людської діяльності базуються на прийнятті рішень, а економічні системи, як правило мають складну структуру. Умовно процес прийняття рішень в економічній системі може стосуватися виробництва, розподілу, обміну або споживання (рис. 1).

Рис. 1. Концептуальна схема процесу прийняття рішень в економічній системі

У загальній теорії прийняття рішень виділяють чотири компоненти: теорія системи та системного аналізу, економічна теорія, теорія топологій та теорія прийняття рішень.

Сучасні економічні системи виступають складними і багатограними об'єктами дослідження, адже в них взаємодіють багато соціально-економічних складових. Існуючі наукові підходи до розробки віртуальних економічних систем дають можливість створювати цифрові технології управління та спрощують процеси прийняття управлінських рішень.

Будь який напрямок економічного розвитку має певні цілі, що є основою формування стратегій розвитку економічних систем. Трансформаційні процеси управління економічними системами, як правило, передбачають процес оптимізації діяльності та досягнення певного результату. Особливістю інноваційних процесів є їх інноваційний характер. А

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

інноваційність, як відомо, пов'язана із ризиковістю. Саме тому, з'являється вимога підвищеної відповідальності до всіх учасників трансформаційних процесів.

Сучасні трансформаційні процеси національної економіки пов'язані із процесами децентралізації системи управління, які передбачають перерозподіл обов'язків, фінансів і відповідальності. В результаті децентралізації формуються нові центри соціально-економічного зростання, а отже потрібні подальші дослідження питань ефективного управління трансформаційними процесами, використання ресурсних можливостей та зростання відповідальності.

Література:

1. Маталка С. Ф. Управління ефективністю зовнішньоекономічної діяльності підприємств: монографія. Луганськ: Ноулідж, 2011. 210 с.
2. Стегней, М. І. Інвестиційно-інноваційні доміанти сталого розвитку територіальних одиниць / М. І. Стегней // Економіка та суспільство : електронний науковий фаховий журнал. – Мукачево, 2015. – №1. – С.56-61.
3. Stehnei, M. I. Methodical approaches and analysis of the regional management efficiency. / M. I. Stehnei, K. M. Khaustova, M. M. Korol // Public Policy and Administration: the academic journal. – Frankfurt am Main Germany, 2019. – Vol. 18, No 4. – P 447-465.

УДК 330

**Д. І. ОВЕРЧУК,
О. В. СТОРОЖУК**

Університет державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Фінансове регулювання ЗЕД є відносно новим напрямом наукових досліджень, інтерес до якого обумовлений інтенсифікацією процесів інтеграції України до світової системи світогосподарських зв'язків. За цим напрямом працювали вітчизняні науковці, досліджуючи питання фінансового регулювання ЗЕД з позицій функціонування світової економічної системи (Л. Б. Колінець), промислового виробництва (Г. В. Дурицька, В. Є. Крупін), агропромислового комплексу (С.М. Кваша), суб'єктів господарювання (В. О. Васюренко, Н. Ю. Литвин, В. В. Мацьків).

Аналіз останніх досліджень та публікацій виявив, що недостатньо вивченими є питання складу компонентів фінансового механізму та взаємозв'язку між ними; дискусійними є положення щодо сутності інструментів та важелів фінансового регулювання. Ці проблеми

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

знайшли відображення і в дослідженнях з фінансового регулювання ЗЕД, розуміння економічної сутності якого ускладнюється різноманіттям наукових поглядів на сукупність його складових та їх конкретний зміст з урахуванням специфіки ЗЕД як об'єкта регулювання [1, с. 106].

Система регулювання зовнішньоекономічної діяльності України за роки становлення зазнала певних еволюційних змін, що зумовлені розвитком економіки країни в цілому. В період до перебудови, тобто за радянських часів, економіка носила автаркічний (закритий) характер. Управління економікою (в тому числі ЗЕД) будувалось на монополії держави і переважно на адміністративних методах. В таких умовах безпосередній виробник не був зацікавлений в розвитку експортної діяльності. Прямі зв'язки між виробниками і споживачами були відсутні. Не було чіткої концепції ЗЕД, яка б відображала її мету, пріоритети і методи їх досягнення [2, с. 53].

Безпосередньо регулювання здійснюється через використання системи важелів, які у співвідношенні з інструментами регулювання приводять їх до руху. З огляду на це механізм фінансово-кредитного регулювання ЗЕД може бути зображений таким чином (рис. 1)[3, с. 163].

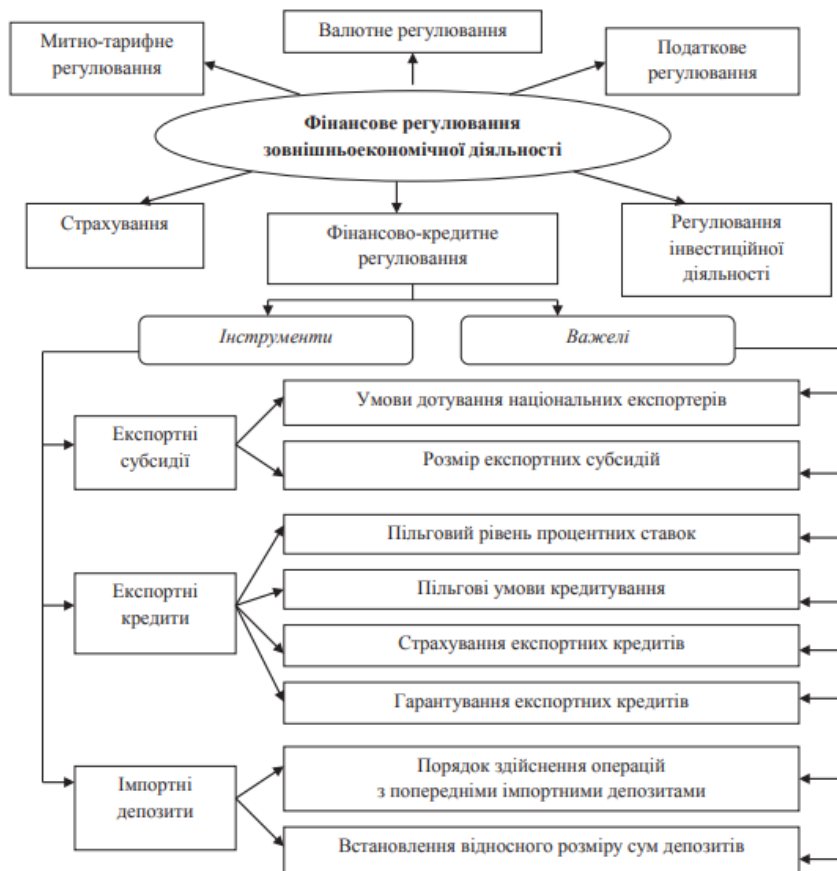

Рис. 1. Механізм фінансово-кредитного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в системі її фінансового регулювання

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Роль фінансової складової в регулюванні ЗЕД на макрорівні виявляється в забезпеченні ринкового характеру регулювання. При цьому використання фінансових важелів пов'язано передусім із стимулюючою функцією фінансів, тобто впливом на розвиток певних галузей економіки та окремих суб'єктів господарювання. Через систему фінансових важелів держава може стимулювати або стримувати розвиток економічних процесів задля реалізації стратегічних економічних інтересів країни на міжнародній арені. На мікрорівні фінансова складова має вагомe значення при реалізації зовнішньоекономічного напрямку діяльності підприємств, відповідно до чого зміст фінансового регулювання ЗЕД визначається сукупністю різноманітних важелів впливу на неї. Аналіз наукових праць, присвячених дослідженню фінансового механізму та його складових, дозволив виявити деякі аспекти співвідношення методів, інструментів та важелів фінансового регулювання. Так, розглядаючи фінансові важелі, важливо зробити акцент на їх адміністративному характері, що певним чином дозволяє відокремити дію важеля від дії інструменту. Фінансові важелі самі по собі не діють, а також нічого не визначають і не вирішують, але приводять до руху відповідні інструменти, які діють в рамках фінансових методів регулювання [4, с. 153-154].

Фінансове регулювання ЗЕД як одна зі сфер фінансового регулювання економіки являє собою регулювання економічних відносин, пов'язаних із здійсненням ЗЕД, і здійснюється за допомогою системи фінансових методів, інструментів і важелів. Виділення фінансового регулювання ЗЕД в якості окремої сфери фінансового регулювання обумовлює специфічні риси фінансових важелів регулювання, серед яких багаторівневий вплив на ЗЕД, спрямованість на отримання підсилюючого або стримуючого ефекту відповідно до цілей, що постають перед державою в сфері регулювання ЗЕД [4, с. 155].

Фінансове регулювання ЗЕД слід вивчати не суто як набір методів, інструментів і важелів, а як систему, де вони функціонують у взаємопов'язаному та взаємообумовленому сполученні. Перспективи подальших пошуків у цьому напрямі полягають в дослідженні фінансового регулювання ЗЕД з позицій системного підходу, вивченні зв'язків між елементами системи фінансового регулювання ЗЕД та її взаємодії із зовнішнім середовищем [1, с. 109].

Література:

1. Рибакoва Т. О. Система фінансового регулювання зовнішньo економічної діяльності. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/609679.pdf>.

2. Тюріна Н. М. Система регулювання зовнішньo економічної діяльності в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/3360/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%B03.pdf>.

3. Рибаківа Т. О. Сучасний механізм фінансово-кредитного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2019/56_2_2019/30.pdf.

4. Рибаківа Т. О. Фінансові важелі регулювання зовнішньоекономічної діяльності. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=ecvu_2018_39_22.

УДК 330

Р. П. ПІДЛИПНА

Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ТИПОЛОГІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

Важливим завданням державної політики є ідентифікація соціальних конфліктів, які виконують як позитивні, так і негативні функції. Соціальний конфлікт виступає рушійною силою прогресу, в наслідок якого виникає ймовірність підвищення рівня та поліпшення якості життя населення, задоволення потреб та модернізації суспільства загалом. З постійною соціальною нестабільністю соціальні конфлікти створюють напругу, загострюють суперечності, зростають у масштабах, набувають стихійного характеру, стають неконтрольованими та призводять до деструктивних наслідків.

Для управління конфліктами важливе значення має збір та обробка інформації про конфлікти, а одним із методів, що забезпечують збір даних про конфлікти виступає типологізація конфліктів, адже «забезпечує класифікацію їх форм, що допомагає не тільки побачити різні типи конфліктів (сімейні, учбові, міждержавні і т.п.), але й глибоко з'ясувати їх сутність, яка виявляється в різноманітності конфліктів» [2].

Вітчизняними науковцями проведено ґрунтовну класифікацію соціальних конфліктів за низкою ознак які мають різне підґрунтя. Зокрема, за наслідками і функцією, що реалізується конфліктом, розрізняють конструктивні і деструктивні; необхідні й невинуваті; горизонтальні й вертикальні, однак, на нашу думку, в основу такого поділу покладено ще й ознаку способу поширення, адже соціальний конфлікт може поширюватися в межах одного суспільного прошарку, тобто горизонтально, а також зверху вниз (низхідним) чи знизу вверх (висхідним способом) і таким чином відбувається вертикальне поширення соціального конфлікту [3].

Науковець Е. Лібанова за характером перебігу розрізняє гострі й хронічні; латентні й

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

відкриті та насильницькі й ненасильницькі конфлікти, хоча тут має місце також критерій відкритості конфлікту та його актуальності. Стихійні, випадкові й сплановані конфлікти виокремлюють за характером виникнення, а за характером затухання виділяють конфлікти, що припиняються спонтанно, внаслідок домовленості сторін та завдяки втручанню зовнішніх сил. За тривалістю виокремлюють короткочасні, тривалі та безнадійно затяжні, проте за своєю суттю тривалі та безнадійно затяжні конфлікти є практично тотожними в сучасних динамічних умовах, адже тривалість більша за рік фактично стає довгостроковою [3].

При всій різноманітності критеріїв класифікації соціальних конфліктів кожен з них відіграє важливу роль у вивченні причин, значення, наслідків конфліктів для функціонування і розвитку суспільства.

На соціальні конфлікти здійснюють вплив різні суб'єкти суспільних відносин, зокрема держава в особі уряду, адже її завдання полягає у мінімізації соціальних конфліктів та недопущенні їх розгортання та переростання у відкриті протистояння. Саме тому одним із завдань соціальної політики виступає регулювання соціальних конфліктів, однак останні своєю чергою незажди піддаються такому регулюванню. Відповідно соціальні конфлікти бувають різного рівня урегульованості, а крайніми проявами виступають керовані та некеровані.

Наукова література містить велику кількість типологізації соціальних конфліктів, не виняток, що в рамках кожного типу можлива подальше розгалуження класифікації. Крім того, соціальні конфлікти проходять певні етапи. О. Зінчина пропонує виокремлювати такі етапи: виникнення і розвиток суперечливої ситуації; сприйняття суперечливої ситуації як конфліктної хоч би однією із сторін; початок відкритої конфліктної взаємодії; розвиток відкритого конфлікту; вирішення конфлікту [2]. На відміну від О. Зінчиної, О. Денисова розрізняє лише три фази конфлікту: латенту, пік та вирішення [1]. На нашу думку, не доцільно виокремлювати такий етап конфлікту як вирішення, адже не усі конфлікти вирішуються, існують приклади сьогодення, коли конфлікти набувають циклічного характеру, то затухають, то знову відновлюються, таким чином слушно буде говорити про їх затухання.

Звичайно, наведена класифікація та етапи проходження соціальних конфліктів є умовними, так як в реальному житті все взаємопов'язано. Тому доцільно б було доповнити класифікацію типами конфліктів за етапами розгортання, а саме: назріваючі, активні та затухаючі. Найоптимальнішим варіантом є пошук шляхів вирішення конфлікту на етапі виникнення та розвитку конфлікту, не допускаючи відкритого протистояння.

Література:

1. Денисова О. Г. Возможность прогнозирования социальных конфликтов / Вызовы

современности и философия: материалы «круглого стола», посвященного Дню философии ЮНЕСКО. Кыргызско-Российский Славянский университет / О. Г. Денисова; [подобщ. ред. И. И. Ивановой]. – Бишкек, 2004

2. Зінчина О. Б. Конфліктологія : навч. посібник / О. Б. Зінчина. – Х. : ХНАМГ, 2007. – 164 с.

3. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків (колективна науково-аналітична монографія)/[за ред. Е. М. Лібанової]. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, Держкомстат України, 2010. – 496 с.

УДК: 347.73

Л. В. СЕМКОВА
Маріупольський державний університет

АНАЛІЗ ПОДАТКОВОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Ефективна податкова політика держави, злагоджена податкова система є запорукою зростання економічного добробуту країни. Вчасно та добровільно сплачена частка податкових зобов'язань виступає показником успішного адміністрування податків. А індикатором не ефективної податкової системи є великий відсоток та негативна динаміка податкового боргу. Це свідчить про недосконалість податкового механізму та вказує на необхідність його трансформації. Наявність податкового боргу свідчить про недоотримання фінансових коштів державним бюджетом, що негативно впливає на розвиток соціально-економічного стану країни.

Відповідно до пп. 14.1.175 ст. 14 Податкового кодексу України (ПКУ) податковий борг – це сума узгодженого грошового зобов'язання, не сплаченого платником податків у встановлений ПКУ строк, і непогашеної пені, нарахованої в порядку, визначеному ПКУ [1].

Виходячи з вищезазначеного терміну існують наступні причини виникнення податкового боргу:

1. Подання декларації або уточнюючого розрахунку, оскільки окрім випадків, передбачених податковим законодавством, платник податків самостійно обчислює суму податкового та (або) грошового зобов'язання та (або) пені, яку зазначає у податковій (митній) декларації або уточнюючому розрахунку, що подаються до контролюючого органу у строки, встановлені цим Податковим кодексом.

2. Закінчення процедури адміністративного оскарження рішення податкових органів про донарахування.

3. Набрання чинності рішення суду щодо оскарженого повідомлення-рішення.

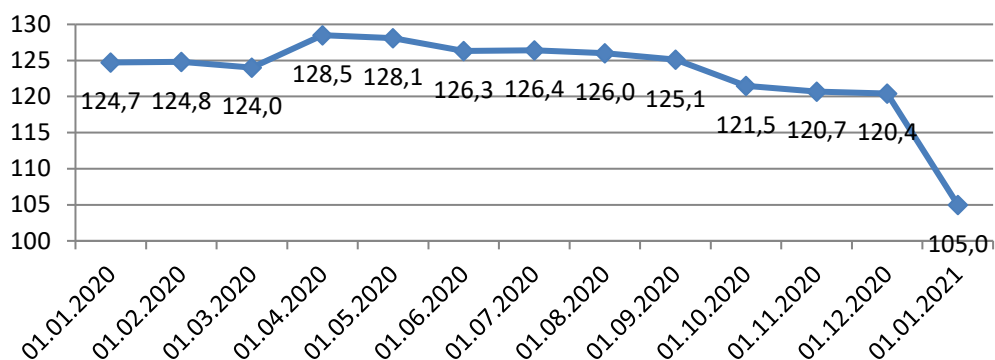
ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

4. В наслідок виникнення податкового зобов'язання.
5. Санкції за порушення законодавства у сфері зовнішньої економічної діяльності.
6. Нарахування штрафних санкції та пені, що стягуються з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Сьогодні чинним законодавством закріплено наступні заходи впливу на поведінку платника, спрямованих на погашення податкового боргу: податкова застава, пеня, адміністративний арешт майна, зупинення видаткових операцій на рахунках платників податків.

Розглянемо детальніше сучасний стан податкового боргу, спираючись на «Звіт про виконання Плану діяльності Державної податкової служби України на 2020 рік» [2].

Отже, протягом 2020 року забезпечено абсолютне скорочення податкового боргу до зведеного бюджету на загальну суму 19 730,0 млн гривень (рис. 1).

Рис. 1 Динаміка податкового боргу до зведеного бюджету у 2020 р., млрд. грн. [2]

Таким чином, з рис. 1 видно, що за період 01.01.2020 – 01.01.2021 рр. відбулось різке зниження податкового боргу. Ця ситуація склалась переважно у наслідок прийнятого 4 грудня 2020 року Верховною Радою України закону № 1072, застосування норм якого дозволило платникам, у яких загальний обсяг боргу не перевищував 3060 грн., подати заяву на його списання. Так, якщо станом на 1 січня 2020 року податковий борг мали 4 млн. 154 тис. громадян, то на 1 січня 2021 року їх кількість скоротилася до 834,9 тисячі. Реалізація цієї норми насамперед забезпечила підтримку майже 3,7 млн. громадян під час пандемії шляхом спрощення їх податкового боргу на суму 1,2 млрд. [3]

За 2020 рік індикативні показники надходження від реалізації майна боржників, яке перебуває у податковій заставі, виконані у повному обсязі, від реалізації майна надійшло коштів на загальну суму 35,1 млн гривень. Крім того, підрозділами погашення боргу

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

територіальних органів ДПС станом на 31.12.2020 проведено опис майна боржників у податкову заставу на загальну суму 30,4 млрд гривень [2].

З метою покращення контролю за станом та погашенням податкового боргу у 2020 р. було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» від 16 січня 2020 р. № 466–ІХ, відповідно до якого:

1) розширюються повноваження органів контролю, а саме закріплюються такі права: аналізувати фінансовий стан платника податків, який має податковий борг або належить до категорії ризикових платників податків; звертатись до суду з метою погашення боргових зобов'язань коштом майна платника податків цілком або частково;

2) доповнюються правові підстави для припинення права податкової застави: органом контролю в разі підтвердження не лише повного погашення суми податкового боргу, а й повного погашення розстрочених (відстрочених) грошових зобов'язань та процентів за користування розстроченням (відстроченням); платником податків у разі згоди контролюючого органу на відчуження майна, що перебуває в податковій заставі;

3) скорочуються строки самостійного виконання податкового зобов'язання зі сплати суми податкового боргу, протягом якого не провадяться стягнення коштів та продаж майна боржника, із 60 до 30 календарних днів;

4) зменшується термін оцінки майна, що перебуває в податковій заставі, із 2 до 1 місяця, яка може проводитись на підставі договору з оцінювачем такого майна;

5) забезпечується періодичне оприлюднення статистичних даних щодо податкового боргу суб'єктів господарювання [4].

Таким чином, велика сума податкового боргу може стати критичним для формування бюджету країни та знизити загальний рівень соціально-економічного життя населення. Аналіз динаміки податкового боргу за 2020 р. показав значне його зниження наприкінці звітного періоду. Це пов'язано переважно зі списанням податкового боргу деяким суб'єктам господарювання, одними з чинників стали нормативно-правові заходи, які спрямовані на подолання кризи, яку спричинила пандемія COVID-19.

Література:

1. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/nalogovy-i-kodeks/rozdil-i-zagalyni-1020936.html>.

2. Звіт про виконання Плану діяльності Державної податкової служби України на 2020 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/396505.html>.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

3. Тітарчук М. У 2020 році ДПС змогла подолати негативну тенденцію щодо зростання податкового боргу / М. Тіторчук // Вісник державної фіскальної служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100023091-mikhaylo-titarchuk-u-2020-rotsi-dps-zmogla-podolati-negativnu-tendentsiyu-schodo-zrostannya-podatkovogo-borgu>.

4. Лихолат Я. А. Правові аспекти стягнення податкового боргу: аналіз національного та зарубіжного законодавства / Я.А. Лихолат, Т.О. Мацелик// Економічна безпека держави: теорія та практика, 2020. – С. 174-178. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2020/3/33.pdf>.

УДК 330

Г. О. СКРИПНИК

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Формування нової державної політики розвитку регіонів започатковано із прийняттям Закону України “Про засади державної регіональної політики” від 2015 р. та Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року.

Так, у базовому законі щодо формування політики регіонального розвитку “Про засади державної регіональної політики” визначено, що метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, дотримання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання [1].

Протягом дії Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року в Україні створено юридичну основу Державний фонд регіонального розвитку (далі – ДФРР) та запроваджено нові підходи для стратегічного планування та фінансування регіонального розвитку.

Реалізація державної регіональної політики на період до 2027 року здійснюватиметься на основі Стратегії, в якій запроваджено нові підходи до державної регіональної політики у новому плановому періоді, а саме: перехід до територіально спрямованої політики розвитку на основі стимулювання використання власного потенціалу територій, надання підтримки окремим територіям, що характеризуються особливими проблемами соціально-економічного розвитку, високим історико-культурним потенціалом, екологічними умовами та потребами охорони навколишнього природного середовища [2].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Відбір проектів, які фінансуються з ДФРР відбувається насамперед на обласному рівні і результати передаються на національний рівень в міжвідомчу комісію Міністерства регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства.

Кошти розподіляються між областями за формулою, що враховує чисельність населення – (80%) та економічний стан регіону відповідно до показника ВРП в розрахунку на одну особу (для регіонів, у яких цей показник менше 75 % середнього показника по Україні) – (20%). Програми і проекти, що реалізуються за рахунок коштів ДФРР, підлягають співфінансуванню з місцевих бюджетів на рівні 10 % [1].

Ще однією проблемою є те, що розпорядники коштів не мають можливості використовувати залишки направлених асигнувань у наступному бюджетному році, а в кінці року повертають їх до Державного бюджету.

Різницю між направленими коштами з Державної казначейської служби України та освоєними (використаними) коштами подано в табл. 1.

Таблиця 1

Освоєння коштів ДФРР регіонами за 2015-2020 рр.

ДФРР, тис. грн.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
План на рік з урахуванням внесених змін, млн. грн	2900800,0	3000000,0	3500000,0	6000000,0	7670000,0	9415060,4
Направлено відкритих асигнувань за звітний період (рік), тис. грн	2889668,2	3000000,0	3500000,0	5801419,7	6759000,0	7287578,2
Виконано за звітний період (рік), касові видатки, тис. грн.	2377023,3	2694540,9	3089859,9	5287240,1	6670000,0	7161967,3
Обсяг невикористаних коштів (повернення коштів по закінченню року до бюджету), тис. грн.	512644,9	305459,1	410140,0	712759,9	1000000,0	2253093,1
% повернення коштів до державного бюджету після завершення року	17,74%	10,18%	11,71	11,87%	13,03%	23,7 %

Джерело: складено за даними річних звітів Державної казначейської служби України [3]

Як бачимо, у 2015–2020 рр. існує великий відсоток повернення коштів ДФРР до Державного бюджету (у межах від 10 до 23%). На підставі даних табл. 1 можна зробити висновок, що проблема й надалі залишається не розв’язаною. В Україні, на жаль, відсутній механізм перерозподілу невикористаних коштів між іншими проектами ДФРР, які не пройшли конкурсного відбору.

Основними причинами не освоєння коштів та повернення їх до бюджету є затягування процедур затвердження проектів державною та регіональними комісіями, несвоєчасний розподіл коштів урядом та невчасне перерахування коштів органами Державної казначейської служби тощо. Як наслідок, регіони отримують кошти на реалізацію

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

інвестиційних проектів лише в серпні поточного року (за п'ять місяців до завершення бюджетного періоду). Фінансування проектів наприкінці бюджетного року призводить до неспроможності в стислі терміни виконати заплановані будівельні роботи.

Отже, на сьогодні регіони, зокрема і територіальні громади, мають значно більше можливостей для залучення фінансових ресурсів для забезпечення соціально-економічного розвитку своїх територій. Окрім власних ресурсів вони мають можливість отримувати фінансування з Державного фонду регіонального розвитку, субвенцій на соціально-економічний розвиток, субвенцій на розбудову інфраструктури об'єднаних територіальних громад, кошти ЄС на підтримку секторальної регіональної політики тощо.

Література:

1. Про засади державної регіональної політики: Закон України № 156-19 від 05.02.2015 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки № 695 від 5 серпня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020%D0%BF#Text>.
3. Про використання коштів Державного фонду регіонального розвитку: Річні звіти Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/>

УДК 339.9

С. І. ТКАЛЕНКО

ДВНЗ «Київський національний економічний університет Імені Вадима Гетьмана»

СКЛАДОВІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Наслідки світової фінансової кризи протягом десятиріччя, уповільнення світового економічного розвитку, пандемія Covid-19, а також враховуючи особливості політико-економічне середовища України на сучасному етапі, призвели до різкого стримування надходження інвестицій у національну економіку. Інвестиції виступають одним з головних джерел економічного зростання будь-якої економіки. З метою покращення інвестиційної ситуації в економіці країни слід акцентувати увагу на складових інвестиційної стратегії. Безпечну інвестиційну стратегію розглядаємо через призму факторів сприяння та гарантій, які виступають основними частинами розробки стратегічних дій.

Основні складові інвестиційної стратегії, з точки зору її розробки та безпечності розглядаємо через призму інвестиційної екосистеми, інвестиційної інфраструктури та

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

підтримки малого і середнього підприємництва. Інвестиційна екосистема це економічне середовище з створеними такими необхідними умовами, що сприяють залученню інвестицій та успішної реалізації інвестиційних проектів. До основних факторів інвестиційної екосистеми слід віднести: (1) підтримку та вдосконалення інвестиційного клімату, що включає економічну політику підтримки зростання, макроекономічну стабільність, впровадження ефективної фіскальної політики, проведення належної грошово-кредитної політики, ефективна реалізація економічних реформ, сприяння підвищення продуктивності; (2) сприяння надходження інвестицій у приватний сектор за допомогою підтримки інвестиційно привабливих проектів, підвищенню рівня підприємництва та інноваційних підприємств, посиленню конкуренції, підтримці заходів з досліджень і розробок, підтримки державно приватного підприємництва; (3) сприяння фінансовому посередництву через підтримку внутрішнім заощадженням шляхом заохочення. Гарантіями в інвестиційній екосистемі є забезпечення належної правової та інституційної бази за допомогою покращення фіскальної прозорості, надання податкових стимулів, підвищення якості та доступності національних даних щодо наявних інвестиційних проектів, відповідального бізнесу – вдосконалення системи захисту прав власності

Ще однією складовою виступає інвестиційна інфраструктура, яка сприяє ефективному функціонуванню інвестиційного ринку. До основних факторів інвестиційної інфраструктури належать: (1) сприяння фінансовому посередництву, а саме сприяння у сфері злиттів і поглинань, надання всебічної підтримки з боку державних фінансових установ; (2) мобілізація ресурсів через залучення зовнішніх інвестицій, залучення внутрішніх інвестицій, співпрацю з Європейським Союзом до Плану зовнішніх інвестицій (2027), співпрацю з іншими міжнародними організаціями, перш за все фінансовими. Гарантіями в інвестиційній інфраструктурі є забезпечення належної правової та інституційної бази завдяки вдосконаленню податкової системи, надання консультаційної та технічної допомоги, підтримки інфраструктурних проектів.

Мале та середнє підприємництво (МСП) відіграє важливу роль в економіці будь-якої країни. До основних факторів підтримки МСП як складової інвестиційної стратегії належать: (1) сприяння фінансовому посередництву через розширення фінансової підтримки бізнесу (малого та середнього, венчурного), надання кредитної допомоги, розширення підтримки експорту; (2) мобілізація інвестиційних ресурсів завдяки розширення можливостей / створення інвестиційного фонду та мобілізація інвестиційних ресурсів ЄС, ЄІБ, ЄБРР. Гарантіями в МСП має бути забезпечення належної правової та інституційної підтримки, сприяння створенню бізнесу, інноваційна підтримка МСП, обмін інформацією про стартапи.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

З врахуванням аналізу складових інвестиційної стратегії слід зазначити те, що вона повинна базуватися на таких пріоритетах: вдосконалення та покращення бізнес-середовища, усунення інституційних бар'єрів для економічного зростання; розвиток сталого та передбачуваного макроекономічного середовища в середньо- та довгостроковому періоді; сприяння розвитку та підтримка приватного сектору, активізація конкуренції; підвищення ефективності менеджменту, діяльності інституційного сектору; реформування ринку праці та стійке зростання економічно активного населення. Отже, завдяки розробленій ефективній інвестиційній стратегії та її запровадженню Україна зможе збільшити обсяги залучення іноземних інвестицій, й в першу чергу з країн Європейського союзу, та сприяти ефективному розміщенню вітчизняних інвестицій, що у сукупності призведе до економічного зростання.

УДК 336.027

А. В. ЯКИМОВСЬКА

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Земля це особливий і стратегічно важливий національний ресурс, без якого неможливо забезпечити продовольчу безпеку будь-якої держави. Саме тому раціональне й ефективне використання земельних ресурсів є основним напрямом державного регулювання використання земель в аграрній сфері. Сприятливі умови для використання сільськогосподарських земель можна забезпечити шляхом цільового використання земельних ресурсів. Це дасть змогу підвищити продуктивність землі, захистити навколишнє природне середовище від негативних впливів, вживати заходи щодо охорони земельних ресурсів, задовольняти потреби суспільства в екологічно безпечних продуктах харчування. Результатом такого використання земель буде дотримання більшості аспектів складової продовольчої безпеки, а отже забезпечення національної безпеки держави.

Особливість земельних відносин обумовлена використанням землі як засобу виробництва та відведення їй важливої ролі в системі фінансових відносин суспільства. В сучасних умовах фінансове регулювання земельних відносин має стати одним із ключових пріоритетів держави, адже землекористування в Україні залишається сферою, яка потребує зваженої державної політики та застосування ефективних форм та механізмів державного регулювання [1].

Фінансове регулювання – це процес активного впливу держави на рух сукупного суспільного продукту на всіх його стадіях (виробництво, розподіл, обіг, споживання) за допомогою фінансово-економічних інструментів. В системі розвитку земельних відносин

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

фінансовий механізм регулювання визначає основні важелі та фінансові інструменти забезпечення розбудови системи земельних відносин на національному, регіональному та місцевому рівнях з метою обґрунтування конкретних заходів, спрямованих на раціональне використання та відтворення земле-ресурсної сфери країни.

Фінансове регулювання земельного капіталу представлено визначенням правил і умов обігу його титулів на товарному і фінансовому ринках, вартісною оцінкою, обкладанням податками і зборами тощо. Плата за використання земель сільськогосподарського призначення на користь держави у формі земельного податку та орендної плати має фіскальні і регулюючі переваги порівняно з оподаткуванням інших факторів виробництва, серед них: об'єктивне стягування абсолютної і частини диференціальної земельної ренти; менші можливості ухилення від сплати податку на прибуток через прозорість об'єкта оподаткування; справедливий та рівномірний механізм адміністрування земельного податку; вирівнювання умов господарювання для сільськогосподарських виробників.

Земельний фонд України – вся її територія в межах державних кордонів на 01.01.2020 р. становить 603,5 тис. км² (рис. 1). До сільськогосподарського використання в 2015р. було залучено 71%, а на початок 2020 р. цей показник дещо знизився - до 68%. Україна характеризується надзвичайно високим рівнем освоєння життєвого простору і тільки близько 7% території можна віднести до антропогенно незміненої.

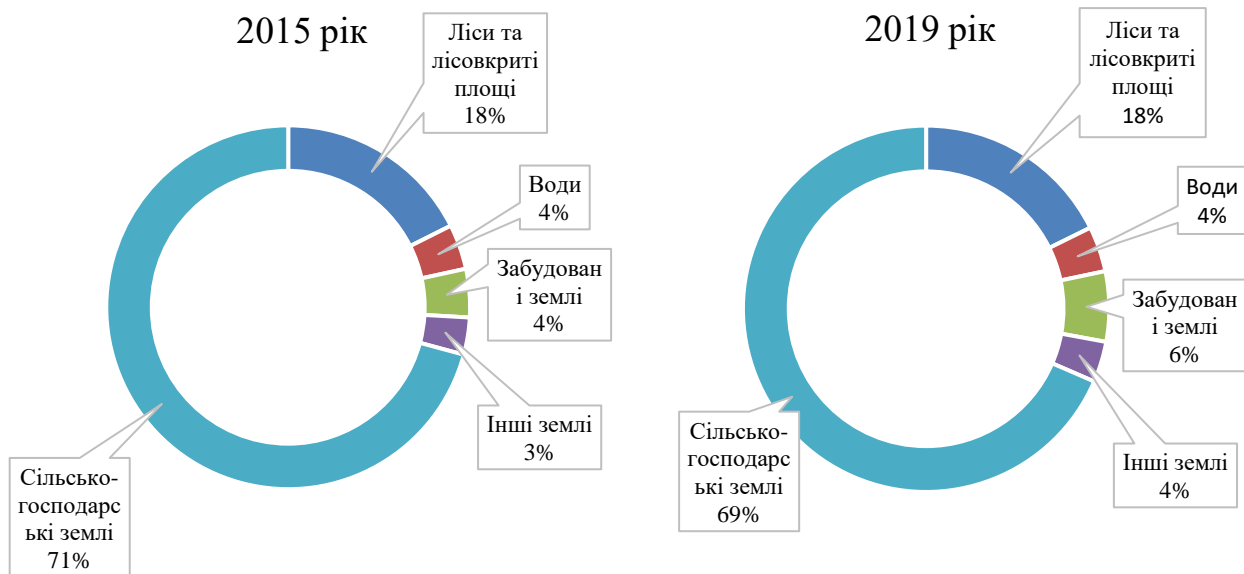

Рис. 1. Склад і структура земельного фонду України*

*побудовано за даними Державної служби статистики України

Напрямки застосування фінансового регулювання земельних відносин повинні впроваджуватися виходячи з результатів аналізу проблемних аспектів використання земельних ресурсів в Україні, збереження ґрунтів та перспектив впровадження ринку землі.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Так, відсутність ефективної державної Стратегії розвитку землеволодіння та землекористування, започаткування несистемної земельної реформи та перманентні фінансово-економічні кризи спричинили суттєвий дисбаланс у використанні земельного фонду, що поступово призводить до виснаження ґрунтів та створює ризики повного знищення найбільшого багатства держави. Фінансове регулювання земельних відносин повинно включати механізм фінансових санкцій за неправильну сівозміну та виснаження ґрунтів суб'єктами господарювання [2].

Основними інструментами у фінансовому економічному регулюванні ефективності використання земель є земельний податок та орендна плата.

Земельний податок – обов'язковий платіж, що справляється з власників земельних ділянок та земельних часток (паїв), а також постійних землекористувачів, під якими розуміють юридичних та фізичних осіб (резидентів і нерезидентів), яким відповідно до закону надані у користування земельні ділянки державної та комунальної власності, у тому числі на умовах оренди. Результати аналізу динаміки і структури надходжень до місцевих бюджетів від оподаткування землі і орендної плати представлено на рис. 2.

Рис. 2. Надходження місцевих бюджетів від оподаткування землі*

*Розраховано за даними Міністерства фінансів України та Державної казначейської служби України

У 2019 році органи місцевого самоврядування нагромадили 32,8 млрд. грн від плати за землю (на 20% більше, ніж у 2018 році) (рис. 5). У структурі податкових надходжень місцевих бюджетів частка плати за землю перевищила 12,2%.

Фіксований розмір земельного податку не виконує ключову функцію стимулювання раціонального використання земельних ресурсів. Податок має залежати від сівозмін і затрат на елементи живлення, використаних рослиною для формування врожаю. Для підвищення ефективності механізму оподаткування земельної власності ставку податку доцільно

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

диференціювати залежно до балів бонітету земель, що заходяться у власності платника податку, або орендуються ним. Для зростання ролі оподаткування земельної власності у розвитку аграрного сектора економіки доцільно реформувати підходи до надання пільг – встановлювати їх відповідно до об'єкта, а не платника податку.

Отже характерні особливості державного фінансового регулювання земельних відносин пов'язані з особливостями об'єкта: різноспрямованість, всебічність, постійний характер, здійснення спеціальними державними та місцевими органами, спрямованість на раціональне використання й охорону земель.

Література:

1. Ходаківська О. В. Особливості регулювання орендної плати за землі державної власності. Економіка АПК. 2016. № 6. С 49-58.
2. Лемішко О. О. Фінансове регулювання і оподаткування земельного капіталу в аграрному секторі економіки України. Інвестиції: практика та досвід. 2019. №8. С 45-51.

УДК 658

**А. І. ЧЕНДЕЙ,
Д. В. МАКСИМЕНКО**
Мукачівський державний університет

ВИДИ БЮДЖЕТІВ ПІДПРИЄМСТВА

В нових умовах господарювання зі зростанням конкуренції визначної ролі набуває контроль за активами, доходами та витратами підприємства. Для підвищення конкурентоспроможності підприємству потрібен жорсткий контроль за їх збалансованістю з метою виявлення резервів зменшення витрат і збільшення доходів, а також оптимізації руху грошових коштів. Враховуючи необхідність трансформації системи управління підприємством, потребує удосконалення процес управління виробничою діяльністю, під якою розуміємо операції, пов'язані з виробництвом продукції (товарів, робіт, послуг), що є метою створення підприємства і забезпечують основну частину його доходу. Виникає потреба впровадження бюджетування на підприємствах, що сприятиме створенню цілісної та ефективної системи управління, за допомогою якої можна оцінювати діяльність підрозділів підприємства, оперативно виявляти перевитрати та шляхи економії ресурсів. Базовими складовими системи бюджетування є бюджети. Бюджети містять інформацію, яка є базою для прийняття управлінських рішень з метою підвищення ефективності діяльності не лише підприємства в цілому, а й усіх його центрів відповідальності (структурних підрозділів) та господарських одиниць, оцінки діяльності менеджерів усіх ієрархічних рівнів, забезпечення ефективного використання матеріальних, трудових, фінансових та інвестиційних ресурсів.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

В процесі управління менеджери не завжди уявляють вартість своїх рішень, оскільки можуть бути не обізнані в особливостях об'єкту того чи іншого управлінського рішення. Бюджет сприяє кращому розумінню ними того, чого варті певні дії, і знаходженню спільної мови при оцінці запропонованих проектів. В свою чергу бюджет також дозволяє співставити ті очікувані витрати та доходи, що можуть виникнути при прийнятті того чи іншого управлінського рішення [1].

Оскільки бюджети відображають майбутні операції фірми, то мірою здійснення цих операцій вони перетворюються на базу для оцінки діяльності менеджерів. Саме тут прослідковується мотиваційний аспект, що служить для спрямування працівників на досягнення загальної стратегії підприємства.

Зважаючи на те, що бюджет являє собою план діяльності на тій чи іншій ділянці, це дозволяє в свою чергу порівняти фактичні результати із запланованими, що, відповідно, дає можливість визначити ефективність і результативність діяльності, проаналізувати відхилення, а також виявити можливі причини їх виникнення та вплив окремих факторів на величину відхилень [2].

Бюджетування можна охарактеризувати як цілісну інтегровану інформаційну систему, яка забезпечує взаємозв'язок і взаємоузгодженість процесів планування, контролю, аналізу та прийняття і управлінських рішень на рівні окремих структурних підрозділів та підприємства в цілому. Сутність бюджетування полягає в плануванні і діяльності підприємства відповідно до стратегічних і тактичних цілей, яке втілюється в конкретних показниках бюджетів, спрямованих на виконання конкретних корпоративних завдань, дані яких ідентифікуються засобами бухгалтерського обліку.

Бюджети – це засіб здійснення контролю, для чого фактичні дані порівнюють із запланованими. При цьому виявляють відхилення, аналізують причини, на основі чого приймають відповідні управлінські рішення [2].

Не менш важливе місце посідає процес визначення структури бюджетів, оскільки саме ефективна організація даного етапу дозволить прогнозувати і забезпечувати необхідною інформацією всі ланки діяльності підприємства. Структура системи бюджетування ґрунтується на визначенні центрів фінансової відповідальності, форм і регламентів. Після цього описують процеси планування, контролю та аналізу, визначають порядок розробки та впровадження системи, що передбачає побудову: основного (генерального) плану; бюджетів окремих структурних підрозділів.

Основний бюджет – це узгоджений з усіма підрозділами план роботи підприємства в цілому. Він охоплює операційний і фінансовий бюджети, склад яких залежить від специфіки діяльності підприємства. На етапі розробки основного бюджету провадять аналіз і уточнення

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

цінової та кредитної політики, стратегії управління запасами, виявляють ризики та оцінюють можливі наслідки управлінських рішень [1]. Операційний бюджет промислового підприємства включає бюджети: продажу, виробництва, закупівель, виробничих запасів, загальновиробничих витрат, грошових коштів, витрат на збут, адміністративних витрат, прямих матеріальних витрат, прямих трудових витрат. Фінансовий бюджет промислового підприємства включає: прогнозний звіт про рух грошових коштів, інвестиційний бюджет, прогнозний звіт про фінансові результати, прогнозний баланс.

Література:

1. Мельник О. Г. Бюджет в системі економічних методів менеджменту / О. Г. Мельник // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. Вісник НУ "ЛП". – Львів: Видавництво НУ "ЛП", 2015. – №457. – С.104-110.
2. Бондар І. Ю. Управління витратами і собівартістю продукції / І. Ю. Бондар, В. Г. Пахомов. – К. – 2010. – С. 34.

Секція 5

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

УДК 338.124.4

С. І. ВОЙЦЕХІВСЬКА

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗАПОБІГАННЯ

Фінансова безпека є однією із основних і найбільш важливих складових та одночасно системоутворюючих елементів в системі економічної безпеки держави, яка включає:

- забезпечення захисту національних економічних інтересів шляхом створення належного стану фінансової системи та її інститутів;
- створення ефективних механізмів реалізації та захисту інтересів розвитку вітчизняних фінансів на основі здатності та готовності фінансових інститутів;
- розвиток фінансової системи, національної економіки та всіх фінансових відносин і процесів, що відбуваються у державі на засадах гармонійності та соціальної спрямованості;
- підтримка соціально-політичної стабільності суспільства;
- збереження єдності та цілісності фінансової системи на основі сформованих фінансових умов та економічного потенціалу;
- протистояння зовнішнім і внутрішнім загрозам фінансової безпеки, навіть за умови несприятливих як зовнішніх так і внутрішніх чинників [1].

Для характеристики рівня забезпечення будь-якої безпеки в економічній літературі вживаються різні категорії, в першу чергу – це загрози. Для фінансової безпеки, як і для інших складових національної безпеки, вирішальне значення мають не самі показники, а їх граничні значення [9].

Загрози ускладнюють саморегуляцію економіки та реалізацію фінансових інтересів, спричиняють вихід фінансових індикаторів за межі їх порогових значень. Першочерговою проблемою забезпечення фінансової безпеки є проблема виявлення та оцінки рівня загроз у фінансовій сфері. При вирішенні цієї проблеми використовують нормативний підхід, заснований на використанні досвіду інших країн, порівняльного аналізу, експертних методів тощо [2].

Інституціональні деформації – це викривлення фінансово-економічної системи, а зокрема її інституційних форм. Вони можуть проявлятися у фінансовій сфері у таких формах

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

як: тіньова парадержава, непродуктивний відплив капіталу, тіньова економіка, корупція, рейдерство та несуть найбільшу загрозу, оскільки мають великі обсяги та соціально – економічні наслідки [3; 4; 5].

Однією з основних форм вияву інституціональних ризиків є тіньова економіка [8].

Наслідки процесу тінізації в Україні:

- низький рівень дієвості важелів грошово – кредитної політики, оскільки існує великий обсяг не врегульованого засобами банківської системи обороту грошової маси;
- марнотратство дефіцитних бюджетних ресурсів та втрата дієвості фіскальних інструментів;
- зниження рівня нагромаджень в суспільстві та втрата ними інвестиційного потенціалу, відплив ресурсів з процесу суспільного відтворення;
- втрата потенціалу соціальної політики, зростання диференціації доходів населення, поширення тіньової зайнятості;
- гальмування переходу до інноваційної моделі розвитку у зв'язку з недостатнім розвитком інвестування та неефективним відтворенням людського капіталу [5, с. 353-354].

Ще однією загрозою фінансовій безпеці є корупція. На жаль ця проблема набуває світового значення, оскільки за умов глобальної економіки не є обмеженою кордонами окремих країн, а заходи протидії є одними з актуальних соціальних проблем сьогодення.

Для нашої країни корупція є ключовим чинником, що несе реальну загрозу як конституційному ладу так і національній безпеці країни в цілому [6]. Найбільш органічними інституційними умовами унеможливлення корупції стають правова держава й правове суспільство, де правові норми є нормами життєвої необхідності й моралі.

Отже, право приватної власності потрібно зробити обов'язковим до виконання. Заходи боротьби з корупцією охоплюють цільове залучення фахівців, які компетентні та уповноважені на виконання функцій держави, а також інших суб'єктів до системи соціально – позитивних відносин, та перешкоджання їх вступу у корупційні відносини.

Особливо специфічною та вкрай небезпечною формою інституціональної деформації є тіньова парадержава, яку слід розуміти як певне утворення на державному рівні в макроекономічному масштабі. Їй притаманний розподіл державних послуг та суспільних благ за ринковими принципами внаслідок достатньо високого рівня тінізації та корупції. В такій формі інституціональної деформації легко формуються та досить ефективно діють ринки суспільних благ та державних послуг з корупційними взаємозв'язками.

Вона може включати в себе такі ринки як: адміністративно-господарських рішень; кадрової політики; державної освіти та науки; державних посад; виборчу систему; державних привілеїв; державного захисту прав та свобод громадян.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Тіньова парадержава чинить значний вплив на політику, право, економіку, ідеологію, суспільну психологію, а вони в свою чергу здійснюють взаємний вплив на неї. Якщо тіньова парадержава набуває значного поширення в країні та має суттєвий вплив на всі соціально – економічні процеси, вона поступово стає нормою функціонування влади, звичним способом вирішення життєвих проблем та способом життя великої частини суспільства.

Високий рівень корупції та тіньової економіки є базисом формування та розвитку тіньової парадержави. Саме «органічний сплав», з'єднання тіньової економіки та корупції з одного боку є передумовою, а з іншого боку – наслідком (результатом) існування тіньової парадержави [5, с. 356-357].

Наступною формою інституціональної деформації є рейдерство, яке являє собою поглинання компаній і перерозподіл корпоративних прав та власності в недружелюбній та силовій формі під прикриттям законних або псевдо законних підстав.

Непродуктивний вплив капіталу є ще однією загрозою фінансовій безпеці та являє собою неефективні для країни операції, або ж мають протиправний характер. Це зазвичай операції, які проводяться з метою ухилення від оподаткування, оптимізації умов інвестування чи легалізації коштів [7].

Основними каналами та схемами непродуктивного виведення капіталів є:

- операції у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- інвестиційні операції;
- операції з цінними паперами;
- операції фіктивного страхування та перестраховування тощо.

Найефективніші методи детінізації й декриміналізації економіки пов'язані з активним використанням господарсько – правових важелів у регулюванні фінансових процесів. Вирішення проблеми тінізації потребує узгоджених зусиль держави у багатьох сферах державної політики. Сьогодні необхідно відійти від припущення, що детінізація не потребує спеціальних зусиль та заходів та відбуватиметься у міру розвитку ринкових відносин у країні.

Реальне скорочення тіньового сектору може відбутися лише за умови зменшення витратності та зростання ефективності легальної економіки, створення паритетних умов для функціонування різноманітних форм бізнесу. Це має підвищити конкурентоспроможність легальної економіки і зробити не вигідним приховування її результатів. Беззаперечною умовою такого перетворення має бути послаблення фіскального тиску на легальну економіку, що створить мотивацію переведення тіньових операцій на легальні засади.

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

Отже, ефективна протидія процесу тінізації економіки країни та трансформування її в легальну сприятимуть розвитку вітчизняної економіки, гарантуватимуть фінансову безпеку України, її незалежність, суверенітет, прогресивний соціально – економічний розвиток.

Література:

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». – К.: НІСД, 2016. – 688 с.
2. Давиденко Н. М. Методологічні підходи до визначення загрози фінансової безпеки аграрних формувань / Н. М. Давиденко // Молодий вчений. – 2015. – № 2(2). – С. 45-48. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2\(2\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2(2)_11).
3. Буркальцева Д. Д. Інституціональне забезпечення економічної безпеки України / Д. Д. Буркальцева. – К.: Знання України, 2012. – 347 с.
4. Варналій З. С. Державне бюджетування в Україні: сутність та основні детермінанти / З. С. Варналій, К. В. Коваленко, С. В. Онищенко, І. В. Савич; за ред. З. С. Варналія. – Київ : Знання України, 2016. – 395 с.
5. Варналій З. С. Конкуренція і підприємництво: монографія / З. С. Варналій. – К.: Знання України, 2015. – 463 с.
6. Богдан А. Корупція, як і кожна серйозна хвороба, боїться запобіжних заходів / А. Богдан [Електронний ресурс] // Урядовий портал. Єдиний веб - портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=243780983&cat_id=240273340.
7. Давиденко Н. М. Вплив тіньової економіки на податкову систему країни / Н. М. Давиденко, О. В. Жовніренко, І. О. Оліфер // Підприємництво та інновації. – 2020. – Випуск 13. – С. 94-98.
8. Nadiia Davydenko, Natalia Wasilewska, Mirosław Wasilewski, Olifer Ivan. Shadow economy and its impact of the country's financial potential. *Polityki Europejskie, Finanse i Marketing*. 2020 №24(73) p. 31-42.
9. Давиденко Н. М. Методологічні підходи до визначення загрози фінансової безпеки аграрних формувань / Н. М. Давиденко // Молодий вчений. – 2015. – №2. – С.45-48.

ПРОБЛЕМИ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

Значущою під час формування конкурентоздатної економіки та поживлення результативності виробництва є здатність ринку мобілізувати значні обсяги вільного капіталу та оперувати ними. Йдеться про різноманітність механізмів фінансування, а також схем надання фінансових послуг професійними учасниками ринку. Серед таких схем особливо виділяється лізинг, як потужний інструмент управління грошовими потоками суб'єктів господарювання. Через багатогранність лізингових відносин ринок лізингових послуг поєднав елементи ринку реальних активів та фінансового ринку. Так, якщо йдеться про класичні взаємовідносини між суб'єктами лізингового бізнесу, де посередником є лізингова компанія або комерційний банк, а об'єктами угоди є матеріальні активи (елементи основних фондів), то лізинговий ринок є складовою ринку реальних активів. Однак якщо в процесі реалізації лізингу між суб'єктами виникають кредитні відносини, які характеризують особливості кредитного ринку (ринку банківських позик), або фінансові відносини за умови організації венчурного фінансування, то частина лізингових відносин реалізується вже на фінансовому ринку. Отже, довгострокові фінансово-кредитні відносини у сфері лізингу трансформуються у грошові відносини та завершуються на ринку реальних активів.

На сьогодні загальний річний обсяг лізингових угод у світі становить приблизно 512 млрд дол. США. Лізинг посідає важливе місце в економіці багатьох країн і є ознакою їхнього прогресивного розвитку. На багатьох розвинених ринках, таких як Сполучені Штати, лізинг є найбільшим джерелом зовнішнього фінансування, за допомогою якого придбаваються близько 50 % техніки. У країнах Чехії, Естонії, Угорщини оновлення основних фондів підприємства на 30-40% відбувається за рахунок лізингу.

У пошуках фінансових ресурсів для розвитку бізнесу більшість компаній все частіше віддають перевагу лізингу ніж кредиту, особливо в сьогоднішній ситуації, коли отримати кредит дуже складно. Переваги лізингу над кредитом наведено у таблиці 1.

4 лютого 2021 року відбулася подія, на яку лізингова галузь очікувала багато років, адже попередня редакція закону про фінансовий лізинг діяла з 2004 року. З того часу у галузі накопичилося чимало проблем, які потрібно було вирішити на законодавчому рівні. Закон дозволить врегулювати ці зміни та запровадити низку нововведень, які узгодять його з іншими законодавчими актами. «Новий закон створить нові можливості для лізингових

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

компаній, стимулюючи розвиток цього ринку» - наголосив заступник Голови НБУ Дмитро Сологуб.

Таблиця 1

Порівняння лізингу та кредиту

Лізинг	Кредит
Доступність лізингу. Спрощена процедура і швидкі терміни розгляду лізингової заявки. Як правило, додаткової застави не вимагається. Рішення про здійснення лізингової операції ґрунтується значною мірою на здатності лізингоодержувача генерувати достатню суму грошових коштів для виплати лізингових платежів, і меншою мірою залежить від кредитної історії підприємства.	Як правило, банками пред'являються додаткові вимоги для отримання кредиту (відкриття рахунків, переказ обертів і т.д.). Рішення про здійснення кредитної угоди залежить більшою мірою від кредитної історії підприємства. Банком розглядається рентабельність підприємства за останні 2-3 роки і стабільність підприємства в майбутньому.
Термін фінансування лізингової угоди від 12 до 84 місяців (великі проекти можуть фінансуватися на довший термін індивідуально).	Максимальний термін банківського кредиту на ринку банківських послуг України становить 6-60 місяців.
Збереження вільних грошових коштів. Використання лізингу дозволяє лізингоотримувачу не виймати з обороту одночасно значні грошові кошти. Оплата вартості обладнання прив'язується до засобів, отриманих у результаті його експлуатації.	Оплата вартості кредиту прив'язується до засобів, отриманих підприємством до того моменту, як було взято кредит. Використання кредиту дозволяє не відволікати з обігу одночасно значні грошові кошти, а розподіляти виплати по кредиту рівномірно на термін використання кредиту.
Поліпшення структури балансу: кредиторська заборгованість не збільшується. Обладнання, придбане в лізинг, ставиться відразу на баланс підприємства, і на нього нараховується амортизація, а її сума відноситься до валових витрат лізингоотримувача. Лізингоодержувач покращує структуру свого балансу за рахунок відсутності в ньому кредиторської заборгованості.	Погіршення структури балансу: кредиторська заборгованість збільшується. У балансі підприємства збільшується кредиторська заборгованість, що знижує економічні показники підприємства і не дозволяє проводити додаткові запозичення.
Зменшення податку на прибуток. Лізингові платежі в повному обсязі відносяться на собівартість продукції (робіт, послуг), в результаті чого зменшується оподатковуваний прибуток	Суми виплат основного боргу по кредиту прямо не відносяться на собівартість і сплачуються з коштів компанії.
Захист власності. Обладнання, придбане в лізинг, не може бути конфісковане, арештоване або бути об'єктом стягнення за боргами лізингоотримувача за законами України.	Обладнання, придбане в кредит, може бути конфісковане, арештоване або бути об'єктом стягнення за боргами кредитоотримувача за законами України.
Лізингові платежі не прив'язані до інфляції	Кредитні платежі прив'язані до інфляції

Закон гармонізує та узагальнює визначення фінансового лізингу, які застосовуються в різних актах законодавства, чим посилює правову визначеність в питанні регулювання фінансового лізингу.

Серед нововведень закону варто виокремити посилення вимог щодо захисту прав споживачів послуг фінансового лізингу, надання чіткого визначення договору фінансового лізингу, врегулювання порядку набуття лізингоодержувачем права власності на предмет лізингу у кінці строку лізингу.

Також документ встановлює порядок припинення договору фінансового лізингу у разі значного прострочення лізингових платежів. Це забезпечить захист прав і

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

інтересів добросовісних сторін договору. Крім того, закон визначає можливість передачі предмету лізингу в суборенду та врегульовує правила здійснення такої передачі.

Законом також усувається розбіжності щодо форми, в якій має бути укладений договір фінансового лізингу та узгоджені вимоги закону з вимогами законодавства про фінансовий моніторинг. Державне регулювання та нагляд на ринку фінансового лізингу здійснює Національний банк. Ухвалення закону дозволить істотно розширити використання лізингу як альтернативи довгострокового фінансування придбання транспорту, обладнання, іншої техніки та нерухомості.

Отже, послуги фінансового лізингу як для малого, так і для середнього бізнесу потребують позиціонування на фінансовому ринку особливо з огляду на те, що цей інструмент є менш ризикованим, ніж банківський кредит, а його впровадження є можливим через онлайн-продукти. За належної підтримки лізинг може стати гідною альтернативою традиційного кредитування, а також забезпечити оновлення матеріально – технічної бази підприємств, стимулювання науково – технічного прогресу, розвиток пріоритетних галузей економіки та зовнішньоекономічної діяльності.

Література:

1. Краковська А., Вишневський І., Педос Н. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». Лізингова галузь в Україні: тенденції та рекомендації для зростання. 2018. Червень. С. 10-11.
2. Інформація про стан і розвиток фінансових компаній та лізингодавців (основні показники діяльності) // Офіційний веб-сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: [https://www.nfp.gov.ua/ua/ Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-finansovykh-kompaniilizynhodavtsiv-ta-lombardiv-Ukrainy.html](https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-finansovykh-kompaniilizynhodavtsiv-ta-lombardiv-Ukrainy.html).
3. Програма розвитку лізингу в Україні на період 2008-2010 роки // Лізинг в Україні. – 2008. – №3. – 24 с.

УДК 330.88

**І. М. КОЗИК,
Т. В. ЧЕРНИЧКО**
Мукачівський державний університет

ТЕОРІЯ ПОСТІНДУСТРІАЛІЗМУ ТА РОЗВИТОК ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Сучасна епоха нерозривно пов'язана з революційними, технологічними, політичними та соціальними змінами, що знаменують перехід до нової постіндустріальної цивілізації. Цей перехід має ряд особливостей і постійно вимагає вивчення, як описового так і аналітичного.

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

Це третій по рахунку перехід в історії людства, а для сучасної економічної системи, можна сказати, що це кінець стадії «зрілості» п'ятого технологічного укладу та формування і розвиток епохи відтворювальної системи нового – шостого технологічного укладу.

Дійсно, сучасний постіндустріальний перехід відкриває великі можливості для розвитку людства. В свою чергу, цей перехідний період породжує певні проблеми, тому дуже важливо передбачити їх, оцінити масштаб дії, спробувати передбачити стратегію їх усунення.

Розвиток цивілізації в XXI столітті характеризується поглибленням глобалізації та посиленням інтеграції національних економік, технологічною та інформаційною революціями, розвиток інноваційної та мережної економіки, що не могли не вплинути на зміну системи цінностей, на спосіб сприйняття реальності, на методологію наукового пізнання, на поведінку громадян і політиків та ухвалення ними управлінських рішень.

Теорія постіндустріального суспільства є логічним продовженням теорії індустріального суспільства і, в період появи, був вагомим інструментом прогнозування соціально-економічного розвитку найбільш розвинених країни світу.

Позитивним підґрунтям для формування теорії постіндустріального суспільства у її сучасному вигляді стали теорії, концепції, ідеї Д. Белла, Е. Тоффлера, А. Фішера, К. Кларка, А. І. Ракітова та ін.

Відомий американський соціолог Е. Тоффлер, виділяв три хвилі розвитку цивілізації: аграрне суспільство, індустріальне суспільство та постіндустріальне або інформаційне суспільство. Кожна наступна хвиля є наслідком попередньої, і в кожній спостерігається суттєве нарощення значення інформації в житті суспільства. Деякі вчені називають цей процес розвитку інформаційною та технологічною революцією.

На думку радянського та російського філософа А. І. Ракітова, в історії людства спостерігається п'ять інформаційних революцій: поява мови та втілення її в свідомість людини; писемність; винахід книгодрукування; винахід телефона; винахід комп'ютера та поява Інтернета [3]

Класичний теоретик постіндустріалізму Д. Белл виділив три технологічні революції: винахід парової машини XVIII столітті; науково-технологічні досягнення в сфері електрики; створення комп'ютера [1].

На думку К. Кларка, кожна країна проходить три стадії розвитку: аграрну, промислову та сфери послуг. Тобто, відбувається зміна темпу зростання виробництва залежно від того на якій стадії перебуває економіка.

Окремі вчені, досліджуючи розвиток постіндустріального суспільства, виділяють аграрну, промислову та кібернетичну революції. Узагальнюючи визначення вчених, можна

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

сказати, що всі вони зосереджені на новітньому баченні розвитку держави, як в соціальному, так і в економічному та політичному напрямках. На всіх етапах розвитку спостерігається застосування новітніх технологій, інноваційних розробок та вдосконалення існуючих базових моделей за допомогою цифрової економіки.

Застосування основних концепції постіндустріального суспільства, дасть змогу країнам рухатися в бік розвитку економічної політики, щоб поставити їх на шлях швидкого економічного зростання. Період перетворення вимагає чіткого визначення закономірностей, що характеризують високий рівень індустріалізації і початком «постіндустріалізації». Тобто, основними рисами, які характеризують цей процес є: принципово нова технологія, надання інформації вирішального значення, особиста творча праця. Іншими словами, це перехід від економіки матеріальної продукції до економіки послуг.

Отже, постіндустріальна трансформація відбувається в різних країнах по різному. Все залежить від того, як держава реагує на впровадження принципово нових виробничо-технологічних баз та зміну системи цінностей та орієнтацій. Але одним, яке об'єднує і яке є радикальне, це розуміння, що постіндустріальна цивілізація – це цивілізація знань та трансформації. Цивілізаційний розвиток світу набуває нових рис, змінюються цінності в суспільстві, міняється навколишнє середовище, що не може не позначитись на якісних і кількісних показниках розвитку економіки, на еволюції її організаційно-економічних форм, засобах обміну благами та інформацією.

Література:

1. Белл, Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. Пер. с англ. Под ред. В. Л. Иноземцева. М., 1999.
2. Чухно, А. А. Єщенко, П. С., Климко, Г. Н. Основи економічної теорії. К.: Вища шк., 2001.
3. Пильтяй, О. Постіндустріалізм і стратегія економічного розвитку України. Вісник КНТЕУ, 2011.
4. Иноземцев, В. Л. Пределы «догоняющего» развития. М.: Экономика, 2000.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОГО МЕТОДУ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Основним завданням зростання економіки будь-якої держави є її структурне оновлення виробничих потужностей та ринкової інфраструктури, які потребують належного вкладення капіталу та активного інвестування.

Сьогодні внутрішні інвестиції України мають обмежений характер, тому виникає необхідність в іноземних інвестиціях, однак забезпечення їх потоку потребує створення сприятливого інвестиційного клімату в державі. Інвестиційний клімат, визначає інвестиційну привабливість і є особливо важливим чинником, якому приділяється особлива увага з боку іноземного інвестора при прийнятті інвестиційних рішень.

Інвестиційна привабливість країни залежить в першу чергу від привабливості її складових – регіонів. Тому саме їх оцінці повинна приділятися значна увага.

Згідно законодавства, інвестиційна привабливість регіону – відповідність регіону основним цілям інвесторів, що полягають у прибутковості, безризиковості й ліквідності інвестицій [1].

Закарпатська область з погляду багатьох експертів – найпривабливіший регіон для інвестицій. Це зумовлено рядом причин:

- 1) вигідне географічне положення через найбільшу кількість кордонів з Європейськими країнами – Румунія, Угорщина, Словаччина та Польща;
- 2) м'який, помірно-континентальний клімат – 80% території займають Карпатські гори, решту – Притисянська низовина;
- 3) один з найекологічно чистих регіонів світу – унікальна природна екосистема Карпатського біосферного заповідника належить до найцінніших екосистем Землі і входить до міжнародної мережі біосферних резерваторів ЮНЕСКО;
- 4) високий природно-рекреаційний та курортний потенціал;
- 5) різноманітність природних ресурсів – ліси, мінерально-сировинна база та природні копалини (поліметали, цеоліти, ліпарити, алуніти, каоліни, германій).

Проте методу експертних оцінок інвестиційної привабливості регіону недостатньо для потенційних інвесторів, їм потрібна чітка система показників та даних.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Виходячи з такої ситуації, аналітики Українського центру сприяння іноземному інвестуванню Invest Ukraine розробили та запропонували свій метод оцінки інвестиційної привабливості регіону (далі ІПР) – метод розрахунку інтегрального коефіцієнта ІПР [2].

На першому етапі оцінки проводиться підрахунок показників розвитку за 11 факторами, під дією яких формується ІПР. Кожна із зазначених груп факторів визначається певною сукупністю показників, кожен з яких має свою вагомість.

До другого кроку належить визначення на основі розрахованих показників інтегрального індексу інвестиційної привабливості *i*-го регіону за формулою 1 [5]:

$$I_{int} = \sum_{i=1}^h \frac{I_i}{I_{em,i}} \cdot b_i, \quad (1)$$

де I_{int} – інтегральний показник інвестиційної привабливості регіону;

I_i – *i*-й показник інвестиційної привабливості регіону;

$I_{em,i}$ – *i*-й еталонний показник інвестиційної привабливості регіону;

b_i – вагомість *i*-го показника.

Із застосуванням даної методики, нами було розраховано кількісні показники впливу факторів на ІПР, що дало можливість визначити інтегральний коефіцієнт інвестиційної привабливості регіону (Табл. 1).

Таблиця 1

Результати оцінки інвестиційної привабливості Закарпатської області за 2017-2019 рр.

Інтегральний показник, що характеризує вплив фактора	Закарпатська область			Еталонні значення (середньостатистичні по Україні)		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Виробничий фактор	0,21207131	0,218267843	0,207855573	0,33	0,33	0,33
Макроекономічний фактор	0,12022216	0,121426971	0,117324576	0,12	0,12	0,12
Експортний фактор	0,09831832	0,106439434	0,091884709	0,1	0,1	0,1
Ресурсно-сировинний фактор	0,11443253	0,11618649	0,109124273	0,127	0,127	0,127
Інвестиційний фактор	0,04799643	0,053769386	0,042889698	0,052	0,052	0,052
Інноваційний фактор	0,03830258	0,040467836	0,038762089	0,04	0,04	0,04
Трудовий фактор	0,08640126	0,088575333	0,085388583	0,09	0,09	0,09
Соціальний фактор	0,00150442	0,034995614	0,029506159	0,048	0,048	0,048
Інфраструктурний фактор	0,04357986	0,03964186	0,044602691	0,045	0,045	0,045
Споживчий фактор	0,02056604	0,019829868	0,018599641	0,02	0,02	0,02
Екологічний фактор	0,02931363	0,02920904	0,029120983	0,03	0,03	0,03
Інтегральний коефіцієнт ІПР	0,81270855	0,868809676	0,815058975	1,0	1,0	1,0

Отриманий результат інтегрального показника інвестиційної привабливості слід інтерпретувати відповідно до зон інвестиційної привабливості: інтервал $0,67 \leq I_{int} \leq 1$ – регіон з високим рівнем інвестиційної привабливості; $0,34 \leq I_{int} \leq 0,66$ – із середнім рівнем; $0 \leq I_{int} \leq 0,33$ – з низьким рівнем [5].

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

Як видно з даних табл. 1, значення інтегрального коефіцієнта ІПР Закарпатської області протягом трьох аналізованих років знаходиться в інтервалі $[0,67; 1]$, тобто відповідає зоні високої інвестиційної привабливості. Проте значення даного показника динамічне. У 2018 р. воно суттєво зросло, зокрема через збільшення майже всіх факторів, а особливо – виробничого, макроекономічного та експортного.

Проведений аналіз інвестиційної привабливості Закарпатської області показав інвестиційну привабливість нашого регіону, а обраний нами інтегральний метод оцінки ІПР довів свою ефективність. Нашими рекомендаціями щодо вдосконалення даного методу є подальше доопрацювання факторів впливу на ІПР із врахуванням таких показників: міграції працездатного населення регіону, рівня правосуддя й злочинності в регіоні та частка безробітних регіону в сукупності безробітних країни.

Література:

1. Про затвердження Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку. Наказ Держкомстату України № 114 від 15.04.2003 р.– Режим доступу : http://uazakon.com/documents/date_1a/pg_ibcnog/index.htm.
2. Український центр сприяння іноземному інвестуванню Invest Ukraine. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://investukraine.com>
3. Державна служба статистики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Закарпатській області. Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua>
5. Шелупина В. О. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів на прикладі Сумської області / В. О. Шелупина, І. О. Пригара, І. В. Новикова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2016. - Вип. 21(2). - С. 125-129. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_21%282%29__32

УДК 338.2:330.3

**С. В. НЕСТЕРОВА,
В. В. ШЕРШУН**
Мукачівський державний університет

ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Для сталого соціально-економічного розвитку України необхідно залучити достатній обсяг коштів як із внутрішніх, так і з зовнішніх джерел. Залучені інвестиції дозволяють створювати нові робочі місця, а внаслідок цього – збільшити обсяг податкових відрахувань, що сприятливо вплине на формування додаткових джерел фінансування соціально-

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

економічного розвитку; а також підвищити якість фізичної та «м'якої» інфраструктури; стимулювати розвиток підприємницької діяльності, скоротити ризики, пов'язані із циклічністю галузевого розвитку.

Оскільки залучення інвестиційних ресурсів до країни може суттєвою мірою позитивно вплинути на зміну її економічного становища, модифікувати її виробничу структуру, викликати зміни на ринках робочої сили та капіталу, їй мають приділяти ключову увагу у діяльності органів державної влади.

Одним із найбільш ефективних та, за умови розумної діяльності органів влади, доступних ресурсів для країни є прямі іноземні інвестиції.

Прямі іноземні інвестиції займають провідне місце в процесі глобалізації – найхарактернішої ознаки розвитку сучасної світової економіки. Для України питання залучення прямих іноземних інвестицій є пріоритетним на сучасному етапі трансформаційних змін в економіці. На рис. 1 наведено обсяги надходження прямих інвестицій в економіку України в 2015-2019 рр.

**Рис. 1. Надходження прямих інвестицій в економіку України в 2015-2019 рр.
(млн. дол. США)**

Відповідно до рис.1, найбільша загальна кількість надходження прямих інвестицій в економіку України протягом 2015 – 2019 років, була залучена в сумі 4 405,9 млн. дол. США у 2016 році. В розрізі 2016-2017 рр. кількість надходжень різко зменшується – 2 511,1 млн. дол. США. Проте, залучення коштів у 2019 році теж не досягає рівня попередніх років – 2 531,1 млн. дол. США [2].

Виходячи з рис.2 , найбільшими країнами-інвесторами за обсягом прямих іноземних інвестицій в Україну в 2019 році були Кіпр (близько половини від загального обсягу інвестицій), Нідерланди, Велика Британія, Німеччина та Швейцарія [1].

Рис. 2. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України в 2019 році

На рис. 3 представлено структуру прямих іноземних інвестицій в Україну у 2019 р.

Рис. 3. Прямі інвестиції в економіці України за видами економічної діяльності в 2019 році

Якщо розглядати сектори економіки країни, в які були направлені прямі іноземні інвестиції можна виокремити наступні: промисловість (32%), оптова та роздрібна торгівля (16%), фінансова та страхова діяльність (13%) та найменше сільське господарство (2%).

Задля подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним питанням сучасності є удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування бази збереження та підвищення конкурентоспроможності економіки країни [3].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Виходячи з опрацьованого матеріалу, для нормалізації платіжного балансу, стабілізації валютного курсу та економіки в цілому, уряду країни необхідно реформувати податкову систему, підвищити ефективність державного регулювання у сфері трансфертного ціноутворення та забезпечити нагляд за транскордонними фінансовими потоками. Адже податки – це основа існування будь-якої держави. Вони потрібні для створення і підтримки інфраструктури, розвитку фундаментальних наук і культури, захисту населення і охорони правопорядку.

Література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] / Держкомстат – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Національний банк України [Електронний ресурс] / – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/ua/>
3. Економіка, фінанси, облік та право: стратегічні пріоритети розвитку в умовах глобалізації. – 2019. №7. С. 25-56.

УДК 330.341.1

**Н. В. РЯШКО,
Н. Ю. ГЛАДИНЕЦЬ**
Мукачівський державний університет

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Сучасні механізми забезпечення економічного розвитку держави під впливом глобальних тенденцій диктують необхідність реформування існуючих підходів до управління фінансовими ресурсами держави.

Нестабільна економічна та політична ситуація в країні посилена негативними наслідками глобальної кризи вимагає пильної уваги керівництва держави до процесів забезпечення економічного росту. Оскільки наразі Україна знаходиться на шляху до інтеграції з Європою виникає необхідність саме в адаптації політики інноваційного розвитку держави яка допомогла б вирішити проблеми, що склалися наразі а також забезпечити зростання економічного добробуту і підвищити її інвестиційно-інноваційний потенціал

Інвестиційно-інноваційний потенціал це важливий фактор який має неабиякий вплив на розвиток економіки держави а також на забезпечення однієї з її найважливіших функцій – покращення добробуту населення. Тому для активізації соціально-економічного розвитку національної економіки необхідними задачами є ведення ефективної політики щодо

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

залучення іноземних інвестицій а також створення сприятливого інвестиційного клімату на державному та регіональному рівнях [1].

Наразі на європейському ринку Україна є доволі привабливою для інвесторів завдяки своєму географічному розташуванню, територіальній величині, людським та природним ресурсам. Провідними напрямками інвестування є наступні сфери: промисловість, будівництво, сільське господарство, транспорт, торгівля державне управління та оборона [2].

Проте існує ряд проблем, що сповільнюють приплив інвестицій в країну. Сюди належать відсутність належного законодавства, що захищало б іноземних інвесторів; нестабільний макроекономічний клімат; слабка політика боротьби з питанням корупції; загальний низький рівень соціально-економічного добробуту населення.

На сьогоднішній день влада здійснила ряд реформ для покращення інвестиційного клімату держави. Для пришвидшення цього процесу доцільними були би наступні дії [2]:

- реформи в фінансовій системі направлені на створення механізмів довгострокового кредитування інвесторами, перегляд розподілу державних інвестицій на регіональних рівнях;
- розробка надійної правової бази для захисту діяльності іноземних інвесторів;
- розробка планів щодо підвищення інвестиційної привабливості окремих регіонів з урахуванням особливостей їх ресурсного потенціалу;
- забезпечення підтримки державою інвестиційно-інноваційної діяльності;
- розробка та забезпечення програм довготривалого інвестування в галузях освіти, науки та енергетики.

Література:

1. Дегтярьова І. О. Інструменти інноваційного розвитку регіону: зарубіжний та вітчизняний досвід застосування [Електронний ресурс] / І. О. Дегтярьова. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10diovdz.pdf>.
2. Колеватова А. В. Сучасний стан залучення іноземних інвестицій в економіку України / А. В. Колеватова // Запорізький національний університет. – 2018. – №22. – С.10-18.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

Швидкість впровадження інвестиційних технологій в Україні залежить від сприятливого інвестиційного клімату, соціально-економічного розвитку, врегульованості законодавства в державі. Сприятливий інвестиційний клімат є вагомим показником, від якого залежать обсяги залучених грошових коштів в економіку країни. Україна знаходиться в нестабільному економіко-політичному стані, тому для її стабілізації і розвитку необхідні фінансові надходження. Залучення інвестицій дасть змогу вийти із затяжної кризи та покращити як загальний економічний стан країни, так і стан окремих галузей та промислових регіонів.

Інвестиційна діяльність відіграє значну роль в економічних процесах будь-якої країни, оскільки завдяки залученим інвестиціям створюються нові підприємства, з'являються нові робочі місця, модернізується обладнання на діючих підприємствах, запроваджуються інновації, розвивається інфраструктура. Саме тому одним зі стратегічних завдань держави є створення сприятливого клімату для здійснення інвестиційної діяльності [1, с. 10].

Попри реформи, здійснені протягом останніх років, в Україні ще не сформувався стійкий привабливий інвестиційний клімат та відсутні міцні зовнішньоекономічні зв'язки на міжнародних ринках.

Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект [2, с. 82; 6]. Тобто інвестиції – це вкладання капіталу для подальшого його приросту. Розв'язання проблем трансформації національної економіки України на ринкових засадах, перехід до нових прогресивних технологічних процесів вимагають залучення значних обсягів інвестиційного капіталу.

Для того щоб залучити іноземний капітал в економіку України, потрібно передусім привабити іноземних інвесторів та підвищити конкурентоспроможність України. До іноземних інвестицій належать усі фінансові надходження, вкладені саме іноземними інвесторами в окремі галузі підприємницької діяльності для отримання прибутку.

Основними проблемами надходження іноземних інвестицій в Україну є недостатній розвиток законодавчої бази щодо захисту прав інвесторів, відсутність досконалого регулювання податкової системи й ефективної інфраструктури для іноземних підприємців [3, с. 204]. За даними соціологічних та експертних опитувань, обмеженість припливу іноземних

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

інвестицій до економіки нашої країни та нераціональне їх використання зумовлені високою корумпованістю влади.

Проте найголовнішими проблемами залучення інвестицій в Україну є нестабільність економіко-політичного стану країни і затяжна криза [4, с. 82].

До основних перспектив щодо залучення інвестицій можна віднести:

– потужний природно-ресурсний потенціал, наявність кваліфікованих робочих кадрів, які можуть швидко пристосуватися до новітніх технологій стосовно виробництва, низька заробітна плата;

– наближеність до країн ЄС та територіальне розміщення загалом;

– наявність досить перспективних галузей, які потребують інвестицій, достатня кількість інноваційних бізнес-ідей та проектів;

– позитивні зрушення в розвитку та вдосконаленні соціально-економічного підґрунтя для залучення інвестицій, швидка адаптованість країни до зовнішніх факторів, ризиків, світових шоків.

Важливими факторами покращення інвестиційного клімату є зменшення інфляції, стабілізація курсу, а за можливості і посилення національної валюти. Цього можна досягнути через залучення іноземних інвестицій, збільшення експорту, зменшення імпорту енергоресурсів, проведення політики імпортозаміщення якісними вітчизняними товарами, створення умов для функціонування вільних ринків і захист вільної конкуренції та інше.

Варто зазначити, що для розвитку економіки України важливим є створення нових підприємств, які виробляють продукцію з доданою вартістю, та збільшення експорту даної продукції. Однією з причин невисокого приросту інвестицій в створення нових підприємств, які виробляють продукцію з доданою вартістю, є постійні зміни факторів, що впливають на бізнес, недостатня захищеність інвестицій, відсутність економічної стабільності, гірші умови ведення бізнесу в Україні ніж у багатьох інших країнах тощо.

Важливим чинником, що позначається на інвестиційному кліматі, є створення умов за яких бізнес зможе планувати свою діяльність на значні проміжки часу з мінімальними ризиками різких змін умов ведення бізнесу та створення конкурентних умов ведення бізнесу по відношенню до інших країн.

Розвиток малого бізнесу є важливим чинником розвитку економіки, а таким чином й фактором покращення інвестиційного клімату. Для розвитку малого бізнесу важливим є простота та швидкість процесу відкриття бізнесу, простота ведення обліку та адміністрування податків, створення ефективної системи захисту прав малого бізнесу та запобігання проявам корупції, створення розгалуженої інфраструктури офісів та

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

торгівельних площадок, збільшення можливостей щодо довгострокової оренди споруд і приміщень та інше.

Важливим чинником покращення інвестиційного клімату є створення якісної системи отримання інвестицій та повернення інвесторами доходів від інвестиційної діяльності. Одними з головних складових створення такої системи є розбудова великих фондових бірж, які могли б конкурувати з найкращими біржами світу; розміщення цінних паперів українських підприємств на закордонних біржах; створення потужного інституту інвестиційного омбудсмена; розвиток ринку небанківських фінансових інститутів, зокрема інвестиційних компаній, страхових компаній, пенсійних фондів; поширення інформації серед населення про цінні папери як напряму інвестування; створення простих для користування людьми без економічної освіти інформаційних платформ щодо ринку цінних паперів; розвиток державноприватного партнерства тощо.

Отже, покращення інвестиційного клімату в Україні залежить від проведення реформ за різними напрямками державної політики та в різних галузях економіки. Реалізація цих заходів як на законодавчому, так і виконавчому рівні дозволить зробити економіку України інвестиційно привабливою та має призвести до збільшення обсягу інвестицій як від зовнішніх так і внутрішніх інвесторів. Також залучення інвестицій за рахунок зростання інвестиційної привабливості ще позитивно позначиться на покращенні інвестиційного клімату в Україні.

Література:

1. Петухова О. М. Інвестування: [навч. посіб.] / О. М. Петухова – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 336 с.
2. Лендел О. М. Теоретико-методичні аспекти здійснення інвестиційної діяльності в сучасних економічних умовах / О. М. Лендел // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 18. – С. 83-87.
3. Юрчик І. Б. Іноземні інвестиції в Україні: проблеми та перспективи / І. Б. Юрчик, А. А. Маценко // Молодий вчений. – 2016. – № 5(32). – С. 204.
4. Офіційний сайт BDO International Business Compass [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bdo-ibc.com>.

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА НЕОБХІДНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Перш за все, необхідно відмітити, що тема наукової роботи є актуальною. Це можна пояснити через постійне зростання значення інвестицій в економіку як рушійного фактору її розвитку. Сьогодення не є винятком, а тому актуальною є розробка та впровадження в життя методів та підходів до забезпечення мінімізації ризиків, пов'язаних з інвестиціями.

Необхідність управління інвестиційними ризиками нерозривно пов'язана з поняттям інвестиційного ризик-менеджменту. Немало визначень даного поняття можна знайти в економічній літературі, але ми вважаємо його трактування як сукупність взаємопов'язаних елементів управління інвестиційними ризиками як таке, що найкраще розкриває суть даного поняття [1].

Важко уявити собі роботу сучасного суб'єкту господарювання без ефективної системи управління інвестиційними ризиками, що направлені на уникнення або мінімізацію інвестиційних ризиків. Припустимо, що інвестиційний ризик менеджмент відсутній. У такому випадку інвестиційна діяльність підприємства з організованою та злагодженою перетворюється на невпорядковану, яка забезпечує ведення важливої діяльності без чіткого порядку. Звісно, такий стан справ може мати вигідний для компанії результат, але існує більша ймовірність отримати збиток від інвестиційної діяльності як результат. У свою чергу, відомим є факт, що немала кількість підприємств отримує свої прибутки за саме за рахунок інвестиційної діяльності, надаючи їй важливе значення [2].

Для проведення ефективного інвестиційного ризик-менеджменту сучасний керівник суб'єкту господарювання повинен:

- 1) ідентифікувати можливі інвестиційні ризики;
- 2) аналізувати можливі вигоди та потенційні негативні наслідки прийняття рішення;
- 3) прийняти зважене рішення ризикнути чи уникнути ризику на основі попереднього аналізу
- 4) якщо було прийнято рішення ризикнути, то взяти всіх необхідних заходів для мінімізації негативного для підприємства ризику.

Для успішної реалізації інвестиційних проектів необхідним є обрання методу оцінювання ризику інвестиційних проектів. Існують якісні та кількісні методи [3].

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Якісна оцінка передбачає метод експертних оцінок, метод аналізу доцільності витрат та метод аналогій.

Суть експертного методу полягає в оцінці інвестиційного ризику експертам, тобто фахівцями в даній площині і визначенні загального рівня ризику. Метод Делфі є різновидом даного методу, однак при ньому виключається можливість спільного обговорення експертами відповідей та зважання на думку лідера.

Метод аналізу доцільності базується на ідентифікації потенційних ризикових зон з метою мінімізації ризику, пов'язаному з капіталом. Припускається спричинення надвитрат одним із цих базових факторів або їх поєднаннями:

- первісна недооцінка вартості проекту в загальному або його окремих фаз і складових;
- переміна рубежів проектування, спричинена непередбачливістю обставинами;
- розбіжність у продуктивності, що передбачалася проектом;
- зростання вартості проекту відносно первісної через інфляцію чи перемини у податковому законодавстві [5].

Метод аналогій ґрунтується на дослідженні схожих проектів (аналогій) з метою ідентифікації та оцінення ймовірних ризиків.

Існує багато кількісних методів, що дозволяють оцінити ризик інвестиційного проекту, проте ми вважаємо дані методи найефективнішими:

- 1) аналіз граничного рівня стійкості проекту(передбачає виявлення точку беззбиткового виробництва):

$$B_{ER} = \frac{FC}{(P-VC)} \quad (1)$$

де B_{ER} – точка беззбиткового виробництва;

FC – постійні витрати;

P – ціна продукції;

VC – змінні витрати [5].

- 2) аналіз чутливості проекту. Цей метод дозволяє оцінити коливання ефективності проекту при умові зміни його вихідних параметрів. Суть його полягає в тому, що параметрам проекту дають певні відхилення, розраховують величину NPV (при цих величинах і доходять до висновку щодо допустимості даної зміни NPV у результаті перемини основних показників.

$$NPV = \frac{\sum_{t=1}^n CF_t}{(1+r)^t} - I_0 \quad (2)$$

де I_0 – початкова вартість (необхідні інвестиції);

CF_t – очікуваний чистий грошовий потік за період t ;

r – періодична вартість капіталу (ставка дисконту);

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

t – рік (період) [5].

Ми вважаємо метод аналізу граничного рівня стійкості проекту найефективнішим, тому що розрахунок точки беззбитковості виробництва дає підприємству змогу визначити обсяг виробництва, за якого воно буде мати прибуток.

Отже, підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що необхідність ризик-менеджменту у сучасних умовах полягає у потребі підприємства впорядкувати свою інвестиційну діяльність для виключення можливості її хаотичного проходження.

Література:

1. Управление [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ризик-менеджмент>.
2. Управління ризиками при реалізації інвестиційних проєктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidru4niki.com/1596060863353/investuvannya/upravlinnya_rizikami_pri_realizatsiyi_investitsiynih_proektiv.
3. Методы оценки финансовых рисков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://library.if.ua/book/52/3813.html>.
4. Кулиняк І. Я. Використання спеціалізованого програмного забезпечення для управління економічними ризиками / І. Я. Кулиняк, Г. Р. Копець // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/48706/2/2016_Kulyniak_I_Ya-Vykorystannia_spetsializovanoho_88-89.pdf.
5. Загоровська В. В. Методи оцінювання інвестиційних ризиків / В.В. Загоровська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/94-2.pdf>.

УДК:338.47

О. В. СТОРОЖУК,

Т. В. БЕЗПАЛЬКО

Університет державної фіскальної служби України

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ МИТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах, одним із основних стратегічних напрямків діяльності Державної Фіскальної служби є підвищення якості надання митних послуг, скорочення витрат суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та держави, пов'язаних зі здійсненням митних формальностей при переміщенні товарів та транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. Це дуже важливе завдання передбачає надання митних послуг

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

органами Державної фіскальної служби та митними посередниками в рамках виконання покладених на них функцій, на рівні, від якого безпосередньо залежить створення сприятливих умов для здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Проблеми організації та підвищення ефективності й результативності митного контролю розглядаються в працях В.А. Аргунова, В.П. Батіг, Є.М. Березного, Ю.П. Соловкова, П.В. Пашка, Л.М. Пісьмаченко та інших вчених і практиків митної системи.

Дослідження чинників розвитку сфери послуг дозволяє визначити її роль у національному господарстві. Сфера послуг займає важливе місце у розвитку людського капіталу, впливає на функціонування й розвиток матеріального виробництва, сприяє збільшенню вільного часу, створює можливості для глибшого задоволення та розвитку потреб людей і суспільства, є найважливішим елементом формування сучасної якості життя, забезпечує якість економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності країни [1].

На сьогоднішньому етапі важливим стає завдання формування сфери митних послуг як економічного простору, що включає митну діяльність та результати в якості митних послуг споживчого призначення. Під державною митною послугою слід розуміти дії органів Державної фіскальної служби щодо створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захисту митних інтересів країни і реалізації завдань, закріплених митним кодексом України, іншими законодавчими актами в митній сфері.

Якість митних послуг має специфічні можливості і складається з наступних складових: якість виконання митних послуг і якість митного обслуговування.

Якість виконання митних послуг виявляється у ступені відповідності споживчих властивостей митної послуги конкретної суспільної потреби у таких послугах, що відповідає як вимогам стандартів надання митних послуг, так і побажань конкретного споживача митних послуг при оптимальних соціально-економічних результатах її виконання [3].

Якість обслуговування споживачів митних послуг – це ступінь відповідності споживчих властивостей процесів митного обслуговування суспільної потреби, яка характеризується сукупністю умов, методів і засобів, що забезпечують суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності можливість одержання митної послуги з мінімальними витратами часу при оптимальних соціально-економічних результатах митного обслуговування.

Серед основних факторів, що безпосередньо впливають на якість надання митних послуг доцільно виділити наступні, зокрема:

- 1) якість праці персоналу органів митного контролю і осіб, що здійснюють діяльність у сфері митної справи;

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

2) якість нормативного забезпечення діяльності органів Державної фіскальної служби та осіб, що здійснюють комерційну діяльність у митній сфері;

3) якість матеріально-технічного й інформаційного (програмного) забезпечення діяльності органів митного контролю та осіб, що здійснюють комерційну діяльність у митній сфері;

4) якість інформаційного забезпечення учасників зовнішньоекономічної діяльності [2].

Аналізуючи вплив зазначених факторів, слід зазначити, що в умовах розроблених Міністерством фінансів напрямів реформування Державної фіскальної служби з метою підвищення довіри платників податків (оптимізація структури, інформаційних технологій, антикорупційні заходи) значною мірою підвищується ризик зниження рівня якості надання митних послуг [3].

Таким чином, в умовах прагнення Державної фіскальної служби до її реформування для досягнення мети підвищення рівня якості митних послуг необхідно вжити заходи щодо:

1) створення та удосконалення електронних сервісів, запровадження автоматизованих митних процедур для зниження рівня втручання працівників митниці в діяльність підприємств під час здійснення таких процедур;

2) визначення митних процедур, які є корупційно небезпечними (ризиковими) з метою мінімізації їх впливу на прийняття рішень;

3) впровадження механізму контролю за діяльністю осіб, які здійснюють митні процедури, які є найбільш ризиковими щодо можливості вчинення корупційних діянь;

4) підготовки програм мотивації добросовісних працівників митниць;

5) впровадження та оптимізація використання технічних засобів митного контролю для мінімізації суб'єктивного фактора під час здійснення митних процедур;

6) перейняття зарубіжного досвіду надання аналогічних послуг;

7) впровадження механізму контролю за дотриманням працівниками митниць вимог законодавства та впливу на недобросовісних працівників [2].

Запропоновані шляхи підвищення якості митних послуг, в кінцевому підсумку, сприятимуть впровадженню стандартів ЄС щодо здійснення митницями Державної фіскальної служби митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів; підвищенню якості здійснення митних процедур; зниженню рівня корупції; впровадженню механізму контролю за діяльністю працівників митниць; впровадженню програм мотивації добросовісних працівників митниць.

Література:

1. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

пропозиції для України / автор-упорядник В. П. Тимошук. – Київ: Факт, 2015. – С. 120.

2. Давиденко Л. Надання митних послуг громадянам / Л. Давиденко // Митна справа. – 2016. – № 1. – С. 47-52.

3. Сторожук О. В. Митно-тарифне регулювання як фактор забезпечення зовнішньоекономічної безпеки в умовах євроінтеграції / О. В. Сторожук, Г. М. Свириденко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 17. – С. 94-98.

УДК:330.341

**О. В. СТОРОЖУК,
О. І. ЛИСАЧЕНКО**

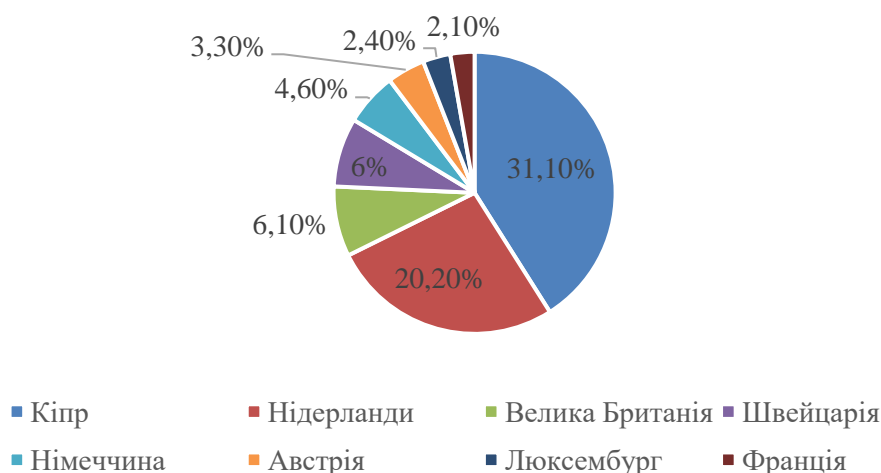
Університет державної фіскальної служби України

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Інвестиційна діяльність стає найважливішою складовою частиною світових економічних відносин, що впливає на інтереси все більшого числа підприємств, як тих, які приймають інвестиції, так і тих, які є їхніми джерелами. Ефективне здійснення інвестиційної діяльності на сучасному етапі є основою для розвитку економіки України, забезпечення можливості її інтеграції в європейський соціально-економічний простір, що в подальшому буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємств [1].

Розглянемо сучасне забезпечення країни іноземними інвестиціями. За даними Національного банку України обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України (залишків) на 30.09.2020 року становив 48 951,7 млн дол. США. У III кварталі 2020 року надходження прямих інвестицій склали 203,5 млн дол. США.

Найбільші країни-інвестори (рис. 1) станом на 2020 рік.

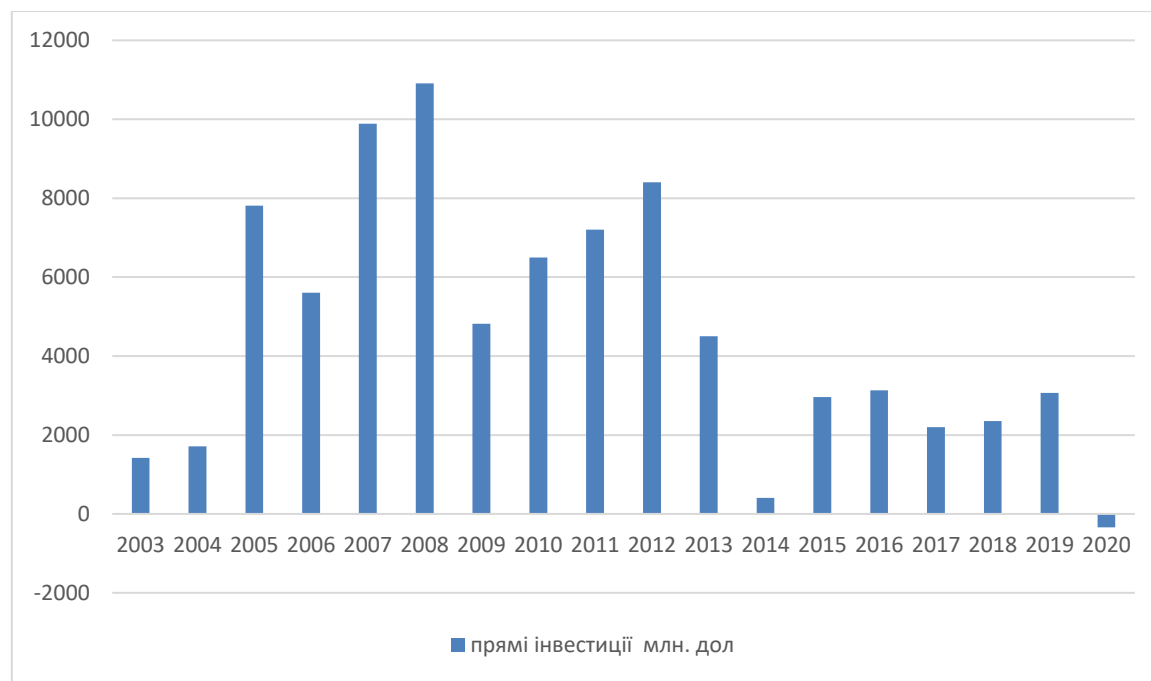

Рис. 1. Найбільші країни-інвестори

Джерело: складено автором на основі [2]

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

Поглянемо на динаміку прямих інвестицій за 2002-2020 роки (рис. 2).

Рис. 2. Прямі інвестиції в Україну

Джерело складено автором на основі [4]

Прямі іноземні інвестиції в економіку України за останні 17 років надходили досить нерівномірно. Дані показують, що надходження прямих іноземних інвестицій в Україну за період з 2002 до 2018 року значно коливається та суттєво залежить від стану та зміни політичної й економічної ситуації в країні та світі. Так, у 2005 році, сподіваючись на позитивні зміни після подій 2004 року, іноземні інвестори вклали в економіку України 7808 млн. дол. США, що у 4,6 рази більше, ніж у попередньому році. Найбільший обсяг надходжень іноземних інвестицій в Україну відбувся у 2008 році – 10913 млн. дол. США. У наступний період, з 2010 до 2012 року, спостерігається поступове зростання іноземних інвестицій, обсяг надходжень яких у 2012 році збільшився до 8041 млн. дол. США. Але вже в 2013 році політична нестабільність в Україні призвела до значного зменшення надходжень іноземних інвестицій, які склали у 2014 році всього 410 млн. дол. США. У 2015 і 2016 роках ситуація почала декілька покращуватись і обсяг іноземних інвестицій в економіку України становив відповідно 2961 і 3130 млн. дол. США, що, між тим, значно менше, ніж у 2012 році. Але не виправдання надій на стабілізацію політичної ситуації, боротьбу з корупцією, ефективність економічних реформ знов призвело до скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій, обсяг яких в 2017 році порівняно з 2016 роком зменшився майже на 30%. Незначне збільшення надходжень у 2018 та 2019 роках, та повний занепад у 2020, а отже це свідчить про недовіру іноземних інвесторів до можливостей стабільного ведення бізнесу та поліпшення інвестиційного клімату в країні

[1].

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, у січні-вересні 2020 року залишаються: промисловість – 37,7%, будівництво – 10,2%, сільське, лісове та рибне господарство – 9,3%, інформація та телекомунікації – 5,0%, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,8%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 5,7%, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 9,8%, операції з нерухомим майном – 5,0%.

Для задовільного стану інвестиційної діяльності підприємств України в умовах економічної нестабільності необхідно провести ряд інноваційних заходів, які комплексно будуть впливати на інвестиційний клімат діяльності підприємств: поліпшення інвестиційної інфраструктури; покращення демографічних показників; контроль за рівнем ризиків (криміногенних, політичних, інфляційних та інших); адаптація правової та нормативної бази України відповідно до вимог Європейського Союзу, націленої на ефективне та стабільне функціонування економіки; підвищення рівня ВВП України; врегулювання проблеми державного боргу; скорочення масштабу корупції в органах самоврядування; забезпечення розвитку фінансового сектору [3].

Література:

1. Інвестиційна діяльність в Україні: тенденції та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/48.
2. Інвестиційна діяльність в Україні Презентація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua>.
3. Стан інвестиційної діяльності підприємств в умовах економічної нестабільності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4489&i=11>.
4. Прямые иностранные инвестиции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/economy/fdi/2020/>

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

Механізм залучення інвестицій в економіку України є її гарантією виходу з економічної кризи, зростання життєвого рівня населення, підвищення продуктивності праці. Інвестиційний клімат є важливим фактором покращення стану економіки особливо в період пандемії.

Проблемі залучення інвестицій в економіку України, дослідження інвестиційної привабливості, покращення інвестиційного клімату присвячені роботи І. Бланка, Я. Бондаренка, П. Борщевського, Є. Величко, М. Герасимчука, Л. Гітмана, О. Градова, С. Гутеквича, М. Дем'яненка, В. Карсекіна, С. Кваші, М. Крейниної, Ю. Лукашина, М. Мельника, О. Мозгового, А. Музиченко, А. Пересади, М. Савлука, В. Савчука, Н. Тараненка та ін. Все ж попри велику кількість досліджень дане питання залишається актуальним і дотепер [4 с. 926].

За прогнозами фінансових аналітиків, у період 2015–2025 р. Україна може розраховувати на мінімальні обсяги інвестицій. Зокрема, А. Гайдуцький таку ситуацію пояснює тим, що:

– по-перше, у США завдяки відкриттю покладів дешевого сланцевого газу знову стає вигідно відкривати виробництва і складальні цехи, що сприятиме зростанню прямих інвестицій у країну до 300–400 млрд. дол. США на рік;

– по-друге, у Китаї влада планує перейти від кількісного зростання економіки до якісного, що призведе до щорічного припливу інвестицій в обсязі 200–250 млрд. дол. США;

– по-третє, у ЄС завдячуючи створенню Фонду стратегічних інвестицій планується залучити майже 400 млрд. дол. США прямих інвестицій [4 с. 930].

Капітальні інвестиції в економіку України в першому півріччі 2020 року у порівнянні з першим півріччям минулого року скоротилися на 34,9% - до 163,78 млрд грн. Найбільше падіння інвестицій зафіксовано у сферах мистецтва, спорту, розваг та відпочинку – на 74,4% (до 459,8 млн грн), тимчасового розміщення та організації харчування – на 57,8% (до 637,7 млн грн), транспорту, поштової та кур'єрської служби – на 54,5% (до 8,9 млрд грн).

На інвестиційний клімат держави чинять вплив багато факторів, вирішальне значення серед яких мають політична стабільність, ступінь втручання уряду в економіку, відношення до вітчизняних та іноземних інвестицій (політико-економічні фактори); наявність чи відсутність природних ресурсів, демографічна ситуація, географічне положення

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

(ресурсоекономічні фактори); рівень та динаміка ключових макроекономічних показників (загальноекономічні фактори) [1].

Слід зазначити, що на сьогодні результат вищезначених факторів показує, що умови для інвестицій в Україну є невігідними. Створивши сприятливий інвестиційний клімат, що є одним із першочергових завдань, допоможе покращити економічну стабільність в країні та пришвидшить темпи виходу з кризи.

Для покращення інвестиційного клімату в Україні необхідно провести ряд заходів які комплексно впливають на інвестиційне середовище в країні, серед таких заходів варто назвати [3, с. 37]:

- підвищення рівня загального розвитку регіону та рівня розвитку інвестиційної інфраструктури;
- покращення демографічних характеристик;
- контроль за рівнем криміногенних, екологічних та інших ризиків;
- удосконалення правової та нормативної бази держави, націлених на створення і функціонування стабільної економіки;
- ведення політики, направленої на стійке зниження інфляції та інфляційних очікувань;
- підвищення рівня ВВП;
- врегулювання проблеми державного боргу;
- скорочення масштабу корупції в органах самоврядування;
- розвиток фінансового сектору.

Варто зазначити, що значна частка іноземних інвестицій в Україну припадає на кошти, що надходять з офшорів, і мають первинне походження з України. Основна частка іноземних інвесторів – це громадяни України, які зареєстрували підприємства за кордоном, адже внаслідок високого рівня корупції та значного інвестиційного ризику нерезиденти, які не мають інсайдерів у політичному та бізнес-середовищі України, не наважуються вкладати кошти в економіку нашої держави [1].

Для поліпшення інвестиційного клімату Україна потребує ґрунтового реформування економічної та правової систем. Для досягнення цієї мети, слід паралельно реалізувати два комплекси заходів. Перший пов'язаний з подоланням корупції, бюрократизації, непрозорої системи прийняття судових рішень, тіньової економіки. Другий комплекс заходів повинен забезпечити захист приватної та інтелектуальної власності, посилення ринкових реформ, забезпечення відкритості економіки і т. д. [1].

Отже, Україна на сучасному етапі розвитку потребує залучення іноземного капіталу, що є рушійним чинником в розвитку економіки. Тому необхідно виконати ряд заходів, задля

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

поліпшення інвестиційного клімату з метою залучення іноземних інвесторів, адже Україна може бути однією з провідних країн по залученню інвестицій, завдяки своєму вигідному географічному положенні, природно-ресурсному потенціалі, наявності кваліфікованих кадрів.

Література:

1. Голюк В. Я. Сучасний інвестиційний клімат України: аналіз та шляхи покращення [Електронний ресурс] / В. Я. Голюк, Ж. В. Манзик // Актуальні проблеми економіки та управління : збірник наукових праць молодих вчених. – Електронні текстові дані (1 файл: 285 Кбайт). – 2017. – Вип. 11.
2. Інвестиції в економіку України скоротилися більш ніж на третину. Держстат [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство УНІАН. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unian.ua/economics/finance/kapitalni-investiciji-v-ekonomiku-ukrajini-skorotilisya-do-163-8-mlrd-grn-novini-ukrajina-11140400.html>.
3. Мордань Є. Ю. Інвестиційний клімат України та шляхи його поліпшення / Є. Ю. Мордань, А. В. Гуца // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 17. – С. 33-38. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_17_8.
4. Терещенко В. Л. Проблеми та перспективи покращення інвестиційного клімату в Україні / В. Л. Терещенко // Глобальні та національні проблеми економіки [Текст]. – 2015. – № 4. – С. 926-931.

УДК: 330.332

З. М. ТІТЕНКО

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Перехід на інноваційну модель розвитку аграрного сектора економіки безпосередньо залежить від інвестицій – їх обсягів, структури та напрямів застосування. В умовах економічної глобалізації інвестиції виступають у ролі фундаменту для забезпечення високої конкурентоспроможності українських товаровиробників, є їх важливою передумовою для успішної інтеграції України в світовий економічний простір, досягнення високого рівня життя населення та продовольчої безпеки держави.

Інвестиційний клімат будь-якої господарської системи вирізняється надмірною динамікою, постійно коливається в кращий чи гірший бік. Відповідно його можна

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

оцінювати від сприятливого до несприятливого. Сприятливим вважається той клімат, який сприяє активній діяльності потенційних інвесторів та стимулює приплив капіталу. А інвестиційний клімат, який призводить до зменшення капіталу та сприяє підвищенню ризиків інвесторів, є несприятливим [1, с.67-68]. На сьогодні інвестиційний клімат України є не дуже сприятливим.

Збільшення інвестицій у різні види економічної діяльності, нове виробництво та обладнання приведе до економічного зростання. Цей процес пожвавить конкуренцію між різними підприємствами та організаціями, що також сприятиме ефективності інвестицій та розподілу ресурсів.

Як зазначено в монографії А. І. Сухорукова, перехідний період для всіх країн є історично унікальним. Розвиток економіки показує, що періоди великого зростання, як правило, пов'язані зі значними інвестиціями у поєднанні з потужним підвищенням ефективності [2, с. 52].

Стимулювання інвестиційних процесів в сільському господарстві є одним із пріоритетних завдань, яке вимагає вирішення ряду проблем на всіх рівнях господарювання. Інвестиційна стратегія розвитку України має бути планомірно спрямована у сільськогосподарське виробництво, продуктивне функціонування якого забезпечить продовольчу безпеку країни, здоров'я населення, ефективний розвиток переробних галузей, машинобудування для АПК та ін.

Галузеву структуру освоєних коштів в сільському господарстві характеризується значною нерівномірністю. Пріоритетним напрямом в сільському господарстві, в продовж тривалого часу, було рослинництво, частка якого в загальному обсязі інвестицій в аграрний сектор економіки зросла з 73,2% у 2016 році до 85,5% у 2019 році. Обсяг вкладених коштів у розвиток рослинництва зросла більше ніж у 2,5 рази і досягає 54237,7 млн.грн.

Ситуація щодо інвестування коштів у розвиток тваринництва є дещо іншою. Незважаючи на те, що протягом останніх п'яти років освоєння капітальних інвестицій в тваринництві зросли майже в два рази, проте в структурі їх частка зменшилася з 21,5% до 11%. Дана ситуація пояснюється низькою привабливістю та збитковістю багатьох видів продукції тваринництва. Значна частина тваринницьких приміщень фізично і морально зношена, різко зменшилися поголів'я худоби та обсяги виробництва продукції галузі.

Динамка інвестицій у тваринницьку галузь в окремих регіонах істотно відрізняються. Так, на розвиток тваринництва найбільше коштів було спрямовано в Київській області у 2018 році – 1112,9, в Полтавській – 352,7 млн грн та Чернігівській 207,7 млн грн у 2018 р.,

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

незначні показники залучення інвестицій в Закарпатській області лише 1,9 млн грн. на розвиток тваринництва у 2018 році.

Варто зазначити, що основним джерелом фінансування капітальних інвестицій в аграрній сфері протягом тривалого часу залишаються власні кошти підприємств, за рахунок яких у 2019 році освоєно 70% загального обсягу.

Проведений аналіз обсягів інвестицій в основний капітал свідчить, що інвестиція зросли як і в загальному в економіку України з 2017 до 2019рр. майже на 42% так і сільське господарство. Варто відмітити, що інвестиції в сільське господарство збільшилися на 75,4 % і в 2019 році склали 29310 млн.грн. дослідженнями встановлено, що протягом аналізованого періоду суттєво зменшилася питома вага інвестицій в сільське господарство в загальному обсязі, так у 2017 році їх частка становила 14%, а в 2019 році 9,5%.

Вартість валової продукції протягом аналізованого періоду зросла з 2982,9 млрд. грн у 2017 році до 3974,6 млрд. грн. у 2019 році тобто на 33,3%. Виробництво валової продукції сільського господарства в Україні не зазнало спаду, а навпаки протягом досліджуваного періоду зросло майже на 4,%. Фінансові показники господарської діяльності завдяки сприятливій кон'юктурі цін на внутрішньому та зовнішньому продовольчих ринках зазнали суттєвого поліпшення.

Щодо негативної динаміки варто відмітити зменшення питомої ваги інвестицій в сільське господарство у валовому внутрішньому продукті країни. Так, частка інвестицій в сільському господарстві у ВВП прослідковується зменшення з 1,9 % у 2017 році до 1,4 % у 2019 році. Хоча питома вага всіх інвестицій у ВВП країни дещо зросла, на 0,9 % і в 2019 році – 14,7 %. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягів інвестицій в основний капітал АПК в Україні

Показники	2017р.	2018р.	2019р.	2019р. у % до 2017р.
Інвестиції в економіку країни всього, млн. грн	412 812,7	526 341,8	584 448,6	141,6
Питома вага інвестицій у сільське господарство в їх загальному обсязі,%	14	12,5	9,5	67,9
ВВП(у факт. цінах) всього, млрд. грн	2982,9	3558,7	3974,6	133,3
ВВП(у факт. цінах) сільського господарства, млрд. грн	51,6	54,0	71,9	139,3
Питома вага усіх інвестицій у ВВП країни, %	13,8	6,2	14,7	106,5
Питома вага інвестицій в сільське господарство у ВВП, %	1,9	1,9	1,4	73,7

Джерело: розраховано автором на основі [3]

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Для покращення фінансового стану та забезпечення фінансової стабільності підприємств необхідно використовувати не лише власні, а й інші джерела, зокрема залучені кошти, у тому числі й іноземних інвесторів; кошти державного й місцевого бюджетів, кредити банків тощо.

Отже, активізація інвестиційної діяльності буде досягнута шляхом зосередження зусиль на пріоритетних напрямках розвитку аграрного сектору на основі формування національних, галузевих, регіональних та інших інвестиційних програм. Серед них особливе значення має Державна інвестиційна програма розвитку агропромислового комплексу, у тому числі аграрного сектору, яка визначить інвестиційні пріоритети як на рівні держави, так і регіонів та враховує регіональні, організаційні та економічні особливості. Реалізація даної програми сприятиме збереженню та модернізації існуючих та створення нових робочих місць, збільшенню зайнятості та підвищенню доходів населення та активізації підприємницької діяльності.

Література:

1. Давиденко Н. М. Аналіз інвестиційних проєктів. Київ: ЦП «Компринт». – 2005. – 377 с.
2. Сухоруков А. І., Харазішвілі Ю.М. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України: [монографія]. – К.: НІСД. – 2012. – 368 с.
3. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 616-036.21-042.3]:338.483.13:392.72(477.87)

Т. В. ШИТІКОВА

Відокремлений структурний підрозділ Мукачівський фаховий коледж НУБіП України

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ НАСЛІДКІВ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА СФЕРУ ГОСТИННОСТІ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Період 2019-2020 рр. став надзвичайно складним для розвитку сфери гостинності. Проблема COVID-19, обмежень на поїздки та низький рівень довіри споживачів послуг сфери гостинності негативно впливають на розвиток галузі.

Пандемія COVID-19 змусила науковців поставити під сумнів питання про ефективність західної економічної моделі гіперконкуренції та постійного зростання. Це ідеальний період для переходу від західної моделі економіки до економіки конвергенції, яка

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

фокусується на здатності підприємств виживати, адаптуватися, еволюціонувати і рости в умовах бурхливих змін [1].

Малі та середні підприємства, сімейний бізнес формують кістяк сфери гостинності Закарпатської області, вони є основним джерелом інновацій та важливим елементом стабілізації ситуації на ринку праці. Саме тому, на стабілізацію ситуації у даному секторі сфери гостинності і повинні бути спрямовані основні регуляторні та стимулюючі заходи.

Пандемія COVID-19 поставила перед сферою гостинності та науковими колами невизначені проблеми, усвідомлення та вирішення яких дозволить побудувати нову модель розвитку галузі гостинності. Одним з важливих напрямів дослідження повинно стати визначення параметрів економічної привабливості підприємств сфери гостинності в кризових умовах та розробка методичних рекомендацій щодо її оцінювання.

Згідно офіційних статистичних даних, наслідки пандемії вже є катастрофічними для туризму та сфери гостинності. За прогнозами ВТО у 2020 році (порівняно з 2019 роком) очікується зменшення кількості прибуттів міжнародних туристів із 850 мільйонів до 1,1 млрд; втрата експортних надходжень від туризму на суму від 910 мільярдів до 1,2 трильйона доларів США; ризик втрати від 100 до 120 мільйонів робочих місць у сфері туризму [2].

Переважає більшість експертів та такі консультативні організації, як McKinsey and Company [3], наголошують на тому, що саме сфера гостинності знаходиться у зоні максимального ризику і наслідки застосованих протиепідемічних заходів для галузі будуть надзвичайно важкими. Саме у сфері гостинності прогнозують максимальне зменшення кількості робочих місць (20% усіх вразливих позицій).

Для того, щоб вижити та мінімізувати фінансові втрати від пандемії окремі заклади сфери гостинності краю, особливо наближені до міст, змушені будуть суттєво змінити пропозицію послуг. Серед варіантів можливим є перепрофілювання готелів на апарт-готелі, з метою виходу на ринок житла; вихід на території «офісів» та надання якісної робочої інфраструктури для розподілу працівників великих компаній. За умови подовження карантинних обмежень в окремих закладах розміщення можливим є використання так званого «карантинного пакету» – застосування спеціального тарифу на проживання та отримання комплексу додаткових послуг (харчування, медичне обслуговування тощо) тривалістю 14 та більше днів для тих, хто приймає рішення про самоізоляцію. Подібний пакет вже існує в таких готелях, як Park Lane Hong Kong в Гонконзі (Китай) та Novotel Sydney Brighton Beach в Брайтон-ле-Сендс (Австралія) [4].

Переважає більшість закладів сфери гостинності Закарпатської області розміщується у гірській місцевості, на значній відстані від найбільш урбанізованих частин регіону. Це

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

надає переваги щодо надання послуг індивідуального розміщення та мінімізації контактів з персоналом та іншими відпочиваючими.

Суттєві зміни відбуваються і у ресторанному бізнесі та сфері харчування. Зростає попит на таку нетрадиційну для українців послугу як доставка їжі. За даними CityAds Media, у 2020 році зростання у даному сегменті ринку може досягти 47%.

За результатами узагальнення основних антикризових заходів, спрямованих на мінімізацію наслідків впливу пандемії COVID-19 на сферу гостинності, деякі з них можна запропонувати для застосування в Закарпатській області:

- розробити регіональні та місцеві програми розвитку державно-приватного партнерства щодо інфраструктурного та санітарно-технічного оновлення курортних і туристичних територій з урахуванням вимог до водопостачання, прибирання та вивезення побутових відходів, організації роботи закладів харчування та торгівлі, надання транспортних та інших супутніх послуг;

- розробити програми перевірки підприємств сфери гостинності на відповідність встановленим вимогам охорони здоров'я з можливістю переходу до заходів «м'якого реагування» за умови дотримання відповідних параметрів роботи закладів сфери гостинності;

- розробити рекомендації та заходи фінансового та нефінансового характеру, спрямовані на перепрофілювання роботи закладів сфери гостинності, розширення переліку послуг;

- сприяти розвитку сільського та індивідуального туризму, розробити рекомендації щодо впровадження пакетних послуг індивідуального транспортування, онлайн-екскурсійного супроводу з метою забезпечення дистанціонування відпочиваючих;

- розробити комплекс заходів, спрямованих на стимулювання розвитку внутрішнього туризму: участь держави, профспілкових організацій, приватного капіталу у співфінансуванні путівок до закладів сфери гостинності Закарпатської області; активна рекламна кампанія, спрямована на позиціонування регіону як території, яка сприяє оздоровленню, з позитивним екологічним кліматом, можливістю соціального дистанціонування тощо; сприяння розвитку крафтового туризму; розробка програми впровадження «туристичних карток», сертифікатів або туристичних ваучерів для внутрішнього туризму;

- продовжити період скасування зобов'язань по сплаті ПДВ і податку на прибуток для закладів сфери гостинності; продовжити пільговий період, відтермінування та скорочення обов'язкових платежів; розглянути можливість реструктуризації боргів щодо сплати за

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

комунальні послуги, а, за відсутності боргів, – план відтермінування сплати комунальних платежів (на електроенергію, воду та газ) для закладів сфери гостинності;

– розробити умови залучення банківських установ до створення пільгових кредитних ліній з метою збільшення обігових коштів для малих та середніх підприємств сфери гостинності регіону.

Література:

1. Peters M., J. Frehse. The internationalization of the European hotel industry in the light of competition theories. *Tourism*. 2005. Vol. 53, № 1. P.55-65. URL: https://www.researchgate.net/publication/291987342_The_internationalization_of_the_European_hotel_industry_in_the_light_of_competition_theories.

2. COVID-19. Related travel restrictions a global review for tourism. First report as of 16 April 2020. World Tourism Organization's (UNWTO) 2020. URL: <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-04/TravelRestrictions.pdf>.

3. COVID-19: Briefing materials. McKinsey and Company. URL: <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Business%20Functions/Risk/Our%20Insights/COVID%2019%20Implications%20for%20business/COVID%2019%20May%2027/COVID-19-Facts-and-Insights-June-1-vF.pdf>.

4. Нокдаун и локдаун. Как «переносит» карантин гостиничный рынок Украины. URL: <https://commercialproperty.ua/analytics/nokdaun-i-lokdaun-kak-perenosit-karantin-gostinichnyu-rynok-ukrainy/>

УДК 330.341.1

**М. О. ШЛАПАК,
В. О. ШЛАПАК**
Мукачівський державний університет

ЕТАПИ РОЗРОБКИ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ РЕГІОНУ

У сучасній науковій літературі використовуються такі терміни, як «стратегія інноваційного розвитку», «інноваційна стратегія розвитку» або у зальному ракурсі – «інноваційна стратегія». Розглянемо більш детально економічний зміст інноваційної стратегії розвитку. Чимала кількість дослідників розглядають інноваційну стратегію як одну із конкурентних чи функціональних стратегій [1; 2; 3].

Інноваційна стратегія розвитку промислового сектору регіону містить у собі прийняття рішень відносно спрямованості наукових досліджень та конструкторських

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

розробок, використання здобутих результатів і фінансування з метою забезпечення розвитку промислового сектору регіону.

Як загальна стратегія, так і інноваційна стратегія розвитку промислового сектору регіону в умовах конкуренції повинна не тільки забезпечити досягнення поставлених цілей, але досягнути їх з кращими результатами, інакше економічна система не витримає конкурентної боротьби.

Успіх на цьому шляху залежить від механізму поєднання розвитку наукової ідеї, її розробки, упровадження результату та споживання.

Розрізняють такі види інноваційних стратегій:

1. Базові стратегії – модель поведінки промислових підприємств в цілому й окремої стратегічної господарської одиниці (СГО) в тій або іншій конкретній ринковій ситуації. Наприклад, стратегія вибору ринків; стратегія конкуренції на обраному ринку. І далі на обраному ринку: досягнення переваги в конкуренції на основі лідерства в якості продукції; лідерство в цінах; ринкова спеціалізація; ринкова кооперація.

2. Функціональні стратегії – комплекси заходів і програм для окремих функціональних сфер і підрозділів підприємств. Вони мають підпорядковане значення і є, по-суті, ресурсними програмами, що забезпечують практичну реалізацію базових стратегій.

Крім того, за класифікацією Х. Фрімана, існує *шість типів інноваційної стратегії підприємства*: наступальна; захисна; імітаційна; залежна; традиційна; «за нагодою».

Наступальна інноваційна стратегія охоплює: активні НДДКР, орієнтовані на маркетинг; стратегію злиття; стратегію придбання. Наступальні стратегії звичайно потребують кредитних інвестицій і, отже, більше використовуються на підприємствах, що мають достатньо високий фінансовий потенціал, кваліфікований склад менеджерів і творчого науково-технічного потенціалу.

Захисна інноваційна стратегія відбиває реакцію підприємства на дії конкурентів і побічно на потреби і поведінку споживачів.

Імітаційна інноваційна стратегія пов'язана з копіюванням технології виробництва продукції фірм-піонерів. Використання цієї стратегії, не дуже віддалене в часі від першого використання базової інновації, як правило, пов'язане з придбанням ліцензії на виробництво такого продукту.

Залежна інноваційна стратегія визначається тим, що характер технологічних змін на підприємстві залежить від політики інших фірм, які виступають як основні в коопераційних технологічних зв'язках. «Залежні» підприємства не роблять самостійних спроб змінити свою продукцію, оскільки вони тісно пов'язані з вимогами до неї провідного підприємства.

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

Традиційна інноваційна стратегія означає відсутність технологічних змін на підприємстві. На традиційних виробництвах закріплюються певні інноваційні форми на тривалий період їх «життєвого циклу». Традиційна стратегія вважається інноваційною як осмислена відмова від оновлення продукції внаслідок ретельного аналізу ринкової ситуації і стану конкурентів, але традиційна стратегія не уникає власне інноваційної поведінки, оскільки вона пов'язана з удосконаленням форми і сервісу традиційної продукції.

Інноваційна стратегія «за нагодою» пов'язана з використанням інформації і можливостей, які виникають у зовнішньому середовищі підприємства. Характерною рисою цієї стратегії є відсутність власної науково-технічної діяльності. Такий тип поведінки ще називають «стратегією ніші», оскільки перевага полягає в знаходженні особливої ніші на існуючих ринках товарів і послуг, яка має споживача з нетиповими, але значно різноманітними потребами.

Література:

1. Городецкий А. Об основах институциональной трансформации [теоретический аспект] / А. Городецкий // Вопросы экономики. – 2000. – № 10. – С. 118-133.
2. Хамел Р. Конкуруючи за майбутнє. Створення ринків завтрашнього дня / Р. Хамел, К. К. Прахалад. – Видавництво: Ельга, 2014. – 288 с.
3. Эффективность стратегии фирмы : учебное пособие / [под ред. А.П. Градова]. – СПб.: Специальная литература, 2006. – 414 с.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

**ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ
У ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ**

Збірник тез доповідей учасників

V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції

24 березня 2021 р.

Оригінал макет Інтернет-видання підготовлено редакційно-видавничим
відділом Мукачівського державного університету

Формат 60*84/16

Гарнітура Times New Roman. Ум-друк. арк. 17,64

Адреса редакційно-видавничого відділу: Мукачівський державний університет,
вул. Ужгородська, 26, м. Мукачево, Закарпатська обл., 89600, тел./факс: (03131)

2-11-09. E-mail: rvc@mail.msu.edu.ua

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>